

Europeiska unionens officiella tidning

C 112

fyrtiosjunde årgången

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

30 april 2004

Informationsnummer	Innehållsförteckning	Sida
	I <i>Meddelanden</i>	
		
	II <i>Förberedande rättsakter</i>	
	Europeiska ekonomiska och sociala kommittén	
	404:e plenarsession, 10 och 11 december 2003	
2004/C 112/01	Resolution från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Lissabonstrategin"	1
	407:e plenarsession, 31 mars och 1 april 2004	
2004/C 112/02	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens meddelande till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén – Uppdatera och förenkla gemenskapens lagstiftning" (KOM(2003) 71 slutlig)	4
2004/C 112/03	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "VITBOK – Rymden: en ny europeisk utmaning för en växande union Handlingsplan för genomförande av den europeiska rymdpolitiken" (KOM(2003) 673 slutlig)	9
2004/C 112/04	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens meddelande till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: En sammanhållen flyg- och rymdindustri – reaktioner på Star 21-rapporten" (KOM(2003) 600 slutlig)	14
2004/C 112/05	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om användningen av frontskydd på motorfordon och om ändring av rådets direktiv 70/156/EEG" (KOM(2003) 586 slutlig – 2003/0226 COD)	18

SV

Pris: 22 EUR

(Fortsättning på nästa sida.)

2004/C 112/06	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 73/239/EEG, 85/611/EEG, 91/675/EEG, 93/6/EEG och 94/19/EEG samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG, 2002/83/EG och 2002/87/EG i syfte att skapa en ny organisationsstruktur för kommittéer på området för finansiella tjänster" (KOM(2003) 659 slutlig – 2003/0263 COD)	21
2004/C 112/07	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upprättandet av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energiförbrukande produkter och om ändring av rådets direktiv 92/42/EEG" (KOM(2003) 453 slutlig – 2003/0172 COD)	25
2004/C 112/08	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet – Informations- och kommunikationsteknik för säkra och intelligenta fordon" (KOM(2003) 542 slutlig)	30
2004/C 112/09	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om körkort" (omarbetning) (KOM(2003) 621 slutlig – 2003/0252 COD)	34
2004/C 112/10	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om en skyldighet för medlemsstaterna att inneha minimilager av råolja och/eller petroleumprodukter (kodifierad version)" (KOM(2004) 35 slutlig – 2004/0004 CNS)	39
2004/C 112/11	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för grundvatten mot föroreningar" (KOM(2003) 550 slutlig – 2003/0210 COD)	40
2004/C 112/12	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillsättning av vitaminer och mineralämnen och av vissa andra ämnen i livsmedel" (KOM(2003) 671 slutlig – 2003/0262 COD)	44
2004/C 112/13	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om avfall" (kodifierad version) (KOM(2003) 731 slutlig – 2003/0283 COD)	46
2004/C 112/14	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om upprättande av ett program för bevarande, karakterisering, insamling och nyttjande av genetiska resurser inom jordbruket" (KOM(2003) 817 slutlig – 2003/0321 CNS)	47
2004/C 112/15	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén 'Genomförandet av direktiv 96/71/EG i medlemsstaterna'" (KOM(2003) 458 slutlig)	49
2004/C 112/16	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EEG) nr 337/75 om uppbyggnaden av ett europeiskt centrum för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop)" (KOM(2003) 854 slutlig – 2003/0334 CNS)	53
2004/C 112/17	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kulturens sociala dimension"	57
2004/C 112/18	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Resultatuppföljning och uppdatering av prioriteringarna i strategin på mervärdesskatteområdet" (KOM(2003) 614 slutlig)	60

2004/C 112/19	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om administrativt samarbete i fråga om punktskatter" och "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 77/799/EEG om ömsesidigt bistånd av medlemsstaternas behöriga myndigheter i fråga om direkt beskattning, vissa punktskatter och skatter på försäkringspremier, och om ändring av rådets direktiv 92/12/EEG om allmänna regler för punktskattepliktiga varor och om innehav, flyttning och övervakning av sådana varor" (KOM(2003) 797 slutlig – 2003/0309 COD – 2003/0310 COD)	64
2004/C 112/20	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kroatiens ansökan om EU-medlemskap"	68
2004/C 112/21	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om att upprätta gemenskapspatenträtten och om överprövning vid förstainstansrätten" (KOM(2003) 828 slutlig – 2003/0324 CNS)	76
2004/C 112/22	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om att ge domstolen behörighet i mål om gemenskapspatent" (KOM(2003) 827 slutlig – 2003/0326 CNS)	81
2004/C 112/23	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Realiteter och möjligheter i fråga om miljöteknik för anslutningsländernas förhållanden	83
2004/C 112/24	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om — Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet samt ändring av direktiv 1999/45/EG och förordning (EG) om långlivade organiska föreningar och — Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 67/548/EEG för att anpassa det till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (KOM(2003) 644 slutlig – 2003/0256 COD – 2003/0257 COD)	92
2004/C 112/25	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till rådets direktiv om upphävande av direktiv 72/462/EEG (KOM(2004) 71 slutlig – 2004/0022 CNS)	100
2004/C 112/26	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om — "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/96/EG när det gäller möjligheten för vissa medlemsstater att tillämpa tillfällig skattebefrielse eller tillfälliga skattenedsättningar för energiprodukter och elektricitet" (KOM(2004) 42 slutlig – 2004/0016 CNS) och om — "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/96/EG när det gäller möjligheten för Cypern att tillämpa tillfällig skattebefrielse eller tillfälliga skattenedsättningar för energiprodukter och elektricitet" (KOM(2004) 185 slutlig 2004/0067 CNS)	102
2004/C 112/27	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Ekonomisk diversifiering i anslutningsländerna – en roll för småföretagen och den sociala ekonomins företag	105
2004/C 112/28	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/49/EG om ett gemensamt system för beskattning av räntor och royalties som betalas mellan närstående bolag i olika medlemsstater" (KOM(2003) 841 slutlig – 2003/0331 CNS)	113
2004/C 112/29	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om insatser på biodlingsområdet" (KOM(2004) 30 slutlig – 2004/0003 CNS)	114

II

(Förberedande rättsakter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

404:e PLENARSESSION, 10 OCH 11 DECEMBER 2003

Resolution från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Lissabonstrategin"

(2004/C 112/01)

I ett brev från vice ordförande Loyola de Palacio uppmanade kommissionen i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett förberedande yttrande om "Lissabonstrategin: de globala effekterna hittills, ett långtidsperspektiv och en kvalitativ utvärdering av de framsteg som gjorts under genomförandet av strategin".

Kommittén klargjorde sin ståndpunkt genom anordna en omfattande konferens för att undersöka åsikterna i Europas organiserade civila samhälle om framstegen hittills och vad som behöver göras i framtiden (bilaga II).

Vid sin 404:e plenarsession den 10–11 december 2003 (sammanträdet den 10 december 2003) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande resolution med 116 röster för, 37 röster emot och 7 nedlagda röster.

1. Resolution

1.1 EESK framhåller att Lissabonstrategin kommer att kunna uppnå sina mål rörande internationell konkurrenskraft, ekonomiska, sociala och miljömässiga framsteg samt hållbar utveckling endast under förutsättning att man i grunden förnyar den metod, den institutionella politiska bas och de samarbetsinstrument som dessa mål bygger på.

1.1.1 EESK konstaterar i synnerhet att Lissabonstrategin är mer komplex, har fler dimensioner och är mer diffus i sin innebörd än något av de specifika mål som tidigare fastställts för Europeiska unionen.

1.2 För att komma till rätta med denna situation föreslår kommittén en dynamisk strategi som på institutionell nivå tar formen av ökad samordning för att säkerställa ett uppsving i EU:s ekonomiska tillväxt. De ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållandena skall därvid ges en lämplig vikt, i samband med en kontinuerlig växelverkan mellan dessa förhållanden, och strategin skall med andra ord bygga på hållbar utveckling och det europeiska systemets konkurrenskraft.

1.3 EESK föreslår därför följande:

— En makroekonomisk politik som gagnar genomförandet av denna strategi via ökad samordning mellan medlemsstaterna och gemenskapens institutioner.

— Ett effektivare samråd mellan EU-institutionerna, medlemsstaterna, näringslivskretsar och arbetsmarknadens parter.

— En bättre ansvarsfördelning vad gäller genomförandet av reformerna mellan å ena sidan europeisk, nationell och regional nivå och å den andra aktörer inom offentlig och privat sektor och olika organisationer.

1.4 Denna ökade samordning, som inte kräver någon ändring av fördragen, förutsätter samarbete och tävlan mellan medlemsstaterna när det gäller målen i Lissabonstrategin, ett ansvarsfullt innovativt åtagande inom den makroekonomiska politiken och en samarbetsstrategi som också omfattar enskilda politikområden för genomförandet av strukturreformerna.

1.5 Utöver kravet på att respektera stabilitetspakten, som ju bygger på att medlemsstaterna på ett tillförlitligt sätt försvarar den gemensamma valutan, förblir genomförandet av en integrerad europeisk ekonomisk tillväxtpolitik en prioriteringsfråga. Detta kräver att euroländerna tillämpar tillväxt- och stabilitetspakten på så vis att genomförandet av Lissabonstrategin förbättras. Det är dessutom nödvändigt att skattepolitiken blir mer enhetlig så att den bättre överensstämmer med konkurrenskraven i en öppen ekonomi samtidigt som den säkerställer en social hållbarhet.

1.6 Denna integrerade ekonomiska politik måste framför allt inriktas på att skapa förutsättningar för ett nytt uppsving i EU:s ekonomiska verksamhet. EESK stöder målet – som redan varit föremål för flera förslag – att lansera ett europeiskt tillväxtinitiativ för att främja de transeuropeiska investeringarna, särskilt vad gäller infrastruktur (energi, transporter och data- och telekommunikationsteknik), forskning och utbildning samt mer välfungerande arbetsmarknad och system för social trygghet inom ramen för en hållbar utveckling.

1.7 Kommittén betonar än en gång att man måste påskynda genomförandet av inre marknaden parallellt med att den utökas. Detta gäller framför allt sektorerna för offentlig upphandling, de olika tjänstekategorierna och förenklingen av lagstiftning och förvaltning. Målet är att utveckla en reell egen förmåga till tillväxt, något som alltför saknas i EU, genom att helt och fullt utnyttja potentialen i ett integrerat ekonomiskt område som både är vidsträckt och tekniskt högtstående.

2. Det civila samhällets roll

2.1 Vi vill framhålla den centrala betydelsen av dialog med och mellan arbetsmarknadens parter på såväl EU-nivå som nationell nivå för att genomföra reformer som särskilt syftar till ökade utbildnings- och fortbildningsinsatser, en bättre fungerande arbetsmarknad samt sociala trygghetsprogram som garanterar långsiktig hållbarhet och förbättringar.

2.2 Ända från början har det mandat som utfärdades under rådsmötet i Lissabon inneburit att den privata sektorns initiativ och ett nytt partnerskap mellan staten och det civila samhället tillmätts stor betydelse för genomförandet av denna fleråriga strategi. Organisationerna i det civila samhället måste delta fullt ut i den öppna samordningsmetod som ingår i denna strategi.

2.3 I förberedelserna för det nya fördrag om europeisk integration som kommer att följa på utvidgningen 2004 har EESK gett sitt fulla stöd åt konventets uttalanden om deltagardemokratis roll, en demokratiform som levandegörs av det civila samhällets aktörer i syfte att komplettera och inte ersätta den representativa demokratin.

2.4 Det är även lämpligt att till subsidiaritetsens vertikala dimension (som innebär att man skiljer mellan behörighet på europeisk, nationell, regional respektive lokal nivå) fogar en horisontell eller funktionell dimension (som innebär att man skiljer mellan frågor som främst faller inom de offentliga myndigheternas behörighet och frågor där det civila samhället bör involveras eller bli helt ansvarigt, det vill säga den privata sektorn, arbetsmarknadsparterna, näringslivs- och samhällsaktörerna, organisationer etc.).

2.5 För att Lissabonstrategin skall lyckas krävs, förutom att gemenskapsinstitutionerna och staterna fullgör sina åtaganden, följande:

— Strategin måste begripas och accepteras av den allmänna opinionen, vilket förutsätter att den blir mer lättförståelig och trovärdig.

— Den måste omfattas av deltagardemokratis samhälls- och näringslivsaktörer.

3. Kommitténs rekommendationer

3.1 På gemenskapsnivå:

— Ökat samråd mellan gemenskapsinstitutionerna och näringslivs- och samhällsaktörerna, inklusive arbetsmarknadsparterna, så att det kan uppstå en permanent europeisk dialog om Lissabonstrategins olika gemensamma inriktningar och handlingsplaner. Det är särskilt viktigt att bättre beakta kraven på ekonomisk konkurrenskraft, sociala framsteg och hållbar utveckling, och göra dem förenliga med varandra.

— Arbetsmarknadens parter bör bli mer delaktiga i genomförandet av det fleråriga program för social dialog som de har enats om, bland annat genom att ingå europeiska avtal med varandra på områden som berörs av Lissabonstrategins genomförande.

— Dialogen med näringslivs- och samhällsaktörerna bör liksom arbetsmarknadsparternas insats lyftas fram i kommissionens årsrapport inför vårtoppmötet.

3.2 På nationell, regional och lokal nivå:

— Samråd och dialog med näringslivs- och samhällsaktörerna bör ske parallellt med att man lanserar en informationskampanj för allmänheten och en debatt om målet och villkoren för de reformer som inletts i och med Lissabonstrategin.

— Dialog och avtal med arbetsmarknadens parter på deras behörighetsområden bör anpassas till kulturen och den ekonomiska och sociala kontexten i samband med genomförandet av nationella handlingsplaner.

— Det civila samhällets, och särskilt arbetsmarknadsparternas, bidrag till medlemsstaternas årsrapporter inför vårtoppmötet bör uppmärksammas, vilket kan leda till att spridningen av bästa praxis på detta område ökar.

— En verklig dialog bör inledas på regional och lokal nivå. Dessa nivåer erbjuder i själva verket den bästa möjligheten att försäkra sig om ett effektivt deltagande av de ekonomiska och sociala aktörerna i syfte att utnyttja den lokala kapaciteten i fråga om mänskliga resurser, entreprenörskap, kulturarv och naturresurser.

3.2.1 Myndigheter och andra officiella organ kan bidra till ökad konkurrenskraft genom att förstärka den politik och de tjänster som bidrar till att förbättra företagens och andra organisationers produktivitet.

3.2.2 EESK ser ett behov av mer koncentrerade satsningar, bland annat med hjälp av skatteincitament, med följande mål:

- Öka tillgången på ungdomar med rätt inriktning för "kunskapsföretagen".
- Främja möjligheterna till omskolning för alla vuxna.
- Öka FoU-kapaciteten hos högskolor och universitet samt hos företagens forskningsavdelningar.
- Ge incitament för att minska riskerna och göra det mer lönsamt att satsa på innovation.
- Ge incitament att minimera avfallet och uppmuntra till återanvändning.
- Skapa incitament att minska gasformiga utsläpp och andra föroreningar.

Bryssel den 10 december 2003

3.3 Om EESK:s roll

Kommittén vill fungera som ett övervakningsorgan för genomförandet av Lissabonstrategin, och bland annat göra följande:

- Bidra till att utveckla den offentliga dialogen, genom att göra företrädare för det civila samhället direkt delaktiga i denna utvärdering.
- Ha ett nära samråd om genomförandet med de ekonomiska och sociala råden och liknande organisationer i medlemsstaterna. Vid sitt möte i Madrid den 28 november 2003 beslöt ordförandena i de ekonomiska och sociala råden i medlemsstaterna och i EESK att inleda en gemensam diskussion i syfte att lämna ett gemensamt bidrag till det vårmöte i Europeiska rådet som äger rum år 2005 under det luxemburgska ordförandeskapet.
- Främja spridning av europeiska och nationella initiativ från näringslivs- och samhällsaktörerna, inklusive arbetsmarknadens parter, som bidrar till att Lissabonstrategin lyckas.
- Med denna utgångspunkt fortsätta att årligen lägga fram en rapport för vårtoppmötet, med utvärdering av genomförandet av Lissabonstrategin.

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

407:e PLENARSESSION, 31 MARS OCH 1 APRIL 2004**Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens meddelande till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén – Uppdatera och förenkla gemenskapens lagstiftning"**

(KOM(2003) 71 slutlig)

(2004/C 112/02)

Den 11 februari 2003 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 10 mars 2004. Föredragande var Daniel Retureau.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 88 röster för, 1 röst emot och 1 nedlagd röst:

1. Kommissionens meddelande, kommissionens första halvårsrapport och Europaparlamentets rapport

1.1 OIM har hört Europaparlamentets föredragande Manuel Medina Ortega ⁽¹⁾ samt företrädare för kommissionen vid sitt sammanträde den 13 november 2003 med anledning av meddelandet om en handlingsram för uppdatering och förenkling av gemenskapens lagstiftning ⁽²⁾, om vilket kommissionen i år har lagt fram sin första halvårsrapport (KOM(2003) 623 slutlig).

1.2 Enligt denna rapport framskrider huvudåtgärderna – att minska lagstiftningsvolymen, göra reglerna enklare, lättillgängligare och mer logiska – i rask takt. De pågående eller planerade åtgärderna gäller 4 % av den nuvarande gemenskapslagstiftningen.

1.3 Med meddelandet och handlingsramen eftersträvas förenkling och uppdatering av gemenskapslagstiftningen på olika sätt och med olika metoder:

- konsolidering, vilket innebär att alla ändringar inkorporeras i ursprungstexten för att uppdatera den och göra den läslig; därefter skall konsolideringen göras systematiskt vid anpassningen av nya bestämmelser – konsolideringen leder inte till nya rättsliga normer, men innebär tekniska ingrepp som görs av Byrån för Europeiska gemenskapens officiella publikationer (EUR-OP);
- omskrivning av rättsliga texter för att göra dem enhetligare och lättbegripligare, återigen utan att ändra det juridiska innehållet;

⁽¹⁾ Slutrapport A5-0443/2002, 6.12.2002, och andra slutrapporten A5-0235/2003, 17.6.2003 från Europaparlamentets utskott för rättsliga och inrikes frågor om kommissionens meddelande om uppdatering och förenkling av gemenskapens lagstiftning. I dessa rapporter redogörs särskilt för Europaparlamentets krav på ökade befogenheter över lagstiftningen och dess genomförande samt på tillsynsbefogenheter.

⁽²⁾ SEK(2003) 165 med ett arbetsdokument som bilaga. Metoder, förfaranden, prioriteringar och detaljerade definitioner för de planerade åtgärderna ingår.

— kodifiering, som samlar spridda texter i en enda text som uppdateras – kodifieringen utgör en ny norm som ersätter tidigare texter och skall följa samma lagstiftningsförfarande som de texter som sammanslås;

— upphävande av föråldrade regler;

— tillförlitlig och lättfattlig organisation och utformning av gemenskapsrätten;

— långsiktig förenkling av regler och politik för att ta fram bättre anpassade och proportionella instrument;

— eventuell tillämpning av alternativa regleringsformer.

1.4 De olika formerna av förenkling framskrider i varierande takt. Vissa av kommissionens generaldirektorat deltar inte ännu i arbetet. Grundläggande metod-, personal- och budgetproblem har bromsat genomförandet av fas I (från februari till september 2003). Kommissionen hoppas på att fas II (från oktober 2003 till mars 2004) skall framskrida i snabbare takt och att man kan komma i fatt vissa förseningar för att kunna nå målet för hela programmet vid utgången av fas III (från april 2004 till december 2004).

2. Iakttagelser: Förenkling? Inte så enkelt...

2.1 Man måste skilja på två saker:

— förenkling av lagstiftning, uppdatering av lagstiftning, och

— förenkling av administrativa förfaranden och dokument samt förenhetligande av dessa på den inre marknaden.

Den aktuella handlingsplanen gäller endast förenkling av gemenskapslagstiftningen. En förenkling av förfaranden och dokument är dock lika viktigt för de ekonomiska aktörerna.

EESK hänvisar till sina tidigare yttranden i frågan ⁽¹⁾.

3. Förenkling av lagstiftningen, uppdatering av juridiska texter

3.1 EESK välkomnar den mellaninstitutionella överenskommelsen (AII) ⁽²⁾ mellan Europaparlamentet, rådet och kommissionen vad gäller förfaranden för hur förenklingen skall genomföras med hänsyn till de olika institutionernas befogenhets- och ansvarsområden. Det gemensamma beslutet skall förmodligen skrivas in i ett framtida fördrag, vilket innebär att Europaparlamentet får större roll i utarbetandet av gemenskapslagstiftningen och i tillsynen över hur den tillämpas.

3.1.1 Överenskommelsen AII innebär att samordningen av lagstiftningsförfarandena mellan Europaparlamentet och rådet skall förbättras utgående från en riktgivande tidsplan för olika faser fram till det slutliga antagandet av ett lagstiftningsförslag. Kommissionen och rådet bör på högsta nivå delta regelbundet i diskussioner i de parlamentariska utskott som ansvarar för ett förslag.

3.1.2 I fall då ett genomgripande ändringsförslag diskuteras, ger överenskommelsen möjlighet till en preliminär studie över den eventuella ändringens återverkningar. Detta kan dock förorsaka problem i fråga om förfaranden och tidsgränser.

3.1.3 I fråga om alternativa regleringsformer, dvs. samreglering mellan privata parter eller privat självreglering, anges i överenskommelsen att dessa inte skall tillämpas "om de grundläggande rättigheterna eller viktiga politiska val står på spel eller i situationer där reglerna måste tillämpas på ett enhetligt sätt i samtliga medlemsstater". Alternativa mekanismer skall dessutom garantera en snabb och flexibel reglering som inte står i strid med principerna om konkurrens och enhet på inre marknaden. De alternativa regleringsformerna kan alltså endast tillämpas på vissa villkor.

3.1.4 Det bör vidare påpekas att regler som överenskommit mellan europeiska arbetsmarknadsparter (artiklarna 138–139 i EG-fördraget) inte kan ingå i en allmän kategori av samreglering. Denna kategori omfattar frivilliga självregleringsinitiativ mellan privata parter som inte förutsätter att EU-institutionerna involveras. De europeiska kollektivförhandlingarna utgör en särskild regleringsmetod som styrs av ursprungslagstiftningen.

⁽¹⁾ EGT C 14, 16.1.2001. Förenkling I, föredragande: Bruno Vever.
EGT C 48, 21.2.2002. Förenkling II, föredragande: Kenneth Walker.
EGT C 125, 27.5.2002. Förenkling III, föredragande: Kenneth Walker.

EUT C 133, 6.6.2003. Förenkling IV, föredragande: John Simpson.

⁽²⁾ Mellaninstitutionell överenskommelse om "Bättre lagstiftning" mellan Europaparlamentet, rådet och kommissionen, EUT C 321, 31.12.2003. Frågan om förbättrad kvalitet i utformningen av lagstiftningen var i sin tur föremål för en annan överenskommelse (AII), 22.12.1998.

3.1.4.1 Kommissionen kontrollerar dock frivilliga självregleringsinitiativ för att se om de överensstämmer med fördraget och informerar Europaparlamentet om detta. Kommissionen kontrollerar också de berörda parternas behörighet att sluta avtal. Detta ter sig något motsägelsefullt och det är inte möjligt att klargöra vad som händer om Europaparlamentet bedömer att informationen är otillräcklig, eftersom parlamentet inte kan anmoda kommissionen att inleda ett lagstiftningsförfarande för att ersätta självregleringen. Europaparlamentet önskar att ett formellt "call back-förfarande" skrivs in i det nya konstitutionella fördraget för att ersätta gemenskapslagstiftningen om självregleringsinitiativ.

3.1.5 Slutligen behandlas i överenskommelsen AII det allvarliga problemet om hur gemenskapsdirektiv skall överföras till nationell rätt. Institutionerna åtar sig att fastställa ett slutdatum för överföring som infaller så snart som möjligt och som inte överskrider två år (i fördraget sägs ingenting om tidsgränser för överföring till nationell rätt). EESK anser att ett sådant åtagande är glädjande, men frågar sig hur detta skall ske i praktiken genom rådets försorg eftersom fördraget inte fastställer några obligatoriska tidsgränser för överföringen till nationell rätt av direktiv och eftersom inga påföljdsförfaranden automatiskt inleds om tidsgränsen inte respekteras.

3.1.6 EESK skulle gärna ha yttrat sig om utkastet till mellaninstitutionell överenskommelse till de delar som berör kommittén. EESK har redan tidigare yttrat sig om de aktuella frågorna. Kommittén hade kunnat framföra synpunkter från det organiserade civila samhället, som lagstiftningen i hög grad riktas till och som direkt berörs av förenkling och överföring av reglering samt av dess alternativa former.

3.2 När det gäller antalet texter och de olika former av texter som ingår i kommissionens resultattavla, måste man påminna om förseningarna i den första fasen som betungar den andra fasen och eventuellt ger anledning till optimistiska förväntningar på att målet skall uppnås 2005. Merparten av de texter som ingår i resultattavlan gäller dessutom kommissionen och kommittéförfaranden ⁽³⁾ som "delegerade regleringsbefogenheter" (även om detta begrepp inte ingår i det nuvarande EG-fördraget som gäller verkställande befogenheter delegerade av rådet).

3.3 Talesättet "nemo censitur..." (dvs. att alla förutsätts känna till lagen) är i dag inte hållbart med tanke på den rikliga mängden direktiv och förordningar samt det komplicerade innehållet i dessa, trots välkomna kodifieringsinitiativ som ger möjlighet till mer samstämmiga metoder inom vissa områden av EU-rätten. De vitt skilda metoderna för överföring av direktiv till nationell nivå kan dock leda till en störande brist på överensstämmelse och till olika förfaranden. Medlemsstaterna och de nationella lagstifarna har alltså ett betydande ansvar för att överföringen av gemenskapsdirektiv sker på ett logiskt, lättförståeligt och tydligt sätt samtidigt som hänsyn tas till såväl bestämmelserna i sig som till att göra dem samstämmiga och harmoniserade i nationell rätt.

⁽³⁾ Systemet med kommittéförfaranden har sin grund i EG-fördragets artikel 202. Europaparlamentet vill se en genomgripande översyn av detta i syfte att undvika en nedgång i verkställighetstendensen.

3.4 Regler som härstammar från kommittéförfaranden förlorar sig ofta i detaljer, och dessa förfaranden tillåter inte särskilt mycket insyn. Europaparlamentet önskar att kommittéförfaranden i framtiden skall inriktas på genomförandet och anpassningen av lagstiftning (endast verkställighetsbehörighet) snarare än på den gällande lagstiftningen i sig. Genomgripande ändringar i reglerna bör enligt Europaparlamentet följa normala regleringsförfaranden. Om dessa riktlinjer efterlevs bör EESK rådfrågas om sådana ändringar.

3.5 EESK har kontinuerligt gett sitt stöd till initiativ för att förenkla befintlig gemenskapslagstiftning. Förenkling och tydlighet i lagstiftningen bör dock tas i beaktande från första början, särskilt genom att samtliga berörda parter involveras, genom frågeformulär eller rådfrågning vid särskilda sammanträden eller liknande tillfälliga metoder, inklusive rådfrågning av EESK i detta tidiga skede, innan kommissionen utarbetar ett förslag till nya bestämmelser. Detta garanterar att alla problem blir beaktade på ett lämpligt sätt i god tid.

3.5.1 Denna rådfrågning kan också bidra till så realistiska utvärderingar som möjligt om ekonomiska återverkningar och andra aspekter av ett förslag. Det kan bl.a. vara fråga om rådfrågning om en grönbok eller andra förberedande arbetsdokument från kommissionen med ett bifogat frågeformulär. EESK förklarar sig vara redo att delta i rådfrågningsförfaranden i egenskap av företrädare för samhällsekonomiska intressen inom hela det civila samhället. Kommittén kan anordna hearingar med organisationer som företräder samtliga dessa intressen i syfte att ge sitt särskilda bidrag till fortsatta förbättringar och förenklingar av lagstiftningen.

3.5.2 EESK ger sitt stöd till nyttokostnadsanalyser och till att utvärderingar av regleringsförslag görs utgående från proportionalitets- och subsidiaritetsaspekter.

3.5.3 I fråga om hälsa, säkerhet och miljö kan dock nyttokostnadsanalyser med hänsyn endast till penningvärdet vara relativt komplexa och besvärliga och i vissa fall visa sig vara otillräckliga eftersom målet med reglerna är att förebygga sjukdomar eller att skydda medborgarna.

3.5.4 En utvärdering bör också göras om vilka kostnader regleringen åsamkar dem som bestämmelserna i sista hand riktas till, särskilt företagen. Det är tydligt att gemenskapsregler eller överföringen av ett direktiv till nationell lagstiftning kan åsamka företag eller privatpersoner betydande kostnader, särskilt om de är juridiskt otydliga eller om förslaget är otydligt eller vagt gällande den exakta omfattningen och de exakta målen för förslaget ⁽¹⁾. De som reglerna riktas till åsamkas oskäligen kostnader i fall då reglerna måste uttolkas av en rättsinstans.

⁽¹⁾ Exempelvis formuleringarna i förslaget till direktiv om datorrelaterade uppfinningar har lett till total förvirring om kommissionsförslagens exakta innehåll, omfattning och mål.

3.5.5 Den preliminära rådfrågningsfasen bör dessutom i första hand riktas till organ som är de egentliga företrädarna för intressen hos dem som reglerna i första hand riktas till, inklusive enskilda branschexperter och sakkunniga, men även till Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén.

3.6 EESK förespråkar även starkt att kommittén skall involveras regelbundet i efterhandsanalyser av gemenskapslagstiftningens återverkningar och i granskningen av delrapporter som är fastställda i lagstiftningen. Därmed kunde kommittén utarbeta yttranden om vad de som berörs av respektive tillämpar reglerna anser om bestämmelsernas effektivitet. Det är självklart att reglerna försvagas om de inte är användningsbara, effektiva eller tillämpade på ett riktigt sätt eller om de kräver uttolkning i domstol innan de kan tillämpas.

3.7 Uppföljningen – som kan visa sig vara svår att genomföra – innebär att utvärdera den direkta regleringens (förordning) och den indirekta regleringens (överföring av direktiv till nationell lagstiftning) återverkningar på gräsrotsnivå i medlemsstaten samt tillämpningen vid myndigheter på olika nivåer.

3.8 EESK har föreslagit att ett oavhängigt EU-organ inrättas för uppföljning av förenkling inom reglering och förvaltning samt för att uppmuntra detta arbete. Ett beslut i denna riktning bör fattas så snart som möjligt. Det vore under alla omständigheter lämpligt att utvidga förenklingen till alla områden inom gemenskapslagstiftningen, vilket ännu inte på långt när är fallet. Ärendet brådskar, särskilt med tanke på att förenklingen kunde gynna och påskynda det reella genomförandet av gemenskapslagstiftningen i de nya medlemsstaterna och uppmuntra försenade länder att göra en översyn av regler som ännu inte överförts till nationell lagstiftning.

3.8.1 Regler för miljö och säkerhet i samband med företagsverksamhet kunde utgöra ett särskilt lovande fält för förenklingsåtgärder. På längre sikt kunde en "europeisk miljöstadga" utgöra en behövlig reform i frågan på ett samstämmigt och mer lättillgängligt sätt. EESK noterar dessutom att vissa privata förlag regelbundet publicerar inofficiella "europeiska lagsamlingar" som samlar ihop vissa ämnesområden och ger kommentarer till dessa, t.ex. en avdelning för "europeisk sociallagstiftning" och en för "europeisk affärslagstiftning" med exempel och förklaringar angående rättspraxis och doktriner. Dessa initiativ visar att en kodifiering och omarbetning av gemenskapslagstiftningen vore nyttig för användare och uttolkare av gemenskapslagstiftningen.

3.9 Förenklingen är direkt kopplad till principen om goda styresformer ⁽²⁾ och lyfter fram frågan om proportionalitet och subsidiaritet som måste beaktas i ett tidigt skede. Ett utvärderingsförfarande för olika rättsakter bör införas. Detta skall anpassas till olika stadier (formulering, utarbetande, antagande och offentliggörande) och till uppföljningen av genomförandet. Ett sådant förfarande kan endast innebära att de som reglerna riktas till kan uttolka och efterleva reglerna bättre.

⁽²⁾ Se vitboken om EU:s styresformer från 2001 samt handlingsplanen för bättre lagstiftning som utarbetats av en arbetsgrupp vid rådet (Mandelkern-gruppen för bättre lagstiftning).

3.10 Gemenskapsrätten utgör i dag en stor del, om inte merparten, av de normer som tillämpas i medlemsstaterna. Det är uppenbart att målgrupperna för reglerna kräver formuleringar som är enklare, entydiga och lättare att överföra eller tillämpa. Tillämpningen av reglerna åsamkar företagen kostnader. Detta är ett problem särskilt för mindre företag som saknar egen juridisk expertis samt för konsumenter som vill försäkra sig om sina rättigheter och om eventuella möjligheter att lämna in klagomål.

3.11 Inre marknaden innebär reglering som naturligtvis utvecklas efter hand, men som trots detta måste vara tydlig och erbjuda tillräcklig rättssäkerhet till de ekonomiska och sociala aktörerna. Reglerna måste vara målinriktade och anpassade och inte skapa onödiga hinder eller problem, men förenklingsförandet får inte förväxlas med andra former av avreglering⁽¹⁾. Kodifiering är en form av förenkling som skall göra de tillämpliga normerna samstämmiga och lättförståeliga, men sakinnehållet förblir i princip oförändrat. Förenklingen av gemenskapslagstiftningen och den regelbundna utvärderingen av dess effektivitet bör även om möjligt leda till en omformulering av normerna genom ändringsförslag eller vid behov ersättande förslag.

3.12 Harmonisering och texter på gemenskapsnivå innebär redan en förenkling på den inre marknaden genom att en mångfald nationella texter undviks och genom att det blir lättare för alla berörda aktörer inom EU att veta vilken lagstiftning som gäller.

3.13 Information och hur den förmedlas är en viktig faktor för att öka kunskaperna om den gällande rätten och dess utveckling, men informationen bör vara målinriktad (enbart ett offentliggörande i EUT har sin begränsning, det är viktigt att finna andra möjliga kanaler och spridningssätt). Gemenskapsinstitutionernas webbplatser ingår i informationsspridningen till allmänheten redan i det förberedande stadierna. Parlamentet ger i sina faktablad om lagstiftningen tydlig information om hur ärendena utvecklas. Slutligen spelar gemenskapens broschyrer till allmänheten en viktig roll, liksom pressmeddelandena, som i allmänhet är välskrivna men som inte alltid ger tydliga förklaringar.

3.13.1 Ett antal branschorganisationer (bl.a. olika yrkesförbund och advokatsamfund) och sammanslutningar offentliggör texter, liksom förklaringar och råd, som berör deras medlemmar.

3.13.2 Informationen sprids också ofta av medlemsstaterna och genom utbildningsväsendet. Universitetens läroböcker och undervisning bidrar till utbildningen av jurister och framtida europeiska lagstiftare, liksom studentutbyten.

⁽¹⁾ Detta har tydligt kommit till uttryck i EESK:s tidigare yttranden.

3.13.3 Kommittén föreslår att kommissionen granskar hur man på bästa möjliga sätt i praktiken kan informera jurister och andra som sysslar med gemenskapslagstiftningen, i syfte att avgöra om de nuvarande informationsmedlen används på rätt sätt och om de är tillräckliga. Detta kan eventuellt leda till en bättre strategi för kommunikation och utbildning när det gäller gemenskapslagstiftningen.

4. Administrativa förfaranden och dokument

4.1 Det bör påpekas att ett antal förordningar föreskriver vilka förfaranden som skall följas, och de tillhandahåller också mallar för de dokument som skall användas. Kommittén ser positivt på denna metod som förenklar de administrativa formaliteterna inom inre marknaden och minskar transaktionskostnaderna.

4.2 När det gäller förfaranden och administrativa dokument blir behovet av harmonisering ett kännbart problem för aktörerna när varje land ställer olika krav. Här finns stort utrymme för harmonisering, som skulle innebära en verklig förenkling av handelsutbytet och som det är lämpligt att utnyttja fullt ut.

4.3 Kommittéförfarandet spelar en roll i genomförandet av lagstiftningen och det vore också lämpligt om det bidrog till förenkling och harmonisering av förfaranden och administrativa dokument, med beaktande av åsikter från jurister och dem som använder lagstiftningen.

4.4 Användningen av informations- och kommunikationsteknik i e-förvaltningen utgör också ett instrument för goda styresformer som borde främjas snarast möjligt. Den användning av IKT inom tullområdet som kommissionen planerar visar på ett önskvärt sätt att förenkla förfaranden och dokument (en central instans, standarddokument i syfte att undvika stockningar vid gemenskapens gränser). Detta innebär förstås samråd med berörda parter, näringslivet, tullpersonalen och transportföretagen för att undvika onödiga formaliteter, garantera rättssäkerheten och utöva effektiv kontroll, som inte hindrar den fria rörligheten och som respekterar affärshemligheter, om det inte föreligger bedrägerier eller starka misstankar om sådana.

4.5 EESK är för en utveckling av e-förvaltning om den innebär en förenkling av procedurerna och administrationen, men vill samtidigt påminna om de grundläggande principer som måste följas. Stränga regler måste respekteras när det gäller konfidentialiteten, arkiveringstid hos myndigheterna för vissa dokument samt avidentifiering och vidarebefordran av uppgifter som insamlats för statistiska ändamål.

5. Samreglering och självreglering ⁽¹⁾

5.1 Hittills har möjligheterna att reglera på ett mindre detaljerat sätt, med utrymme för samreglering och självreglering, inte utforskats i tillräcklig utsträckning. Möjligheterna för regleringens adressater att spela en roll bör främjas, vilket skulle bidra till att sprida kunskaper om bestämmelserna och underlätta tillämpningen av dem. EESK:s databas PRISM (Progress Report on Initiatives in the Single Market) innehåller konkreta exempel på vad man skulle kunna kalla "avtalsstyrd reglering" respektive "unilateral reglering". Dessa kräver också lämpliga mekanismer för kontroll och utvärdering (märkning, certifiering, oberoende privat eller offentlig kontroll). Det ömsesidiga erkännandet, förbindelserna med konsumenterna osv. öppnar möjligheter för en effektiv privat reglering.

5.2 När det gäller gemenskapens regelverk för sociala frågor och arbetsmarknad innebär kollektiva förhandlingar i fråga om arbetsvillkor och sysselsättning och den sociala dialogen en möjlighet för representativa arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer på europeisk nivå att delta när det gäller förhållanden på arbetsmarknaden och sociala normer inom gemenskapen.

5.2.1 De texter som förhandlas fram bör dock initieras av kommissionen och beslutas av rådet för att kunna omvandlas till lagstiftning. I denna process kan inte parlamentet sägas delta eftersom dess eventuella ändringsförslag inte beaktas.

5.2.2 Om självregleringen inte fungerar tillfredsställande eller ger acceptabla resultat skulle lagstiftaren inom ramen för befintliga förfaranden eller nya förfaranden i samband med det nya fördraget (t.ex. återkallande) kunna omvandla självreglering eller samreglering till lagstiftning. Kommittén anser dock att man måste vara försiktig i detta avseende, särskilt när det gäller kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter på europeisk nivå. Deras önskemål och bestämmelser bör i princip respekteras.

5.3 Om offentlig reglering (initiativ till lagstiftning) skall kunna ersätta icke-offentlig reglering (avtalsstyrd reglering eller självreglering, icke-statliga kontrollorgan, tvistlösning utanför det vanliga rättssystemet osv.) måste det ske på grundval av starka politiska skäl eller för att upprätthållandet av den allmänna ordningen kräver det. Inom ramen för den politiska demokratin bör icke-offentlig reglering i allmänhet innebära en utveckling eller tillämpning av offentliga bestämmelser, eventuellt en komplettering av dem inom vissa områden, t.ex. nedtecknandet av oskrivna regler grundade på det faktiska bruket eller interna regler som lagstiftaren och de offentliga

myndigheterna explicit eller implicit avser att kontrollera efterlevnaden av, t.ex. etiska regler för vissa yrken.

5.4 Om icke-offentliga regleringar innehåller bestämmelser som är av rättslig karaktär bör ett överklagande av ett beslut (som måste innehålla en motivering) som fattats av det privata organet (disciplinnämnd, antagningsnämnd för en yrkesmässig sammanslutning) alltid kunna prövas av en offentlig domstol eller eventuellt en skiljedomstol som parterna har enats om.

6. Slutliga överväganden

6.1 EESK kommer att ta del av kommissionens halvårsrapporter med stor uppmärksamhet. Kommittén stöder det initiativ och den åtgärdsram som syftar till att förenkla gemenskapens regelverk och hoppas att den snabbt kommer att utvidgas till olika delar av regelverket så att ett effektivt genomförande underlättas och främjas, både i medlemsländerna och i anslutningsländerna.

6.2 EESK önskar delta på effektivast möjliga sätt i utarbetandet av gemenskapslagstiftningen genom sina yttranden, vilket innebär att kommittén bör komma in på ett betydligt tidigare stadium än vad som vanligtvis är fallet för närvarande. Kommittén önskar också delta i konsekvensanalyser, uppföljning och förenklingssträvanden på ett aktivt sätt för att sprida kunskaperna om och effektiviteten i gemenskapslagstiftningen i ett utvidgat EU. Dessa framställningar skall naturligtvis ses mot bakgrund av demokratiska principer och goda styresformer samt principerna för hur EU:s institutioner och regelverk kan föras närmare medborgarna.

6.3 Slutligen välkomnar EESK den mellaninstitutionella överenskommelsen för bättre lagstiftning som antogs den 16 december 2003 av Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Överenskommelsen fastställer formerna för en bättre förenkling av gemenskapslagstiftningen samtidigt som den definierar, avgränsar och uppmuntrar självreglering och samreglering bland arbetsmarknadens parter. Detta överensstämmer väl med EESK:s tidigare önskemål från december 2000 på dessa områden då kommittén antog en egen uppförandekodex samtidigt som den uppmuntrade de övriga institutionerna att göra detsamma. EESK har för avsikt att bidra till att överenskommelsen fungerar väl och kommer även i fortsättningen att uppmuntra till självreglering och samreglering. En informationsrapport om detta är för närvarande under arbete vid kommittén.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹⁾ Ämnet behandlas tämligen kortfattat här eftersom Bruno Vever förbereder ett yttrande i ärendet.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "VITBOK – Rymden: en ny europeisk utmaning för en växande union Handlingsplan för genomförande av den europeiska rymdpolitiken"

(KOM(2003) 673 slutlig)

(2004/C 112/03)

Den 12 november 2003 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Vitbok – Rymden: en ny europeisk utmaning för en växande union – Handlingsplan för genomförande av den europeiska rymdpolitiken"

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat kommitténs beredning av arbetet, antog sitt yttrande den 10 mars 2004. Föredragande var Stéphane Buffetaut.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars och 1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars 2004) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 97 röster för och 2 nedlagda röster:

1. Inledning

1.1 Den vitbok som EESK har uppmanats att yttra sig över är en uppföljning av den grönbok om en europeisk rymdpolitik som kommittén antog ett yttrande över i juni 2003.

1.2 Vi ställde oss i huvudsak följande fråga: Finns det en stark och stabil politisk vilja i Europa avseende rymdpolitiken, en vilja att anslå tillräckliga budgetmedel och en ändamålsenlig institutionell inramning?

1.3 Plenarförsamlingen slog fast att "Europas betydelse på rymdfartsområdet hänger på en stark politisk vilja och tydliga budgetbeslut. Ett införande av ett område för delade och/eller parallella befogenheter för rymdpolitiken i det kommande europeiska konstitutionella fördraget skulle ge unionen politiska, lagstiftande och finansiella möjligheter att genomföra en stark rymdpolitik. En sådan politik skulle bland annat

- garantera Europas oberoende tillträde till rymden,
- bidra till Europas strategiska oberoende,
- utveckla ett program för vetenskaplig spetskompetens,
- främja tillämpningar i allmänhetens tjänst som utgör en tillgång för unionens sektorspolitik,
- samordna ett program för vetenskaplig forskning inom rymdteknologins dubbla områden för att garantera vårt oberoende i civil verksamhet, näringsverksamhet, säkerhet och försvar.

1.4 Kommittén kommer att med utgångspunkt i detta tydliga ställningstagande göra en bedömning av vitboken, som kommittén uppmanats att yttra sig över.

2. Sammanfattning av grunddokumentet

2.1 Kommissionen pekar på de hot som Europa står inför på rymdpolitikens område, med tanke på

— att Europas kapacitet som central rymdaktör försämras om dess tillväxt inte svarar mot den globala utvecklingen inom rymdsektorn,

— att Europas ledande rymdföretag försvagas, på grund av svaga marknader och bristen på offentliga investeringar i nya program.

2.2 Mot bakgrund av detta konstaterande och att "en förändring krävs" föreslår kommissionen en rad initiativ för att förhindra att Europa försvagas på rymdområdet.

2.3 Dokumentet är uppdelat i olika avsnitt som tar upp

- de politiska utmaningarna,
- satsningar inom rymdområdet som bidrar till viktiga politikområden för unionen,
- åtgärder för att säkra och utveckla Europas nuvarande vetenskapliga och tekniska kunnande på rymdområdet,
- styrelseformer och finansiering.

2.4 I varje avsnitt beskrivs de utmaningar man står inför och det ges förslag på hur man skall ta itu med dem.

a) Politiska utmaningar

Kommissionen betonar att rymdpolitiken är av övergripande karaktär och att den är av särskild betydelse för att stödja Europas ekonomiska framtid och särskilt för Lissabonmålen, jordbrukspolitiska mål, sysselsättningsnivåer, miljöförvaltning och utrikes- och säkerhetspolitik.

b) Stödja central EU-politik

Man nämner flera viktiga initiativ och rekommenderar åtgärder. Det gäller genomförandet av programmet Galileo och initiativet för "global övervakning och jordobservation (GMES)", att minska den digitala klyftan, rymdsektorns bidrag till den europeiska säkerhets- och försvarspolitik, utveckling av internationella partnerskap.

c) *Säkra den vetenskapliga och teknologiska kapaciteten*

Det handlar här om nödvändiga instrument för att Europa skall förbli en rymdmakt. Man tar upp frågor som gäller ett oberoende tillträde till rymden, optimering och samordning av resurser för forskning och utveckling, bemannade rymdfärder och utforskning av rymden, behovet av en vetenskaplig yrkesskår som är tillräcklig och som förnygras, en starkare ställning för Europa inom rymdforskningen, en innovativ och konkurrenskraftig europeisk rymdindustri.

d) *Styrelseformer och resurser*

Målet är att bättre definiera och fördela uppgifter och ansvar mellan unionen, ESA, medlemsstaterna, organ och företag för att uppnå så god effektivitet som möjligt och se till att unionen och dess medborgare får del av fördelarna med rymdverksamheten. Detta är emellertid bara möjligt om de resurser som ställs till förfogande för forskningen ökar.

2.5 I vitboken dras slutsatsen att Europa successivt bör anslå ökade budgetmedel för rymdområdet i ett längre perspektiv, för få en effektivare europeisk politik och ökade möjligheter för Europa att ta större marknadsandelar när det gäller rymdtjänster genom en förstärkt rymdindustri.

2.6 I bilaga 2 görs en bedömning av utgiftssidan och man beskriver tre scenarier för hur utgifterna för rymdverksamheten kan utvecklas, vilket motsvarar tre nivåer avseende den politiska viljan.

3. Allmänna synpunkter

3.1 Vitboken är i första hand ett politiskt dokument, och dess främsta målsättning är att fastställa en europeisk rymdpolitik. I den bemärkelsen utgör den ett avgörande genombrott på ett område där Europa varit mycket aktivt och nått stora framgångar, men utan att hittills ha uttryckt någon övergripande politisk vilja. Vitboken innehåller dessutom en beskrivning av konkreta insatser avseende de viktigaste sektorerna där de strategiska, ekonomiska och industriella utmaningarna är kopplade till att man behärskar rymdtekniken. Dokumentet har en indelning som baseras på olika utmaningar som unionen står inför, vilket är intressant eftersom man därmed visar hur omfattande och överhängande behovet av satsningar är för att Europa skall behålla sin ställning som stark rymdmakt, sin vetenskapliga och tekniska styrka, sina forskare och ingenjörer, sin avancerade industri och sin konkurrenskraft på marknaderna.

3.2 De initiativ, åtgärder och förslag som presenteras verkar stämma väl överens med den diskussion som fördes med anledning av remissrundan om grönboken. Vitboken utgör en solid utgångspunkt för att förverkliga Europas strävan på rymdområdet som en del av en politisk framtidsvision. Det viktigaste är naturligtvis att det alltså finns en politisk vilja och att man i budgetbesluten bemödar sig om att stödja och utveckla en oberoende europeisk rymdsektor.

3.3 Sedan regeringskonferensens misslyckande finns det ett problem när det gäller frågan om en stabil rättslig grund för unionen på rymdpolitikens område. Så länge förslaget till fördrag om en konstitution för Europa inte har ratificerats, ändras inte artikel 13.3. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén förordar därför att ramavtalet mellan ESA och kommissionen utnyttjas till fullo och på helt frivillig basis. Insatserna på rymdområdet kan inte invänta den ratificering av fördraget som blir alltmer avlägsen. De negativa effekter som detta annars skulle få för Europas strategiska autonomi, för rymdindustrin och dess samarbetspartners, för våra forskarlag och vår forskningskompetens skulle kunna leda till en definitiv eftersläpning i konkurrensen på rymdområdet.

3.3.1 Medlemsstaterna hade för övrigt enhälligt nått en överenskommelse för att ge Europeiska unionen delade befogenheter i fråga om rymdpolitik. Denna överenskommelse har inte blivit ifrågasatt.

3.3.2 Därför betonar EESK vikten av att överväga lösningar och medel som utgår från denna klart uttalade politiska vilja i väntan på en stabil rättslig grund.

För det första måste man snarast inrätta det råd för rymdfrågor för ESA och EU som ingår i ramavtalet mellan ESA och kommissionen. För det andra bör man överväga att införa en funktion med "Herr GUSP" som förebild, nämligen "Herr eller Fru Rymd", eller överföra rymdpolitiken till kommissionsordförandens ansvarsområde, utan att utesluta en eventuell framtida kommissionsledamot med ansvar för rymdfrågor. Samtliga av dessa möjligheter skulle ge rymdpolitiken en avsevärt större politisk betydelse.

4. Särskilda synpunkter

4.1 Rymdsektorns bidrag till politiska utmaningar

4.1.1 Rymdtekniken är ett verktyg inom grundforskningen, såväl vad gäller den mångfald av teknikinriktningar som används med hänsyn till forskningsobjekten, t.ex. astrofysik och planetforskning, som seismologi, havsforskning, meteorologi, epidemiologi osv. EESK beklagar att man i vitboken inte uttryckligen nämner denna mycket viktiga roll. Vårt önskemål är att denna aspekt i någon form skall få ett erkännande via den europeiska rymdpolitiken, även om ESA:s obligatoriska program uppfyller detta behov, framför allt i fråga om rymdvetenskap.

4.1.2 Det bör påpekas att det i fråga om jordobservation och kunskaperna om vår planet finns ett ömsesidigt beroendeförhållande mellan den praktiska verksamheten (som exempelvis bedrivs av Eumetsat) och den renodlade forskningsverksamheten.

4.1.3 Det bör slutligen påpekas att rymdtekniken är tudelad i fråga om forskning och utveckling. Skillnaden mellan civil och militär användning kommer främst till uttryck då rönen används i praktiken. Samtliga civila och militära aktörer bör alltså samlas för att diskutera tidigare analyser och forskning i en samrådsanda i syfte att optimera användningen av systemen och minska kostnaderna.

4.2 Rymdgärder till stöd för en utvidgad union

4.2.1 Navigation

EESK ställer sig till fullo bakom uppfattningen att Galileoprogrammet är en symbol för den ökade medvetenheten i Europa om rymdens politiska, strategiska och ekonomiska betydelse. Vi anser att man bör göra allt man kan i syfte att föra detta projekt framåt, eftersom det är av grundläggande betydelse för Europas autonomi och oberoende.

4.2.2 Global övervakning av miljö och säkerhet (GMES)

4.2.2.1 Driftskompatibilitet mellan rymdsystemen bör prioriteras eftersom systemen kan vara av olika ursprung.

4.2.2.2 Enligt EESK understryker eller uppmärksammar man inte tillräckligt följande två specifika aspekter:

- Å ena sidan säkerställs inte den fortlöpande observationen i omloppsbanan på vissa områden, särskilt inte radarobservationen.
- Å andra sidan har man framför allt nästan helt förbisett den operativa europeiska verksamheten avseende meteorologi, klimatologi och oceanografi. Man avstår i betydande omfattning från att nämna Eumetsat bland de "berörda parterna", och man förefaller glömma eller förbise att det finns en struktur för viss rymdverksamhet på europeisk nivå.

4.2.2.3 EESK anser att detta är en brist i dokumentet. Europas rymdpolitik bör utgå från vad som redan finns. Man bör undvika överlappningar med rymdorganen, men det bör ske en utbyggnad och efterfrågan bör struktureras.

4.2.2.4 Kommittén förordar därför att kommissionen anlägger en konstruktiv attityd i kontakterna med Eumetsat, en betydande europeisk partner, för att etablera kontakter liknande dem man har med ESA. I samma anda bedömer kommittén att Torrejón-centrumet i Madrid bör utnyttjas bättre för registrering av satellituppgifter i syfte att inrätta en reell databank med förebild i motsvarande verksamhet i Förenta staterna.

4.3 Överbrygning av den digitala klyftan

4.3.1 EESK anser att detta avsnitt – till såväl formen som innehållet – är dåligt underbyggt. Det står i kontrast till resten av dokumentet, vilket är förvånande. Det är också förvånande att man under rubriken "Framtidsutsikter" kan konstatera att satellitkommunikation nästan bara nämns i förbigående eller inom parentes, samtidigt som det hävdas att man fullt ut bör utnyttja all tillgänglig bredbandsteknik för att minska den digitala klyftan.

4.3.2 Kommittén befarar att man i denna fråga har baserat sig på ett antal motsägelser eller felaktiga bedömningar.

4.3.3 Teknikneutralitet innebär inte att all teknik är likvärdig när det gäller att lösa ett visst problem. Naturligtvis bör valen underbyggas av en kostnadseffektivitetsanalys i enlighet med kommissionens rekommendationer (arbetsdokumentet SEK (2003) 895). I detta sammanhang är det viktigt att strukturfonderna inte används i strid med principerna för dessa och att de lokala myndigheterna ges en tydlig uppfattning om hur mark- och rymdbaserade system kompletterar varandra utgående från geografiska förhållanden och befolkningstäthet.

4.3.4 Även om det inte kan bli fråga om att gynna rymdtillämpningar till förfång för effektivare markbundna lösningar, bör det påpekas att rymdtillämpningar framför allt kan rekommenderas i områden som har låg befolkningstäthet eller som är avses beläggas eller svårtillgängliga. Genom att ha en framskjuten position på olika områden kompletterar rymdtillämpningarna och de markbundna lösningarna varandra.

4.3.5 Vad man förbiser är att rymdtillämpningarna kan spela en roll när det gäller att överbrygga den digitala klyftan genom att man utnyttjar det faktum att markbundna lösningar och rymdtillämpningar kan komplettera varandra.

4.3.6 Vad som står på spel i utvecklingen av rymdtillämpningar är lika tillgång till bredbandstjänsternas fördelar, oavsett var någonstans en verksamhet försiggår.

4.3.7 Markbundna lösningar omfattar – eller kommer att omfatta – 80 % av befolkningen i många länder, men endast 20 % av territoriet. Denna situation kan inte utvecklas i positiv riktning om man inte drar nytta av komplementariteten mellan rymdtillämpningar och markbundna lösningar.

4.3.8 Den omfattande marknaden i städerna bidrar till att man förordar markbundna lösningar, och eftersom aktörerna på detta område väger tungt ökar obalansen mellan städerna och landsbygden. Detta leder till följande fråga: Kan man acceptera att informationssamhällets utveckling främjar koncentrationen till städerna och flykten från landsbygden? Detta är med all säkerhet inte ett sociopolitiskt val från vare sig EU:s eller medlemsstaternas sida.

4.3.9 När man i vitboken talar om "en skarp konkurrens mellan olika operatörer och tekniska lösningar" blandar man ihop två begrepp av helt olika art: den kommersiella konkurrensen mellan aktörerna och balansen mellan olika typer av teknik som i slutänden är avhängig kvaliteten.

4.3.10 EESK anser att EU:s institutioner bör göra en korrektare bedömning av den roll som rymdtillämpningarna spelar, för att man inte skall förlora fästet inom en sektor som är viktig för rymdpolitiken. Det vore därför lämpligt att främja pilotinsatser som grundar sig på initiativ som utformats i samråd mellan ESA och kommissionen, i syfte att framhålla satelliters fördelar, med utgångspunkt i en kostnads- och nyttoanalys, i förhållande till de investeringar som skulle bli nödvändiga för motsvarande kabelbaserade lösningar i områden som saknar täckning. Man bör på samma sätt främja offentlig gruppupphandling, så att satelliter med europeisk täckning kan dra nytta av stordriftsfördelar som leder till sänkta kostnader både för terminaler och de tjänster som erbjuds. Detta skulle också innebära att en europeisk standard skulle kunna tas fram, vilket skulle få till följd att företag inom dessa segment skulle kunna skaffa sig en stark ställning på världsmarknaden.

4.3.11 Rymdpolitikens roll är inte att till varje pris främja rymdpolitiken, utan snarare att se till att utvecklingen av rymdtillämpningar inte förbises på bekostnad av vissa användare och vissa regioner och deras befolkning.

4.4 *Rymdens bidrag till den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) och den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP), att utveckla internationella partnerskap, strategiskt oberoende och gemensamma tillgångar för gemensamma åtgärder*

4.4.1 Dessa kapitel kräver inte några omfattande kommentarer, men EESK vill kraftigt understryka att i den utsträckning som våra främsta samarbetspartner betraktar rymden som ett betydelsefullt maktmedel (under 2004 kommer Sean O'Keefe, tjänsteman vid NASA, att lägga fram ett nytt tidsschema som anmärkningsvärt nog bär titeln "USA:s förnyade dominans på rymdområdet"), bör man i det internationella samarbetet på ett realistiskt sätt ta till vara de europeiska intressena.

4.4.2 Eftersom fritt tillträde till rymden är en förutsättning för ett självständigt Europa och detta inte har uppnåtts på kommersiell väg, vill kommittén åter framhålla att allmänna medel bör avsättas för att bevara detta fria tillträde som strategiskt sett är mycket viktigt.

4.4.3 I fråga om den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP) påminner kommittén om att ordförandeskapets rapport om ESFP vid Europeiska rådets toppmöte i Thessaloniki den 19–20 juni 2003 tillstod betydelsen av rymdverksamhetens instrument och uppgifter på detta område. Kommittén understryker i detta sammanhang att rymdvetenskapen och -tekniken

har dubbla funktioner, vilket inte har utnyttjats i tillräckligt hög grad i Europa.

4.4.4 När det gäller rymdfärder bör man noggrant följa en eventuell ny utformning av den amerikanska rymdpolitiken på detta område.

4.4.5 EESK anser att det är önskvärt att bibehålla denna typ av insatser, dels på grund av människornas naturliga äventyrslystnad och upptäckarglädje, dels på grund av att det behövs symboler för att väcka intresse och vinna gehör hos allmänheten. Därför bör man utforma realistiska program som på ett intelligent sätt tar till vara de europeiska intressena samtidigt som de grundar sig på internationellt samarbete.

4.4.6 Mot denna bakgrund bör förslaget till en rymdstation på månen allvarligt övervägas med största möjliga hänsyn till Europas egna intressen.

4.5 Att stärka Europas spetskompetens inom rymdvetenskap

4.5.1 EESK vill erinra om att ESA tillsammans med nationella organ, vetenskapliga institutioner och industrin har lyckats ge Europa en spetskompetens med världsrenommé. Detta har – som kommissionen påpekar – dessutom skett inom strikta budgetramar, vilket krävde effektivitet och konkurrensförmåga, och bör därför ses som positivt.

4.5.2 Vi vill därför uttrycka ett starkt stöd för vitbokens förslag att stegvis öka de medel som ESA och medlemsstaterna avsätter till rymdforskning i syfte att vidareutveckla den, men också för att undvika att vår forskningskapacitet tillintetgörs och i syfte att kunna erbjuda unga vetenskapsmäns möjligheter till attraktiva karriärer. I motsatt fall finns det stor risk för ökad kunskapsflykt, särskilt till Förenta staterna.

4.5.3 Kommittén anser det vara önskvärt att rymdforskningen inriktas i lika hög grad på forskning om jorden som på forskning om rymden. Forskning om jorden skiljer sig från forskning om rymden i så motto att den mynnar ut i konkreta tillämpningar (meteorologi, övervakning, miljöförvaltning m.m.). Man bör således göra en åtskillnad mellan dessa två vetenskapsgrenar, utan att man för den skull främjar den ena grenen på bekostnad av den andra.

4.6 Ett nytt förhållningssätt till styrelseformer för rymdverksamhet

4.6.1 På detta stadium kan man i vitboken endast skissera förslag, bland annat till hur man inom kommissionen skall dela upp ansvaret på rymdområdet.

4.6.2 Överenskommelsen om att ge EU delade befogenheter på rymdområdet har inte ifrågasatts, trots regeringskonferensens misslyckande. Frånvaron av en rättslig grund som tydligt anger EU:s befogenheter på rymdområdet innebär att viss försiktighet måste iakttas.

4.6.3 Vad gäller kommissionens interna organisation vill emellertid kommittén påpeka att man bör undvika följande:

- Å ena sidan en alltför spridd fördelning av ansvaret på rymdområdet, eftersom det skulle hindra kommissionen att genomföra samordnande arbetsinsatser och åtgärder.
- Å andra sidan en alltför långtgående centralisering som skulle avskärma denna politik från olika berörda enheter och som skulle strida mot en politik som styrs av efterfrågan.

4.6.4 EESK anser att ett mindre, samordnande organ kopplat till en hög nivå inom kommissionen, t.ex. dess ordförande, skulle kunna vara en lämplig lösning.

4.6.5 Naturligtvis bör kommissionen förfoga över egna medel förutom dem som medlemsstaterna avsätter till ESA och de nationella organen. Om man verkligen vill utveckla Europas rymdpolitik är det inte gratis.

4.7 Bilaga 2: Resursbehov

4.7.1 I vitboken beskrivs tre finansieringsscenarier:

- Scenario A är ambitiöst och förutsätter en stark politisk vilja och en hög ekonomisk tillväxt som medger fortlöpande budgetsatsningar.
- Scenario B är en politisk akt som visar EU:s vilja till en nystart på rymdområdet.
- Scenario C är ett "linjärt naturligt" scenario (som bygger på en linjär ökning av EU:s nuvarande utgifter) och garanterar inte fullständigt oberoende med avseende på teknik och tillgång till rymden.

4.7.2 Rymdverksamheten är strategiskt sett av stor betydelse för Europeiska unionen. Den har stora återverkningar på det vetenskapliga, tekniska, ekonomiska och mänskliga planet och ligger således helt och hållet i linje med Lissabonstrategin. Det är därför viktigt att se till att tillräckliga medel anslås till denna verksamhet. Mot bakgrund av detta står det klart att EESK med kraft kan förkasta ett eventuellt scenario C och betrakta scenario B som en minimihypotes och i stället önska att det blir möjligt att komma så nära scenario A som möjligt.

4.7.2.1 Med tanke på kraven i stabilitetspakten frågar sig vissa för övrigt om det vore möjligt att undanta utgifter för strategiska investeringar, t.ex. i rymdpolitiken, för att undvika att belasta framtiden med budgetbegränsningar som i alltför många fall drabbar investeringsutgifter snarare än driftskostnader.

4.7.3 Det är även självklart att inget bör få hindra att samarbetet på rymdområdet förstärks. Trots detta måste man tillstå att den ram som Nicefördraget utgör inte är särskilt gynnsam i detta sammanhang.

5. Slutsatser

5.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén anser att vitboken är ett dokument av hög kvalitet, och det är positivt att den uttrycker en politisk vilja formulerad med eftertryck och konsekvens.

5.2 Vi beklagar emellertid svagheterna i det kapitel som ägnas åt den digitala klyftan och bredbandstekniken. Därför föreslår vi att detta kapitel åter ses över och att man tar upp komplementariteten mellan rymdtillämpningar och markbundna lösningar.

5.3 Vi vill än en gång understryka att rymdverksamheten strategiskt sett är viktig för Europeiska unionen. Vi anser att EU:s politiska strategi, framför allt när det gäller internationellt samarbete, skall bygga på en realistisk vision – utan inslag av naivitet – särskilt som den teknik som rymdverksamheten kräver är av dubbel karaktär (civil och militär).

5.4 Vi vill framhålla att denna sektor – där man gjort omstruktureringar och vidtagit nödvändiga åtgärder för att stå emot den internationella konkurrensen – direkt sysselsätter 30 000 allmänt sett högt kvalificerade personer, och att det är viktigt att bevara och berika denna värdefulla mänskliga potential som ligger till grund för att EU intar en framträdande position på området. Vi vill särskilt framhålla att man bör fästa mycket stor vikt vid såväl grundutbildningen som fortbildningen, eftersom det rör sig om en högteknologisektor som utvecklas i takt med den vetenskapliga forskningens framsteg.

5.5 Vi rekommenderar att EU, trots misslyckandet vid regeringskonferensen, med utgångspunkt i ramavtalet mellan kommissionen och ESA beslutsamt fullföljer sina insatser för att få struktur på och driva olika rymdfrågor och rymdinitiativ, utan att det för den skull överlappar medlemsstaternas, deras organs och ESA:s program, och utan att det hindrar ett starkt samarbete eller starka partnerskap mellan vissa medlemsstater. Vi förespråkar att den europeiska rymdpolitiken bör kopplas till en hög institutionell nivå i EU.

5.6 Vi begär med eftertryck att den budget som avsätts för rymdpolitiken minst skall motsvara scenario B i bilaga 2 och att man undviker fenomenet "kommunicerande kärl", som skulle leda till att medlemsstaternas insatser minskar i takt med EU:s investeringar.

5.7 Rymdpolitiken är en mänsklig, vetenskaplig och strategisk utmaning och tillhör det mest spännande i det mänskliga äventyret. Genom den går Europa ännu en gång historien till mötes i ett geopolitiskt sammanhang där andra stora länder gör sig gällande. Det får vi inte missa.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens meddelande till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: En sammanhållen flyg- och rymdindustri – reaktioner på Star 21-rapporten"

(KOM(2003) 600 slutlig)

(2004/C 112/04)

Den 13 oktober 2003 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 mars 2004. Föredragande var Stéphane Buffetaut.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars 2004) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande enhälligt med 100 röster för:

1. Inledning

1.1 Detta kommissionsdokument är framför allt en reaktion på – och faktiskt ett återgivande av – slutsatserna i rapporten från EU:s rådgivande grupp för flyg- och rymdsektorn med dess "strategiska översyn över flyg- och rymdindustrin för 2000-talet (Star 21)".

1.2 Kommissionen kopplar denna framställning till slutsatserna från Europeiska råden i Köln, Lissabon, Barcelona och Thessaloniki.

1.3 Det erinras om att flyg- och rymdbranschen är en nyckelsektor för att uppnå de strategiska och ekonomiska mål som Europeiska unionen ställt upp. Denna högteknologiska sektor och dess spjutspetskompetens verkar parallellt på de civila och militära områdena.

1.4 Vilket är läget för sektorn i EU?

1.4.1 Flyg- och rymdindustrin är en cyklisk och fluktuerande verksamhet. På det civila området är marknaden avhängig av flygbolagens inköpsprogram, som kan påverkas av yttre händelser, exempelvis terrorhandlingar, som kan allvarligt förrycka verksamheten.

1.4.1.1 På den militära sidan påverkas den av medlemsstaternas budget- och inköspolitik, som i sin tur bestäms av geostrategiska villkor.

1.4.1.2 I dag, och i fortsättningen, är tillverkningen av större civila bärarketer, som understöds av Airbus konkurrenskraft, det grundläggande inslaget i flyg- och rymdindustrins utveckling.

1.4.1.3 Försvarssektorn är mer osäker. Antalet nya program minskar. Den europeiska flyg- och rymdbranschen är emellertid fortfarande stark och mycket framträdande på helikoptermarknaden.

1.4.1.4 Den europeiska marknaden är osäker, och beslutsfattandet på militärsidan är tungrovt och komplicerat, vilket drabbar sektorn och gör att de europeiska företagen inriktar sig på den amerikanska försvarsmarknaden, som är större och stabilare, trots Förenta staternas protektionistiska regler och trots att det inte finns tillräckliga garantier för att detta medför några teknologiska fördelar.

1.4.1.5 Rymdsektorn befinner sig i en vanskelig fas. Den är i mycket hög grad civilt präglad och har drabbats kraftigt av sjunkande efterfrågan på telekommunikationer. Numera är den också utsatt för stark konkurrens på bäraketområdet. Detta är en skyddad marknad i Förenta staterna, och på global nivå har det tillkommit nya aktörer. Om USA:s och NASA:s planer aktualiseras innebär detta ett uppsving för Europa.

1.4.1.6 Flyg- och rymdsektorn är tudelad, och kompetens och teknik kan ha både civila och militära tillämpningar. En av sektorns svagheter är att försvarsmarknaden är både otillräcklig och uppsplittrad.

1.4.2 Star 21-rapportens slutsatser

1.4.2.1 I rapporten betonas betydelsen av

— bättre tillgång till tredjelandsmarknader och lojal och korrekt tillämpning av handelsavtalen,

— ökad rörlighet bland sektorns anställda,

— förbättrad samordning av forsknings- och utvecklingsverksamheten,

— den pådrivande roll som EU bör ha på området för reglering av civilflyget,

— bättre samverkan mellan ESA och EU och igångsättningen av Galileoprogrammet.

1.4.2.2 Slutligen framhäver rapporten att villkoren på försvarsmarknaden måste ses över.

1.4.3 Kommissionens angreppssätt och förslag

1.4.3.1 Kommissionen redogör för de frågor som anses avgörande, sektor för sektor.

1.4.4 Försvar

1.4.4.1 Kommissionen beklagar att marknaden är uppsplittrad till följd av att försvarsfrågorna berör själva kärnan i staternas suveränitet och att sektorn är speciell (konfidentialitet, försörjningstrygghet, politiska kriterier för upphandlingsbeslut osv.). Kommissionen framhåller att Europas försvarsutgifter är lägre än Förenta staternas. Dessutom gör uppsplittringen av marknaden att det inte går att dra största möjliga nytta av investeringarna.

1.4.4.2 För framtiden rekommenderar kommissionen att man motverkar denna uppsplittring av efterfrågan. De program som drivs i en enda stat ger inga möjligheter att komma upp i lönsamma produktionsnivåer.

Kommissionen föreslår harmonisering av kraven på det militära området och det skulle vara ändamålsenligt att inrätta en "europeisk byrå för försvarsmateriel, forskning och militära resurser" i anslutning till en europeisk säkerhets- och försvarspolitik, för att skapa en tillräckligt stor och enhetlig marknad som kan bevara och utveckla vår flyg- och rymdindustri. Detta är för övrigt en förutsättning för att upprätthålla dialogen med USA på ett trovärdigt sätt.

1.4.4.3 Kommissionen anser också att de initiativ som tagits av Frankrikes, Tysklands, Italiens, Sveriges, Spaniens och Storbritanniens försvarsministrar med fördel kan utsträckas till hela Europeiska unionen.

1.4.5 Rymdteknik

1.4.5.1 Kommissionen noterar att det inte finns någon europeisk eller flernationell struktur för säkerhets- och försvarsprogrammen på rymdområdet. Detta är en brist som blir smärtsamt kännbar där den civila kommersiella marknaden tappar fart, både drastiskt och varaktigt. Denna situation är bland annat resultatet av bestämmelserna i ESA-avtalet, som innebär en strikt tillämpning av den rymdkonvention som förbjuder militär verksamhet i rymden. I motsats till Förenta staterna förstärker EU därmed inte sin civila och kommersiella rymdverksamhet med en institutionellt understödd rymdförsvarsverksamhet befriad från kommersiella risker. Detta är särskilt beklagligt med tanke på att rymdtekniken samtidigt ger möjlighet till såväl civil som militär aktivitet.

1.4.5.2 För framtiden önskar man sig en övergripande europeisk politik och effektivare samordning, så att den europeiska rymdsektorn inte tappar sin befintliga kapacitet och höga tekniska nivå.

1.4.6 Forskning

1.4.6.1 Det finns ett klart behov av bättre samordning av flyg- och rymdforskningen. Det har visserligen tagits intressanta initiativ på det civila området (rådgivande gruppen för flygteknisk forskning i Europa, ACARE), men läget är inte tillfredsställande på försvarssidan.

1.4.6.2 Inför framtiden menar man att det är absolut nödvändigt att garantera den långsiktiga stabiliteten i systemen för forskningsfinansiering. Kommissionen efterlyser också en övergripande planering av forskning och utveckling och av själva forskningsprogrammen.

1.4.7 Europeisk reglering av civilflyget

1.4.7.1 Kommissionen anser att den europeiska byrån för luftfartssäkerhet (EASA) bör inrättas snarast. Det gäller också att föra transatlantiska förhandlingar, bland annat i fråga om certifiering.

1.4.7.2 Man vill att flygsäkerhetsfrågorna skall behandlas på europeisk nivå och att EU skall delta aktivt i de berörda internationella organisationerna.

1.4.7.3 Kommissionen begär också att det skall upprättas en kontaktpunkt mellan civilflyget och militärflyget, så att luftrummet kan utnyttjas bättre.

1.4.8 Marknadstillträde

1.4.8.1 Kommissionen tar i första hand upp frågor med anknytning till de kommersiella problemen med Förenta staterna när det gäller försvarsutrustning, bland annat de amerikanska skyddsreglerna och exportkontrollerna.

2. Allmänna synpunkter

2.1 Både Star 21-rapporten och kommissionen gör ett antal konkreta iakttagelser som man kan ansluta sig till. Det är uppenbart att rymdindustrin är en spjutspetssektor som samlar hög kompetens och som utvecklar högteknologi vars kringeffekter kan vara värdefulla inom andra sektorer. Därmed kan rymdindustrin spela en framträdande roll i EU:s strävanden att uppnå målet från toppmötet i Lissabon "att bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi" med kapacitet att skapa en hållbar ekonomisk tillväxt, fler och bättre arbetstillfällen samt en högre grad av social sammanhållning.

2.2 Inom den försvarsinriktade flyg- och rymdindustrin beror uppsplittringen av marknaden på sektorns speciella karaktär, som bygger på att försvar – det vill säga i sista hand krig – är statsmakternas ansvar. Därför är det logiskt att medlemsstaterna velat säkerställa försörjningstryggheten och bevara teknikhemligheterna genom att anlita inhemska företag, ofta med nära koppling till statsmakten. I dag utgör bilaterala och multilaterala avtal en garanti för att tekniken kan hållas hemlig.

2.3 Detta synsätt strider mot allianstanken och medför att försvarsindustrins ofantliga investeringar ger liten eller ingen lönsamhet på de nationella marknader som utgör den huvudsakliga basen, särskilt under perioder med budgetrestriktioner. Den internationella konkurrensen är också speciellt svår med tanke på att de amerikanska företagen gynnas av en stor och stabil nationell marknad.

2.4 Kommissionens förslag för att åtgärda marknadens uppsplittring är intressanta, men man kanske fäster alltför stor tilltro till organ som en europeisk byrå för försvarsmateriel. På försvarsområdet, som per definition är en statlig angelägenhet, kan ingenting uträttas utan att det finns en uttalad politisk vilja, och den kan bara uttalas inom ramen för en europeisk global politik som är klar och tydlig och som alla ställer sig bakom. Detta är inte fallet. Eftersom det är fråga om en spjutspetsverksamhet som använder sig av kompetens och kunnande på synnerligen hög nivå, vore det för övrigt lämpligt att för vissa sig om att det planerade samarbetet leder till att tekniskt mervärde kan uppnås i stället för urvattnig av kunnandet.

2.5 Kommittén betonar att det nyligen undertecknade avtalet mellan Tyskland, Frankrike och Storbritannien på militärområdet torde ta konkret form 2005. Avtalet kan innebära intressanta aspekter för industrin eftersom de tre marknaderna – den tyska, franska och brittiska – tillsammans bildar den kritiska marknadsstorlek som EU:s militära flygindustri behöver.

2.6 När det gäller rymdsektorn går utvecklingen på senare tid (ramavtalet med ESA, bestämmelserna i utkastet till konstitutionellt fördrag för Europeiska unionen – som inte är orsak till regeringskonferensens misslyckande) i en riktning som både kommissionen och EESK önskat. Den centrala frågan är om budgetmedlen är tillräckliga för att EU och medlemsstaterna skall ha resurser att uppfylla sina ambitioner på rymdområdet. Denna fråga står i fokus i vitboken, som håller hög nivå trots den notoriska otillräckligheten i fråga om telekommunikationer per bredband.

2.7 Kommissionens förslag avseende EU:s regelverk för civilflyget framstår som välmotiverade, både praktiskt sett och när det gäller säkerhetsfrågor och logisk konsekvens. Detta kan för övrigt bara förstärka vår position i de transatlantiska förhandlingarna.

3. Särskilda kommentarer

3.1 Militär flyg- och rymdindustri

3.1.1 EESK noterar att det till följd av den splittrade marknaden finns en klyfta mellan det som den civila flygindustrin i EU har lyckats uppnå med Airbus å ena sidan och den relativa svagheten inom den militära flygindustrin å den andra. Kommittén anser att denna situation är ett resultat av frånvaron av en politisk helhetssyn på det europeiska försvaret. Kommittén konstaterar att denna situation ger Förenta staterna ytterligare förspår eftersom man där i hög grad har gynnat sin egen rymdindustri i försvarsavtal med olika länder i världen, vilket har lett till att världsmarknaden mer eller mindre är blockerad. Flyg- och rymdindustrin omfattar de mest strategiska teknologierna, som påverkar den framtida ekonomiska tillväxten. Den överensstämmer alltså till fullo med Lissabonstrategin som syftar till att göra unionen till "världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning". Ett villkor för Europeiska unionens oavhängighet är dessutom att de europeiska företagen inom försvarssektorerna är tekniskt oavhängiga.

3.1.2 EESK påpekar att Förenta staterna i fråga om militär flygindustri (liksom även i fråga om rymdverksamhet) använder sig av olika rättsliga instrument eller metoder som i själva verket är protektionistiska. Därför anmodar kommittén kommissionen, som ansvarar för EU:s handelspolitik, att bekämpa sådana metoder, t.ex. inom ramen för Världshandelsorganisationen, i syfte att återställa handelsbalansen på detta område.

3.1.3 EESK noterar avtalet mellan Tyskland, Frankrike och Storbritannien på försvarsområdet, som är ett tecken på en utveckling i inställningen till det europeiska försvaret. Även om det inte är önskvärt med en uppdelning inom unionen bör man inte heller motsätta sig initiativ som kan få "snöbollseffekt".

3.2 Rymden

3.2.1 EESK anser att förslagen i vitboken inte bara motsvarar, utan t.o.m. överträffar rekommendationerna i Star 21-rapporten. Kommittén vill även på nytt understryka rymdverksamhetens synnerligen stora strategiska betydelse för EU och förespråkar därför att EU:s politiska agerande inom internationellt samarbete och internationella förbindelser skall utgå från en realistisk vision om vad som ligger i unionens intresse.

3.2.2 EESK påminner om att sektorn sysselsätter 30 000 högt utbildade personer och att det är synnerligen viktigt att behålla och utveckla denna framstående arbetskraft.

3.2.3 EESK rekommenderar mot bakgrund av regeringskonferensens misslyckande att kommissionen i väntan på att EU skall få befogenheter på rymdområdet i största möjliga utsträckning skall utveckla de möjligheter som ges genom ramavtalet med ESA.

3.2.4 Slutligen begär EESK att den budget som tilldelas rymdpolitiken minst skall motsvara scenario B ("konstitutionsscenario") i bilagan till vitboken.

3.3 Europeisk reglering av civilflyget

3.3.1 EESK ger sitt fulla stöd till kravet på att den europeiska byrån för luftfartssäkerhet (EASA) skall inrättas snarast möjligt samt till strävandena att uppnå att certifikat som utfärdats av tillsynsmyndigheter på båda sidorna av Atlanten så snart som möjligt skall erkännas ömsesidigt.

3.3.2 Kommittén förespråkar vidare att de europeiska flygsäkerhetsnormerna skall främjas effektivt. Detta är en viktig del av den europeiska flyg- och rymdindustrins konkurrenskraft. Därför föreslår kommittén att unionen skall vara aktiv inom internationella organisationer med behörighet på detta område.

4. Slutsatser

4.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén anser att kommissionens meddelande om Star 21-rapporten rättmätigt

belyser svagheterna i den europeiska militära flyg- och rymdverksamheten. Kommittén anser dock samtidigt att kommissionen fäster alltför stor uppmärksamhet vid institutionella aspekter. Det centrala är att EU uppåtdar en genuin politisk vilja i fråga om ett självständigt försvar inom unionen. Denna politiska vilja vore den enda solida grunden för industrierna i EU.

4.2 EESK påpekar att kommissionens vitbok på rymdområdet fullständigt svarar mot förslagen i Star 21-rapporten. Kommittén anser att ramavtalet mellan kommissionen och ESA samt de politiska riktlinjerna i vitboken torde ge möjlighet att ånyo anta högt ställda mål för den europeiska rymdverksamheten.

4.3 EESK erinrar om att den europeiska flyg- och rymdindustrin sysselsätter miljontals européer. Industrin rekryterar högt utbildad personal som behärskar den senaste högteknologin. Därför är det uppenbart att målet att göra Europa till "världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi" förblir en död bokstav om inte medlemsstaterna eftersträvar detta genom att fastställa en reell ambitiös EU-politik i fråga om rymdförsvar och rymdverksamhet som samordnas och sammanställs i syfte att ge Europa möjlighet att på nytt uppnå den rang som världsdelen bör ha i den nya världsordningen.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om användningen av frontskydd på motorfordon och om ändring av rådets direktiv 70/156/EEG"

(KOM(2003) 586 slutlig – 2003/0226 COD)

(2004/C 112/05)

Den 22 oktober 2003 beslutade rådet att i enlighet med EG-fördragets artikel 95 rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovanstående utkast.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 mars 2004. Föredragande var Virgilio Ranocchiari.

Vid den 407:e plenarsessionen den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande enhälligt:

1. Inledning

1.1 För att uppnå målet att öka vägsäkerheten, som är en prioriterad fråga för både gemenskapsinstitutionerna och de nationella myndigheterna, måste successiva åtgärder vidtas på biltillverkningens alla områden som kan reducera antalet olyckor och deras konsekvenser.

1.2 Med rätta fokuserar förslaget på att skydda de svagaste och sårbaraste trafikanterna i händelse av en krock med ett motorfordon. Följande sägs i det europeiska åtgärdsprogrammet för trafiksäkerhet, som nyligen lades fram av kommissionen: "Att utforma fordonsfronter som är mindre farliga för fotgängare och cyklister hör till Europeiska unionens prioriterade åtgärder."

1.3 Statistik om vägolyckor tyder på att en avsevärd del av olyckorna innefattar fotgängare och cyklister som blir skadade till följd av kontakt med ett fordon i rörelse, främst fronter på personbilar. Senaste uppgifter från Care⁽¹⁾ ger följande siffror avseende dödsfall i de mest sårbara kategorierna: fotgängare 4 571, cyklister 1 444. Man anger tyvärr inga detaljer om omständigheterna kring olyckan.

1.3.1 Man skall komma ihåg att det förekommer två typer av skador vid denna typ av kollision: från den "primära" krocken mellan fotgängaren eller cyklisten och fordonsfronten samt från den "sekundära" med vägbeläggningen, som fotgängaren ofta kastas mot. Det skall i alla händelser noteras att det inte finns något hopp om att skydda fotgängare om den primära kollisionen sker i hastigheter över 40 km/h. Det går

emellertid att reducera skadenivåerna i primärkollisioner vid lägre hastigheter, dvs. i stark stadstrafik där nästan hälften av olyckorna sker.

1.3.2 Förslaget om ändring av direktiv 70/156/EEG⁽²⁾, som bildar grund för typgodkännande av fordon och släp med avseende på reglering och harmonisering av förfaranden, har sin upprinnelse i det åtagande som de europeiska, japanska och koreanska biltillverkarorganisationerna (ACEA, JAMA respektive KAMA) gjorde 2001, att från och med januari 2002 inte montera viltfångare (vanligen av stål) som originalutrustning på nya bilar eller sälja dem som eftermarknadsprodukt via återförsäljarnäten. Man skall emellertid komma ihåg att de ursprungligen konstruerades för att förbättra fordonssäkerheten för professionella användare (jordbrukare, skogsarbetare osv.) i "ogästvänliga" trakter eller där det förekommer vilt.

1.4 Förslaget har också blivit nödvändigt av tre orsaker:

— Konstruktionsbestämmelserna måste harmoniseras, och därmed reglerna för typgodkännande, både för färdiga fordon med frontskyddssystem (eller viltfångare) och för själva systemet som separat "teknisk enhet".

— Rådet efterlyste den 26 november 2001 ett förbud mot användning av viltfångare på alla nya fordon av typ M1 och N1.

— Europaparlamentet begärde den 13 juni 2002 att kommissionen skulle föreslå lagstiftning om förbud mot marknadsföring av viltfångare, även på eftermarknaden.

⁽¹⁾ Gemenskapens databas om vägolyckor, som samlar in och bearbetar medlemsstaternas uppgifter om vägolyckor.

⁽²⁾ EGT L 42, 23.2.1970.

1.5 Förslaget syftar till att fastställa de tekniska och konstruktionsmässiga kraven på frontskyddssystem (viltfångare) på fordon av typ M1 och N1, dvs. personbilar och lätta lastbilar med en tillåten totalvikt på 3,5 ton, och utgör således ett av de särdirektiv som föreskrivs enligt det typgodkännandeförfarande som fastställts i direktiv 70/156.

1.6 Förslaget ansluter också till direktiv 2003/102/EG av den 17 november 2003 ⁽¹⁾ om skydd av fotgängare och andra oskyddade trafikanter vid kollision med motorfordon. Det har blivit särskilt nödvändigt eftersom detta direktiv inte innehåller några specifika krav i fråga om viltfångare.

1.7 Kommittén har redan kommenterat det ovannämnda direktivet i sitt yttrande av den 16 juli 2003 ⁽²⁾, där vi stödde kommissionens insatser för skydd av fotgängare men påpekade att detta borde vara ett inslag i gemenskapens mer övergripande strävan att främja vägsäkerheten, med tyngdpunkt på behovet av en heltäckande förebyggande politik.

1.8 Vi har också på senare tid kommenterat andra lagstiftningsförslag avseende vägsäkerhet (t.ex. om fasthållningsanordningen och bilbälten och om att kravet på hastighetsbegränsade anordningar skall utsträckas till nästan alla fordon) ⁽³⁾, och om det europeiska åtgärdsprogrammet för trafiksäkerhet. Kommittén framhöll en gång betydelsen av att utveckla de tre avgörande säkerhetsaspekterna parallellt: fordon, infrastruktur och användarbeteende.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Kommittén välkomnar detta nya initiativ från kommissionen, som kommer att bidra till att fullborda det regelverk som skall förbättra vägsäkerheten och därigenom fylla en lucka i lagstiftningen.

2.2 Kommittén konstaterar att initiativet är nödvändigt, men måste ändå ge uttryck för några viktiga reservationer med avseende på kommissionens angreppssätt i utarbetandet av det föreslagna direktivet.

2.2.1 Med tanke på de erkända farorna med viltfångare och det faktum att biltillverkarna därför gått med på att inte tillverka eller marknadsföra dem, väljer kommissionen en teknisk typgodkännandelösning. Följaktligen ger man ingen definition på viltfångare, men fastställer tekniska specifikationer för

typgodkännande som, om de respekteras, i sig är en definition på säkra frontskydd, dvs. som inte är för hårda.

2.2.2 Å andra sidan medför förslaget i sin nuvarande formulering oväntade och sannolikt olösliga komplikationer för tillverkarna genom att man föreskriver att viltfångarna skall genomgå andra prov än dem som krävs för själva fordonet under den första genomförandefasen av direktiv 2003/102/EG.

2.3 Man får inte heller glömma bort allt tidigare arbete på området för fotgängarnas säkerhet. Det inleddes med överenskommelsen med biltillverkarorganisationerna och följdes av ovannämnda direktiv 2003/102/EG, och genom dessa insatser har man kunnat klarlägga vissa av stöttepelarna inom spjutpetstekniken på området. Det är logiskt att förslaget borde bygga på dem.

2.3.1 I direktiv 2003/102/EG (bilaga I, punkt 1) föreskrivs att fordonen måste genomgå krocktest för "frontytorna" (inklusive frontskyddssystem) för att få typgodkännande. Med föreliggande förslag föregriper kommissionen emellertid att vissa tekniska föreskrifter skall antas (art. 4) som är specifika för krocktest för viltfångare. Detta motsvarar inte kraven i första fasen av ovannämnda direktiv, som antogs helt nyligen. Kommittén kan inte se att denna revidering är nödvändig:

— Med avseende på fotgängarnas säkerhet bör viltfångare betraktas på samma sätt som annan frontutrustning (kofångare, motorhuv, strålkastare osv.)

— Det måste genomföras prov med viltfångare som anbringas på fordonet eller på en fordonsmodell för att kontrollera att varje viltfångare därefter faktiskt monteras på det fordon för vilket den testas (antingen som integrerad del eller monterad senare i enlighet med monteringsanvisningarna). Anledningen är att ett frontskyddssystems säkerhet beror på hur det monterats på fordonet och på avståndet mellan systemet och chassit.

— Därför måste man använda de krocktester som gäller för närvarande och som avser hela fronten på fordonet. Annars måste man dra slutsatsen att kommissionen inte följer ett nyligen antaget direktiv.

2.4 Kommittén anser därför att bestämmelserna i förslaget måste anpassas till dem som återfinns i direktiv 2003/102/EG och som preciseras här nedan.

⁽¹⁾ EUT L 321, 6.12.2003.

⁽²⁾ Föredragande Philippe Levaux, EUT C 234, 30.9.2003.

⁽³⁾ EGT C 80-30.3.2004

2.5 I annat fall vore det rimligt att befara att tillverkarna av viltskydd skulle tvingas upphöra med tillverkningen eftersom de inte omedelbart skulle kunna bygga upp de tekniska enheter som krävs för att klara de stränga tester som föreskrivs i det aktuella förslaget.

3. Särskilda kommentarer

Mot bakgrund av ovanstående kommentarer anmodar kommittén kommissionen att vidta följande åtgärder:

3.1 Se till att medlemsstaterna verkar för att man alltid kontrollerar att frontskydden anbringas på det fordon för vilket de har typgodkänts i syfte att undvika varje skaderisk.

3.2 Omarbeta artikel 3.3 i förslaget – Kommittén vill ersätta datumet 1 juli 2005 med 1 oktober 2005. Som tidigare påpekats krävs en anpassning och en nära anknytning till direktiv 2003/102/EG.

3.3 Omarbeta artikel 4.1 och Bilaga I, avsnitt 3 i förslaget (kraven i fråga om provning) – Kommittén anser att det varken behövs eller är på sin plats att fastställa detaljerade tekniska bestämmelser och tidsfrister som skiljer sig från dem som föreskrivs under den första genomförandefasen av direktiv 2003/102/EG. Eftersom det inte är frontskyddet i sig som skall testas utan fordonets front (vare sig det är utrustat med frontskydd eller någon annan komponent) vore det fel att ha olika testformer. I förslaget är det t.ex. ett krav för typgodkännande att klara testet för "provkroppen för den övre benformen", som enligt direktiv 2003/102/EG utförs endast i kontrollsyfte och således för datainsamlingsändamål.

4. Slutsatser

4.1 Kommittén hoppas att förslaget till direktiv, med kommitténs föreslagna ändringar, snarast antas. Förslagen är

avsedda att inrikta direktivet på möjliga förbättringar av frontskydd på fordon, vilket redan föreskrivits och godkänts i och med det nyligen antagna direktivet om skydd av fotgängare.

4.2 Om dessa ändringar inte godtas befarar kommittén att resultatet skulle bli en lagstiftning av förbudstyp som skulle leda till att tillverkningen av viltskydd upphör, och kanske till att det uppstår en marknad som är svår att kontrollera.

4.3 Mer allmänt hoppas kommittén att kommissionen antar en strategi som tydligt definierar prioriteringarna i lagstiftningsåtgärderna och undviker att det uppstår motstridigheter vad gäller de mål som skall uppnås. I sammanhanget vill kommittén påpeka att de olika alternativen alltid bör utformas på grundval av en fullständig konsekvensanalys av de nya bestämmelserna, så att man utöver övriga faktorer tar vederbörlig hänsyn till de kostnader som drabbar tillverkarna och följaktligen till den europeiska industrins internationella konkurrenskraft.

4.4 Kommittén vill också understryka behovet av en översyn av hela den rättsliga ramen rörande motorfordon. Enbart för systemet för typgodkännande av fordon omfattar denna ram 170 direktiv som upptar ca 3 500 sidor i EU:s officiella tidning.

4.5 Vi framhåller också att alla lösningar rörande säkerheten noga måste utvärderas ur teknisk synvinkel genom ett omfattande samråd med industrin och samtliga berörda parter. Syftet med samrådet är att komma fram till mer avancerade och tillförlitliga lösningar som samtidigt är ekonomiskt effektiva och verkningsfulla.

4.6 I enlighet med vad som anförts i punkt 1.8 är det avslutningsvis kommitténs önskan att man för att öka trafiksäkerheten fäster större uppmärksamhet vid att instruera och informera fotgängare och cyklister.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 73/239/EEG, 85/611/EEG, 91/675/EEG, 93/6/EEG och 94/19/EEG samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG, 2002/83/EG och 2002/87/EG i syfte att skapa en ny organisationsstruktur för kommittéer på området för finansiella tjänster"

(KOM(2003) 659 slutlig – 2003/0263 COD)

(2004/C 112/06)

Den 18 november 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 mars 2004. Föredragande var Lucia Fusco.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 95 röster för och 2 nedlagda röster.

1 Sammanfattning av grunddokumentet

1.1 Bakgrund och syfte

1.1.1 Kommissionen antog 1999 en handlingsplan för finansiella tjänster ⁽¹⁾. Där definierades en serie nödvändiga åtgärder för att skapa en inre europeisk finansmarknad. Europeiska rådet i Lissabon i mars 2000 krävde att handlingsplanen skall genomföras senast 2005.

1.1.2 Rådet inrättade den 17 juli 2000 en visemannakommitté för regleringen av de europeiska värdepappersmarknaderna. I slutrapporten som förelåg i februari 2001 rekommenderades en reglering av marknaderna i fyra nivåer för att göra gemenskapens lagstiftning mer flexibel, effektiv och öppen.

1.1.3 Följden blev att kommissionen antog beslut 2001/527/EG ⁽²⁾ och 2001/528/EG ⁽³⁾ om inrättande av Europeiska värdepapperstillsynskommittén respektive Europeiska värdepapperskommittén.

1.1.4 Den 3 december 2002 krävde rådet att kommissionen i enlighet med visemannakommitténs slutrapport skulle genomföra åtgärder för de övriga finansiella tjänstesektorerna.

1.1.5 I förslaget anpassas således ståndpunkterna om kommittéförfarande i de nämnda besluten till bank-, försäkrings-, tjänstepensions- och investeringsfundssektorn.

⁽¹⁾ KOM(1999) 232 slutlig.

⁽²⁾ EGT L 191, 13.7.2001.

⁽³⁾ EGT L 191, 13.7.2001.

1.2 Viktiga inslag

1.2.1 Ett nytt system för kommittéförfarande införs som innebär att nya kommittéer skapas och att en del befintliga kommittéer avskaffas, och på så sätt byggs det upp en ny struktur för regleringen av de finansiella tjänsterna i Europeiska unionen.

1.2.2 När det sålunda gäller verksamhetsfältet för kreditinstitut kommer Europeiska bankkommittén, inrättad genom ett suspensivt beslut av Europeiska kommissionen av den 5 november 2003 ⁽⁴⁾, att överta flertalet av Rådgivande bankrörelsekommitténs uppgifter när denna läggs ned ⁽⁵⁾. Detta innebär att den i princip kommer att åta sig rådgivande funktioner på begäran av kommissionen i samband med de rättsakter som rådet och Europaparlamentet antar genom medbeslutandeförfarandet samt föreskrivande uppgifter som hör till kommittéförfarandet.

1.2.3 Europeiska banktillsynskommittén, inrättad genom kommissionens beslut av den 5 november 2003 ⁽⁶⁾, kommer i sin tur att förstärka samarbetet när det gäller tillsyn samt främja konvergensen mellan medlemsstaternas rutiner för tillsyn och en konsekvent tillämpning av gemenskapens regler. Likaledes skall den på kommissionens begäran bistå kommissionen med råd i frågor som gäller lagstiftningspolicy inom bankväsendet.

⁽⁴⁾ EUT L 3, 7.1.2004. Vad dess sammansättning beträffar kommer den att ledas av kommissionen, varje medlemsstat kommer att sända en representant på hög nivå, och ordföranden för Europeiska banktillsynskommittén och en företrädare för Europeiska centralbanken kommer att delta som observatörer.

⁽⁵⁾ Artiklarna 57–59 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG av den 20 mars 2000, EGT L 126, 26.5.2000.

⁽⁶⁾ EUT L 3, 7.1.2004. Kommittén kommer att bestå av företrädare på hög nivå för de nationella myndigheterna som har tillsyn över kreditinstitut, för de nationella centralbankerna, en företrädare för Europeiska centralbanken och en företrädare för kommissionen. Kommittén kommer att välja en ordförande bland företrädarna för de nationella tillsynsmyndigheterna.

1.2.4 På området för försäkringar och tjänstepensioner kommer den försäkringskommitté som inrättades genom rådets direktiv 91/675/EEG av den 19 december 1991 ⁽¹⁾ att förvandlas till Europeiska försäkrings- och tjänstepensionskommittén ⁽²⁾, som i huvudsak kommer att syssla med uppgifter i samband med rådgivning inom lagstiftningsområdet på begäran av kommissionen och föreskrivande uppgifter som hör till kommittéförfarandet.

1.2.5 Inrättandet av Europeiska försäkrings- och tjänstepensionskommittén ⁽³⁾ kommer i sin tur att främja konvergensen mellan de nationella tillsynsmyndigheternas rutiner, förbättra utbytet av sekretessbelagd information om enheter som är föremål för tillsyn och underlätta kommissionens tekniska rådgivning, särskilt när det gäller utkast till genomförandebestämmelser som kommissionen kan vilja föreslå.

1.2.6 I syfte att skapa större enhetlighet i förhållande till föreskrifterna i relevant lagstiftning, bl.a. i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG av den 28 januari 2003 ⁽⁴⁾, överförs slutligen de befogenheter på området för värdepappersmarknader ⁽⁵⁾ som hittills innehafts av kontaktkommittén för fondföretag till Europeiska värdepapperskommittén ⁽⁶⁾ när det gäller uppgifterna i samband med kommittéförfarande och de rådgivande funktionerna på begäran av Europeiska kommissionen vid utarbetandet av rättsakter. När det gäller uppgiften att fungera som rådgivare vid kommissionens utarbetande av utkast till genomförandebestämmelser för gällande lagstiftning på området och när det gäller uppgiften att främja förstärkt samarbete och nätverkssamarbete mellan EU:s tillsynsmyndigheter för värdepapper, överförs befogenheterna till Europeiska värdepapperstillsynskommittén ⁽⁷⁾.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Nödvändigheten av att reagera snabbt och effektivt på finansmarknadernas tekniska förändringar och deras utveckling inom en globaliserad ekonomi kräver en reformering av Europeiska unionens gällande regelverk och kommittéförfaranden.

⁽¹⁾ EGT L 374, 31.12.1991.

⁽²⁾ Kommissionens beslut av den 5 november, EUT L 3, 7.1.2004. Kommittén består av företrädare på hög nivå för medlemsstaterna och har en företrädare för kommissionen som ordförande.

⁽³⁾ Kommissionens beslut av den 5 november, EUT L 3, 7.1.2004. Kommittén består av företrädare på hög nivå för de nationella myndigheterna som har tillsyn över försäkringar, återförsäkringar och tjänstepensioner. Kommissionen kommer att ha en företrädare på hög nivå, men kommittén kommer att ha en företrädare för medlemsstaterna som ordförande.

⁽⁴⁾ EUT L 96, 12.4.2003.

⁽⁵⁾ Inrättad genom rådets direktiv 85/611/EEG av den 20 december 1985, EGT L 375, 31.12.1985. Denna kommitté hade till att börja med den rådgivande uppgiften att bistå kommissionen med genomförandet av direktivet, främja samråd mellan medlemsstaterna och bistå kommissionen med råd om ändringar som borde göras i det nämnda direktivet samt, i samband med tekniska ändringar, fungera som kommitté inom ramen för kommittéförfarandet. Direktiv 2001/108/EG (EGT L 41, 13.2.2002) förstärkte därvid dess uppgifter inom ramen för kommittéförfarande avseende tekniska bestämmelser för fondföretags investeringar.

⁽⁶⁾ Inrättad genom Europeiska kommissionens beslut 2001/528/EG (EGT L 191, 13.7.2001), ändrad genom Europeiska kommissionens suspensiva beslut av den 5 november 2003 (EUT L 3, 7.1.2004).

⁽⁷⁾ Inrättad genom Europeiska kommissionens beslut 2001/527/EG (EGT L 191, 13.7.2001), ändrad genom Europeiska kommissionens suspensiva beslut av den 5 november 2003 (EUT L 3, 7.1.2004).

2.2 Därför välkomnas förslaget till direktiv, vars syfte är att skapa större konsekvens i den europeiska lagstiftningen på det finansiella området genom att anpassa systemet för beslutsfattande till subsidiaritetsprincipen, proportionalitetsprincipen och principen om tillräckliga resurser.

3. Särskilda kommentarer

3.1 Genom förslaget till direktiv vidgas strukturen och arbetsområdena för de rådgivande och föreskrivande kommittéerna, enligt den modell som redan tillämpas inom värdepapperssektorn för verksamhet inom bank-, försäkrings- och tjänstepensionsområdet samt inom fondföretagsbranschen.

3.2 I enlighet med förslagets redan nämnda syften och innehåll kan fyra huvudinslag utvärderas: för det första, inrättandet och sammansättningen av de nya kommittéerna; för det andra, den annorlunda rådgivande uppgift som de tilldelas; för det tredje de föreskrivande uppgifter eller uppgifter som hör till kommittéförfarandet som tilldelas någon av de nya kommittéerna; och, för det fjärde, uppgifterna i samband med övervakning och uppföljning av genomförandet av gemenskapens regelverk på området.

3.3 Man inrättar fyra nya kommittéer: Europeiska bankkommittén, Europeiska banktillsynskommittén, Europeiska försäkrings- och tjänstepensionskommittén samt Europeiska tillsynskommittén för försäkringar och tjänstepensioner, vilka kommer att ersätta de nuvarande tre kommittéerna: Rådgivande bankrörelsekommittén, Försäkringskommittén och Kontaktkommittén för fondföretag. På så sätt kan man enligt kommissionen undvika risken för onödigt komplexitet och dubbelning på grund av överlappningen med befintliga kommittéer.

3.4 Trots detta, och om man utgår enbart från ett rent kvantitativt betraktelsesätt sker det en dubbelning av antalet kommittéer i förhållande till de redan existerande, vilket medför ännu fler kommittéförfaranden genom tillkomsten av Kommittén för finansiella tjänster, som inrättades några månader före de nämnda kommittéerna med vad som a priori framstår som likartade uppgifter ⁽⁸⁾. Med reservation för att detta kan vara berättigat av redan nämnda lagstiftnings tekniska skäl, rimmar det i princip illa med kraven på öppenhet och förenkling genom en drastisk minskning av den ymniga floran av kommittéer inom Europeiska unionen ⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Se punkt 2 i rådets beslut av den 18 februari 2003, EUT L 67, 12.3.2003.

⁽⁹⁾ Se kommissionsledamoten Michael Schreyers svar på kommissionens vägnar på skriftlig fråga E-1070/01 från Markus Ferber (EGT L 318 E, 13.11.2001); liksom Jacques F. Poos' rapport om reformeringen av rådet, A5-0308/2001, slutlig, godkänd genom Europaparlamentets resolution av den 25.10.2001, särskilt punkt M och punkt 13 i denna resolution.

3.5 När det å andra sidan gäller sammansättningen av de fyra nya kommittéerna förtjänar Europeiska bankkommitténs sammansättning ett positivt omnämnande, med endast en företrädare på hög nivå för varje medlemsstat i stället för de maximala tre medlemmar som de nationella delegationerna för närvarande har i Rådgivande bankrörelsekommittén. Det gäller också den omständigheten att kommissionen är ordförande i den förra medan en företrädare för en medlemsstat är ordförande i den senare. Även om denna aspekt inte nämns i någon av direktivets bestämmelser kan den härledas ur motiveringen.

3.6 Närvaron av företrädare för värdepappersmarknaderna i kommittéerna för reglering av dessa föreskrivs dock inte. Eftersom alla europeiska börser är privata företag som står under de lagstiftande myndigheternas tillsyn, borde någon nationell ansvarig för värdepappersmarknaderna beredas tillträde i egenskap av observatör.

3.7 När det gäller de nya kommittéernas rådgivande funktioner innebär förslaget på samma gång en omfördelning och en uppdelning av dessa uppgifter som för närvarande ombesörjs av de existerande kommittéerna inom bank-, försäkrings- och fondföretagsbranschen.

3.8 I enlighet med den tidigare beskrivningen (punkt 1.2) kommer Europeiska bankkommittén, Europeiska försäkrings- och tjänstepensionskommittén och Europeiska värdepapperskommittén att samla de viktigaste rådgivande funktionerna avseende utarbetande och genomförande av lagstiftningen inom detta område.

3.9 Detta innebär att de kommer att syssla med rådgivande funktioner på den översta av de fyra nivåerna i gemenskapens nuvarande beslutsstruktur för värdepapper.

3.10 Europeiska banktillsynskommittén, Europeiska tillsynskommittén för försäkringar och tjänstepensioner och Europeiska värdepapperstillsynskommittén kommer att syssla med rådgivande funktioner i en strävan efter konsekvent tillämpning i rätt tid av all gällande lagstiftning på området, inklusive tillämpningsåtgärder och effektivisering av systemet för samarbete mellan medlemsstaternas tillsynsmyndigheter. De kommer alltså att sysselsätta sig med rådgivande funktioner på nivå 3 i den ovannämnda beslutsstrukturen.

3.11 Det skapas därför inte några nya rådgivande funktioner i förhållande till de redan existerande. Med reservation för de resultat som ikraftträdandet av det nya rådgivande systemet i sinom tid kommer att medföra, kan förhandsbedömning vara positiv förutsatt att den resulterar i en lagstiftning med bättre teknisk kvalitet, och i den mån dubblingen av kommittéer inte inkräktar på smidigheten och öppenheten i de rådgivande förfaranden som kommissionen vid behov tillgriper.

3.12 De föreskrivande uppgifterna eller uppgifter som hör till kommittéförfarandet kommer inom respektive behörighetsområde att skötas uteslutande av Europeiska bankkommittén, Europeiska försäkrings- och tjänstepensionskommittén och Europeiska värdepapperskommittén. Inte heller kommer nya kommittéförfaranden att införas eller nya funktioner att tilldelas utöver dem som de befintliga kommittéerna redan har.

3.13 Det faktum att kommittéförfarandet inom den finansiella sektorn hittills har fört en tämligen anonym tillvaro förtjänar dock vissa kommentarer⁽¹⁾. Å ena sidan, när det gäller beslutsförfarande omfattas kommittéförfarandet inom finanssektorn av bestämmelserna i rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999⁽²⁾, dvs. det föreskrivande förfarandet. Som bekant innebär detta förfarande en rätt till omprövning som endast tillkommer rådet⁽³⁾ och en rätt till insyn för Europaparlamentet⁽⁴⁾ som gör de båda institutionerna ungefär jämbördiga om än inte identiskt lika i betydelse i de fall då de ser sina rättigheter kränkta i ett föreskrivande förfarande i samband med en gemenskapsrättsakt som antas genom medbeslutandeförfarandet⁽⁵⁾.

3.14 Denna omständighet bör behandlas med viss försiktighet i samband med det aktuella förslaget, eftersom Europaparlamentet faktiskt i sin resolution av den 5 februari 2002 om genomförandet av lagstiftning om finansiella tjänster⁽⁶⁾ godkände principen för det förfarande med fyra nivåer som rekommenderas i visemannakommitténs redan återopade rapport, förutsatt att behandlingen på nivå 2 (kommittéförfaranden) var likvärdig med den som rådet garanterades enligt resolutionen från Europeiska rådet i Stockholm⁽⁷⁾. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén uppmanar de behöriga institutionerna att finna en snar lösning av konflikten om kontrollen av genomförandebefogenheterna.

⁽¹⁾ Sälunda har ända sedan funktionerna för kommittéförfarande infördes 1989 (artikel 9 i rådets direktiv 89/647/EEG, om kapitaltäckningsgrad), Rådgivande bankrörelsekommittén endast agerat som kommitté för kommittéförfarande vid 4 tillfällen, medan Försäkringskommittén och Kontaktkommittén för fondföretag hittills inte har haft denna funktion.

⁽²⁾ EGT L 184, 17.7.1999.

⁽³⁾ Hittills har mindre än 0,25 % av det totala antalet rättsakter enligt detta förfarande överlämnats till rådet av kommissionen; se punkt 1.4 i rapporten KOM (2003) 530 slutlig, EUT C 223 E, 19.9.2003).

⁽⁴⁾ Hittills har Europaparlamentet inte utövat denna rätt; se rapport KOM (2003) 530 slutlig.

⁽⁵⁾ Detta är en anakronism som planeras ändras genom ett förfarande med gemensam kontroll Europaparlamentet-rådet, enligt vad som fastställs i förslaget KOM (2002) 719 slutlig, 11.12.2002. Beträffande detta förslags räckvidd se MOREIRO GONZÁLEZ, C.J.: Änderungen des normativen Rahmens der Komitologie, ZEuS, 4, 2003, s. 561–588, En s. 584, ff.

⁽⁶⁾ Resolution A5-0011/2002.

⁽⁷⁾ Europaparlamentet ifrågasatte också i sin resolution B5-0578/2002 att en omstrukturering av kommittéerna i finanssektorn är nödvändig. För att kunna godkänna förslaget krävde det ett entydigt löfte att rådet ser över anakronismerna i lagstiftningen vid övervakningen av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter.

3.15 Det aktuella förslaget framstår å andra sidan, efter den föregående iakttagelsen, som i viss mån lösryckt ur sitt sammanhang genom svårigheten att förena det med vissa bestämmelser i det förslag till förändring av fördragen om upprättandet av gemenskaperna som för närvarande förhandlas fram. Sålunda skulle artikel I-35 i utkastet till fördrag om upprättande av en konstitution för Europa ⁽¹⁾ innebära en revidering av det föreskrivande förfarandet genom att Europaparlamentet och ministerrådet likställs när det gäller rätten att tillbakavisa den behörighet som delegerats till kommissionen.

3.16 Vidare fastställs i bilaga 8 till dokumentet från ministermötet i Neapel om regeringskonferensen 2003 ⁽²⁾ en ändring av artikel III-77, punkt 6 i det nämnda förslaget till fördrag som framstår som dubbelt motstridig mot bakgrund av det förslag som det här är fråga om. För det första skulle en möjlighet att genom en europeisk lag utfärdad av rådet ge Europeiska centralbanken behörighet att utöva tillsyn över kreditinstitut och andra finansinstitut, med undantag av försäkringsföretag, inkräkta på Europeiska bankkommitténs

rådgivande funktioner och kommittéförfarandefunktioner och på Europeiska banktillsynskommitténs rådgivande funktioner ⁽³⁾.

3.17 För det andra skulle det skapa en ny konflikt med Europaparlamentet att fastställa att rådet skulle besluta om denna överföring av behörighet enhälligt efter att ha hört parlamentet, medan den nu gällande artikel 105.6 i EG-fördraget föreskriver denna möjlighet efter Europaparlamentets samtycke. Även om kommissionen i sina förslag inte får hänvisa till förslag till lagstiftning som inte trätt i kraft har dessa överväganden gjorts mot bakgrund av det förberedande arbete som kommittén måste utföra i framtiden för att utföra sina rådgivande funktioner.

3.18 Slutligen skulle funktionerna övervakning och uppföljning av genomförandet av gemenskapens regelverk på detta område ge kommittéerna möjlighet att förstärka den nuvarande mekanism som gör att kommissionen kan upptäcka hinder och med lämpliga medel avlägsna dessa ur medlemsstaternas lagstiftning ⁽⁴⁾.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

⁽¹⁾ Bryssel den 18 juli 2003, CONV 850/03.

⁽²⁾ Bryssel den 25 november 2003, CIG 52/03 ADD1, s. 12.

⁽³⁾ Det finns dock en administrativ och principiell ståndpunkt i frågan som stöds av en majoritet bland medlemsstaterna (se DASSESSE, M. G ISAAC, D.: "Financial services in the Era of the Euro and E-Commerce: Does home country control work?"- General Report, i F.I.D.E., XX Congress, BIICL, London, 2003, s 433–446, särskilt punkterna 38–56. Ekofinrådet församlat i Oviedo den 12-13.4.2002 förhöll sig reserverat till denna möjlighet, särskilt genom det öppna motståndet från den tyska och den brittiska delegationen.

⁽⁴⁾ Se den 18:e rapporten om tillämpningen av gemenskapsrätten, KOM (2001) 309 slutlig, och den 19:e rapporten, KOM (2002) 324 slutlig.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upprättandet av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energiförbrukande produkter och om ändring av rådets direktiv 92/42/EEG"

(KOM(2003) 453 slutlig – 2003/0172 COD)

(2004/C 112/07)

Den 5 september 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovanstående yttrande.

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 2 mars 2004. Föredragande var Antonello Pezzini.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars 2004 antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande enhälligt:

1. Inledning

1.1 Med "ekodesign" menas att man systematiskt inkluderar miljöhänsyn i utformningen av produkter för att minska deras eventuella negativa miljökonsekvenser under hela deras livscykel. Målet är att utforma en enhetlig ram som gör en sådan ekodesign av produkter möjlig samtidigt som man behåller konkurrenskraftiga normer vad gäller priser, funktion och kvalitet för att förbättra produkternas hållbarhet och konkurrenskraft på EU:s inre marknad och på världsmarknaden.

1.2 Integreringen av miljöaspekterna i produkttegenskaperna ända från utformningsstadiet är å ena sidan förbunden med gemenskapens utveckling av en integrerad produktpolitik – särskilt vad gäller begreppet "livscykel" – om vilket kommittén redan har uttalat sig ⁽¹⁾ bland annat i samband med sjätte miljöhandlingsprogrammet ⁽²⁾ – och å den andra med de tre dimensionerna – den ekonomiska, sociala och miljömässiga – av energiförbrukande produkters hållbarhet, som framhölls vid Europeiska råden i Cardiff och Helsingfors.

1.3 Utöver en harmonisering av de tekniska föreskrifterna ⁽³⁾, ett nytt synsätt och vikten av förhandsinformation ⁽⁴⁾, bör den nya ramen beakta de redan befintliga direktiven om minimikrav på energieffektivitet för olika typer av produkter.

1.4 Som kommissionen framhåller "finns det redan en rad direktiv om minimikrav på energieffektivitet för vissa typer av produkter": gemenskapsbestämmelser för värmepannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle ⁽⁵⁾, kylskåp och frysar för hushållsbruk ⁽⁶⁾, bullerutsläpp och märkning av hushållsapparaternas energiförbrukning ⁽⁷⁾, kontorsutrustning ⁽⁸⁾, förkopplingsdon till lysrör ⁽⁹⁾, samt anordningar för

förbränning av gasformiga bränslen ⁽¹⁰⁾. Hit hör även direktivet om byggnaders energiprestanda ⁽¹¹⁾.

1.4.1 Kommissionen påpekar uttryckligen att dessa direktiv lämpligen "kan betraktas som genomförandeåtgärder" till förslaget till nytt ramdirektiv när det gäller energiförbrukning i drift genom att hävda att "därmed uppnås en konsolidering och en förenkling av gemenskapslagstiftningen".

1.5 Genom att det tas hänsyn till energiförbrukande produkters hela livscykel skulle dessa, förutom att omfattas av bestämmelserna för avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter (WEEE) ⁽¹²⁾ och lagstiftningen om användningen av farliga ämnen ⁽¹³⁾, bli föremål för ytterligare föreskrifter och kontroller, eftersom kommissionens förslag "syftar till att ytterligare främja produktdesign som underlättar återanvändning och materialåtervinning genom att dessa aspekter systematiskt införs på ett tidigt stadium i designprocessen...". När väl miljöprestanda under en del eller hela designfasen av en produkt kommer att underkastas obligatoriska minimikrav kommer det dessutom "att bli möjligt att ta hänsyn till energiförbrukningen under produktens hela livscykel och inte, som nu, bara under den period den är i bruk".

1.6 Bestämmelserna för energiförbrukande produkter kan sedan påverkas av kompletterande åtgärder som frivillig märkning ⁽¹⁴⁾ som ingår i gemenskapens program för miljömärkning, samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar ⁽¹⁵⁾ och bestämmelser om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS) ⁽¹⁶⁾ liksom regler för energimärkning av elektriska apparater som gagnar konsumenterna genom att göra dem uppmärksamma på en måttligare och säkrare konsumtion.

⁽¹⁾ ESK:s yttrande EGT C 260–17.9.2001 om Grönbok om integrerad produktpolitik.

⁽²⁾ Beslut 1600/2002/EG – EGT C 242, 10.9.2002.

⁽³⁾ Beslut 93/465/EEG – EGT L 220, 30.8.1993.

⁽⁴⁾ Direktiv 98/34/EG och 98/48/EG, EGT L 217, 5.8.1998.

⁽⁵⁾ Direktiv 92/42/EEG, EGT L 167, 22.6.1992.

⁽⁶⁾ Direktiv 96/57/EG, EGT L 236, 18.9.1996.

⁽⁷⁾ Direktiv 92/75/EEG.

⁽⁸⁾ Förordning EG 2422/2001, EGT L 332, 12.12.2001.

⁽⁹⁾ Direktiv 2000/55/EG, EGT L 279, 1.11.2000.

⁽¹⁰⁾ Direktiv 90/396/EEG, EGT L 196, 26.7.1990 (ändrat genom direktiv 93/68/EEG).

⁽¹¹⁾ Direktiv 2002/91/EG, EGT L 1, 4.1.2003.

⁽¹²⁾ Direktiv 2002/96/EG, EGT L 37, 13.2.2003.

⁽¹³⁾ Direktiv 2002/95/EG, EGT L 37, 13.2.2003.

⁽¹⁴⁾ Förordning EG 1980/2000, EGT L 237, 21.9.2000.

⁽¹⁵⁾ Direktiv 96/61/EG, EGT L 257, 10.10.1996.

⁽¹⁶⁾ Förordning EG 761/2001, av den 19 mars 2001 EGT L 114, 24.4.2001.

1.7 Enligt kommittén bör förslaget till en "ram" för förenkling och konsolidering av gemenskapslagstiftningen å ena sidan värna om en utveckling av unionen som är hållbar och konkurrenskraftig på global nivå, och å den andra principerna för företagens sociala ansvar och medborgarnas/konsumenternas rätt till medvetna val.

2. Kommissionens förslag

2.1 Syftet med kommissionens förslag är att fastställa en enhetlig ram för integreringen av miljöaspekter i utformningen och utvecklingen av energiförbrukande produkter inom EU:s inre marknad⁽¹⁾. Förslaget har till mål att utforma ett ramdirektiv som – genom att "ge den rätta ramen för att snabbt behandla nya miljöproblem" – gör det möjligt att på ett sammanhängande och övergripande sätt beakta krav på ekodesign i syfte att:

- garantera fri rörlighet för energiförbrukande produkter inom EU,
- förbättra dessa produkters övergripande miljöprestanda,
- bidra till att trygga energiförsörjningen,
- öka den europeiska ekonomins konkurrenskraft,
- skydda industrins och konsumenternas intressen.

2.2 Enligt kommissionen borde denna nya ram inte begränsas till energieffektivitetsaspekterna, utan utsträckas till samtliga aspekter som rör miljökonsekvenserna, särskilt vad gäller utsläpp (fasta, gasformiga, bullerrelaterade, elektromagnetiska etc.) och grunda sig på artikel 95 i EG-fördraget som i högre grad än andra artiklar gör det möjligt att avvärja handels hinder och snedvriden konkurrens på inre marknaden.

2.3 Det föreslagna ramdirektivet skulle emellertid ha ett mycket omfattande tillämpningsområde såtillvida att det i princip skulle vara tillämpligt på alla produkter som förbrukar energi för att utföra de funktioner för vilka de tagits fram. Motorfordon undantas från förslagens tillämpningsområde, eftersom de redan omfattas av ett stort antal föreskrifter (om utformning) och frivilliga åtgärder (frivilliga avtal om utsläpp). I sitt förslag fastställer kommissionen dessutom kriterier för hur produkter som skulle kunna omfattas av framtida genomförandeåtgärder väljs ut.

2.4 Tillämpningsområdet omfattar dessutom de komponenter och delar som är avsedda att ingå i energiförbrukande produkter och som släpps ut på marknaden som enskilda delar

till slutanvändarna och vars miljöprestanda kan bedömas separat.

2.5 Förslaget kompletteras med bestämmelser om försäkran om överensstämmelse, CE-märkning, bedömning av överensstämmelse och förmodad överensstämmelse, förfaranden för antagande och offentliggörande av harmoniserade tekniska standarder, begränsningar för utsläppande på marknaden, informationsutbyte och samarbete mellan medlemsstaterna samt deras sanktionsregler.

2.6 Enligt kommissionen bör förslaget till ramdirektiv – trots att det i brist på genomförandeåtgärder inte direkt innebär rättsliga förpliktelser för tillverkare, importörer och återförsäljare – bidra till att integrera livscykelräkande i produktdesignen och på så sätt ge plats för en av de grundläggande principerna i unionens integrerade produktpolicy (IPP).

2.7 Slutligen uppmuntras i och med förslaget de initiativ och frivilliga avtal som rönt stor och välförtjänt framgång inom de olika sektorer som skulle kunna beröras av direktivförslagens tillämpning. Enligt förslaget bör inga ytterligare genomförandeåtgärder krävas där marknadsmekanismer eller befintlig lagstiftning redan fungerar tillfredsställande.

3. Situationen på europeisk och internationell nivå

3.1 Olika hinder för tillämpningen av ekodesign har noterats på det internationella planet genom undersökningar vid de största företag i världen som återfinns på "Fortune 500-listan" ⁽²⁾. Av dessa undersökningar framgår att kostnader hamnade långt före övriga faktorer, vilket låter förstå att ökad information om miljö och miljöskydd är mycket viktigt.

3.2 Förekomsten (eller frånvaron) av informationskällor har för övrigt uppgetts som en mycket viktig faktor också av de största amerikanska, japanska och europeiska företagen. Utbildning i ekodesign, både inom och utanför företaget, bedömdes också av de flesta intervjuade (79 %) som avgörande för att främja en verklig kultur på detta område.

3.3 Däremot hade företagen ingen klar uppfattning om förutsättningarna för ekodesign. De få som kände till begreppet associerade det till miljöledningssystemet (EMS). Medan man å ena sidan tog upp bristen på erfaren personal ("miljökunniga produktdesigners") och lämpliga kvalifikationer, redovisade man å den andra inga stora skillnader jämfört med de föregående fem åren och inte heller några viktiga förändringar inom ekodesign.

⁽¹⁾ Kommittén välkomnar den rättsliga hänvisningen till artikel 95, fri rörlighet för varor.

⁽²⁾ ESTO Report 2000 (Europeiska observatoriet för vetenskap och teknik) – Europeiska kommissionens gemensamma forskningscentrum.

3.4 Vad gäller internationella standarder uppgavs ISO 14000 som det första resultatet av Uruguayrundan och toppmötet i Rio 1992 om miljöskydd på global nivå. Beträffande ISO tycks USA när det handlar om ekodesign främst luta åt att anta riktlinjer snarare än tvingande standarder, om vilka de för övrigt nyligen uttalat sig negativt.

3.5 Vad EU anbelangar tyder de gemenskapsstudier ⁽¹⁾ som genomförts på mycket varierande förhållanden:

- Å ena sidan finns här en grupp skandinaviska länder som redan har gjort viktiga erfarenheter inom en lång rad områden.
- Å den andra finns här en annan grupp, av företrädesvis länder runt Medelhavet, som fram tills helt nyligen tycks ha utvecklat endast begränsade stödstrukturer för ekodesign.
- Här finns också en tredje grupp länder som har tagit fram program för ekonomiskt stöd och information till industrin i allmänhet, med stöd av branschorganisationer och organ för regional utveckling.
- Slutligen återfinns här utvecklingsländerna, som redan behöver stöd för att klara av de svårigheter som de möter när de till fullo skall respektera gemenskapens regelverk på miljöområdet i dess nuvarande utformning.

3.6 Vad gäller små och medelstora företag i Europa ⁽²⁾ kan man konstatera följande:

- Också i de länder som har störst erfarenheter och de bästa metoderna är det få små och medelstora företag som tillämpar ekodesign på sina produkter.
- Små och medelstora företag tenderar att avbryta sin verksamhet på ekodesignområdet när de inte längre får stöd utifrån.
- De små och medelstora företagen konfronteras med ett mycket stort antal enskilda initiativ som gäller integrerat miljöskydd. Dessa åligganden, som tar en stor del av småföretagarnas tid, hindrar mer koncentrerade insatser. Det bästa sättet att ytterligare förbättra framgångsrika modeller för stöd till ekodesign är att utveckla sektorsspecifika metoder och lösningar.

4. Kommentarer

4.1 Kommittén har alltid sett positivt på Europeiska unionens strävan att föra in en miljödimension för energibesparing och energieffektivitet i politiken för företagen och deras produktion som en naturlig del i strategin för konkurrenskraft, som bland annat intar en central plats i besluten från Lissabon 2000. Kommittén stöder till fullo ett mål som går ut på att

främja en mer intelligent energianvändning via ett tänkande som från första början tar med denna dimension i de egna produkterna.

4.2 EESK har för övrigt i ett eget yttrande som antogs med stor majoritet ⁽³⁾, och där man upprepar sina tidigare farhågor ⁽⁴⁾, framhållit att det råder: "underskattning av de stora ekonomiska, administrativa och lagstiftande insatser som krävs för att genomföra sådana ytterst viktiga instrument som livscykelanalys och ekoformgivning" samt lyft fram "behovet av större satsningar på en politik till stöd för forskning och innovation riktad till små och medelstora företag som syftar till informationsspridning och utarbetande av innovativa processer för utveckling av mer miljövänliga produkter."

4.3 Kommittén välkomnar därför kommissionens allmänna mål att skapa enhetlighet och öppenhet inom gemenskapslagstiftningen på detta område och att undvika en splittring på inre marknaden i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget. Vi är emellertid oroad över det aktuella förslaget, både när det gäller dess tillämpningsområde, det rättsliga instrument som man valt (fullmaktslag) och hur förslaget är utformat.

4.4 Enligt kommittén vore ett första steg att konsolidera det omfattande område inom gemenskapslagstiftningen där förslaget skulle ingå med det ambitiösa syftet att ge en sammanhängande struktur åt de många direktiv som berörs av initiativet, vare sig de är sektorsinriktade eller ej. Det föreligger redan direktiv om minimikrav på energieffektivitet, och en mer integrerad miljöbedömning skulle kunna utgöra en bättre vägledning för företagen, så att dessa slipper tvingas in i ett system med förpliktelser och riktlinjer med risk för överlappningar.

4.5 Enligt kommittén borde man därför utarbeta en konsoliderad och förenklad version av gemenskapsbestämmelserna som produkttillverkarna redan nu måste rätta sig efter. Denna bör också innehålla stödssystem för utvecklingen av en kultur på området, både vad gäller tillgång, efterfrågan och design, med stöd i form av databanker för bästa metoder, informationsspridning och utbildningsinsatser som anpassas till olika målgrupper och tekniska nivåer.

4.6 Kommittén menar att man främst bör satsa på att utarbeta riktlinjer för ekodesign och upprätta permanenta plattformar för dialog och obligatoriskt samråd mellan kommissionen, företag, konsumenter, tillverkare och det civila samhället. Till den änden skulle man exempelvis kunna införa lämpliga stimulansinstrument i det nuvarande fleråriga gemenskapsprogrammet "Intelligent energi" och i samband med översynen efter halva perioden av unionens sjätte ramprogram för forskning och teknisk utveckling samt översynen av de planerade insatserna i struktur- och sammanhållningspolitiken.

⁽¹⁾ IPTS Report 2000 "Eco-design: Strategies for dissemination to SMEs/15 countries studies" (Del 2).

⁽²⁾ Se IPTS Report 2000 – Del 1.

⁽³⁾ EESK:s yttrande 1598/2003 av den 10 december 2003 om integrerad produktpolitik, KOM(2003) 302.

⁽⁴⁾ ESK:s yttrande CES 925/2001, EGT C 260, 17.9.2001 och ESK:s yttrande 776/97, EGT C 296, 29.9.1997.

4.7 Enligt kommittén vore det lämpligt att med tanke på den nuvarande "tekniska nivån" främja spridningen av frivilliga sektorsavtal och andra instrument som lyfter fram de ekonomiska och sociala aktörerna i syfte att förändra attityderna. Kommittén menar att det är viktigt att verka för att öka företagens sociala ansvar och för en politik som ökar konsumenternas medvetenhet.

4.8 Vidare borde det göras en omfattande utvärdering av hur kommissionens förslag överensstämmer med kraven på proportionalitet, subsidiaritet och minskad byråkrati samt vilka konsekvenser som dessa kan medföra i form av minskade/ökade kostnader och förbättrade/försämrade tekniska och ekonomiska produktprestanda. Utifrån en sådan utvärdering skulle man kunna sätta in lämpliga och samstämmiga politiska åtgärder och ekonomiska och skattemässiga stödåtgärder.

4.9 Kommittén ställer sig frågande till innehållet i förslaget eftersom det, vilket kommissionen själv framhåller, "har ett bredare tillämpningsområde än någon annan gemenskapsakt på detta område, ... när det gäller vilka produkter som kan omfattas av det...". För att den föreslagna ramen skall fungera skulle det för att fastställa den ekologiska profilen för ett mycket stort antal produkter krävas genomförandeåtgärder som bygger på säkra kriterier för utvärdering av miljökonsekvenserna och ett fastställt antal indikatorer för miljöprestanda. Detta skulle kunna ske genom att kommissionen får ett mandat via kommittéförfarandet.

4.10 Kommittén anser att användningen av fiktiva referensmetoder för vissa produktsektorer också är oroande. För detta ändamål skulle man använda sig av begreppet "den tekniska nivån", som inte skall uppfattas som de senaste vetenskapliga framstegen, utan som "en medelgod teknisk nivå" som tar hänsyn till en "lämplig balans" mellan industriell genomförbarhet och gällande standarder och praxis. Kommittén anser att man bör respektera en liknande balans också vad gäller kostnader och vinster för att för alla konsumentgrupper säkerställa ett förhållande kvalitet/pris som står i proportion till deras val och möjligheter.

4.11 När man upprättar särskilda krav för ekodesign skulle man enligt förslaget fastställa exakta mätmetoder som bygger på produktens normala användning, prestanda och de egenskaper som gör den fördelaktigare och attraktivare för användarna. Enligt EESK bör man till detta föga en teknisk-ekonomisk analys av huruvida de olika designlösningarna går att genomföra. Eftersom de nödvändiga indikatorerna bör vara fastställda på förhand finns det risk för att framstegen och den tekniska och marknadsmässiga innovationen avstannar och att konkurrensen vad gäller de nya produkternas tekniska prestanda hämmas.

4.12 Utöver återverkningarna av ovanstående åtgärder på företagen inom berörda tillverkningssektorer bör man även analysera om de är fullt tillämpliga på samtliga produkter, vare sig de är tillverkade i EU eller i tredje land, och låta dem omfatta även de komponenter som ingår i produkten. Den kontroll som EU:s tullmyndigheter gör av utrikeshandeln och kontrollen av handeln på inre marknaden skulle enligt EESK:s åsikt kunna visa sig dyr, långsam och föga effektiv i förhållande till den snabba globala utvecklingen.

4.13 Kommittén anser att det är nödvändigt att dels se till att produkter tillverkade i EU och importerade produkter behandlas lika, dels införa lämpliga kontrollmekanismer för att förhindra att en och samma lagstiftning får skilda effekter på skilda tillverkare.

4.14 Lika viktigt är också att beakta de framsteg som ISO-standarderna och ISO-riktlinjerna utgjort på det internationella planet vad gäller att integrera miljöhänsyn i designen av energiförbrukande produkter.

4.15 Kommittén framhåller med eftertryck de små och medelstora företagens situation som förvärrats av de stora skillnaderna mellan medlemsstaterna och av det faktum att det är i sektorer med ett stort antal små och medelstora företag som det går långsammast att träffa frivilliga avtal.

4.16 EESK menar att det generellt, inte minst vad gäller små och medelstora företag, borde vara proportionalitetsprincipen och principen om verklig relevans som gäller samt att man i förväg måste fastställa om åtgärderna utgör en är framkomlig väg, samtidigt som man beviljar ett lämpligt finansiellt stöd och/eller skattelättnader. Alla dessa faktorer är nämligen viktiga för att uppmuntra och stödja den konkurrensmässiga tillämpningen av ekodesign, information och lättare och snabbare tillgång till databanker, utbildning av tekniker och företag, spridning av innovation och teknisk marknadsföring av nya produkter.

4.17 Kommittén understryker slutligen att det är absolut nödvändigt att säkerställa en korrekt jämvikt mellan behovet av minimikrav på miljöskydd, tryggheten av företagens utveckling och skapandet av arbetsplatser och konsumenternas rätt till medvetna val.

5. Slutsatser

5.1 Kommittén har alltid sett positivt på att en miljödimension för energibesparing och energieffektivitet i politiken för företagen och deras produktion förs in som en naturlig del i strategin för EU:s konkurrenskraft. Detta understryker vikten av att det utvecklas en verklig kultur för ekodesign som stimulerar företagens och konsumenternas sociala och miljömässiga ansvar genom att främja ett aktivt och ansvarsfullt beteende.

5.2 Kommittén välkomnar upprättandet av en ram som ligger i linje med lagstiftningen på området för att undvika att marknaden splittras och för att säkerställa öppenhet i behandlingen av samtliga operatörer och användare.

5.3 Vi förordar därför att denna konsoliderade ram prioriteras för att förse företagen, och framför allt de små och medelstora företagen, med bättre riktlinjer.

5.4 Kraven på ekodesign för nya produkter bör begränsas till rimliga och godtagbara nivåer för att säkerställa utvecklingen av ny design och för att se till att konsumenterna kan välja fritt bland olika erbjudanden och tekniska lösningar.

5.5 Enligt kommittén borde det mycket breda spektrum av gemenskapsbestämmelser som berörs av initiativet åtföljas av en förenkling av lagstiftningen och en förstärkning av inre marknaden i ett utvidgat EU.

5.6 Kommittén rekommenderar med eftertryck att man som ett första steg företar en konsolidering och förenkling av den redan befintliga lagstiftningen ⁽¹⁾, som dels omfattar aspekterna effektivitet och energibesparing, dels de olika aspekterna vad gäller produkternas miljöpåverkan. Det viktiga är att komma fram till en förenklad och användarvänlig syn på den gemenskapslagstiftning som för närvarande reglerar designen av energiförbrukande produkter.

5.7 Kommittén rekommenderar att man snarast möjligt antar riktlinjer för ekodesign och upprättar permanenta dialogplattformar för berörda sektorer och produkter mellan kommissionen, företag, konsumenter, tillverkare och det civila samhället, där man kan analysera utvecklingen och främja initiativ för ett omfattande och enhetligt stöd från program och instrument på gemenskapsnivå och nationell nivå för gemensamma miljömål om. Syftet skulle vara att främja en ökad medvetenhet och få en verklig kultur på området att växa fram både i producent- och konsumentledet.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹⁾ Se KOM(2003) 71 och SEK 2003/165, 11.2.2003.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet – Informations- och kommunikationsteknik för säkra och intelligenta fordon"

(KOM(2003) 542 slutlig)

(2004/C 112/08)

Den 14 oktober 2003 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 2 mars 2004. Föredragande var Virgilio Ranocchiar.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars 2004 antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande enhälligt:

1. Bakgrund

1.1 Som bekant har efterfrågan på transporter i Europa under många år varit ständigt ökande, särskilt vad gäller vägtransporter av personer och gods.

1.2 Redan i dag, och kanske ännu mer i framtiden, medför denna ökning trafikstockningsproblem, skadliga effekter på miljön och framför allt olyckor i form av dödsfall, personskador och materiella skador.

1.3 Det är också känt att bilindustrin ständigt försöker förbättra sina produkters aktiva och passiva säkerhet. Man ska veta att bilar i dag är fyra gånger säkrare än 1970 och att dödsolyckorna sedan dess har minskat med 50 % i EU-15, medan trafikvolymen under samma tid mer än tredubblats.

1.4 Trots detta är de sociala kostnaderna för vägtransporter fortfarande alltför höga: ca 1 300 000 trafikolyckor om året i Europa orsakar 40 000 dödsoffer och 1 700 000 skadade. Kostnaden kan uppskattas till 160 miljarder euro eller 2 % av EU:s BNP. För den enskilde innebär ett enda dödsfall ett alltför högt pris.

1.5 Europeiska kommissionen, som är medveten om detta allvarliga problem, har lanserat en rad viktiga trafiksäkerhetsinitiativ. Man har bland annat antagit ett europeiskt åtgärdsprogram för trafiksäkerhet.

1.6 Redan innan programmet utarbetades hade man pekat på informations- och kommunikationstekniken (ICT), som redan i stor utsträckning används i fordon, som ett viktigt instrument i trafiksäkerhetens tjänst. Utvecklingen av kraftigare processorer, kommunikationsinstrument, sensorer och aktuatorer kan bidra till utformningen av allt mer sofistikerade inte-

grerade system för aktiv säkerhet, som även om de inte helt kan avväja olyckor åtminstone kan minska antalet och mildra konsekvenserna.

1.7 Mot denna bakgrund inrättade kommissionen 2002 arbetsgruppen för e-säkerhet som omfattar 40 sakkunniga från bilbranschen och andra berörda aktörer. Gruppens uppdrag var att föreslå en strategi för att öka takten i såväl forskning, utveckling och utformning som användning av intelligenta säkerhetssystem som bygger på informations- och kommunikationsteknik i syfte att höja trafiksäkerheten.

1.8 I november 2002 offentliggjorde arbetsgruppen en slutrapport innehållande 28 rekommendationer till Europeiska kommissionen, medlemsstaterna, väg- och trafiksäkerhetsmyndigheter, bilbranschen, tjänstetillhandahållare, konsumentorganisationer, försäkringsbolag och alla övriga intressenter. Rekommendationerna har till mål att förbättra säkerheten via integrerade system som använder avancerad informations- och kommunikationsteknik och som kan tillhandahålla ny och intelligent information som utgår från samspelet mellan förare, fordon och vägmiljö.

1.9 Arbetsgruppens rapport diskuterades därefter och godkändes vid det andra sammanträdet i högnivågruppen om e-säkerhet, som upprättade forumet för e-säkerhet⁽¹⁾ och anmodade kommissionen att presentera programförslag på området.

1.10 Det meddelande som EESK fått i uppdrag att uttala sig om utgör kommissionens svar på önskemålen från högnivågruppen för e-säkerhet, trafiksäkerhetsgruppen och medlemsstaterna.

⁽¹⁾ Ordförande är GD INFSO vid Europeiska kommissionen. I forumet ingår alla berörda parter med ca 150 företrädare. Forumet är just nu uppdelat i sju grupper under ledning av bilindustrin.

2. Sammanfattning av förslagen i kommissionens meddelande

2.1 I meddelandet hänvisas till rapporten från arbetsgruppen för e-säkerhet och föreslås 11 åtgärder som indelas i tre huvudkategorier:

2.1.1 Åtgärder för att utveckla intelligenta säkerhetssystem för fordon.

2.1.2 Åtgärder för att anpassa lagstiftning och standardisering.

2.1.3 Åtgärder för att ta bort samhälleliga och affärsmässiga hinder.

2.2 Främjande av intelligenta säkerhetssystem för fordon

- Kommissionen kommer att fortsätta att leda och stödja forumet för e-säkerhet – en gemensam plattform för samtliga aktörer inom trafiksäkerhetsområdet.
- Kommissionen kommer att verka för en ökad forskning och teknisk utveckling bland annat genom att delta i finansieringen av några spjutspetsprojekt.
- När det gäller samspelet människa-maskin kommer kommissionen att bedöma den påverkan införandet av funktioner som kan flyttas mellan fordon⁽¹⁾ har samt därefter den arbetsbelastning som införandet av nya system för kontroll och information innebär för bilföraren.
- Kommissionen kommer att föreslå en integrerad strategi för den alleuropeiska räddningstjänsten (e-Call) som bygger på föreskrifterna i den s.k. E-112-lagstiftningen⁽²⁾.
- Kommissionen kommer att analysera hur trafik- och reseinformation i realtid (RTTI) utvecklas i Europa.

2.3 Anpassning av bestämmelser och standarder för användning av intelligenta säkerhetssystem

- Kommissionen föreslår att man beviljar och reglerar användningen av 24 GHz-spektrumet för kortdistansradarsystem för bilar på ultrabreddbandet (SRR –UWB).
- Kommissionen kommer att se över lagstiftningen för EG-typgodkännande av fordon och fastställa åtgärder för att bevilja och reglera användningen av de nya systemen.
- Kommissionen kommer att anmoda standardiseringsorganen (ISO, CEN och ETSI) att utarbeta ett standardiseringsprogram för de nya systemen: kommunikationsprotokoll, utveckling av hårdvara och mjukvara, standardiserade

kommunikationsprotokoll och gränssnitt mellan människa och maskin.

2.4 Eliminering av samhälleliga och affärsmässiga hinder

- Kommissionen kommer att utvärdera de socioekonomiska vinsterna av införandet av intelligenta säkerhetssystem.
- Kommissionen kommer att främja och finansiera utvecklingen av en metod för utvärdering av nackdelar och fördelar med de nya systemen.
- Kommissionen kommer att främja utarbetandet av arbetsplaner (roadmaps) både för industrin och den offentliga sektorn för utveckling och införande av de nya systemen.

2.5 Övriga åtgärder

- Kommissionen kommer att stödja och finansiera utvecklingen av en metod för utvärdering av den potentiella effekten av införandet av samverkande intelligenta säkerhetssystem och kombinerade sensorer (sensor fusion)⁽³⁾.
- Kommissionen kommer att främja och finansiera utvecklingen av metoder för utvärdering av fordon som är försedda med de nya systemen.
- Industrin kommer att utforma, tillverka, underhålla och certifiera en europeisk databas över digitala kartor med trafiksäkerhetsfunktioner.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Europeiska kommissionens dokument ger uttryck för en tydlig och exemplarisk strävan i fråga om användningen av intelligenta säkerhetssystem i syfte att förbättra trafiksäkerheten, i en tid då de traditionella systemen för passiv säkerhet tycks ha nått sin yttersta gräns.

3.2 De allmänna riktlinjerna i dokumentet är tydliga och väl utformade. Vad som brister i tydlighet är prioriteringarna (med undantag för samtalslokalisering som prioriteras med all rätt) och framför allt verkar handlingsplanerna sakna tidsramar; det enda som finns för närvarande är ett arbetsprogram för 2004. Man kan hoppas att upprättandet av en arbetsplan – ett av de resultat som förväntas av forumet för e-säkerhet – kan bli avgörande för att bestämma prioriteringar och tidsuppläggning för planen.

3.3 Det är viktigt att bilindustrin, som redan är representerad i arbetsgruppen och i forumet för e-säkerhet, fortsätter att utifrån en teknisk grund föra dessa initiativ framåt, särskilt genom att bidra till att utarbeta arbetsplanen.

⁽¹⁾ Utrustning som användaren bär på sig och som kan samspela med fordonet: mobiltelefon eller fickdator som kan användas som fjärrkontroll för vissa funktioner i fordonet.

⁽²⁾ Direktiv 2002/21/EG, EGT L 108, 24.2.2002 om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster.

⁽³⁾ Teknik för integration av data från sensorer som tagits fram genom olika tekniker i syfte att överbrygga teknikens egna begränsningar. Exempel en stölskyddssensor baserad på dubbel teknik (radar + infrarött ljus) aktiveras endast om båda komponenterna registrerar ett intrång. Därmed undviks fall av falskt alarm som härrör från inneboende begränsningar i en av de båda teknikerna.

3.4 Bilindustrin kommer säkerligen att behöva riktlinjer för införandet på marknaden av intelligenta säkerhetssystem. Det bör dock finnas möjligheter för enskilda företag att komma med egna innovativa lösningar med anpassade tidsramar, utan att man för den skull förlorar det oundgängliga kravet på att de nya systemen skall vara driftskompatibla och stabila ur sikte.

3.5 Man bör förutse en inskolningsperiod för användarna innan de kan använda de nya intelligenta säkerhetssystemen på bästa sätt. Därför skulle det vara lämpligt att även företrädare för trafikskolor deltog i forumet för e-säkerhet. Särskild uppmärksamhet bör ägnas yrkesförare som skulle kunna betraktas som "pilotfall" i de nya systemens introduktionsfas och under alla omständigheter kunna utgöra en viktig målgrupp.

3.6 Ur rent teknisk synvinkel skulle vissa säkerhetssystem, som till exempel ESP (elektroniskt stabilitetssystem för fordon i kritiska lägen) kunna införas i stor skala och inom kort tid. Andra system som i fråga om utformning och användningsområde är mer komplicerade kräver en noggrann analys av förarens optimala arbetsbelastning, där det gäller att finna den bästa avvägningen mellan ansträngning och risk för avledd uppmärksamhet.

3.7 I kommissionens dokument behandlas utförligt frågan om ansvarsfördelningen mellan berörda parter (kommissionen, medlemsstaterna, väg- och trafiksäkerhetsmyndigheter, bilindustrin, tillhandahållare av system och tjänster). Man skulle emellertid i detalj behöva fastställa och reglera ansvaret i de fall då säkerhetsanordningarna inte fungerar tillfredsställande. Detta kräver ett omfattande arbete eftersom det rör sig om helt nya system och funktioner. Erinras bör att kommissionen vad gäller ansvarsfrågan redan har finansierat tre forskningsprojekt: Response, Response 2 och Prevent.

3.8 Man kan också notera att kommissionen i sitt dokument tydligt framhåller kravet på säkrare fordon. Man får absolut inte glömma vikten av att anpassa väginfrastrukturen (nya och säkrare trafikleder, eliminering av trafikstockningar). Många av de nya säkerhetssystemen för fordon kommer dessutom att behöva särskild "intelligent" infrastruktur (t.ex. telekommunikationsnät som kan ta emot, avläsa och hantera automatiska nödsamtal, osv.) Kommissionen måste inrikta sig på dessa frågor och deras effekter.

3.9 Här spelar säkerligen gemenskapsprogrammet "Galileo" en avgörande roll eftersom det ligger i linje med införandet av intelligent infrastruktur. Programmet kommer att erbjuda flera tjänster för navigering och positionering som gör det möjligt att utveckla flera olika innovativa tillämpningar vad gäller e-säkerhet.

3.10 Införandet av intelligenta säkerhetssystem kommer troligen att medföra en väsentlig ökning av fordonens inköps- och driftskostnader. En förutsättning för extra säkerhetssystem är att konsumenterna är beredda att betala för dem. Av yttersta vikt är att visa konsumenterna att den extra kostnaden leder till minskade olyckor och reducerar deras effekter. Också av detta skäl är det viktigt att utföra den kartläggning och analys av orsakerna till trafikolyckor som kommissionen planerar och som uppdragits åt forumet för e-säkerhet. Det kommer särskilt att krävas en omorganisering av Care-systemet⁽¹⁾ så att det redovisar olycksorsakerna och en analys av dessa som, om möjligt, åtföljs av uppgifter från ett antal biltillverkare.

3.11 Ett konkret exempel på problemet med kostnadsökningen utgörs av nödsamtalstjänsten (e-Call): många biltillverkare har erbjudit systemet som ett extra tillbehör, men efterfrågan har hittills varit låg eftersom få användare vill betala för en tjänst som de aldrig hoppas få användning för. e-Call, som i meddelandet utpekats som en prioritet, kan komma att utgöra ett testfall för hela programmet. Det enda som skulle kunna leda till lägre driftskostnader och därmed till lägre priser för konsumenterna vore en bred spridning av instrumentet. Denna skulle kunna åstadkommas tack vare skalfördelar och konkurrens mellan olika leverantörer och också genom att undvika monopolställningar.

3.12 Kostnaderna skulle förmodligen också i och med att reparationsverkstäderna skulle behöva skaffa särskilda diagnos-, reparations- och testverktyg. Noteras bör att detta också kan få positiva effekter eftersom kraven på verkstädernas yrkeskunskande skulle öka och nya arbetstillfällen skulle kunna skapas.

3.13 Ett alternativ som är värt att beakta när det gäller att avhjälpa problemet är säkerligen stimulansåtgärder i form av skattereduktioner och/eller lägre försäkringspremier. Ett samråd mellan de olika berörda parterna måste under alla omständigheter ske.

3.14 Det är emellertid mycket svårt, om inte rent av orealistiskt, att tänka sig ett allmänt bruk av intelligenta säkerhetssystem som endast bygger på den privata sektorns medvetenhet och/eller intresse, vare sig det rör sig om tillverkare eller användare. Som ett alternativ eller som komplement till ett användande på frivillig basis borde lagstiftning i form av tvingande bestämmelser övervägas. Bestämmelserna borde omfatta krav på ett stegvist antagande av intelligenta säkerhetssystem enligt en lämplig tidsplan.

⁽¹⁾ Community Road Accident Data base: samlar in och bearbetar uppgifter om trafikolyckor från medlemsstaterna.

3.15 Eftersom det är kunderna och skattebetalarna som när allt kommer omkring får stå för kostnaderna för säkerhetssystemen är det särskilt viktigt att beräkningen över nackdelar och fördelar är tillförlitlig och objektiv.

4. Sammanfattning och slutsatser

4.1 Eftersom det här rör sig om ett förslag och ännu inte några konkreta och tvingande åtgärder som kommissionen kan komma att utarbeta och föreslå på ett senare stadium, anser vi emellertid att det vore lämpligt att peka på några punkter som enligt kommittén borde beaktas i utvecklingen av programmet.

4.2 Kommissionens dokument ger uttryck för en tydlig och exemplarisk strävan i fråga om utvecklingen och användningen av intelligenta säkerhetssystem i syfte att förbättra trafiksäkerheten. Det borde därför välkomnas av berörda parter också därför att det i dokumentet framhålls att trafiksäkerhet är samtliga berörda aktörers ansvar.

4.3 Föresatserna i dokumentet bör emellertid genomföras enligt en handlingsplan som snarast måste fastställas. Dessutom måste man tydligare framhäva kravet på anpassning av väginfrastrukturen (nya och säkrare trafikleder, eliminering av trafikstockningar) och uppbyggnad av ny "intelligent" infrastruktur.

4.4 Man behöver i detalj fastställa och reglera ansvaret i de fall då säkerhetsanordningarna inte fungerar tillfredsställande.

4.5 De enskilda bilföretagen måste få möjlighet att erbjuda egna innovativa lösningar med anpassade tidsramar.

4.6 Införandet av intelligenta säkerhetssystem kommer troligen att medföra väsentligt ökade kostnader för inköp och drift av fordon. Denna kostnadsökning skulle i hög grad kunna drabba bilmodeller i de lägre prisklasserna och därmed påverka möjligheten att köpa bil för de svagaste samhällsgrupperna. Det är av största vikt att snabbt vidta informationsinsatser och stimulansåtgärder medan man på medellång sikt skulle kunna överväga tvingande lagstiftning vad gäller vissa säkerhetssystem.

4.7 Slutligen spelar medlemsstaterna en avgörande roll för programmets framgång. Den dialog som redan inletts mellan kommissionen, industrin och övriga berörda parter bör fortgå. De enskilda medlemsstaterna bör delta under hela processen från första början utifrån tydliga politiska riktlinjer. Utan medlemsstaternas tekniska och ekonomiska engagemang har programmet inga utsikter att lyckas.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om körkort" (omarbetning)

(KOM(2003) 621 slutlig – 2003/0252 COD)

(2004/C 112/09)

Den 13 januari 2004 beslutade rådet att i enlighet med artikel 71 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som ansvarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 2 mars 2004. Föredragande var Jan Simons.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 99 röster för och 1 nedlagd röst:

1. Inledning

1.1 Rörligheten är en viktig faktor för en mycket stor del av Europas befolkning. Den är viktig för alla åldrar. En övervägande del av Europas befolkning över 18 år har körkort. Körkortet ger denna del av befolkningen tillgång till en motoriserad form av rörlighet. Att ha körkort är ofta viktigt för ens kontakter med omvärlden och till och med för att tillgodose de mest elementära behoven, framför allt i ett Europa där befolkningen blir allt äldre. Varje förslag om att utarbeta ett EU-direktiv om körkort påverkar därför hela Europas befolkning. Vikten av ett sådant förslag får därför inte heller underskattas.

1.2 Europeiska kommissionen har för avsikt att med lagstiftningen om körkort i EES stärka gemenskapsmedborgarnas fria rörlighet, förbättra förfalskningsskyddet och öka trafiksäkerheten. Det är dessa mål Europeiska kommissionen haft för ögonen i tidigare lagstiftning om körkort, och de kommer också att vara ledstjärnor för framtida lagstiftning på området.

1.3 Trots alla de åtgärder som vidtagits på senare år har rättsläget för gemenskapsmedborgarna under de gångna åren blivit alltmer oklart.⁽¹⁾ Europeiska kommissionen anser det vara mycket viktigt att sådana hinder för medborgarnas fria rörlighet undanröjs. Denna målsättning faller inom ramen för de mycket bredare målsättningar som Europeiska rådet fastställt i Lissabonagendan, nämligen att få den inre marknaden att fungera till 100 %, även när det gäller konkurrensaspekterna. Kommissionen uppfattar det som en slutpunkt på harmoniseringen att genom detta förslag till direktiv undanröja de sista hindren när det gäller körkort.

⁽¹⁾ Tolkningsmeddelande från kommissionen om körkort inom gemenskapen, EGT C 77, 28.3.2002, s. 5.

1.4 Vid sidan om sina ansträngningar för ett fullständigt ömsesidigt erkännande av körkort, som främjar gemenskapsmedborgarnas fria rörlighet, föreslår kommissionen i direktivet vissa konkreta lagändringar som skall påverka trafiksäkerheten positivt. Till dessa åtgärder hör bland annat att nya fordonskategorier för körkort införs liksom även erfarenhetsbaserad behörighet till dessa kategorier så att förarna först skaffar sig erfarenhet av mindre fordon, att periodiciteten för läkarundersökningarna för undersökning av lämplighet som förare harmoniseras, att funktionshindrade förarens tillgång till motoriserad trafik ägnas särskild uppmärksamhet samt att det införs minimikrav för utbildning av förarprövare.

1.5 Som en tredje viktig punkt i förslaget nämns en förbättring av förfalskningsskyddet. Genom att å ena sidan avskaffa möjligheten att utfärda papperskörkort och införa ett obligatoriskt plastkort och genom att å andra sidan begränsa giltighetstiden vill man uppnå ett bättre förfalskningsskydd.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Kommittén instämmer i Europeiska kommissionens målsättningar med detta förslag (att öka trafiksäkerheten, att förbättra förfalskningsskyddet och att främja gemenskapsmedborgarnas fria rörlighet). Detta förslag passar in i den ram som kommissionen utstakat genom antagandet av det europeiska åtgärdsprogrammet för trafiksäkerhet "Att halvera antalet dödsoffer i trafiken i Europeiska unionen till år 2010: ett gemensamt ansvar"⁽²⁾ och i den tidigare publicerade vitboken "Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010: Vägval inför framtiden"⁽³⁾.

⁽²⁾ KOM(2003) 311 slutlig.

⁽³⁾ KOM(2001) 370 slutlig – yttrande från kommittén, EGT C 241, 7.10.2002, s. 168.

2.2 Kommittén gläder sig framför allt åt att tonvikten i förslaget ligger på den mänskliga faktorn i trafiken och att det innehåller förslag till konkreta åtgärder rörande problematiken kring människan och trafiken. Redan i yttrandet om det europeiska åtgärdsprogrammet för trafiksäkerhet "Att halvera antalet dödsoffer i trafiken i Europeiska unionen till år 2010: ett gemensamt ansvar"⁽¹⁾ pekade kommittén på vilken viktig roll den mänskliga faktorn i trafiken spelar för trafiksäkerheten, och det är med glädje vi konstaterar att denna faktor ägnas särskild uppmärksamhet i kommissionens förslag.

2.3 Kommittén anser att vissa av de åtgärder som föreslås kommer att få långtgående följder för medborgarna i medlemsstaterna (körkortets begränsade giltighetstid), för dem som vill skaffa sig och för dem som redan har körkort för vissa kategorier (läkarundersökningar, erfarenhetsbaserad behörighet till vissa kategorier, höjda åldersgränser) och för körskolorna (nya kategorier, ändrade krav för underkategorierna C1 och D1). Dessa följder kommer inte alltid att uppfattas som positiva av de berörda och medför i vissa fall ett ökat administrativt tryck och ökade kostnader. Kommittén önskar peka på följderna av detta direktiv och göra kommissionen uppmärksam på behovet av en tillräckligt lång övergångsperiod innan åtgärderna enligt detta förslag till direktiv träder i kraft. Detta påpekande är också viktigt eftersom de förändringar som påbjuds genom direktiv 91/439/EEG⁽²⁾ i vissa medlemsstater införts först nyligen. Detta hindrar inte att kommittén uttalar sig positivt om de åtgärder som föreslås med detta direktiv, med kritiska anmärkningar här och där.

3. Särskilda kommentarer

3.1 Kommittén kan acceptera ett tidsbegränsat körkort. Vi instämmer i resonemanget att detta både främjar gemenskaps-medborgarnas fria rörlighet och förbättrar förfalskningsskyddet. Europeiska kommissionen anser att giltighetstiden inte bör begränsas för körkort som redan är i omlopp. Detta resonemang grundar sig på subsidiaritetsprincipen, att medlemsstaterna skall ha befogenhet att återkalla gamla dokument med ett sämre förfalskningsskydd. Kommittén ifrågasätter denna partiella befrielse, eftersom den leder till en faktisk övergångsperiod på mer än 50 år i vissa medlemsstater. Vi föreslår därför att kravet i artikel 3.2 skärps så att det på så sätt byggs in en högre grad av säkerhet i samband med byte från gamla körkort som inte uppfyller kraven på förfalskningsskydd. Denna skärpning skulle kunna ske genom att formuleringen "De skall underrätta kommissionen om åtgärderna" i artikel 3.2 ersätts med "Kommissionen skall lämna sitt godkännande till

detta". Denna synpunkt framförs också eftersom körkort i vissa länder även kan användas som identitetshandling. Förfalskningsskyddet är därför mycket viktigt.

3.2 Kommittén ställer sig positiv till kommissionens förslag om att papperskörkort ersätts med plastkort, eventuellt med ett inbyggt mikrochip. Ur kommitténs synvinkel främjar detta enhetligheten mellan medlemsstaterna och ökar avsevärt förfalskningsskyddet. Vi anser samtidigt att man bör göra ännu mer för att öka förfalskningsskyddet och förespråkar optimal teknik för förfalskningsskydd i och på detta dokument, i likhet med de säkerhetskrav som ställs på ett pass.

3.3 Kommittén ställer sig även positiv till en harmonisering av läkarundersökningarna för innehavare av körkort grupp 2. Både periodiciteten och innehållet i dessa läkarundersökningar bör harmoniseras i gemenskapen för att förhindra en snedvridning av konkurrensen mellan Europeiska unionens olika medlemsstater. Vi har däremot svårt att godta att man likställer skyldigheten att genomgå läkarundersökning för de "stora" kategorierna C och D (lastbil och buss) med de "små" kategorierna C1 och D1. Mindre täta läkarundersökningar för kategorierna C1 och D1 vore vi på sin plats. Det vore också bra om andra yrkesförare, som genom definitionen av sitt fordon räknas till grupp 1 av körkortsinnehavare, också omfattades av denna skyldighet. Här bör man till exempel tänka på taxichaufförerna.

3.4 Enligt kommissionens aktuella förslag skall medlemsstaterna inte längre kunna utfärda körkort med begränsad giltighet av medicinska skäl. Denna befogenhet hade de enligt tidigare lagstiftning. Kommittén anser att de bör få behålla denna befogenhet.

3.5 Kommittén kan helt och fullt acceptera den nya kategorisering av fordon för körkort som föreslås. Införandet av AM-körkortet, liksom det obligatoriska införandet av A1-körkortet för framförande av lätt motorcykel vid 16 års ålder kommer att lösa en viktig del av problemen med dessa lätta tvåhjulringar. Framför allt det faktum att 16-åriga förare i medlemsstaterna erbjuds ett alternativ till den olycksdrabbade motorcykeln och en mer krävande utbildning samt att ett teoretiskt och ett praktiskt prov blir obligatoriskt, kommer enligt kommittén att få en direkt positiv inverkan på trafiksäkerheten. Den åtskillnad som vidare görs mellan kategorierna A2 och A, med krav på ett andra körfärdighetsprov och högre åldersgränser, är lovande med tanke på att det handlar om en fordonstyp med ovanligt hög olycksfrekvens.

⁽¹⁾ EGT C, 80, 30.3.2004.

⁽²⁾ EGT L 237, 24.8.1991.

3.6 Kommittén står helt och fullt bakom den nya definitionen av fordonskategorierna C1 och D1, där den högsta tillåtna vikten sänks till 6 000 kg från ursprungliga 7 500 kg. Här bör framför allt poängteras att man på så sätt tar större hänsyn till fordonens tekniska egenskaper. Kommittén ställer sig också positiv till att fordon av typerna C1 och D1 likställs. Detta likställande försämrar inte trafiksäkerheten negativt, eftersom fordonen i dessa båda kategorier har samma tekniska specifikationer och till exempel är utrustade med likartade bromsanordningar. Den övre gränsen på 6 000 kg utgör också gränsen till en annan teknisk specifikation med till exempel ett annat slags bromsanordning. En förare av ett C1-fordon är därför väl rustad för att framföra ett D1-fordon. Likställandet ökar samtidigt friheten och möjligheterna för förare av dessa fordon.

3.7 Införandet av de "små" kategorierna C1 och D1, som i föregående direktiv om körkort (91/439/EEG) fortfarande var valfritt men som föreslås bli obligatoriskt, kommer enligt kommittén också att öka trafiksäkerheten, framför allt i städerna. Kommittén räknar med att dessa fordonskategorier kommer att användas alltmer för varuleveranser och persontransporter inom städerna. Detta innebär att de "stora" fordonen inte längre behöver trafikera de centrala delarna av städerna, vilket när det gäller både säkerhet och utsläpp av skadliga ämnen kommer att påverka befolkningen i städerna positivt. Kommittén anser dock att man för att kunna uppnå denna effekt måste göra dessa kategorier mer attraktiva, till exempel genom att öka tiden mellan läkarundersökningarna för innehavare av C1- och D1-körkort.

3.8 Kommittén gläder sig över att definitionen av fordonskategorin BE görs tydligare. Syftet med den omarbetade definitionen av BE är delvis att göra denna kategori tydligare genom att varje släpvagn med en högsta tillåtna vikt på mer än 750 kg hänförs till denna. Kommittén gläder sig över att detta blir tydligare för medborgarna och polisen.

3.9 Däremot skulle definitionen av fordonskategorierna B+E och C1+E kunna bli ännu tydligare. Det är framför allt definitionen av fordonskategorin C1+E som enligt kommittén skapar problem, eftersom den högsta tillåtna vikten på släpvagnen beror på den högsta tillåtna vikten på dragfordonet. Detta innebär att man inom denna körkortskategori endast får köra extremt lätta släpvagnar, medan man inom körkortskategorin B+E får använda mycket tyngre släpvagnar. Enligt den aktuella definitionen och förslaget till ny definition får man till exempel i praktiken, av hänsyn till viktfordelningarna, inte köra en kombination dragfordon-släpvagn inom kategori C1+E men däremot inom kategori B+E. Det är just kombinationen dragfordon-släpvagn inom körkortskategori B+E som kommittén inte anser vara önskvärd. Det vore enligt kommittén bättre att

placera denna kombination, som enligt kommittén endast används för yrkestrafik, i kategori C1+E, vilket inte är möjligt enligt förslaget till ny definition.

3.10 Kommittén föreslår därför en översyn av definitionerna för släpvnagsklasserna. En möjlighet som skulle göra situationen tydligare för medborgarna och polisen och förbättra trafiksäkerheten vore att definiera släpvnagsklasserna oberoende av vikten på dragfordonet och att inte bara införa en undre gräns utan också en övre gräns.

3.11 Dessutom konstaterar kommittén att man genom den nya definition av fordonsklass BE som kommissionen föreslår kanske ställer alltför höga krav på husvagnsägarna. Enligt den nuvarande definitionen av fordonskategori B får de flesta husvagnar framföras med B-körkort. Enligt kommissionens förslag förfaller denna rätt helt och hållet för nya förare, och alla husvagnar placeras i körkortskategorin BE med krav på att prov avläggs. Kommittén önskar peka på de möjliga följderna av detta förslag för industrin och föreslår av hänsyn till trafiksäkerheten att det införs en obligatorisk utbildning på en dag för vissa typer av släpvagnar, bland annat en stor del av husvagnarna. På körkortet skulle man kunna notera att innehavaren genomgått denna utbildning. Kommittén föreslår att kod 96 används för detta ändamål.

3.12 Kommittén konstaterar att många förare med B-körkort bedriver yrkestrafik (skåpbilar) och att det i direktivet inte föreslås några ytterligare åtgärder för att minska den höga olycksfrekvensen⁽¹⁾ hos denna kategori. Detta innebär att denna grupp förare för närvarande inte är bundna av föreskrifter på området kör- och vilotider och grundläggande kompetens samt att fordonen inte behöver vara utrustade med hastighetsbegränsande anordningar. Det är framför allt sektorn skåpbilar med en högsta tillåtna vikt på mindre än 3 500 kg och de risker som denna sektor för med sig på EU:s vägar som är en nagel i ögat för kommittén. Kommittén skulle gärna vilja att kommissionen vidtog åtgärder för att ta itu med denna sektor. Det finns flera möjliga tillvägagångssätt. Den mest solida lösningen enligt kommittén vore att göra ett C1-körkort obligatoriskt för alla fordon med en högsta tillåtna vikt på mindre än 3 500 kg och en lastkapacitet på mer än 1 000 kg. På så sätt betecknas och behandlas forarna automatiskt som yrkesförare. Denna definition skulle leda till att förare av dessa fordon blir bundna av åtgärderna enligt direktiv 2003/59/EEG och både i början och med jämna mellanrum måste genomgå utbildning i för yrkeskompetens. På samma sätt vore det enligt kommittén ett framsteg om man lät yrkesförare från grupp 1, till exempel förare av skåpbilar, taxi och ambulanser omfattas av samma system av läkarundersökningar som yrkesförare från grupp 2 (lastbilar och bussar).

⁽¹⁾ Se bland annat, rörande situationen i Nederländerna: Ing. C. Schoon, Ontwikkelingen in parkomvang en onveiligheid bestelauto's. Een verkenning binnen het thema Voertuigveiligheid van het SWOV-jaarprogramma 2000-2001. Rapportnummer R-2001-33; Ing. A.A. Kampen, Onveiligheid van Bestel- en Vrachtauto's binnen de bebouwde kom. Rapportnummer R 97-53 SWOV. Av dessa rapporter framgår att skåpbilarna är den enda kategori vars inblandning i dödsolyckor stadigt ökar. Index (1984 = 100) hade 2002 ökat till 138, medan index för alla andra kategorier 2002 låg under 85.

3.13 Kommittén föreslår därför följande nya definitioner för körkortskategorierna B, BE, C1 och C1E:

Körkortskategori	Högsta tillåtna vikt dragfordon	Högst tillåtna lastkapacitet dragfordon	Högst tillåtna vikt släpvagn
B	< 3 500 kg	< 1 000 kg	< 750 kg
B + utbildning + kod på körkortet	< 3 500 kg	< 1 000 kg	> 750 kg < 1 400 kg högsta tillåtna längd släpvagn 7,0 meter
BE	< 3 500 kg	< 1 000 kg	> 750 kg < 3 500 kg kombination < 7 000 kg; högsta tillåtna längd släpvagn 7,0 meter
C1	< 3 500 kg	> 1 000 kg	< 750 kg
C1	> 3 500 kg < 6 000 kg	E/T	< 750 kg
C1E	> 3 500 kg < 6 000 kg	E/T	> 750 kg kombination < 12 000 kg

3.14 Kommittén hyser vissa betänkligheter när det gäller att göra det möjligt för medlemsstaterna att sänka åldersgränsen för körkort enligt artikel 7.2. Varken i skälen eller i artikeltexten görs det någon åtskillnad mellan praxis i medlemsstaterna. Man kan urskilja tre olika former av åldersgräns, nämligen sådana

- a) som avser utfärdandet av själva körkortet, till exempel i Irland och Storbritannien,
- b) som endast avser utbildningssituationen, till exempel i Frankrike och Sverige,
- c) som avser utbildningstiden, såsom utfärdande av ett körkort som till en början endast äger nationell giltighet, till exempel i Österrike och vissa tyska delstater.

3.15 Kommittén stöder inte det likställande av fordonskategorierna B och A1 som fastställs i direktiv 91/439/EEG och som kommissionen inte har för avsikt att ändra. Kommittén anser att detta visserligen ökar friheten och möjligheterna för personbilsförare men att det samtidigt inte främjar trafiksäkerheten. Av undersökningar från länder där kategorierna är likställda framgår att denna kategori av tvåhjulringar påverkar olycksstatistiken negativt. Vi anser också att det behövs en separat utbildning och ett separat prov för varje fordonstyp. Vi kan mycket väl tänka oss att B-körkortet och motorcykelkate-

gorin AM likställs. Provet för fordonskategori AM består endast av ett teoretiskt prov som till en stor del testar samma kunskaper som krävs för ett B-körkort.

3.16 Kommittén instämmer i kommissionens förslag att harmonisera minimikraven för utbildning av förarprövare. Det kan inte bli tal om en faktisk harmonisering mellan medlemsstaterna, förrän körkortskandidaterna måste uppfylla samma villkor. Det är också självklart att verksamheten för de personer som skall bedöma om en kandidat uppfyller dessa villkor harmoniseras.

4. Sammanfattning och slutsatser

4.1 Kommittén gläder sig verkligen över förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om körkort. Vi har dock vissa kritiska anmärkningar när det gäller utformningen av vissa åtgärder.

4.2 Kommittén stöder framför allt det faktum att tonvikten i förslaget till direktiv ligger på att förbättra trafiksäkerheten genom ett antal förändringar i systemet som tar hänsyn till den mänskliga faktorn i trafiken, utan att vi för den sakens skull vill bagatellisera de andra målsättningarna i direktivet (fri rörlighet för medborgarna och förbättrat förfalskningskydd).

4.3 Kommittén vill rikta uppmärksamheten på vilka reaktioner de föreslagna åtgärderna kan förväntas väcka i vissa medlemsstater och hos vissa målgrupper. En stor del av motståndet kan minskas framför allt genom att medlemsstaterna får tillräckligt god tid på sig att införa direktivet, utan att man därmed måste säga att åtgärderna måste läggas på is. Med tanke på de nya åtgärder som föreslås för fordonskategorierna C, C1, D och D1 och de släpvningskategorier som hör till dessa och med tanke på det direktiv 2003/59/EEG och som kommissionen och rådet nyligen antog om yrkesförarens grundläggande kompetens, skulle ett synkroniserat införande av delar av detta direktiv vara till nytta för många medlemsstater.

4.4 Kommittén önskar göra kommissionen uppmärksam på problematiken med den höga olycksfrekvensen hos yrkesförare med B-körkort. Vi skulle å det varmaste välkomna ett förslag från Europeiska kommissionen om åtgärder för denna grupp av chaufförer.

4.5 Kommittén rekommenderar att man återigen ser över definitionen av släpvningsklasserna B+E och C1+E. Det är framför allt den brist på klarhet som det aktuella förslaget till definition ger upphov till och problematiken kring viktfordelningen i körkortskategori C1+E samt skillnaderna mellan körkortskategorierna B+E och C1+E som motiverar en kritisk anmärkning från kommitténs sida till det aktuella förslaget.

4.6 Kommittén gläder sig över att körkortskategorierna C1 och D1 likställs. Kommittén gläder sig däremot inte över de följder som kan förväntas av att körkortskategorierna B och A1 likställs. Vi är medveten om att dessa kategorier redan är likställda i ett antal medlemsstater men vill uttrycka vår oro över följderna av åtgärden.

4.7 Kommittén anser att medlemsstaterna bör få behålla befogenheten att utfärda körkort med begränsad giltighet på grund av medicinska skäl.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om en skyldighet för medlemsstaterna att inneha minimilager av råolja och/eller petroleumprodukter (kodifierad version)"

(KOM(2004) 35 slutlig – 2004/0004 CNS)

(2004/C 112/10)

Den 10 mars 2004 beslutade rådet att i enlighet med artikel 100 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande.

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 2 mars 2004. Föredragande var Clive Wilkinson.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars – 1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars 2004) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 98 röster för, 1 röst emot och 2 nedlagda röster:

1. Eftersom det är viktigt med tydliga och öppna gemenskapsregler har rådet, Europaparlamentet och kommissionen betonat att ofta ändrade lagtexter måste kodifieras med ett avtalat och snabbt förfarande. Detta förfarande får inte innebära några avgörande ändringar ⁽¹⁾.

2. Kommittén stöder och uppmuntrar ansträngningarna att förenkla gemenskapslagstiftningen och särskilt konsolideringen och kodifieringen av gällande lagstiftning. Detta arbete bidrar till goda och demokratiska styresformer genom att göra det lättare att förstå och tillämpa gemenskapens regelverk.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH
Europeiska ekonomiska och sociala
kommitténs ordförande

⁽¹⁾ För EESK:s uppfattning i denna fråga, se EESK: EGT C 133/4–6.6.2003.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för grundvatten mot föroreningar"

(KOM(2003) 550 slutlig – 2003/0210 COD)

(2004/C 112/11)

Den 3 oktober 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 175.1 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 4 mars 2004. Föredragande var María Candelas Sánchez Miguel.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars – 1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars 2004) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 97 röster för och 1 nedlagd röst:

1. Inledning

1.1 I samband med att ramdirektivet om vatten⁽¹⁾ träder i kraft måste tillämpningsföreskrifterna för dess normativa del anpassas så att dess huvudsyfte, skyddet av den europeiska vattenmiljön, uppfylls till fullo. I detta syfte har man redan lagt fram flera bestämmelser⁽²⁾ som tar upp konkreta aspekter på vattenskydd, särskilt upprättandet av en lista över prioriterade ämnen på vattenpolitikens område⁽³⁾ som är av stor betydelse för behandlingen av grundvattenförorening.

1.2 För närvarande behandlas grundvattenskyddet i princip i direktiv 80/68/EEG⁽⁴⁾, där de farliga ämnen som förorenar grundvattnet identifieras, samt i artikel 17 i ramdirektivet om vatten, som innehåller de grundläggande reglerna för förebyggande och kontroll av förorening inom detta område.

1.3 Grundvattnets betydelse har påvisats i övermått, inte enbart dess avgörande betydelse för hushållens vattenförsörjning och i samband med en rad olika typer av mänsklig verksamhet, utan också som ett "korrigering" bidrag till ytvattnet. Det är sålunda lämpligt att se över grundvattenskyddet, eftersom det utöver direkt förorening av grundvattnet även finns diffus sådan till följd av olika under många år pågående processer (urlakning, läckage av förorenande ämnen m.m.), något som utgör en tilltagande och avgörande faktor bakom kvalitetsförlust och försämring av grundvattenlagren.

⁽¹⁾ EGT L 327, 22.12.2000, s. 1–72.

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets beslut om upprättande av en lista över prioriterade ämnen på vattenpolitikens område. KOM(2000) 47 slutlig. "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén – En prispolitik som främjar en hållbar användning av vattenresurserna" KOM(2000) 477 slutlig.

⁽³⁾ KOM(2000) 847 slutlig (kodifierad 7.1.2004) avser gemenskapens vattenmiljö, dock inte grundvatten.

⁽⁴⁾ EGT L 20, 26.1 1980, s. 43.

1.4 Grundvattenskyddet bör vara ett av huvudmålen för den europeiska lagstiftningen för att komma till rätta med existerande föroreningar, och även i förebyggande syfte. Grundvattenförorening skapar situationer som det är svårt och dyrbart att rätta till. Inverkan på uttaget av dricksvatten är betydande, och ett ökat skydd är därför ett grundläggande mål för varje skyddsnorm, inte bara för vatten utan också för människors hälsa och för medborgarnas livskvalitet.

1.5 När ramdirektivet för vatten trädde i kraft blev artikel 17 i dessa vattenbestämmelser en basnorm för skyddet mot förorening inom ramen för allmänna bestämmelser för gemenskapens samtliga vatten. Det måste dock påpekas att eftersom det rör sig om ett miljöområde som påverkas av annan gemenskapspolitik, såsom den gemensamma jordbrukspolitiken, industripolitiken, hälsovårdspolitiken osv., gäller här även de konkreta skyddsnormerna, exempelvis för dricksvatten⁽⁵⁾, nitrater⁽⁶⁾, växtskyddsmedel⁽⁷⁾, biocider⁽⁸⁾ osv.

2. Innehållet i förslaget

2.1 Ursprunget till detta förslag till direktiv är kravet i artikel 17 på särskilda åtgärder för att förebygga och kontrollera grundvattenförorening i syfte att uppnå en god kemisk grundvattenstatus, med krav på att direktivet skall vara klart för tillämpning senast två år efter ikraftträdandet av ramdirektivet om vatten (dvs. 2006). Det är dock lämpligt att hålla i minnet att normerna i detta förslag till direktiv faller inom tillämpningsområdet för ramdirektivet för vatten. Därför blir det inte nödvändigt att upprepa bestämmelserna i det direktivet, särskilt de som gäller miljömål, de som gäller den samordnade förvaltningen av avrinningsområden där kartläggningen av grundvattnet bör finnas med, inklusive fastställandet av områden för uttag av dricksvatten och av säkerhetszoner för dessa vattenförekoster, samt bestämmelser som gäller information och offentligt samråd med de berörda, etc.

⁽⁵⁾ Ändrat direktiv 98/83/EG (EGT L 330, 5.12 1998, s. 32).

⁽⁶⁾ Direktiv 91/676/EEG, (EGT L 375, 31.12 1991, s. 1).

⁽⁷⁾ Ändrat direktiv 98/47/EG (EGT L, 7.7 1998, s. 50).

⁽⁸⁾ Direktiv 98/8/EG (EGT L 123, 24.4 1998, s. 1).

2.2 Det allmänna syftet med förslaget är att fastställa särskilda bestämmelser för förebyggande och kontroll av grundvattenförorening med hjälp av följande kriterier:

— Utvärdering av god kemisk grundvattenstatus

— Identifiering av betydande eller ihållande tendenser till ökning av koncentrationen av förorenande ämnen och fastställande av utgångspunkter för att kunna vända utvecklingen.

2.3 Villkor fastställs under vilka medlemsstaterna skall bestämma tröskelvärden för vart och ett av de förorenande ämnen som återfinns i bilaga III, så att dessa värden kan tjäna som referens för en översyn av grundvattenstatus, enligt reglerna i ramdirektivet för vatten.

2.4 Härtill kommer ett krav på att medlemsstaterna skall fastställa nya förebyggande och begränsande åtgärder, förutom de som redan ingår i ramdirektivet för vatten, mot de indirekta utsläpp i grundvattnet som påverkar god kemisk grundvattenstatus.

2.5 I bilagorna fastställs kvalitetsnormerna, förfarandet för utvärdering av kemisk status och tröskelvärdena för förorenande ämnen i grundvattnet. Det bör framhållas att medlemsstaterna enligt bilaga IV skall identifiera alla betydande eller ihållande uppgående trender i koncentrationen av förorenande ämnen i grundvattenförekomster och fastställa utgångspunkter för att motverka dessa trender.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Att detta förslag till direktiv utarbetats under samråd och diskussion med de berörda parterna ses som positivt, men EESK välkomnar särskilt den del av innehållet som avser en ny metod för analys av grundvattenstatus inom EU i förhållande till direktiv 80/68/EEG. Kriteriet att i förvaltningsplanerna för avrinningsdistrikt integrera all vattenpolitik, där också ett krav på kartläggning av grundvattenförekomster ingår, kan sålunda anpassas till åtgärdernas geografiska kännetecken.

3.2 Förteckningen över av föroreningar som påverkar kvaliteten på detta vatten kan dock ses som alltför återhållsam, även om den visserligen innehåller en betydande andel nitrater och växtskyddsmedel, och man måste också beakta effekter som uppstår genom andra processer, exempelvis läckage från bensindepåer, lakvatten från industriområden, och framför allt effekterna av överutnyttjande av grundvattenlager i kustområden, inte minst i Medelhavsområdet, som medför en fortskridande försaltning av dessa vattenförekomster.

3.3 Likaså är integrationen av alla gemenskapsnormer som berör grundvatten, bekämpningsmedel, biocider osv. positiv eftersom detta möjliggör en övergripande politik som inbegriper samtliga politikområden som kan inverka på vattenkvaliteten. Ett sådant övergripande synsätt bör även omfatta andra lagstiftningsinstrument för att bredda innehållet i detta kvalitetsbegrepp.

3.4 Man skulle i detta sammanhang kunna överväga om tillämpningen av de europeiska normerna med avseende på i redan fastställda förteckningar över förorenande ämnen⁽¹⁾ (trots att de hänför sig till ytvatten) och tröskelvärden också borde ingå i innehållet i bilaga I till detta förslag till direktiv. Detta vilket skulle ge ett gynnsammare resultat för grundvattenkvaliteten, eftersom fler ämnen som kan leda till en diffus förorening skulle omfattas.

3.5 Upprättandet av statistik om tendenser till betydande eller ihållande ökning av koncentrationen av förorenande ämnen, i enlighet med bilaga IV, ser EESK positivt på, då det bygger på uppdraget i bilaga V i ramdirektivet för vatten, som medger att medlemsstaterna identifierar tendenser under harmoniserade perioder, så att man kan beakta inte enbart avrinningsplanen, utan också klimat- och markförhållandena i varje europeisk region.

3.6 I syfte att uppnå större precision och undvika avvikelser i tolkningen av tendenserna vore det emellertid lämpligt att kommissionen införde mer konkreta kriterier för parametrar, indikatorer, bearbetningsfunktioner osv. så att effekterna av detta direktiv kan jämföras.

3.7 Det förfarande som innebär att medlemsstaterna senast den 22 juni 2006 skall överlämna en förteckning över alla förorenande ämnen för vilka de har fastställt tröskelvärden är av stor betydelse för den information som avrinningsplanen för grundvattenförekomsterna skall innehålla.

3.8 Det system som skall etableras för information och samråd med berörda parter⁽²⁾, jordbrukare, icke-statliga organisationer och fackföreningar, samt möjligheten att ingripa i kontrollen av att det tillämpas rätt, är av stor betydelse. Det är därför lämpligt att förstärka systemet för godkännande av avrinningsplanerna genom ett offentligt informationssystem och deltagande av alla berörda parter. Kommissionen borde för säkerhets skull göra undersökningar för att kontrollera att dessa samråd genomförs på tillfredsställande sätt.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets beslut om upprättande av en lista över prioriterade ämnen på vattenpolitikens område av den 13 mars 2000. Kommitténs yttrande – EGT C 268, 19.9.2000.

⁽²⁾ I artikel 14 i ramdirektivet för vatten föreskrivs ett brett offentligt informations- och samrådsförfarande för utarbetande av avrinningsplaner, vilket genom Århuskonventionen kan komma att stärkas i förslaget till förordning och gemenskapsdirektiv. EESK:s föredragande: María Candelas Sánchez Miguel.

3.9 EESK anser det nödvändigt med en uppföljning av efterlevnaden av artikel 5 och bilaga II avsnitt 2 i ramdirektivet för vatten, som reglerar kännetecknen för den geografiska avgränsningen, miljöpåverkan m.m. liksom behovet av att undersöka effekterna av mänsklig verksamhet, så att alla källor som påverkar grundvattenförekomsterna redovisas i avrinningsplanerna. På samma sätt måste efterlevnad av resten av bilagorna till ramdirektivet för vatten säkerställas, eftersom i annat fall artikel 17.4–5 är tillämplig, varigenom medlemsstaterna tillåts avgöra vilka kriterier som skall gälla för att kunna vända utvecklingen för grundvattenkvaliteten.

3.10 Det är lämpligt att klargöra under vilka villkor indirekta utsläpp kan tillåtas, till exempel diffus förorening, via de grundläggande åtgärdsprogram som fastställs i artikel 11.3 i ramdirektivet för vatten. Huvudproblemet i fråga om indirekta utsläpp består i att tillstånd saknas, eller att tillstånden inte är till någon större nytta. Dessutom är det de som orsakar en avsevärd del av den diffusa föroreningen.

3.11 Den miljöpolitik som gäller de undersökningar som krävs för att tillämpa ny teknik på vattenområdet ⁽¹⁾ bör knytas samman med sjätte forskningsprogrammet, så att universitetens och företagets forskningsavdelningar engageras för att förbättra systemen för utveckla och återställande av den europeiska vattenmiljön.

3.12 När det gäller den nyttokostnadsanalys som de nya bestämmelserna medför, bör det nämnas att den har utförts för samtliga vattenreserver genom en utvärdering av kostnaderna för övervakning och rening i avrinningsdistrikten. Kommissionens förslag innehåller dock särskilt avpassade och tydligare åtgärder som leder till större enhetlighet i fråga om att bedöma grundvattnets tillstånd, så att man inte behöver avsätta resurser på jämförelser av grundvattenförekomst beräknad enligt olika parametrar, med onödiga kostnader till följd. Med hjälp av enhetliga kriterier kan sådana kostnader undvikas ⁽²⁾.

4. Särskilda kommentarer

4.1 EESK anser att förslaget till direktiv om grundvatten är av stor betydelse eftersom det i dag saknas jämförbara uppgifter om grundvattnets kvalitet i EU. Det är visserligen sant att det gällande ramdirektivet för vatten föreskriver att samtliga vattenavrinningsplaner skall åtföljas av en inventering av vattenförekomst (inklusive grundvattenförekomst), men det bör påpekas att det fortfarande finns medlemsstater som inte genomfört ramdirektivet. Det system som används av GD Miljö för om

pilotprojekt för avrinningsdistrikt (för närvarande pågår omkring 50 projekt) skulle kunna utvidgas till att gälla även grundvatten så att medlemsstaterna uppmuntras till effektivare och snabbare insatser när det gäller att ta fram information om och utvärdera dessa vatten samt vidta åtgärder.

4.2 Förutom den allmänna beskrivning som skall göras i fråga om grundvattenförekomsten i enlighet med ramdirektivet för vatten i syfte att utvärdera miljökvaliteten, bör man bl.a. ange källor till diffus förorening. I förslaget till direktiv anges dessa källor vara bl.a. "indirekta utsläpp", dvs. utsläpp av förorenande ämnen i grundvatten efter det att de sipprat genom jorden eller alven, medan andra källor till förorening som kan förändra en god kemisk grundvattenstatus inte betraktas som indirekta.

4.2.1 Den första fråga man bör ta itu med är att fastställa om det finns andra gällande gemenskapsregler vars kvalitetsvärden skiljer sig från dem som anförs i det aktuella förslaget, t.ex. direktiven om dricksvatten, nitrater ⁽³⁾ och växtskyddsmedel ⁽⁴⁾.

4.2.1.1 Utgående från parametrarna i andra direktiv om vattenkvaliteten då det gäller vattnets huvudsakliga användningsområden (hushåll, jordbruk), och med hjälp av vetenskapliga och tekniska uppgifter från de planer som skall utarbetas i enlighet med ramdirektivet för vatten (vattenanvändning i avrinningsdistrikt, fastställande av värden för god kemisk grundvattenstatus), vore det möjligt att för en rad ämnen fastställa tröskelvärden som är högre än de som läggs fram i det aktuella förslaget.

4.2.1.2 Behöriga myndigheter beaktar även övrig detaljerad och varierande information som tas fram på basis av andra instrument, t.ex. direktiv 96/61/EEG ⁽⁵⁾ (IPPC-direktivet), som fastställer tröskelvärden för närmare 26 ämnen som förorenar vatten.

4.2.2 En annan viktig fråga rör förteckningen över förorenande ämnen i bilaga I och bilaga III till direktivförslaget. Det vore bra om denna förteckning (även om den avser minimivärden) utökades till att även omfatta de ämnen som anges i bilaga VIII till ramdirektivet för vatten med tanke på hänvisningen i förslagets artikel 6.

4.2.3 Med utgångspunkt i ovanstående bör kommissionen harmonisera samtliga parametrar för grundvattenkvalitet från och med 2007.

⁽¹⁾ Kommitténs yttrande om utarbetande av en handlingplan för miljöteknik, EGT C 32–5.2.2004.

⁽²⁾ I bilaga III till förslaget fastställs tröskelvärden som underlättar harmoniseringen i fråga om olika ämnen, även om det är minimivärden. Den information som medlemsstaterna bör tillhandahålla om förekomst av grundvatten som hotas av förorening underlättar åtgärderna och minskar kostnaderna för rening.

⁽³⁾ Direktiv 91/676/EEG (EGT L 375, 31.12.1991).

⁽⁴⁾ Direktiv 91/414/EEG (EGT L 230, 19.8.1991).

⁽⁵⁾ Förslag till ändring av IPPC-direktivet (KOM(2003) 354 slutlig). EGT C 80–30.3.04.

4.3 Vidare bör tillstånd när det gäller indirekta utsläpp som godkänns i enlighet med artikel 6 i förslaget följa nivåerna i ramdirektivets artikel 11.3 j, som förbjuder direkta utsläpp av föroreningar i grundvattnet, utan att någon myndighet skall kunna ändra dem i sina beslut om tillstånd, vilket anges i artikel 6.

4.4 EESK vill åter lyfta fram vikten av information och alla berörda parter möjlighet att delta i genomförandet av bestämmelserna om vatten. Kommittén anser i detta sammanhang att man måste ta hänsyn till de nya tillämpningsbestämmelserna ⁽¹⁾ för Århuskonventionen som skall underlätta information, deltagande och tillgång till rättslig prövning med avseende på miljöpolitiken, inte bara i medlemsstaterna utan även inom gemenskapens institutioner.

4.5 Slutligen bör kommissionen påminnas om att ett grundläggande krav för att miljömålen i det sjätte ramprogrammet skall kunna fullföljas är samarbete och samordning mellan samtliga gemenskapsinstitutioner, inte minst generaldirektoratet, som bör undvika upprepningar, avvikelser och framför allt överlappningar i användningen av offentliga medel.

4.5.1 I detta sammanhang måste man prioritera insamling och behandling av all vetenskaplig, teknisk eller social information, som för närvarande är spridd på ett stort antal högskolor, förvaltningar, institut osv. Detta skulle i hög grad underlätta kommissionens arbete med att genomföra de olika direktiven rörande till hanteringen av EU:s vattenresurser.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

*Europeiska ekonomiska och sociala
kommitténs ordförande*

⁽¹⁾ Se förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om hur Århuskonventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor skall tillämpas på Europeiska gemenskapens institutioner och organ (KOM (2003) 622 slutlig) och Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (KOM(2003) 624 slutlig).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillsättning av vitaminer och mineralämnen och av vissa andra ämnen i livsmedel"

(KOM(2003) 671 slutlig – 2003/0262 COD)

(2004/C 112/12)

Den 24 november 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 4 mars 2004. Föredragande var Renate Heinsch.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 95 röster för och 3 nedlagda röster:

1. Inledning

1.1 Marknaden för livsmedel i vilka vitaminer, mineralämnen och andra substanser har tillsatts, uppvisar stora variationer på grund av olika nationella bestämmelser i de olika medlemsstaterna inom EU, och detta utgör ett hinder för den fria rörligheten för varor. Av det skälet är det mycket positivt om man inför enhetliga europeiska bestämmelser, även med tanke på konsumentskyddet.

1.2 Man kan visserligen utgå från att en balanserad kost innehåller alla vitaminer, mineraler och andra ämnen som människan behöver, men av olika skäl har inte alla befolkningsgrupper i EU tillgång till en sådan balanserad kost ⁽¹⁾.

1.3 Ett tillskott av vitaminer, mineralämnen och andra substanser för att berika våra livsmedel kan i detta sammanhang ses som en av många åtgärder som tillgrips för att förbättra befolkningens tillgång till viktiga näringsämnen, utan att det för den skull ersätter en balanserad och omväxlingsrik kost.

1.4 För att förbättra befolkningens kosthållning krävs det att man vidtar mer långtgående åtgärder, till exempel i form av informations- och utbildningsinsatser i skolorna. Man måste framför allt ta särskild hänsyn till vissa utvalda målgrupper, till exempel äldre personer, som oftare än andra uppvisar ett underskott av vissa näringsämnen. Betydelsen av kosttillskott får inte heller glömmas bort.

⁽¹⁾ Se även "Statusrapport om Europeiska kommissionens arbete på nutritionsområdet i Europa", oktober 2002, http://europa.eu.int/comm/health/ph_determinants/life_style/nutrition/documents/nutrition_report_sv.pdf, och "Euro Diet – Nutrition & Diet for Healthy Lifestyles in Europe", 1998, http://europa.eu.int/comm/health/ph_determinants/life_style/nutrition/report01_en.pdf

1.4.1 I detta sammanhang önskar EESK att man utvecklar lämpliga strategier för att säkerställa att befolkningens intag av folsyra är tillräckligt. Detta skulle kunna ske antingen genom att man i hela Europa ställer krav på att folsyra skall tillsättas till vissa livsmedel eller genom anpassade nationella informationskampanjer.

1.5 Vitaminer, mineraler och andra ämnen bör normalt sett inte tillsättas i livsmedel i syfte att berika dem. Livsmedel utan tillsatser får inte diskrimineras. Konsumenterna bör inte heller förespeglas att livsmedel med tillsättning av vitaminer, mineraler eller andra ämnen i berikande syfte rent generellt är av större värde än icke-berikade livsmedel.

2. Sammanfattning av kommissionens dokument

2.1 Syftet med förslaget till förordning om tillsättning av vitaminer, mineraler och vissa andra ämnen i livsmedel är att harmonisera de lagar som gäller inom EU:s medlemsstater för saluföring av livsmedel då tillsats av vitaminer, mineraler eller vissa andra ämnen sker på frivillig basis.

2.2 Förslaget syftar inte till att harmonisera lagstiftningen för obligatorisk tillsättning av vitaminer och mineraler i livsmedel. I vissa medlemsstater finns redan föreskrifter för denna obligatoriska berikning av olika livsmedelsgrupper i syfte att komma till rätta med vissa kända, regionala näringsämnesbrister. Eftersom sådana brister har en stark koppling till regionala förhållanden skulle det inte vara lämpligt med en harmonisering på detta område.

2.3 I bilaga 1 och 2 till förordningen anges vilka vitaminer och mineraler och andra ämnen som får tillsättas i livsmedel. De får endast tillsättas för att berika ett livsmedel, skapa näringsfysiologisk balans i förhållande till ett referenslivsmedel eller för att återställa det ursprungliga näringsinnehållet efter det att det gått förlorat under fackmässig produktion eller under normal lagerhållning eller hantering.

2.4 Färska, obearbetade produkter (bland annat frukt, grönsaker och kött) och drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent alkohol får inte berikas med vitaminer eller mineraler, och detta förbud kan i framtiden eventuellt komma att utvidgas till andra livsmedel eller livsmedelsgrupper.

2.5 Det finns särskilda bestämmelser om märkning av livsmedel där vitaminer och mineraler har tillsatts.

2.6 Tillsättning av andra ämnen än vitaminer och mineraler regleras också i det föreliggande förslaget till förordning.

2.7 Tillsättning av ett visst ämne i livsmedel kan förbjudas eller begränsas genom att detta ämne förs in i bilaga 3 i förordningen. Ämnen kan också bli föremål för övervakning om det råder tvivel om deras säkerhet.

2.8 För att underlätta övervakningen har medlemsstaterna möjlighet att tillämpa ett anmälningsförfarande för berikade livsmedel som innebär att de ansvariga myndigheterna måste erhålla ett prov på märkningen av det aktuella livsmedlet.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK välkomnar kommissionens förslag till harmonisering av lagstiftningen beträffande tillsättning av vitaminer, mineraler och vissa andra ämnen i livsmedel. Detta förslag är mycket välavvägt såväl vad gäller den fria rörligheten för varor som konsumentskyddet.

3.2 EESK vill erinra om att den princip om upprättande av näringsvärdesprofiler som förekom i kommissionens preliminära förslag inte längre finns kvar. Eftersom man kan utgå från att ämnen endast tillsatts om de håller vad som utlovats instämmer kommittén i den uppfattning kommissionen ger uttryck för i inledningen, nämligen att föreskrifter för upprättande av näringsvärdesprofiler inte uttryckligen behöver anges i det föreliggande förslaget eftersom dessa frågor redan har behandlats i kommissionens förslag beträffande näringsvärdes- och hälsorelaterade uppgifter om livsmedel.

3.3 EESK önskar emellertid dessutom uttryckligen framhålla att det krävs en samordning med de planerade bestämmelserna i förslaget till förordning om näringsvärdes- och hälsorelaterade uppgifter.

3.4 EESK välkomnar uttryckligen förbudet mot tillsättning av vitaminer och mineraler såväl i drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent alkohol, som i färska, icke förädlade produkter. Det råder full enighet om att alkohol kan ha beroendeframkallande effekter. Därför bör man inte uppmuntra alkoholkonsumtion genom tillsättning av vitaminer eller mineraler.

3.5 Eftersom det saknas harmoniserade tillämpningsföreskrifter anser kommittén att de nationella bestämmelserna kan bibehållas. Detta omfattar även fastställandet av maximigränser för hur mycket vitaminer och mineralämnen som får tillsättas i ett livsmedel. Kommittén anser dock att denna bestämmelse bör få en bättre preciserad formulering. Till exempel skulle formuleringen i artikel 11 i direktiv 2002/46/EG ⁽¹⁾ om kosttillskott kunna användas.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Artikel 8: EESK konstaterar att man inte utan vidare kan ange det rekommenderade dagliga intaget av livsmedel i portioner – i motsats till kosttillskott – eftersom uppfattningen om en portions storlek varierar stort i de olika medlemsstaterna. Det är ändå nödvändigt att se till att det inte sker en överdosering av vitaminer eller mineralämnen, varför kommittén rekommenderar att lämpliga åtgärder vidtas för att förhindra detta.

4.1.1 Vidare bör konsumenten upplysas om betydelsen av goda kostvanor och framför allt om att konsumtion av livsmedel som är berikade med vitaminer, mineraler och andra ämnen inte kan ersätta en varierad kosthållning utan endast bör ses som en del av denna. Detta bör också framgå av märkningen.

4.1.2 Motsvarande bestämmelser ingår redan i direktiv 2002/46/EG ⁽²⁾ om kosttillskott ⁽³⁾.

4.2 Artikel 8.3: Kommittén anser att det av märkningen alltid bör framgå om vitaminer och mineralämnen har tillsatts i ett livsmedel och föreslår därför att den frivilliga märkningen skall göras obligatorisk. Alla konsumenter bör ha möjlighet att snabbt och enkelt skilja mellan berikade och icke-berikade livsmedel.

4.3 Kapitel III: EESK anser att de särskilda bestämmelserna beträffande märkning, presentation och reklam (artikel 8) även bör tillämpas på andra ämnen än vitaminer och mineraler, framför allt den obligatoriska märkningen av vilka ämnen som har tillsatts i livsmedlet och i vilka mängder.

5. Sammanfattning

5.1 Kommittén anser att förslaget över lag är välavvägt och sammanhängande.

5.2 Ett krav på en märkning som anger vilka näringsämnen som har tillsatts i ett livsmedel skulle motsvara konsumentens rätt till information.

⁽¹⁾ EGT L 183, 12.7.2002, s. 51.

⁽²⁾ EGT L 183, 12.7.2002, s. 51.

⁽³⁾ EGT C 14, 16.1.2001.

5.3 Lämpliga åtgärder bör också vidtas för att förhindra ett överdrivet intag av vitaminer, mineraler eller andra ämnen. I detta sammanhang är det också viktigt att omnämna betydelsen av balanserad kost.

5.4 De särskilda märkningskrav som i det aktuella förslaget omfattar endast livsmedel som berikats med vitaminer och mineralämnen bör utvidgas till att omfatta livsmedel med tillsatser av även andra ämnen än dessa.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

*Europeiska ekonomisk och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om avfall" (kodifierad version)

(KOM(2003) 731 slutlig – 2003/0283 COD)

(2004/C 112/13)

Den 9 december 2003 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 175 och 251 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som förberett ärendet, antog sitt yttrande den 4 mars 2004. Föredragande var John Donnelly.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars 2004) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 101 röster för och 1 nedlagd röst:

1. Inledning

1.1 Syftet med förslaget är att kodifiera rådets direktiv 75/442/EG av den 15 juli 1975 om avfall. Det nya direktivet ersätter de olika texter som omfattas av kodifieringen. Förslaget följer de kodifierade texterna vad beträffar innehållet i sak och begränsar sig därmed till att föra samman texterna, vilket innebär att de ändringar som krävs till följd av kodifieringen endast är av formell karaktär.

1.2 Kommittén anser att det vore ytterst värdefullt om samtliga texter samlades i ett enda direktiv. Inom ramen för

"Medborgarnas Europa" fäster kommittén i likhet med kommissionen stor vikt vid att gemenskapsrätten förenklas och förtydligas så att den blir mer tillgänglig och begriplig för medborgarna och därmed ger dem nya möjligheter och tillfällen att utöva de särskilda rättigheter som de kan åberopa.

Kommittén har fått försäkringar om att kodifieringen inte innebär någon konkret ändring utan endast syftar till att göra gemenskapslagstiftningen klar och överskådlig. Vi ger därför vårt fulla stöd till denna målsättning och välkomnar förslaget på grundval av ovanstående försäkran.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

*Europeiska ekonomiska och sociala
kommitténs ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om upprättande av ett program för bevarande, karakterisering, insamling och nyttjande av genetiska resurser inom jordbruket"

(KOM(2003) 817 slutlig – 2003/0321 CNS)

(2004/C 112/14)

Den 13 januari 2004 beslutade rådet att i enlighet med artikel 37 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 4 mars 2004. Föredragande var Bernd Voss.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars 2004) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 92 röster för, 3 röster emot och 3 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1 Genom rådets förordning (EG) nr 1467/94 om bevarande, karakterisering, insamling och nyttjande av genetiska resurser inom jordbruket inleddes år 1994 ett åtgärdsprogram för en femårsperiod som löpte ut den 31 december 1999. I åtgärdsprogrammet tog kommissionen upp initiativ från Europaparlamentet, som redan på 80-talet hade hänvisat till problemet med genetisk erosion i olika resolutioner, samt föreslagit gemenskapsinitiativ för att motverka denna utveckling.

1.2 Åtgärdsprogrammet omfattade finansiering av 21 projekt. Flertalet av dessa projekt gällde karaktärisering av genetiska resurser ex situ. Bland deltagarna ingick särskilt genbanker, vetenskapliga institut och användare. Under ledning av vetenskapliga institut var också icke-statliga organisationer delaktiga i viss utsträckning.

1.3 Handlingsprogrammet utvärderades i enlighet med förordningen av en grupp oberoende experter. I den rapport som gruppen lagt fram bedöms åtgärdsprogrammet i allmänhet positivt, och man kräver att åtgärderna skall fullföljas och förstärkas. Bland annat föreslås följande:

- Man bör skapa större balans mellan projekt inom växtriket och djurriket.
- Begreppen in situ-bevarande och bevarande på jordbruksföretaget bör behållas.
- Hänsyn bör tas till ekoregionernas egenskaper (biogeografiska regioner).
- Icke-statliga organisationer bör delta i ökad utsträckning.
- Samordningen mellan medlemsstaterna och kommissionen bör förbättras när det gäller förhandlingar och åtgärder på FAO-nivå.
- Åtgärder bör i ökad utsträckning inriktas på att uppnå en bredare medverkan från medlemsstaternas sida i vissa projekt kategorier.

1.4 Kommissionen föreslog ett nytt gemenskapsprogram i mars 2001, men har dragit tillbaka det eftersom både Europaparlamentet och rådet är motståndare till finansiering av nationella åtgärder inom ramen för EUGFJ-garantierna. Kommissionen borde ha varit aktivare i samordningen och genomförandet av det nya programmet.

1.5 I det befintliga förslaget till förordning föreslås ett handlingsprogram som löper över tre år. Förtur kommer att ges till användning av genetiska resurser för

- diversifiering av jordbruksproduktionen,
- förbättring av produkternas kvalitet,
- hållbar förvaltning och användning av natur- och jordbruksresurser,
- förbättring av miljön och landsbygdsvärdena,
- identifiering av produkter för ny användning och för nya marknader.

1.6 Genomförandet av gemenskapsprogrammet bör främst omfatta riktade verksamheter men även samordnad verksamhet och följdåtgärder.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Kommittén har redan i sitt yttrande⁽¹⁾ den 24 april 2002 välkomnat det kommissionsförslag (KOM(2001) 617 slutlig) som senare drogs tillbaka, och betonade i det yttrandet att: "... förlusten av genetiska resurser i jordbruket inte på långa vägar har upphört, vilket innebär att ytterligare ansträngningar måste göras för att karakterisera, registrera och bevara genmaterial. Man bör även fortsätta uppmuntra jordbruksföretagen att utnyttja den genetiska mångfalden."

⁽¹⁾ EUT C 149, 21.6.2002, s. 11–13.

2.2 EESK konstaterar att det är särskilt viktigt att bevara de genetiska resurserna med tanke på EU:s förestående utvidgning med tio länder. Framför allt kan den förändrade förvaltningen av kulturlandskapen utgöra ett hot mot den påtagliga mångfald av genetiska resurser som finns inom jordbruket i dessa regioner.

2.3 Det finns endast fragmentarisk kunskap om vilken genetik potential de delvis starkt hotade och utrotningshotade arterna utgör. Den potentiella användningen av ett flertal, hittills delvis okända egenskaper utgör grund för en jordbruksproduktion inriktad på mångfald och odling av grödor som särskilt lämpar sig för lokala förhållanden.

2.4 Det finns brister i inventeringen av genpotentialen i databaserna och i skapandet av nätverk mellan databaser. EESK påpekar att det krävs tydliga regler vad gäller vetenskaplig och övrig användning inom ramen för de data som finns i programmet.

2.5 Det är positivt att man i förslaget till förordning framhäver att de genetiska resurserna skall bevaras in situ och på jordbruksföretaget. Förordningen uppfyller därmed kraven i FAO:s globala handlingsplan⁽¹⁾ från 1996. Även där ställs kravet att sådana åtgärder skall betonas tydligt.

2.6 Kommittén välkomnar att de icke-statliga organisationernas arbete beaktas i högre grad i programmet.

2.7 Kommittén konstaterade redan den 25 april 2002 följande i ett yttrande: "Minst lika viktigt som denna vetenskapliga metod är att man säkerställer att den genetiska mångfalden av resurser i jordbruket utnyttjas. I samband med detta bör man inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare främja miljövänliga metoder, t.ex. olika former av växelbruk." Man bör också genomföra liknande åtgärder för att upprätthålla användningen av vissa djurarter som blir allt ovanligare. Lösningen att "bevara genom att äta" kan bli en värdefull aspekt av en ny medveten inriktning på mångfald i vår europeiska matkultur.

2.8 EESK betonar därför att man på ett bättre sätt måste påvisa och utnyttja de möjligheter som finns i den andra pelaren i den gemensamma jordbrukspolitikens (GJP) med målsättningen att bevara och använda genetiska resurser.

3. Särskilda kommentarer

3.1 Det föreslagna treårsprogrammet 2004–2006 skall finansieras med totalt 10 miljoner euro från budgetrubrik 3, "Inre politik". Det är positivt att kommissionen därmed övertar den önskvärda aktiva rollen vad gäller genomförandet av programmet. Kommittén anser att de finansiella ramarna jämfört med förslaget från den 22 november 2001 (10 miljoner euro per år över fem år) är snäva och förväntar sig att budgetmedlen ökar under 2005.

3.2 EESK anser att kommissionen på längre sikt bör understödja och samordna de nödvändiga aktiviteterna i de nuva-

rande och nya medlemsländerna. Denna fråga handlar inte enbart om program och projekt som får statligt stöd utan också om de åtskilliga icke-statliga organisationer som spelar en viktig roll för att i ökad utsträckning göra det möjligt att bevara och utnyttja den genetiska mångfalden inom ramen för ett hållbart jordbruk.

3.3 Med denna förordning kan gemenskapen till viss del uppfylla sina åtaganden enligt tillämpliga internationella FN-konventioner (FAO:s globala handlingsplan (GPA) och konventionen om biologisk mångfald (Rio 1992)). Kommittén anser att kommissionen bör lägga fram ett förslag till anslutande program innan detta program löper ut. Den bör också planera motsvarande personalresurser för att kunna genomföra detta program.

3.4 Kommittén påpekar att detta gemenskapsprogram har särskild betydelse när det gäller gemenskapens förhandlingar med WTO om skyddet av regionala ursprungsbeteckningar och om stöd som inte snedvrider konkurrensen. Det utgör ett bidrag i arbetet för att förverkliga ett mångfunktionellt europeiskt jordbruk.

3.5 EESK inser hur viktig tillämpningsförordningen, som kommissionen aviserat men ännu inte lagt fram, om de ändrade direktiven 2002/53–57 och 66/401–401 om saluföring av utsäde är. Dessa riktlinjer påverkar tillgången på sorter som bör bevaras och sorter som inte skall odlas i stor skala. För de sädesslag som inte uppfyller tillämpliga kriterier för att kunna certifieras utarbetas på parlamentets initiativ särskilda bestämmelser för märkning och saluföring. Dessa sädesslag får inte marknadsföras för närvarande. De produceras och reproduceras därmed inte, vilket innebär att de inte heller kan bevaras. Tillämpningsförordningen till dessa direktiv håller sedan november 2002 på att utarbetas.

3.6 Man bör pröva om förordningen om handelskategorier utgör ett hinder när produkter baserade på sällsynta växter och djur skall beredas tillträde till marknaden.

3.7 I den kommitté för bevarande, karakterisering och nyttjande av genetiska resurser inom jordbruket som nämns i artikel 15 i förslaget till förordning måste man säkerställa att de icke-statliga organisationerna medverkar i tillräcklig omfattning.

3.8 I artikel 9.2 i förordningen bör också jordbrukare nämnas uttryckligen.

3.9 EESK uppmanar kommissionen att författa två rapporter om GJP:s konsekvenser som innehåller svar på följande frågor:

- Hur kan man främja utvecklingen av landsbygden och bättre integrera odling av numera sällsynta växter och djurhållning av alltmer sällsynta djurarter som en del av det mångfunktionella jordbruket och som ett led i ett omfattande program för att bevara och utnyttja genetiska resurser?

⁽¹⁾ Global Plan of Action for the Conservation and Sustainable Utilization of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture (GPA).

- b. Vad har GJP för konsekvenser vad gäller genetisk mångfald, och vilka konsekvenser får frikopplingen och tvärvillkoren (Cross Compliance)?

3.10 Även om det inte finns något arbetsprogram för förordningen välkomnar kommittén de detaljerade målen i det utkast till förordning som presenterats.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

4. Sammanfattning

4.1 I sitt förslag till förordning tar kommissionen stor hänsyn till förslagen från medlemsstaterna, Europaparlament och EESK rörande det förslag från den 22 november 2001 som drogs tillbaka. EESK välkomnar det nya förslaget till förordning och förväntar sig att programmet snabbt antas, genomförs och utvärderas samt att det därefter löper vidare.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén 'Genomförandet av direktiv 96/71/EG i medlemsstaterna'"

(KOM(2003) 458 slutlig)

(2004/C 112/15)

Den 25 juli 2003 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 mars 2004. (Föredragande: An Le Nouail-Marlière).

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 93 röster för, 1 röst emot och 5 nedlagda röster:

1. Inledning

Bakgrund

1.1 Direktivet

1.1.1 Direktivet om utstationering av arbetstagare ⁽¹⁾ antogs 1996 av rådet och Europaparlamentet.

1.1.2 Genom direktivet strävade man efter en jämvikt mellan att utöka möjligheterna för företagen att tillhandahålla tjänster i andra medlemsländer och den sociala tryggheten för arbetstagarna. I direktivet fastställs därför en rad anställningsvillkor som skulle säkerställas för arbetstagare som utstationerats i ett annat land, oavsett vilka bestämmelser den utstationerade arbetstagarens avtal innehåller. I direktivet definieras utstationerad arbetstagare som varje arbetstagare som under en begränsad tid utför arbete inom en annan medlemsstats territorium än där han eller hon vanligtvis arbetar (artikel 2.1).

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG av den 16 december 1996 om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster (EGT L 18, 21.1.1997)

1.1.3 I förordning (EEG) nr 1408/71 om samordning av systemen för social trygghet inom EU inom ramen för fri rörlighet för arbetstagare och tjänster infördes utstationering som en möjlighet att låta arbetstagare fortsätta att åtnjuta hemlandets sociala trygghet även vid arbete i en annan medlemsstat under en period på maximalt 12 månader ⁽²⁾ (18 månader under vissa villkor).

1.1.4 I direktiv 96/71/EG behandlas hur samordningen av utstationerade arbetstagares arbetsvillkor skall ske i praktiken. I artikel 3 återfinns den centrala delen av texten. Där fastställs de villkor som skall tillämpas för utstationerade arbetstagare, villkor som är fastställda

— i bestämmelser i lagar eller andra författningar,

— i enlighet med bestämmelserna i direktiv 96/71/EG,

⁽²⁾ Förordning 1408/71.

- med hänsyn till de särskilda arbetsvillkor som anges i artikel 3.1, och som är fastställda i kollektivavtal som förklarats ha allmän giltighet, i den utsträckning som de rör de verksamheter som anges i bilagan till direktivet (det handlar om verksamhet inom byggsektorn),
- genom särskilda bestämmelser som tillåter medlemsstaterna att göra undantag från tillämpningsområdet för direktivet och andra kollektivavtal än dem som gäller byggnadsverksamhet om de så önskar, till exempel när det gäller utstationering på kort tid, undantag för en månad när det rör minimilöner och introduktion,
- genom den bestämmelse i direktivet som anger att direktivet fastställer en miniminivå, vilket innebär att arbetstagare har rätt att åtnjuta gynnsammare arbetsvillkor (artikel 3.7).

1.1.5 Vid sidan av införlivandet i lagstiftningen betraktas det administrativa samarbetet (artikel 4) som ett viktigt instrument för genomförandet av bestämmelserna i direktivet, inte bara för informationsutbyte utan också för de åtgärder som behövs för att se till att direktivets bestämmelser efterlevs. Att direkt förhindra brott mot bestämmelserna bidrar till den sociala tryggheten och till fri rörlighet för tjänster.

1.2 Kommitténs yttrande

1.2.1 Redan 1991 avgav Ekonomiska och sociala kommittén ett yttrande om "Förslag till rådets direktiv om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster" (KOM(91) 230 slutlig – I – SYN 346 och yttrande CES 1512/91).

1.3 Varför har kommissionen utarbetat ett meddelande?

1.3.1 Medlemsstaterna borde ha införlivat detta direktiv i sin lagstiftning senast före slutet av 1999.

1.3.2 I direktivets artikel 8 fastställs att kommissionen skall se över texten före den 16 december 2001 för att se om det finns anledning att lägga fram förslag om ändringar inför rådet. När tidsfristen löpte ut började kommissionen granska hur direktivet införlivats i medlemsstaternas lagstiftning. Rapportens slutsatser användes sedan i kommissionens meddelande om tillämpningen av direktivet. Detta meddelande är en utvärdering av hur direktivet lagstiftningsmässigt införlivats i gällande nationell rätt. Meddelandet innehåller en genomgång av det utvärderade direktivets innehåll och syfte och de lagstiftningsåtgärder som vidtagits i medlemsstaterna. Staterna delas här in i tre grupper: de som i huvudsak infört direktivets formuleringar utan att ange vilka bestämmelser i nationell rätt som reglerar de frågor som avses i direktivet, de som har kartlagt vilka nationella bestämmelser som skall tillämpas och hänvisar till dem, samt de medlemsstater där det inte har antagits någon specifik lagstiftning om införlivande i fråga om vilka bestämmelser i nationell rätt som skall tillämpas på utstationerade arbetstagare.

1.3.3 I rättsstudien tar man upp avtalsstadgade bestämmelser, genomförandet av samarbetet i fråga om information

(artikel 4) samt kontroll och sanktioner för att garantera efterlevnaden av direktivet (artiklarna 5 och 6).

1.3.4 I kapitel 4 i kommissionens meddelande görs en bedömning av införlivandet av direktivet i medlemsstaterna, metoden för införlivande, arten av tillämpliga bestämmelser och kollektivavtal.

1.3.5 I kapitel 4 tar man också upp praktiska och administrativa problem som är förknippade med genomförandet, enligt uppgift från myndigheterna i medlemsstaterna. I tre korta stycken beskrivs de problem som uppstått för tjänsteföretag och utstationerade arbetstagare.

1.3.6 Kommissionen menar sammanfattningsvis att även om ingen medlemsstat har haft några specifika lagstiftningsmässiga problem vid införlivandet, kan vissa genomförandeproblem förekomma som man kommer att kunna komma till rätta med efter hand.

1.3.7 Kommissionen menar att det därför vore förhastat att föreslå ändringar av direktivet. Det slutgiltiga förslaget är att man skall låta en expertgrupp på regeringsnivå, vars sammansättning varierar, utreda hur man kan förenkla tillgången till information om bestämmelser som tillämpas för utstationerade arbetstagare och kontrollera efterlevnaden av bestämmelserna för att komma till rätta med de problem som har konstaterats (stater som inte har införlivat specifika bestämmelser, allmän ordning/tvingande bestämmelser, informationssökning, kontroll av att de nationella bestämmelserna om införlivande efterlevs samt tillämpning av sanktioner).

2. Allmänna kommentarer

2.1 Om analysen i meddelandet

2.1.1 Kommittén anser att meddelandet utgör ett användbart underlag, men att det är otillräckligt. Kommissionen uppmanas att fördjupa sin analys, inte minst när det gäller illojal konkurrens och social dumpning, vilket kan bli följderna av utstationering om reglerna missbrukas. Kommittén uppmanar kommissionen att se till att det hålls branschriktade samråd med de aktörer som verkligen berörs av bestämmelserna, bland annat inom byggbranschen vars arbetsmarknadsparter ännu inte har rådfrågats. Där skulle man ta upp de problem som rör definitionen av utstationerade arbetstagare och gråzonen avseende "egenföretagare". En sådan fördjupad analys skulle ytterligare fokusera på den praktiska tillämpningen av artikel 3 i direktivet om konkreta aspekter som rör arbetstagares grundläggande rättigheter i dessa fall. Kommittén frågar sig, när det gäller denna fråga, om de nationella samråden inom den första analysomgången verkligen ger underlag för en uppskattning av de praktiska tillämpningsproblemen och de verkliga förhållandena när det gäller införlivande och genomförandebestämmelser. Kommittén anser emellertid att det behövs en fördjupad utredning av de mest fördelaktiga bestämmelserna så att man kan jämföra goda exempel och ge bättre information till alla arbetstagare och företag som berörs.

2.1.2 En annan viktig aspekt när det gäller principerna i direktivet är de definitioner som används i nationell lagstiftning om utstationerade arbetstagare. Det är viktigt att man ställer detaljfrågor, så att man får en komplett utvärdering. Hur definierar medlemsstaterna en utstationerad arbetstagare och hur tillämpas direktivet i överensstämmelse med detta? Vilka typer av åtgärder vidtar medlemsstaterna eller arbetsmarknadens parter för att garantera att direktivet efterlevs? I detta sammanhang är några aspekter av särskilt stor betydelse:

- Vilken lagstiftning och vilka kollektivavtal som gäller inom de berörda sektorerna.
- De utstationerade arbetstagarnas ställning i den nationella lagstiftningen och de definitioner som tillämpas där.
- Principen om tillämpning av miniminormer på gemenskapsnivå.
- Principen om likabehandling mot bakgrund av fördragets nya artikel 13 och direktiv med anknytning till artikeln.
- Efterlevnad av bestämmelser om minimilöner.
- Bestämmelser inom systemen för social trygghet och bestämmelser som rör arbetsvillkor.
- Situationen för utstationerade arbetstagare från tredje land.
- Verkställandet av ett flertal domar, som fallen Arblade Leloup om minimilöner ⁽¹⁾, Guiot ⁽²⁾ och Ulak ⁽³⁾, i synnerhet före införlivandet av direktivet i medlemsstaterna, förutom Irland och Storbritannien.

2.2 Med tanke på meddelandets brister uppmanar kommittén kommissionen att lägga fram en ny rapport, som tydligt anger följande:

- Om det verkligen finns möjlighet till insyn och öppenhet avseende rättigheterna.
- Om de europeiska arbetstagarnas rättigheter garanteras.
- Om arbetstagarnas rörlighet hindras eller främjas av tillämpningen av bestämmelser som tillkommit genom medlemsstaternas införlivande av direktivet, med hänsyn till riskerna för en sluten och protektionistisk arbetsmarknad.

⁽¹⁾ Målen 369/96 och 376/96, EG-domstolen, 23 november 1999.

⁽²⁾ Mål 272/94, EG-domstolen, 28 mars 1996.

⁽³⁾ Målen C49/98, C50/98, C51/98 och C53/98.

— Om man förhindrar konkurrensstörningar med hänsyn till den fria rörligheten för tjänster.

— Om de små företagen har riktig och tillräcklig tillgång till den information som behövs för att genomföra det införlivade direktivet.

2.2.1 Flera medlemsstater har kollektivavtal som gäller generellt inom byggbranschen. Den centrala frågan är hur kollektivavtalens bestämmelser används för genomförandet av direktivet. Det är bland annat tolkningen av arbetsvillkor enligt klassificeringen i artikel 3 som spelar in. Vilka villkor gäller enligt dessa kollektivavtal för minimilön, betald semester och vilotid? Kollektivavtal kan skilja sig åt betydligt mellan medlemsstaterna när det gäller dessa aspekter. Man kan exempelvis nämna att det i vissa medlemsstaterna finns sociala fonder för betald semester. Deltagande i dessa fonder kan ge de utstationerade arbetstagarna gynnsammare villkor. Det gäller att ta reda på hur sådana gynnsammare villkor kan mätas och vägas in i bedömningen.

2.2.2 Alla medlemsstater har inte låtit avtalsstadgade villkor omfatta utstationerade arbetstagare inom de övriga områden som räknas upp i direktivets bilaga, trots att en sådan möjlighet uttryckligen anges i 3.10, andra strecksatsen.

2.2.2.1 Kommittén uppmanar kommissionen att från medlemsstaterna och de nya anslutningsländerna samla in tillgängliga uppgifter beträffande antalet utstationerade arbetstagare och de olika sektorer som i första hand berörs med beaktande av de olika systemen för arbetsmarknadsrelationer.

2.2.3 Vid ett antal tillfällen de senaste åren har kommissionen varit tvungen att erkänna att förväntningarna i mitten på åttiotalet avseende rörlighet inte har infriats, eller bara till liten del har infriats. Mindre än 2 % av de aktiva på arbetsmarknaden i ett land arbetar utomlands. Siffran för årlig mobilitet är ännu lägre. EU:s uppskattning visar att 600 000 arbetstagare arbetar utomlands, men alla dessa betraktas inte som utstationerade arbetstagare och omfattas inte av direktivet. Det förefaller som om denna typ av rörlighet främst sker bland högkvalificerade arbetstagare samt bland arbetstagare inom byggbranschen. Förekomsten av lönedumpning och social dumpning i vissa EU-länder och inom vissa branscher hänger samman med att inom de högrisksektorer det är fråga om kan även ett mycket litet antal arbetstagare som erbjuder sina tjänster på arbetsmarknaden med marginellt lägre löner rubba den befintliga lönestrukturen och skapa en nedåtgående spiral för löner och priser.

2.3 *Om direkt förhindrande av urholkning av den sociala tryggheten och den fria rörligheten för tjänster*

- Meddelandet ger inte underlag för att dra slutsatser om de praktiska problem som uppstått, så att man kan förenkla och ändra direktivet. Erfarenheterna i medlemsstaterna om utstationerade arbetstagare (via byggsektorns arbetsmarknadsparter, myndigheter, arbetsinspektioner, etc.) är en värdefull informationskälla som man måste dra nytta av.

3. **Särskilda kommentarer och förslag**

3.1 Kommissionen borde i sin nya analys först och främst ta hänsyn till utvidgningens konsekvenser för tillämpningen av direktivet, såväl i de nuvarande medlemsstaterna som i anslutningsländerna, och till övergångsperioder i samband med anslutningen. En sådana analys borde dessutom värdera de regionala och gränsöverskridande aspekterna samt branschöverskridande aspekter, inte minst inom byggnäringen.

- Kommissionen borde se till att arbetsmarknadens parter, på nationell och europeisk nivå, blir aktivt involverade i arbetet. Man bör ta ställning till om direktivet ger möjlighet

att närmare precisera de utstationerade arbetstagarnas rättigheter (sociala rättigheter, pensioner etc.) och förhindra konkurrensstörningar för lokala företag.

3.2 Kommittén föreslår dessutom följande:

- En djupare analys som involverar arbetsmarknadens parter.
- En utvärdering för att förbättra informationssystemen för arbetstagare och företag.
- Främjande av ett nätverk av informationspunkter på lokal, regional och gränsöverskridande nivå.
- En utvärdering av bästa metoder för utbyte av information till arbetstagare och arbetsgivare, exempelvis mellan Finland och Estland i Tallinn om rättigheterna för utstationerade arbetstagare i Finland.
- En rättslig studie som belyser huruvida den rättsliga ramen i medlemsstaterna och information om tillämpliga kollektivavtal är tillräckligt tydliga, tillgängliga och uppdaterade med hänsyn till utvidgningen.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EEG) nr 337/75 om uppbyggnaden av ett europeiskt centrum för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop)"

(KOM(2003) 854 slutlig – 2003/0334 CNS)

(2004/C 112/16)

Den 16 februari 2004 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 mars 2004. Föredragande var Wolfgang Greif.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars och 1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 99 röster för, 1 röst emot och 6 nedlagda röster.

1. Sammanfattning av kommissionens förslag

1.1 Den 8 januari 2004 lade kommissionen fram ett "Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EEG) nr 337/75 om uppbyggnaden av ett europeiskt centrum för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop)". Förutom textförslaget om ändring av centrumets stadgar och motivet till ändringen innehåller dokumentet ⁽¹⁾ också en presentation av bakgrunden till förslaget.

1.2 Den föreslagna översynen av förordningen föranleds av EU:s förestående utvidgning och är också kopplad till målsättningen att anpassa centrumets arbetssätt och funktion – och särskilt huvudorganens (styrelsens, presidiet och direktörens) roller – till de framtida ramvillkoren.

1.3 I motiveringen till revideringsförslagen hänvisar kommissionen till

- centrumets praxis på senare år,
- resultaten av en extern utvärdering av centrumets interna effektivitet och externa kapacitet samt av dess olika organs arbetsmetoder, särskilt med hänsyn till utvidgningen ⁽²⁾,
- den handlingsplan som centrumets styrelse fastställde som uppföljning av denna utvärdering och som särskilt avsåg dess framtida arbetssätt (framför allt storlek, sammansättning, arbetsmetoder, kostnadseffektivitet),
- en gemensam ståndpunkt från styrelserna för Cedefop, Eurofound och EU:s arbetsmiljöbyrå ⁽³⁾, som har trepartsstruktur (regeringar, arbetsgivare, arbetstagare), där man tematiserade arbetsmetoder och ledningsstrukturer som reaktion på utvärderingarna,

— Europaparlamentets uppmaning till kommissionen att lägga fram förslag om rationalisering av gemenskapsorganens styrelser mot bakgrund av utvidgningen ⁽⁴⁾.

1.4 Föreliggande text är kommissionens svar på parlamentets uppmaning. Beträffande Cedefop föreslår man i huvudsak följande:

— Rationalisering av styrelsens arbetsmetoder genom om-disponering från administrativa till strategiska uppgifter (t.ex. godkännande av prioriteringar på medellång sikt, godkännande av det årliga arbetsprogrammet, beslut om budgeten).

— Begränsning av de kostnadsökningar som – förutsatt att stadgarna inte ändras – följer på utvidgningen, framför allt genom att antalet medlemmar i styrelsen ökar från 48 till 78 (bl.a. föreslås antalet styrelsesammanträden minskas till ett per år).

— Bibehållande av trepartsrepresentationen, som allmänt (även av den externa utvärderingen) betraktas som väsentlig för att centrumet skall fungera väl. De tre parterna (regeringar, arbetsgivare, arbetstagare) från alla medlemsstater är företrädda i styrelsen, samtidigt som deras roller och verksamhet formaliseras i stadgarna.

1.5 Specifikt påverkar de ändringar som kommissionen föreslår dessutom följande nya föreskrifter för centrumet:

— Fastställande av förfarandet för antagande av prioriteringar på medellång sikt.

— Specifiering av hur centrumet leds och styrs, särskilt med avseende på direktörens roll och uppgift.

⁽¹⁾ (KOM(2003) 854 slutlig – 2003/00334 CNS).

⁽²⁾ Den fullständiga rapporten om denna externa utvärdering av Cedefop, kommissionens reaktion på denna och en handlingsplan som utarbetades av centrumets styrelse efter utvärderingen återfinns på adressen http://europa.eu.int/comm/education/programmes/evaluation/evaluation_en.html.

⁽³⁾ Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning – Cedefop (Thessaloniki), Europeiska fonden för förbättring av arbets- och levnadsvillkor – Eurofound (Dublin) samt Europeiska arbetsmiljöbyrån (Bilbao).

⁽⁴⁾ Se: EP-dok.nr. A5-0079/2003, punkt 28, i anslutning till Europaparlamentets dechargeförfarande.

- Ändringar med avseende på styrelsens och dess presidiums verkställande uppgifter samt trepartssammansättningen av dessa organ och deras relationer med centrumets direktör.
- Formalisering av gruppstrukturen och specificering av gruppkaktiviteterna, bl.a. genom införande av en samordnarfunktion för var och en av de tre grupperna i styrelsen (regerings-, arbetstagar- och arbetsgivarrepresentanter).
- Målformulering för en balanserad representation av kvinnor och män i centrumets organ.
- Beslut om specialmandat avseende samarbetet med Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen i Turin.

2. Allmänna kommentarer

2.1 I likhet med Dublinfonden för förbättring av levnads- och arbetsvillkor och EU:s arbetsmiljöbyrå i Bilbao karaktäriseras Cedefop av det tongivande inslaget av arbetsmarknadsparterna i förvaltningen. Hittills har de svarat för knappt två tredjedelar av styrelsemedlemmarna. Detta återspeglar den betydelse som de nationella arbetsmarknadsparterna har i de flesta medlemsstater på områdena för social-, arbetstagskydds- och yrkesutbildningspolitik. Därför är deras starka engagemang i en konstruktiv och ansvarsfull politikutveckling på dessa områden både nödvändigt och självklart även på europeisk nivå.

2.2 Cedefop är det första av dessa tre gemenskapsorgan med en styrelseuppläggning med tre parter, som nu skall anpassas enligt parlamentets krav. Parallellt med detta kommer de båda andra byråerna (Eurofound och Arbetsmiljöbyrån) att revideras inom kort. De föreslagna ändringarna i arbetsmetod och ledningsorganisation för Thessalonikicentrumet kommer därmed också att fungera som referens för de båda andra gemenskapsorganen.

2.3 EESK anser att det av denna anledning är ännu viktigare att noggrant studera de förslag som lagts fram, särskilt med avseende på att bevara arbetsmarknadsparternas möjligheter att delta i och ha inflytande över centrumets arbete, ledning och administration. Detta engagemang har hittills visat sig värdefullt. Varje förändring i huvudorganens roller och sammansättning vid dessa gemenskapsbyråer kan ju få återverkningar på de i styrelsen företrädde gruppernas koppling till verksamheten och möjligheter att medverka.

2.4 I detta sammanhang bör inte EU:s utvidgning ses som ett skäl att försvaga arbetsmarknadsparternas roll inom byråerna med hänvisning till kostnadseffektivitet och uppstramade arbetsmetoder. Det gäller i stället att utforma stadgar som klarar att anpassa arbetsmarknadsparternas särskilda koppling till verksamheten – som måste bevaras – till villkor som ändras i framtiden.

2.5 I fråga om alla förslag om revidering av sammansättning och riktlinjer med avseende på ledning och drift av centrumet menar EESK, i likhet med kommissionen, att det är speciellt viktigt att utan inskränkning bibehålla trepartsstrukturen i

verksamhetsstyrningen, och därmed alla medlemsstaters arbetsmarknadsparter jämslida medverkan som nyckelfaktor för framgångsrikt arbete vid centrumet. Bara på detta sätt kan man se till att alla tongivande aktörer engageras och att hänsyn kan tas till mångfalden av system och synsätt på yrkesutbildningsområdet i centrumets verksamhet.

2.6 Det är centralt att ledningsorganens handlingskraft säkerställs för framtiden. Kostnadsargumenten i samband med de beräknade konsekvenserna av EU:s utvidgning kan framstå som aldrig så lättbegripliga, men EESK menar att man i samband med revideringen måste se till att de intressen som är företrädde i centrumets ledningsorgan inte får försämrad representation eller sämre möjligheter att utöva inflytande. Opinionsbildningens bredd och djup och kontinuiteten i medverkan får inte heller reduceras.

2.7 Med dessa premisser för ögonen ställer sig EESK positiv till de flesta av kommissionens ändringsförslag, men på vissa punkter som redovisas nedan vill kommittén lägga fram några särskilda kommentarer och invändningar. Vi hoppas att dessa skall vägas in i det fortsatta arbetet med revideringen av Cedefop-förordningen.

3. Särskilda kommentarer

3.1 Formalisering av välfungerande lösningar: Många av kommissionens ändringsförslag går ut på att lägga fast sådant som redan i dag motsvarar centrumets praxis och som visat sig fungera. Det gäller framför allt arbetet i styrelsepresidiet, aspekter på integreringen av arbetsmarknadsparterna på nationell och europeisk nivå, samverkan med andra gemenskapsinstitutioner och samordningen av verksamheten i de grupper som är företrädde i centrumets ledningsorgan. Det är välkommet att man formaliserar välfungerande praxis som hittills till stor del haft informell karaktär. I anslutning till detta förväntar vi oss att det leder till ökad insyn, effektivitet och klargörande av ansvar, samtidigt som centrumets trepartsstruktur säkerställs och förstärks.

3.2 De europeiska arbetsmarknadsparternas roll: I detta sammanhang är det också välkommet att man nu erkänner i det nya förordningsförslaget att de europeiska arbetsmarknadsparterna har en betydelsefull roll i ledningen av centrumet⁽¹⁾. Gruppssamordnarnas funktion och deras rätt att delta i styrelsens och styrelsepresidiets sammanträden förs uttryckligen in i föreskrifterna. I detta sammanhang har Europas fackliga samorganisation (EFS) och Unice en framträdande roll att spela. För att understryka denna betydelsefulla roll föreslår EESK att man ger samordnarna rösträtt i styrelsen och styrelsepresidiet, genom motsvarande ändring i förordningsförslagens artikel 4.5, samt att man i konsekvens med de europeiska arbetsmarknadsparternas viktiga roll fastslår att de skall medverka i tillsättningen av centrumets ledningsfunktioner (direktören, vice direktören).

⁽¹⁾ Artikel 4.5 i förslaget till ändring av förordning (EEG) nr 337/75.

3.3 Samarbetet med institut och myndigheter: EESK välkomnar också formaliseringen av centrumets uppdrag att samarbeta med Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen i Turin ⁽¹⁾, mot bakgrund av Lissabonstrategin, utbildningens och fortbildningens betydelse samt det livslånga lärandet. I anslutning till detta hoppas kommittén att det inte stannar vid intensivare samverkan mellan de båda yrkesutbildningsbyråerna med självständigt uppdrag, utan att detta i stället blir en impuls till samarbete och bättre samordning med andra europeiska institut och myndigheter på utbildningsområdet, exempelvis med kommissionens Eurydike-enhet på området för allmän utbildning och högskolor.

3.4 Färre styrelsesammanträden: En central åtgärd i kommissionens förslag för att jämka samman ökningen av antalet styrelseplatser i anslutning till utvidgningen med kravet på kostnadsneutralitet är att minska antalet styrelsesammanträden från två till i normalfallet ett per år ⁽²⁾. Detta motiveras också med den nya och förstärkta organisationen av styrelsen, som också innebär att den avlastas administrativa ansvarsuppgifter som överförs till presidiet och direktionen.

I samband med detta ställer sig kommittén tveksam till att styrelsesammanträdena nu i regel bara skall hållas en gång om året, vilket kan gå ut över åsiktsutbytet mellan styrelsemedlemmarna. Det är också givet att ett minskat antal sammanträden kan leda till att större delen av styrelsemedlemmarna, som inte tillhör presidiet med fortsättningsvis åtta medlemmar, kan få svårt att uppehålla ett kontinuerligt informationsflöde och ömsesidiga kontakter under tiden mellan de årliga sammanträdena.

EESK har här två förslag för att undanröja dessa tveksamheter och åstadkomma att opinionsbildningen får den bredd och det djup som krävs:

— Att formuleringen i artikel 4.6 i förslaget till ändring av förordning (EEG) nr 337/75 kompletteras med "minst": "Ordföranden skall sammankalla styrelsen minst en gång om året."

— Att man i artikel 4.10 för in en passage som gör det möjligt att vid behov också kalla till sammanträden med ett utvidgat styrelsepresidium.

3.5 Garantier för kontinuitet i deltagandet: För att alla styrelseledamöter skall beredas kontinuerliga möjligheter att

medverka menar EESK att det behövs kompletterande åtgärder för att kompensera för den lägre närvaro som följer av att mötesfrekvensen minskar och för det reducerade informationsflödet, samtidigt som bredd och djup i opinionsbildningen garanteras. Här gäller det särskilt att säkerställa avstämningen inom grupperna (regeringar, arbetstagare, arbetsgivare) och att ge gruppamordnarna, som har en betydelsefull roll i detta sammanhang, tillräckliga möjligheter (t.ex. att kalla till särskilda gruppmöten, rätt att föreslå att sammanträden med ett utvidgat presidium sammankallas) och motsvarande resurser.

3.6 Presidiets sammansättning: Med avseende på styrelsepresidiets framtida sammansättning med åtta medlemmar (två per grupp som företräds i centrumet och två representanter för kommissionen) ⁽³⁾ menar EESK att kommissionens förstärkta roll i detta ledningsorgan är anmärkningsvärd. Kommittén hade väntat sig en motivering från kommissionens sida av denna ändrade viktning av intressena. För att centrumet skall fungera förefaller det utskottet absolut nödvändigt att se till att alla tre parter finns företrädade även i presidiet. Kommittén hoppas därför att kommissionens förstärkta roll i centrumets ledning leder till ett ökat tillskott av expertis och att balansen i rösterna härigenom inte ändras.

I sammanhanget erinrar vi om förslaget i centrumets styrelses handlingsprogram från 2001 att inrätta ett utvidgat presidium med ett fåtal permanenta och övriga roterande medlemmar för att etablera jämvikt mellan skäligen effektivitet och nödvändig bredd i opinionsbildningen bland styrelsemedlemmarna. EESK rekommenderar att detta motiv tas upp igen, och att man utöver den föreslagna föreskriften i artikel 4.10 om möjligheten att genom ordföranden kalla till extra sammanträden för in en bestämmelse om att utvidgade styrelsesammanträden kan inkallas på presidiemedlemmarnas begäran.

3.7 Direktörens roll och en vice direktörs position: Genom revideringen av förordningen fastställs i huvudsak direktörens funktion att juridiskt företräda centrumet, ansvara för ledningen av centrumet och genomföra styrelsens och presidiets beslut ⁽⁴⁾. Med hänsyn till det ansträngda interna effektivitetsläget är det tveksamt om denna mycket knappa definition av direktörens roll och ansvar utgör en tillräckligt preciserad och skarp uppgiftsfördelning mellan direktör, styrelse och presidium.

⁽¹⁾ Artikel 3.2 i förslaget till ändring av förordning (EEG) nr 337/75.

⁽²⁾ Artikel 4.6 i förslaget till ändring av förordning (EEG) nr 337/75.

⁽³⁾ Artikel 4.8 i förslaget till ändring av förordning (EEG) nr 337/75.

⁽⁴⁾ Artikel 7.1 i förslaget till ändring av förordning (EEG) nr 337/75.

När det gäller direktionsledamöternas roll anser EESK dessutom att det i samband med översynen av Cedefop-förordningen vore lämpligt att överväga att på nytt föra in en vice direktörsfunktion även i stadgarna. Man skulle då än en gång etablera ett läge som visat sig fungera väl i praktiken under mer än 20 år, fram till flyttningen av centrumets säte från Berlin till Thessaloniki 1995. Detta har bidragit till att arbetsmarknadsparterna har kunnat delta utan uppehåll i de avgörande personalbesluten. Dessutom skulle man på så sätt återställa en anpassning till god praxis och till motsvarande föreskrifter i stadgarna för Eurofound i Dublin, vilket EESK ställer sig klart positiv till. Utskottet föreslår därför i enlighet med detta en ändring i artikel 6 som motsvarar bestämmelsen i Eurofound-förordningen ⁽¹⁾.

Vidare anser kommittén att det måste fastställas uttryckligen i förordningen att direktörens anställningsavtal ovillkorligen skall undertecknas av styrelseordföranden. Detta bör ovillkorligen också gälla för vice direktörsfunktionen, som skall återinföras. I annat fall skulle dennes anställning i sista hand bli direktörens beslut, vilket knappast motsvarar praxis att ta hänsyn till styrelsens hela intressespektrum.

3.8 Antagande av prioriteringar på medellång sikt: I förordningens artikel 8.1 fastslår kommissionen att ansvaret för antagande av centrumets strategiuppläggning skall definieras i stadgarna. Detta skall ske i form av att prioriteringar på medellång sikt och det årliga arbetsprogrammet fastställs av styrelsen på basis av ett utkast som läggs fram av direktören. Även här handlar det om att formalisera praxis som de facto gällt sedan mitten av 1990-talet. Kommittén välkomnar den nyorientering

som kommer till uttryck i att styrelsen får en förstärkt strategisk roll. Vi upprepar emellertid att vi är tveksamma till om man har säkerställt en tillräckligt bred opinionsbildning och effektiv beslutsångång i styrelsen, en nödvändighet för denna roll, med tanke på att antalet sammanträden nu fastställts till ett per år. Vi rekommenderade redan under punkterna 3.4 och 3.6 att förordningen skulle kompletteras med möjligheten till utvidgade presidiesammanträden, och det skulle kunna vara en lösning även här.

Kommittén har all förståelse för att de prioriteringar som fastställs skall ta hänsyn "till de prioriterade behov som anges av gemenskapens institutioner ⁽²⁾". Men vi menar att det är lämpligt att man även för framtiden säkerställer att centrumets produktion inte bara fungerar som politisk rådgivning för gemenskapsorganen och medlemsstaternas regeringar, utan i första hand också måste vara till nytta för aktörerna inom den nationella yrkesutbildningssfären, framför allt arbetsmarknadsparterna ute i medlemsstaterna.

3.9 Lika möjligheter: EESK ställer sig slutligen positiv till att man tar ett konkret steg mot att uppfylla EG-fördragets artikel 3 genom att uttryckligen komplettera stadgarna med målet att åstadkomma jämn fördelning av män och kvinnor i centrumets organ ⁽³⁾. Kommittén uppfattar också detta som ett uppdrag till medlemsstaterna och arbetsmarknadsorganisationerna att tillämpa motsvarande kriterier när de nominerar sina företrädare. Kommittén räknar med att denna ståndpunkt också skall slå igenom i centrumets personalpolitik, särskilt i fråga om tillsättningsbeslut på ledningsnivåer.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

⁽¹⁾ Jmf. artikel 8 i rådets förordning (EEG) nr 1365/75 av den 26 maj 1975 om bildande av en europeisk fond för förbättring av levnads- och arbetsvillkor: "1. Fondens verkställande direktör och vice verkställande direktör skall utses av kommissionen på grundval av en kandidatlista som lagts fram av styrelsen; 2. Den verkställande direktören och den vice verkställande direktören skall väljas på grundval av sin duglighet, och deras oavhängighet får inte kunna ifrågasättas; 3. Den verkställande direktören och den vice verkställande direktören skall utnåmnas för en period på högst fem år. Deras mandat skall kunna förnyas."

⁽²⁾ Artikel 8.1 i förslaget till ändring av förordning (EEG) nr 337/75.

⁽³⁾ Artikel 4.2 i förslaget till ändring av förordning (EEG) nr 337/75.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kulturens sociala dimension"

(2004/C 112/17)

Den 20 november 2003 beslutade Europaparlamentet att i enlighet med artikel 262 sista stycket i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kulturens sociala dimension".

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 mars 2004. Föredragande: Daniel Le Scornet.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars och 1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 98 röster för, inga röster mot och 4 nedlagda röster:

1. Inledning

1.1 Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén har beslutat att behandla problematiken i anslutning till "kulturens sociala dimension" som en gemensam fråga, eftersom de anser att det finns ett nära samband mellan kultur och social utveckling och att detta kommer att bli ett allt viktigare tema i den europeiska integrationspolitiken.

1.2 Kommittén fastslog redan 1999 i ett yttrande⁽¹⁾ att "om man utgår ifrån den – mycket vida – definitionen av kultur som orienteringssystem för värden som är relevanta för dem som ingår i en samhällsbildning, är det också kultur som strukturerar fältet för det civila samhällets agerande". Kommittén anser att bildning och samhälleligt deltagande utgör nyckelfunktioner i kulturen – definierad som en process och ett gemensamt uttryck för tänkande och handlande. Arbetet med den europeiska konstitutionen baseras inte minst på gemensamma värdeföreställningar, målsättningar, grundläggande rättigheter och på en ny syn på demokratiskt handlande. Dessa faktorer utgör sammantaget grunden för en europeisk bild av kulturen. Den europeiska synen på kultur omfattar också viktiga sociala element som solidaritet, social sammanhållning, åtgärder mot marginalisering och diskriminering samt åtgärder för social integration. Utifrån detta – och inom ramen för det europeiska konventet – ser kommittén gärna att den i framtiden blir rådfrågad i ärenden som rör kulturen. Allt detta leder sammantaget dels till att Europaparlamentet får ett särskilt ansvar som demokratiskt representativt organ för Europas medborgare, dels till att Europeiska ekonomiska och sociala kommittén får ett specifikt ansvar såsom institutionell representant för det civila samhällets organisationer inom detta område.

1.3 Europaparlamentet har, med rätta, framhållit att skyldigheten att skapa en gemensam kulturell grund och ett europeiskt civilt område⁽²⁾ blir allt angelägnare eftersom kulturens nationella dimension tenderar att få nytt liv så fort problematiken blir mer komplex. Dessutom innebär utvidgningen – förutom att den ökar komplexiteten – att det ansluts länder med mycket olika traditioner och olika kulturella och historiska utgångspunkter.

⁽¹⁾ EESK:s yttrande av den 23.9.1999 om "Det organiserade medborgarsamhällets roll och bidrag vid byggandet av Europa", EGT C 329, 17.11.1999.

⁽²⁾ Se Ruffolos betänkande PE A5 – 0281/2001.

1.4 Med hänsyn till de snäva tidsgränserna behandlar kommittén först och främst tre kärnområden i detta yttrande.

2. Vilken europeisk samhällsmodell vill vi ha? Mot en ny modell som bygger på interaktion mellan ekonomi, sociala frågor och miljö.

2.1 I detta sammanhang är kulturens sociala dimension av stor betydelse för uppbyggnaden av en europeisk identitet inom EU och när det gäller att inleda ett projekt och en process i riktning mot européernas "samlevnad", men den är också viktig utåt. Europas dragningskraft beror inte bara på världens främsta inre marknads dimension och kapacitet, BNP-nivån och eurons styrka. Av lika stor betydelse är den sociala och kulturella modellens originalitet och relevans; den har med utgångspunkt i en gemensam värdegrund förmått – och förmår fortfarande – att på ett fredligt sätt hantera och positivt länka samman den kulturella mångfalden och de sociala och politiska motsättningarna.

2.2 Dagens samhällsförändringar, t.ex. globaliseringens följder, de socio-demografiska förändringarna (omvälvningarna), migration och invandring, den allt viktigare informationstekniken och principen om jämställdhet mellan könen som nu bekräftas och drivs igenom samt andra djupgående socioekonomiska förändringar utgör enorma utmaningar för politikens kulturella, sociala och symboliska dimension. Vårt samhälle måste ta tillvara samtliga aktörers kunskap och engagemang på alla plan. Europeiska handikappåret och EESK:s yttranden och initiativ på detta område visar att vårt samhälles framtid är beroende av vilken plats och roll man ger åt de svagaste och mest marginaliserade samhällsmedborgarna.

2.3 Bör de traditionella paradigmen med ett hierarkiskt styrt bidragsberoende (jfr välfärdsstatens olika former) i dag inte ställas mot ett aktivt deltagande av var och en och mot möjligheten att ge samtliga aktörer inom ekonomi, samhälle, familj och kultur större ansvar?

2.4 Är ett sådant aktivt deltagande inte förutsättningen för ett blomstrande och kreativt ekonomiskt och socialt liv? Är det därför inte också en etisk och ekonomisk nödvändighet? Att respektera sig själv och andra och förverkliga sig själv och låta andra göra det, att prioritera samarbetsprincipen är utmärkande för den moderna europeiska humanismen och för detta integrerade områdes konkurrensförmåga.

2.5 Ekonomiska, sociala och miljömässiga åtgärder för denna kultur vidare. Att identifiera och lyfta fram förändringar i de viktigaste kulturella paradigmen som påverkar dessa åtgärder skulle ge begreppet "kulturens sociala dimension" ett konkret värde.

2.6 I slutändan betyder detta att relationer och ansvarsområden mellan stat, marknad och det civila samhället på nytt måste analyseras och definieras.

3. Hur den förändrade arbetsmarknaden påverkar den sociala strukturen och kulturella värden

3.1 I detta yttrande är det inte möjligt att göra någon vederhäftig granskning av de stora förändringar som pågår inom dessa områden. Syftet är endast att påpeka att en sådan granskning säkert skulle bidra till att ytterligare klargöra begreppet "kunskapssamhälle", en avgörande och dynamisk faktor i det europeiska integrationsarbetet enligt Lissabonprocessens definition.

3.2 Den allmänt utbredda trenden att teoretisera och intellektualisera allt som rör arbetet, inklusive konsumtion, och den växande betydelse som tillmätts de relationella, stilistiska och kreativa kriterierna i detta sammanhang, har en unik spridning i Europa. Den är med stor sannolikhet central när det gäller de skillnader i fråga om konkurrenskraft, attraktivitet, bildning och företagande som kännetecknar EU och som kan utvecklas i förhållande till andra geokulturella områden runt om i världen.

3.3 I ett samhälle som genomgår så genomgripande förändringar spelar dessutom yrken med koppling till integration och medling en huvudroll. De starka spänningarna inom dessa yrken överstiger de materiella och objektiva svårigheterna vid denna typ av arbete. De ifrågasätter alla hållpunkter inom vårt samhälle som bygger på å ena sidan solidaritet och å andra sidan social kontroll. Omvandlingen och förändringen av det symboliska rum som utgjorde horisonten för dessa yrkens identitet måste kartläggas.

3.4 I ett samhälle som genomgår så genomgripande förändringar är det inte längre möjligt att varken åtskilja eller rangordna kulturens sociala dimension eller den sociala aspektens kulturella sida. Därför får det ekonomiska, sociala och politiska inte längre hållas åtskilt från arbetet och det konstnärliga och vetenskapliga. Utan någon som helst form av instrumentalisering stärks betydelsen av artistiskt och vetenskapligt skapande betydligt. Det gör det särskilt nödvändigt att diskutera

nya former för den kulturella ekonomi (solidarisk ekonomi, ömsesidig finansiering).

4. En ny kulturell demokrati

4.1 Socialpolitiken och kulturpolitiken är inte enbart sektorsinriktad, utan en "kultur" som omfattar hela det politiska spelet. Begreppet "kulturell demokrati" – underförstått "kulturell säkerhet", "kulturell trovärdighet" och "socialt och kulturellt styresskick" – behöver föras fram. Det krävs ett explicit startskott för en diskussion om ett inrättande av kulturella rättigheter, friheter och kulturellt ansvar.

4.2 Huvudparadigmen för den kulturella och sociala demokratin behöver omprövas och utvecklas:

- Utbildningsparadigmet (särskilt genom utveckling av utbildningsutbudet och det livslånga lärandet).
- Paradigmet för resursutnyttjande (med tonvikt på kreativa och kommunikationsmässiga tolkningar av de kulturella och sociala aspekterna).
- Medlingsparadigmet (med skapandet av nya "kulturella standarder" som har sin utgångspunkt i situationer av socialt utanförskap och med större tonvikt på ökad meningsfullhet och medmänsklighet).

4.3 Det är i samverkan med de sociala rörelserna, de kulturella nätverken och arbetsmarknadens parter, och inte enbart mellan institutionerna, som de många utmaningar som dyker upp vid uppkomsten av en verklig social och kulturell demokrati borde fördjupas. Inrättandet av en etik för samarbetet mellan alla parter utgör troligen en av de största utmaningarna i detta sammanhang.

5. Rekommendationer

Denna första diskussion om den "sociala dimensionen av kulturen" behöver visserligen finslipas men leder ändå till följande förslag från EESK.

5.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs kulturella uppgift

5.1.1 I likhet med många nationella ekonomiska och sociala råd och liknande institutioner vill EESK bekräfta sin kulturella uppgift tydligare än kommittén hittills har gjort. Detta är desto viktigare eftersom "utvecklingen av det civila samhället är en kulturprocess" (¹), som kommittén har uttryckt saken i ett tidigare yttrande. Därför vill EESK inleda en aktiv dialog på temat med de nationella ekonomiska och sociala råden och gemenskapsinstitutionerna (Europaparlamentet, rådet, kommissionen och Regionkommittén). Kommittén vill vara ett forum för debatten med det organiserade civila samhället om den kulturella utvecklingen på ett pluralistiskt, dynamiskt och nyskapande sätt, ett forum i den hållbara utvecklingens och den kreativa kulturindustrins tjänst (²).

(¹) EESK:s yttrande om "Det organiserade medborgarsamhällets roll och bidrag vid byggandet av Europa" av den 23.9.1999(föredragande : Anne-Marie Sigmund), EGT C 329, 17.11.1999.

(²) EESK:s yttrande om kulturindustrin i Europa (CESE 102/2004) av den 28.1.2004 (föredragande: José Isaiás Rodríguez García Caro).

5.2 Successivt inrättande av ett europeiskt observationscentrum för kultursamarbete

5.2.1 EESK föreslår en fortsatt diskussion med kommissionen och Europaparlamentet om parlamentets förslag att skapa ett europeiskt observationscentrum för kultursamarbete ⁽¹⁾.

5.2.2 EESK underskattar inte de blandade slutsatserna i kommissionens genomförbarhetsstudie om parlamentsförslaget. Kommittén anser det nödvändigt men inte tillräckligt att enbart följa slutsatserna, eftersom de endast syftar till att stödja de nätverk och organisationer som för närvarande är aktiva, att se över finansieringen av dem, att skapa en portal på Internet samt att utveckla statistikinsamlingen på kulturområdet ⁽²⁾.

5.2.3 Därför föreslår EESK att kommittén i ett initiativyttrande i detalj fastställer målen för ett europeiskt observationscentrum för kultursamarbete, ett organ som EESK tillsammans med Europaparlamentet förespråkar. Observationscentrumet skulle utgöra ett mellaninstitutionellt och gränsöverskridande nätverk med regionala och nationella knutpunkter, och dra nytta av och skapa samverkans effekter för alla berörda aktörer, offentliga aktörer lika väl som aktörer i den sociala ekonomin och privata sektorn. Alla erfarenheter skulle utnyttjas (inbegripet tidigare sådana). Det skulle alltså inte röra sig om ytterligare en central institution. Detta dynamiska samarbete skulle gynna en offensiv utveckling av subsidiaritetsbegreppet på kulturpolitikens område i Europa. Samarbetet skulle locka fram européernas förmåga att engagera sig direkt i skapandet av detta gemensamma kulturområde, vilket skulle leda till att de där kände igen sig. EESK skulle för sin del kunna fungera som sekretariat och insamlingscentrum, förvaltare av en verklig data- och kunskapsbank, och kommittén skulle också kunna spela en pådrivande roll genom att föreslå särskilda handlingsplaner.

5.2.4 I detta avseende måste man också ta hänsyn till det avsevärda kartläggningsarbete som utförts av Arbetsmiljöbyrån i Bilbao och Dublinstiftelsen. De identifierar och utvecklar goda metoder och kulturella förändringar när det gäller arbetsvillkor, sysselsättning, förebyggande arbete och social sammanhållning. Dessa organ kan bidra med mycket till det europeiska kulturella observationscentrumet i ett brett kulturellt perspektiv.

5.2.5 Det finns redan många nätverk (i den studie som kommissionen har beställt nämns 65) som behandlar problematiken kring kulturen som social förbindelselänk, bland annat i fråga om befolkningsgrupper som är marginaliserade eller som är på väg att marginaliseras (arbetarkvarter, industriområden utan framtidsutsikter, landsbygdsområden och avfol-

kningsbygd). EESK, som har anordnat hearingar med ett antal av dem, är ense med dem om att de måste börja samarbeta mer. De behöver medel för att kunna fortleva och utvecklas, och dessa medel saknas. Observationscentrumet för kultursamarbete skulle förutom sin funktion som laboratorium med möjlighet att sprida och överföra redan befintliga kunskaper och färdigheter mellan olika områden kunna spela en utvärderande roll.

5.2.6 Detta uppdrag skulle framför allt innebära att kontrollera om den kulturella dimensionen beaktas i tillräcklig utsträckning i gemenskapspolitiken. I synnerhet skulle observationscentrumet bli ett instrument för att ge större tyngd åt programmen "Kultur 2000" och "Media plus" när de ses över, så att hänsyn tas till en verklighet som är radikalt förändrad till följd av utvidgningen och så att de omfattar nya verksamhetsområden. Observationscentrumet skulle eventuellt kunna utarbeta en egen årsrapport.

5.3 Fortløpande samverkan och relevanta samarbetsprojekt mellan Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén på kulturområdet

5.3.1 Ett närmare samarbete mellan dessa två institutioner, som var och en på sitt sätt företräder Europas medborgare, borde kunna komma till uttryck genom gemensamma förfaranden och evenemang.

5.3.2 Gemensamma årliga möten i syfte att föra fram "kulturens Europa" borde kunna bidra till att utvärdera unionens utveckling från en rättighetsgemenskap till en värdegemenskap. Varje år bör mål fastställas om att främja åtminstone en kulturell värdering som alla verkligen delar.

5.3.3 I förlängningen av den redan rika erfarenhet som finns genom det europeiska kulturhuvudstadsprogrammet skulle de två institutionerna vid sitt första möte kunna fastställa målet att i öppen tävlan lägga fram förslag som vartannat, vart tredje eller vart fjärde år (varför inte i takt med olympiaderna) skulle engagera alla EU-länder. Vart och ett av de deltagande länderna skulle öppna den europeiska kulturen för världen utanför genom att i EU-initiativet föra in åtminstone en partner från ett annat kulturområde.

5.3.4 De båda institutionerna skulle dessutom kunna bidra till inrättandet av en europeisk insatsstyrka för främjande av kulturellt och konstnärligt utbyte i konfliktområden. Den skulle kunna fungera konfliktförebyggande, och dessutom utgöra en beståndsdel i återuppbyggnaden efter konflikten.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹⁾ Se Ruffolos betänkande P.E. A.5. – 0281/2001.

⁽²⁾ A Feasibility study concerning the creation of a European observatory of Cultural Co-operation (jfr. slutrapporten till kommissionen den 18 augusti 2003) http://europa.eu.int/comm/culture/eac/sources_info/pdf-word/final_report_aout_2003.pdf

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Resultatuppföljning och uppdatering av prioriteringarna i strategin på mervärdesskatteområdet"

(KOM(2003) 614 slutlig)

(2004/C 112/18)

Den 20 oktober 2003 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 mars 2004. Föredragande var Antonello Pezzini.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars 2004 antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 101 röster för, inga röster emot och 1 nedlagd röst:

1. Inledning

1.1 När det första och det andra gemenskapsdirektivet om mervärdesskatt skulle antas åtog sig gemenskapen bland annat att ta initiativ till inrättandet av ett gemensamt system som på medellång sikt skulle leda till att skatten på import och skattebefrielsen för export avskaffades på handel inom gemenskapen. Denna målsättning byggde på en tydlig vilja att införa en ordning som skulle kunna fungera såväl på inre marknaden som i varje enskild medlemsstat.

1.2 Inom ramen för tidigare lanserade initiativ för genomförandet av inre marknaden, som planerades till 1993, utformade kommissionen 1987 förslag till införandet av en sådan ordning.

1.2.1 Denna ordning innehöll främst införandet av en harmoniserad struktur grundad på två skattekategorier: tillnärmningen av de skattesatser som tillämpas i de enskilda medlemsstaterna (inom ett intervall av på förhand fastställda värden) och en kompensationsmekanism för omfördelning av skatteintäkterna mellan de olika finansiella myndigheterna.

1.3 Sedan rådet insett att kommissionens förslag inte kunde antas före januari 1993 beslöt man redan 1989 att tillämpa en övergångsordning som gjorde det möjligt att dels avskaffa alla slags gränskontroller, dels säkerställa att skatten uppbars i varans eller tjänstens destinationsmedlemsstat.

1.3.1 Samtidigt underströk rådet sin vilja att införa en definitiv ordning grundad på principen om beskattning av varor och tjänster i ursprungsmedlemsstaten. Detta mål skulle vara uppnått den 31 december 1996.

1.4 I linje med rådets önskan utarbetade kommissionen ett detaljerat handlingsprogram för genomförandet av en ordning som bygger på modernisering och enhetlig tillämpning av det gällande systemet samt på införandet av gradvisa ändringar som skall underlätta övergången till ett permanent gemensamt mervärdesskattesystem.

1.5 På grund av de enskilda medlemsstaternas varierande benägenhet till en verklig reform av mervärdesskattesystemet är dock de resultat som uppnåtts tämligen blygsamma. För att säkerställa skatteneutralitet med avseende på den normala konkurrensen mellan företagen skulle man, som kommissionen vid upprepade tillfällen föreslagit, behövt uppnå en viss harmoniseringsnivå både vad avser skattesatser och beskattningsmekanismer.

1.6 Kommissionen lade i juni 2000 fram ett meddelande till rådet och Europaparlamentet där man redogjorde för de initiativ som skulle tas för att lägga upp en hållbar strategi för att finslipa gemenskapens ordning för mervärdesskatt. Huvudlinjerna i programmet utgjordes av förenkling och modernisering av lagstiftningen samt åtgärder för att säkerställa en mer enhetlig tillämpning av de gällande bestämmelserna och ett ökat samarbete mellan skattemyndigheterna i medlemsstaterna.

1.7 Även om den ändrats på olika sätt är övergångsordningen giltig än i dag. Det finns inga planer på att ersätta den inom den närmaste tiden trots att många anser att den innehåller så stora brister att den hindrar den inre marknaden från att fungera effektivt. Det är nu tre år sedan programmet lanserades år 2000, och kommissionen föreslår nu med ett meddelande till rådet, Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén en översyn och en uppdatering av prioriteringarna inom strategin för mervärdesskatten, bland annat mot bakgrund av de initiativ som genomförts sedan dess.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Kommittén har under åren flera gånger haft anledning att framhålla att den förbehållslöst stöder genomförandet av en gemensam slutgiltig mervärdesskatteordning, och har vid upprepade tillfällen uppmanat medlemsstaterna att anta lämpliga handlingsplaner i den riktningen. EESK har också vid flera tillfällen uttryckt sitt missnöje med de otaliga bristerna i den nuvarande provisoriska ordningen och hoppas att nödvändiga åtgärder vidtas för att modernisera den.

2.2 Redan 1988 påpekade kommittén det orimliga i ett system där transaktioner mellan aktörer inom samma marknad, även om de är bosatta i olika medlemsstater, definieras som import och export. Dessa benämningar skulle passa bättre för transaktioner med kommersiella aktörer som opererar utanför denna marknad.

2.3 Det är för övrigt en allmänt spridd uppfattning att den nuvarande ordningen i sin helhet är otillräcklig och helt enkelt är till hinder för inre marknadens funktion.

2.3.1 Vi hoppas att det snarast införs en definitiv ordning, men vi är ändå medvetna om att det enda realistiska målet på det nuvarande stadiet – när rådet gör sig till talesman för instanserna inom de nationella regeringarna snarare än för gemenskapsintressena – är ett handlingsprogram som bygger på en modernisering av det rådande systemet samt åtgärder som underlättar övergången till denna slutgiltiga ordning.

2.4 Kommittén värdesätter att kommissionen inte ifrågasätter tanken på en slutgiltig ordning och håller med om att man bör gå försiktigt fram och i den nuvarande fasen nöja sig med en gradvis modernisering av det nu gällande systemet. EESK hälsar därför med tillfredsställelse de senast uppnådda resultaten vad gäller förenkling och en mer enhetlig tillämpning av moms systemet.

2.5 Kommittén välkomnar särskilt de initiativ som kommissionen tagit för att genomföra det åtgärdsprogram som lanse-rades 2000.

2.5.1 Vi ser särskilt positivt på antagandet av direktiv 2000/65/EG om att systemet med skatteombud⁽¹⁾ avskaffas den 1 januari 2003, direktiv 2002/38 om tjänster som tillhandahålls på elektronisk väg⁽²⁾, direktiv 2003/92/EG om plats för leverans av elektricitet och gas⁽³⁾, direktiv 2001/44/EG om ömsesidigt bistånd för indrivning av fordringar⁽⁴⁾ samt förordning (EG) 1798/2003 om administrativt samarbete i fråga om mervärdesskatt⁽⁵⁾. Vi vill dessutom erinra om att antagandet av Fiscalis-programmet spelat en viktig roll vad gäller initiativen för att främja ett närmare samarbete mellan medlemsstaternas skattemyndigheter i kampen mot skattebedrägerier.

2.6 EESK vill understryka sin uppskattning av kommissionens arbete, men noterar samtidigt att denna insats, på grund av att rådet hållit fast vid ställningstaganden som syftar till att värna om medlemsstaternas intressen, tidvis varit osammanhängande och inte alltid varit tydlig vad gäller prioriteringsordningen.

2.7 Kommittén anser att man inom den föreslagna strategin bör prioritera åtgärder som säkerställer en enhetlig tillämpning inom gemenskapen av det gemensamma mervärdesskattesystemet. EESK har i ett annat sammanhang uttalat sin åsikt om det lämpliga i att göra om mervärdesskattekommittén till en föreskrivande kommitté med uppgift att bistå kommissionen när det gäller att anta genomförandebestämmelser för de gällande föreskrifterna i enlighet med riktlinjerna i förslaget till direktiv 1997 och kommissionens meddelande från juni 2000 om strategin för förbättring av mervärdesskattesystemets funktion inom ramen för den inre marknaden⁽⁶⁾.

3. Initiativ under antagande

3.1 Förenkling av systemet

3.1.1 Kommittén delar åsikten att förenklingen av de skattemässiga skyldigheter som i det nuvarande skattesystemet åvilar operatörerna bör prioriteras i kommissionens handlingsprogram, också för att tillmötesgå konsumenternas krav.

3.1.2 I samband med detta hoppas kommittén att man snarast kan återuppta arbetet med direktivförslaget som avser att ersätta ordningen i åttonde momsdirektivet med gränsöverskridande avdragsrätt för den erlagda skatten. EESK välkomnar också särskilt rådsordförandeskapets förslag att för ändamålet använda ett system för informationsutbyte och omfördelning av skatten mellan medlemsstaterna liknande systemet i direktivet om elektronisk handel.

3.1.3 Kommittén värdesätter likaså kommissionens initiativ att lansera ett offentligt samråd med syfte att förenkla och harmonisera de skattemässiga skyldigheterna på mervärdesskatteområdet. EESK hoppas i samband med detta att man kommer fram till åtgärder för att differentiera systemet för skyldigheterna i förhållanden till hur stora de berörda operatörerna är. Sedan 1990-talet har kommissionen samlat in ett antal välfungerande metoder som tillämpas av medlemsstaterna för att göra det lättare för mikro- och småföretag att uppfylla skyldigheterna i mervärdesskattelagstiftningen⁽⁷⁾. En anpassning av de rättsliga åliggandena skulle dessutom leda till en begränsning av den svarta ekonomin.

⁽⁶⁾ EESK:s yttrande: EGT C 19, 21.1.1998, s. 56 och EUT C 32, 5.2.2004, s. 120.

⁽⁷⁾ Se EESK:s initiativyttrande om "En europeisk stadga för småföretag" (EGT C 204, 18.7.2000, s. 57, punkt 1.6–12), EESK:s yttrande om "Förslag till rådets beslut om ett flerårigt program för företag och företagsamhet, 2001–2005" (EGT C 116, 20.4.2001) samt EESK:s yttrande om "Mikroföretagens och småföretagens roll i EU:s ekonomi och produktionsstruktur" (EUT C 220, 16.9.2003, s. 50, punkt 3.5).

⁽¹⁾ EESK:s yttrande: EGT C 409, 30.12.1998, s. 10.

⁽²⁾ EESK:s yttrande: EGT C 116, 20.4.2001, s. 59.

⁽³⁾ EESK:s yttrande: EUT C 133, 6.6.2003, s. 58.

⁽⁴⁾ EESK:s yttrande: EGT C 101, 12.4.1999, s. 26.

⁽⁵⁾ EESK:s yttrande: EGT C 80, 3.4.2002, s. 76.

3.1.4 EESK välkomnar och stöder kommissionens arbete för att främja införandet av ett system med en enda kontaktpunkt där de företag som är registrerade i mer än en medlemsstat kan fullgöra sina mervärdesskattskyldigheter inom EU i det land där de är etablerade ⁽¹⁾.

3.2 Harmonisering och modernisering av systemet

3.2.1 EESK håller med om att man bör vidta åtgärder för att förhindra dubbelbeskattning. På denna punkt ansluter sig kommittén till kommissionens linje att införa instrument för att lösa enskilda fall av dubbelbeskattning enligt modell från instrumenten i gällande internationella konventioner på området direkt beskattning.

3.2.2 Bland de initiativ som skall säkerställa en högre grad av harmonisering av det gemensamma systemet är en omarbeting av sjätte momsdirektivet särskilt viktigt. Efter flera ingrepp har detta direktiv blivit en komplicerad lagtext som är svår att använda. Den tekniska utvecklingen, förändrad handelspraxis samt den privatisering och liberalisering som berört stora delar av unionens ekonomi gör dessutom att vissa bestämmelser i detta direktiv som inte längre är anpassade till de ekonomiska transaktionerna behöver omarbetas.

3.2.3 Kommittén är dessutom överens med kommissionen om att man snarast måste uppnå en rationalisering av det gällande systemet för undantag genom att avskaffa dem som snedvrider konkurrensen och sprida dem som är mest effektiva.

4. Riktlinjer för framtiden

4.1 Översyn av reglerna om platsen för beskattning av tjänster

4.1.1 Kommissionen har inlett ett offentligt samråd för att utvärdera huruvida det är nödvändigt med en ändring av mervärdesskattelagstiftningen vad gäller platsen för beskattning av tjänster. Samrådet grundas på ett dokument utarbetat av kommissionens generaldirektorat för skatter och tullar där man överväger möjligheten att övergå från principen om beskattning i ursprungslandet till beskattning i destinationslandet, eller om platsen för beskattningen av tjänster inte längre skall anses vara den plats där tillhandahållaren är etablerad utan där mottagaren av tjänsten bor ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Se punkt 3.1.2 i KOM(2003) 614 av den 20.10.2003.

⁽²⁾ I den sammanfattande rapport om resultaten av samrådet som GD TAXUD sammanställde (Mervärdesskatt – platsen för beskattning av tjänster, TAXUD/C3/2357) och som låg till grund för KOM(2003) 822 slutlig, framgår att en stor majoritet av de 57 organisationer som hördes var positivt inställda till den angivna inriktningen.

4.1.2 Regeln om beskattning på den plats där tillhandahållaren bor har hittills fungerat. Det ökande antalet gränsöverskridande transaktioner förväntas dock skapa komplicerade administrativa situationer och snedvridning av konkurrensen och därmed leda till dubbelbeskattning eller utebliven beskattning av internationella tjänster. Problemet har blivit särskilt tydligt när det gäller tjänster i samband med e-handel.

4.1.3 Precis som vid leveranser av varor fastställs i ändringen att det också för tillhandahållande av tjänster skall vara mottagaren som är betalningsskyldig för mervärdesskatten (om det rör sig om en skattskyldig person) och inte den som tillhandahåller tjänsten. I och med ändringen skulle det bland annat bli möjligt att minska operatörernas administrativa börda, eftersom tillhandahållaren av tjänsten inte som nu skulle behöva momsregistrera sig när denne utför transaktioner som är beskattningsbara i en annan medlemsstat än den där han eller hon bor. Om ändringarna dessutom skulle harmoniseras med de regler som tillämpas i tredjeländer med egna konsumtions-skatter, skulle detta leda till minskade risker för dubbelbeskattning eller för utebliven beskattning av internationella tjänster.

4.1.4 Kommittén stöder kravet på en översyn av reglerna för platsen för beskattning av tjänster enligt de riktlinjer som nämnts ovan, men anser att övervägandena i denna fråga bör utsträckas till att omfatta alla tjänster som är avsedda för den slutliga konsumenten. Vi är dessutom ense med kommissionen om att det system för informationsutbyte som tillämpas av medlemsstaternas skattemyndigheter (VIES-systemet) samtidigt borde utsträckas till att också omfatta tillhandahållande av tjänster.

4.2 Bekämpning av skattefusk

4.2.1 Kommittén håller med om att kampen mot bedrägerier på mervärdesskatteområdet måste vara en prioriterad fråga i kommissionens handlingsplan. Förutom att fusk har betydande ekonomiska effekter orsakar det snedvridning av konkurrensen till fördel för mindre hederliga operatörer.

4.2.2 Kommittén är medveten om att den nuvarande ordningen är mycket känslig för bedrägerier. Bedrägerierna underlättas av möjligheten att kombinera transaktioner som omfattar betalning av mervärdesskatt med transaktioner utan faktisk skattebetalning. Kommittén anser trots detta att bedrägerier inte skall bekämpas genom ändringar i den nuvarande ordningen, utan inom ramen för den gällande lagstiftningen. En strategi som grundas på omfattande ändringar i det nuvarande systemet skulle ge osäkra resultat, samtidigt som sådana ändringar skulle medföra betydande direkta och indirekta administrativa kostnader.

4.2.3 EESK föreslår därför att man utnyttjar de befintliga instrumenten för administrativt samarbete mellan medlemsstaterna och dessutom inför ytterligare instrument. Å andra sidan har betydande framsteg redan gjorts på detta område: I förordning 1798/2003 fastställs mycket tydliga regler som underlättar kontakterna mellan de nationella myndigheterna, samtidigt som antagandet av Fiscalis-programmet å sin sida tack vare förbättrade elektroniska system för informationsutbyte kommer att möjliggöra ett närmare samarbete mellan medlemsstaternas skattemyndigheter i kampen mot skattebedrägerier. Kommittén menar slutligen att särskilda strategier på nationell nivå skulle kunna utgöra ett viktigt bidrag till kampen mot de värsta formerna av skattesmitning. I detta sammanhang välkomnas särskilt det initiativ som den ständiga kommittén för administrativt samarbete (SCAC) tagit till en handbok innehållande vissa metoder som de olika nationella myndigheterna använder för att bekämpa skattebedrägerier.

5. Slutsatser

5.1 Kommittén upprepar sin ståndpunkt att de många och allvarliga begränsningarna i det nuvarande systemet endast kan undanröjas genom införandet av nya slutgiltiga bestämmelser. Vi är emellertid medvetna om att detta mål inte går att uppnå på kort sikt. Därför värdesätter vi att kommissionen är realistisk nog att välja en strategi som innebär en gradvis förbättring av den rådande ordningen.

5.1.1 EESK uppmanar medlemsstaterna och rådet att överge sin nuvarande hållning till fördel för riktlinjer som ger en verklig möjlighet att främja en utveckling av inre marknaden som gynnar företagen och framför allt konsumenterna. EESK påpekar att ett Europa med en gemensam valuta inte kan fort-

sätta att tolerera bristerna i den nya övergångsordningen för mervärdesskatt. EESK hoppas särskilt att man i samband med det pågående arbetet med den institutionella strukturen i Europeiska konventet överför genomförandebefogenheterna i fråga om EU-lagstiftningen till kommissionen, och att kravet på enhällighet överges för de typer av skatter som påverkar konkurrenssituationen på den inre marknaden. I samband med en sådan översyn av reglerna för skattebeslut inom EU bör även mervärdesskattefrågorna tas med i diskussionerna.

5.2 Eftersom man i dag är obenägen att anta ett gemensamt slutgiltigt skattesystem – och mot bakgrund av behovet av en modernisering av övergångsordningen – är det också EESK:s åsikt att en förbättring främst bör inriktas på förenkling och modernisering och på en mer enhetlig tillämpning av den rådande lagstiftningen, samt på ett ökat administrativt samarbete mellan skattemyndigheterna i medlemsstaterna.

5.2.1 EESK stöder också kommissionens åsikt att "modernisering och förenkling" och "administrativt samarbete och bedrägeribekämpning" utgör delar av ett och samma paket och därför måste gå hand i hand.

EESK vill uttrycka sin uppskattning av de initiativ som kommissionen genomfört och av övriga insatser som just nu håller på att övervägas i samband med strategin från 2000. Kommittén stöder särskilt en översyn av reglerna om platsen för beskattning av tjänster enligt riktlinjerna i kommissionens meddelande, och anser att bedrägerier skall bekämpas inom ramen för den gällande lagstiftningen. Avslutningsvis hoppas kommittén att arbetet med direktivförslaget om ändring av mervärdesskattekommitténs ställning snarast återupptas.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om administrativt samarbete i fråga om punktskatter" och "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 77/799/EEG om ömsesidigt bistånd av medlemsstaternas behöriga myndigheter i fråga om direkt beskattning, vissa punktskatter och skatter på försäkringspremier, och om ändring av rådets direktiv 92/12/EEG om allmänna regler för punktskattepliktiga varor och om innehav, flyttning och övervakning av sådana varor"

(KOM(2003) 797 slutlig – 2003/0309 COD – 2003/0310 COD)

(2004/C 112/19)

Den 13 januari 2004 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande.

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 mars 2004. Föredragande var Antonello Pezzini.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 105 röster för, 1 röst mot och 1 nedlagd röst.

1. Inledning

den bristande samordningen mellan de olika förvaltningarna och mellan dessa och kommissionen.

1.1 För att säkerställa att den nationella lagstiftningen tillämpas och för att få bukt med bedrägerier utvidgades 1992⁽¹⁾ tillämpningsområdet för direktiv 77/799/EEG till att även omfatta punktskatter. Utvidgningen motiverades med det oroande stora antalet bedrägerier och de konsekvenser som detta medför, dvs. stora skatteintäktsförluster för medlemsstaterna, urholkande av principen om likvärdig behandling av alla näringsidkare samt hot mot inre marknadens funktion.

1.2.3 I syfte att få till stånd ett snabbare och effektivare informationsutbyte handlade denna arbetsgrupps huvudrekommendation om att ett datoriserat system för övervakning av befordran⁽²⁾ och kontroll av samtliga punktskattepliktiga produkter (dvs. inte bara tobak och alkohol) bör införas som en centralt instrument för att stärka mekanismerna för ömsesidigt bistånd och administrativt samarbete på detta område.

1.2 Det nuvarande systemet är inte anpassat till handelsutvecklingen

1.2.1 Det gällande rättsliga systemet har visat sig vara alltför stelbent och inadekvat för inre marknadens behov på punktskatteområdet, inte minst med tanke på den markanta internationaliseringen av handeln och den ökade rörligheten över nationsgränserna för personer och varor.

1.2.4 Samarbetets alltför centraliserade och stelbenta karaktär har gjort att kontakterna mellan olika lokala eller nationella kontor för bedrägeribekämpning varit alltför dåliga, och det har även försvårat såväl snabba och målinriktade ingripanden som ökad flexibilitet i samband med kontrollerna.

1.2.2 Mot bakgrund av den allt mer tilltagande förflyttningen av punktskattepliktiga produkter tillsatte kommissionen redan år 1997 en särskild arbetsgrupp med uppgift att analysera situationen rörande tobak och alkohol och komma med förslag till lösningar. I sin slutrapport⁽²⁾ pekade denna arbetsgrupp på

1.2.5 Kontrollerna har visat sig vara ganska ineffektiva på grund av att det saknas klara bestämmelser som skulle reglera vissa faktorer i samband med detta samarbete, t.ex. spontana informationsutbyten, närvaron av utländska tjänstemän vid kontrollerna, möjligheten att organisera multilaterala kontroller eller hur information som tillhandahållits av en medlemsstat skall användas.

⁽¹⁾ EGT L 76, 23.3.1992.

⁽²⁾ Rapporten godkändes av Ekofinrådet den 19 maj 1998.

⁽³⁾ Se EESK:s yttrande om IDABC (e-förvaltningstjänster), EGT C 80, 30.3.2004.

1.3 Behov av uppdatering

1.3.1 De sociala, ekonomiska och politiska förhållandena har ändrats radikalt sedan direktivet om punktskatter utarbetades, antogs och utvidgades. På samma sätt har även inre marknadens dimension och omfattningen av handeln mellan medlemsstaterna förändrats. Den exponentiella ökningen av gemenskapens interna transaktioner och de ökade kunskaperna om olika nationella skattesystem har lett till en ökning även av skattebedrägerier där man utnyttjar luckorna i EU:s lagstiftning, de stora skillnaderna mellan olika medlemsstaters skattesystem samt mer generellt sett bristerna i det befintliga kontrollsystemet⁽¹⁾. Mot bakgrund av detta förefaller det nödvändigt att modernisera, förstärka, förenkla och effektivisera det administrativa samarbetet och informationsutbytet mellan medlemsstaterna på punktskatteområdet.

1.3.2 Punktskattekontrollernas specifika särdrag gör att de särskilda bestämmelserna på detta område måste undantas från tillämpningsområdet för direktiven 77/99/EEG och 92/12/EEG. Dessa bestämmelser bör skärpas och förenklas och sedan föras samman i en ny text, i linje med det redan skett när det gäller momskontrollerna⁽²⁾.

2. Kommissionens förslag

2.1 För att stärka det administrativa samarbetet på punktskatteområdet föreslår kommissionen en mer distinkt rättslig ram i form av en förordning, dvs. en rättsakt med klara och bindande bestämmelser som är direkt gällande i samtliga medlemsstater. Bland annat föreslås effektivare och snabbare förfaranden för informationsutbyte mellan medlemsstaternas förvaltningar och mellan dessa och kommissionen så att skattebedrägerierna kan bekämpas på ett så effektivt sätt som möjligt.

2.2 Kapitel I i den nya förordningen innehåller allmänna bestämmelser och förfaranden. EESK ger sitt fulla stöd till kommissionens förslag till förfaranden, eftersom det skulle innebära en decentralisering av samarbetet och även göra det möjligt att få bort en del av de många byråkratiska och rättsliga hinder som alltför ofta försvårar bedrägeribekämpningen.

2.2.1 Dessa förändringar bör kunna ge följande resultat: ett snabbare informationsutbyte, en högre grad av motivation hos tjänstemännen och ett effektivare utnyttjande av de tekniska resurserna, inte minst när det gäller e-förvaltning. EESK är också medveten om att det begärda samarbetet för närvarande

begränsas i de fall då det kan bli fråga om straffrättsliga följder. Dessa begränsningar försvårar eller ibland rent av förhindrar identifiering av och åtgärder emot personer som begår bedrägerier inom den hjälpbegärande förvaltningens område. EESK hoppas att man skall kunna få bort dessa begränsningar och föreslår att man arbetar för att få till stånd en samordning av de nationella straffrättsliga förfarandena, helst genom att inrätta ett polisiärt EU-organ för bedrägeribekämpning med mer långtgående befogenheter än det nuvarande.

2.3 I kapitel II (som är uppdelat i fem underavsnitt) återfinns bestämmelser för samarbete på begäran, och där omdefinieras medlemsstaternas rättigheter och skyldigheter. I denna del presenteras ett förslag till en enda och sammanhållen rättslig ram som är av mer tvingande karaktär än tidigare lagstiftning.

2.3.1 Beträffande avsnitt 1, som innehåller bestämmelser för hur en begäran om information skall gå till, anser EESK att den tillfrågade myndigheten fortfarande ges alltför stor handlingsfrihet när det gäller huruvida en förfrågan skall tillmötesgå eller ej.

2.3.2 I avsnitt 2 anges inom vilka tidsramar en förfrågan skall besvaras, medan avsnitt 3 innehåller bestämmelser för när tjänstemän från andra medlemsstaters skatteförvaltningar kan närvara vid de administrativa myndigheterna och deras deltagande i administrativa utredningar. Sådana tjänstemän får ingripa inom vissa gränser och endast om så avtalats i förväg av de båda medlemsstaternas myndigheter.

2.3.3 I samband med avsnitt 3 vill kommittén betona att lagstiftningen, inte minst strafflagstiftningen, i det land där den tillfrågade myndigheten befinner sig även i detta fall kan verka hämmande på samarbetet, även om detta stimuleras i form av särskilda finansieringsmöjligheter⁽³⁾.

2.3.4 Avsnitt 4 innehåller bestämmelser för när samtidiga kontroller kan genomföras, och där redogörs även i detalj för berörda parter rättigheter och skyldigheter samt för de förfaranden som skall följas.

2.3.5 EESK ställer sig även i detta fall avvisande till att alltför stor handlingsfrihet ges åt den tillfrågade myndigheten när det gäller samtidiga kontroller.

2.3.6 Avsnitt 5 innehåller bestämmelser för begäran om administrativ delgivning.

⁽¹⁾ Se EESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ändring av rådets direktiv 77/799/EEG beträffande ömsesidigt bistånd av medlemsstaternas behöriga myndigheter på området direkt och indirekt beskattning".

⁽²⁾ Rådets förordning (EG) nr 1798/2003 av den 7 oktober 2003 om administrativt samarbete i fråga om mervärdesskatt och om upphävande av förordning (EEG) nr 218/92 (EUT L 264, 15.10.2003, s. 1).

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets beslut nr 2235/2002/EG av den 3 december 2002 om antagande av ett gemenskapsprogram för att förbättra beskattningssystemens funktion på den inre marknaden (Fiscalisprogrammet 2003–2007), EGT L 341, 17.12.2002, s. 1.

2.3.7 EESK stöder innehållet i avsnitt 5 och särskilt kravet på att ett standardformulär måste användas för delgivningsförfarandet.

2.4 I kapitel III fastställs bestämmelserna för informationsutbyte utan föregående begäran.

2.4.1 I kommissionens förslag presenteras flexibla och effektiva ramar som skall främja informationsutbytet mellan de nationella myndigheterna. Förslaget begränsar sig dock till att föreskriva vilka situationer som skall föranleda ett sådant utbyte, medan man när det gäller andra viktiga aspekter endast hänvisar till det föreskrivna förfarandet ⁽¹⁾.

2.5 I kapitel IV återfinns bestämmelser för hur information som är specifik för gemenskapsinterna transaktioner skall lagras och hur den lagrade informationen skall användas.

2.5.1 EESK ser positivt på förslaget att uppdatera samarbetsinformationssystemen och/eller skapa nya. Modern informations- och kommunikationsteknik är avgörande för att man skall kunna få till stånd en utökad och effektivare kontroll.

2.6 I kapitel V regleras förbindelserna mellan de nationella myndigheterna och kommissionen. Kommissionen har ingen som helst operativ roll, utan endast en samordnande och stimulerande funktion i egenskap av garant för att det administrativa samarbetet fungerar.

2.6.1 EESK kan konstatera att bestämmelserna i förordningen som ålägger de nationella myndigheterna att vidarebefordra detaljerad information till kommissionen är både fullständiga och av avgörande vikt.

2.7 I kapitel VI regleras förbindelserna med tredje land genom den rättsliga grund som ges för vidarebefordran till alla medlemsstater av information som inom ramen för ett bilateralt avtal erhållits från tredje land.

2.7.1 EESK håller med om att det är viktigt att informationsutbytet utvidgas till att omfatta även tredje land.

2.8 I kapitel VII fastställs villkoren för informationsutbytet.

2.8.1 Kommittén vill framhålla att några av de begränsningar som anges i kapitel VII härrör från nationell praxis eller lagstiftning som tyvärr minskar systemets effektivitet, på så sätt att medlemsstaterna i vissa fall undviker att använda sig av bestämmelserna.

⁽¹⁾ Artikel 5, 7 och 8 i rådets beslut av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter (1999/468/EG).

melserna om ömsesidigt bistånd om det finns misstanke om bedrägeri.

2.9 I kapitel VIII återfinns förordningens slutbestämmelser, och kommittén vill här särskilt lyfta fram det faktum att man för att kunna genomföra denna förordning måste tillämpa det föreskrivna förfarandet som redan nämnts ovan.

2.9.1 När det gäller denna del har kommittén inget särskilt att anmärka. Det tidsintervall på fem år som anges för framläggande av rapporten om förutsättningarna för att tillämpa denna förordning framstår dock som föga lämplig, med tanke på att det varit vartannat år som gällt tidigare.

2.10 Förslag till ändring av direktiven 77/799/EEG och 92/12/EEG

2.10.1 Den del som avser punktskatter och som uppdateras och regleras genom förslaget till förordning, kommer inte längre att omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 77/799/EEG. Detsamma gäller för artiklarna avseende punktskatter i direktiv 91/12/EEG, som efter ändringar nu omfattas av samma förslag.

3. Slutsatser

3.1 EESK ser positivt på de nya reglerna för samarbete mellan medlemsstaterna som kommissionen föreslår och inser behovet av att uppdatera och förbättra systemet med informationsutbyte i syfte att förhindra bedrägerier med avseende på punktskatter. Vi inser också att den inre marknadens dimensionella och operativa utveckling och det faktum att allt fler skattskyldiga personer är verksamma i flera medlemsstater innebär att de nationella myndigheterna måste satsa mer på samarbete.

3.1.1 Frågan har stor aktualitet och vi vill erinra om att EESK upprepade gånger har framhållit hur viktigt det är att stärka och förbättra samarbetet mellan medlemsstaterna med tanke på deras "bristande förmåga att använda de samarbetsmekanismer som finns" ⁽²⁾ för att förhindra bedrägerier.

3.2 Även om varje sektor är specifik, menar EESK att en ökad och kontinuerlig samordning av kontrollsystemen för direkt och indirekt beskattning samt punktskatter är en förutsättning för ett effektivt kontrollsystem och ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaternas behöriga myndigheter.

⁽²⁾ EESK:s yttrande, EGT C 80, 3.4.2002, s. 76.

3.3 Kommittén upprepar sin åsikt⁽¹⁾ om att skillnaderna mellan olika medlemsstater i fråga om administrativa förfaranden innebär att kontrollerna blir mindre effektiva och drar ut på tiden och att den inre marknaden fungerar sämre.

3.3.1 Mot denna bakgrund skall man ge absolut prioritet åt varje åtgärd som kan leda till fler gemensamma bestämmelser för samtliga gemenskapsaktörer.

3.3.2 Vi kan här hänvisa till att revisionsrätten i sin rapport 1998⁽²⁾ hävdade att bedrägeribekämpningen saknade en precis strategi. Där framhölls till och med att det paradoxalt nog finns en gemensam marknad för bedrägerier men inte någon gemensam marknad för tillämpning av lagar. Om man bara räknar med bedrägerierna på mervärdesskatteområdet uppgår de enligt revisionsrätten⁽³⁾ till 70 miljarder euro, vilket motsvarar 21 % av medlemsstaternas sammanlagda intäkter.

3.4 Fördelarna med en effektiv inre marknad och förfaranden som gör det möjligt att upptäcka och bekämpa skatteflykt och skatteundandragande begränsas än en gång av skyddet av nationella intressen. Som kommittén tidigare påpekat⁽⁴⁾ bör "administrativt samarbete och förebyggande av skatteflykt" gå hand i hand med "modernisering och förenkling" av skattesystemen. Detta gäller i ännu högre grad i en utvidgad union där harmonisering blir ännu viktigare. Det är utan tvivel så att många slag av bedrägeri står i direkt samband med de ansevärd skillnader som i vissa fall föreligger mellan de punktskattesatser som tillämpas i de olika medlemsstaterna.

3.5 Det vore lämpligt att stödja överstatliga juridiska mekanismer som Europabolaget med adekvata skattepolitiska instrument och förfaranden för kontroll och informationsutbyte. Med andra ord skulle man kunna utforma ett "europeiskt" system för informationsutbyte och kontroll som är fristående från de nuvarande nationella förfarandena och kan tillämpas successivt.

3.6 EESK vill peka på enhällighetsprincipens begränsningar, som för närvarande tillämpas vid de flesta gemenskapsbeslut på skattepolitikens område, och upprepar att det är nödvändigt att överge denna princip till förmån för majoritetsbeslut, om nödvändigt med kvalificerad majoritet, när det rör sig om skatter som påverkar inre marknads funktion eller som snedvrider konkurrensen.

3.7 Det är märkligt att det ofta görs allmänna hänvisningar till de konstitutionella principerna om rättvis beskattning när man talar om en eventuell snedvridning av den europeiska inre marknaden, samtidigt som man accepterar faktiska skillnader och förmåner, vilka påverkar övriga medlemsstater och som är resultatet av nationella lagstiftningar och förfaranden.

3.8 Med hänsyn till gällande nationella förfaranden och den politiska strävan att inte underminera dessa strukturer accepterar EESK de föreslagna ändringarna som en kompromiss och ett ytterligare steg, om än otillräckligt, mot en modernisering av samarbetet mellan medlemsstaterna. Kommittén ser mycket positivt på att information som utbyts via datoriserade system skall tillmätas samma juridiska värde som skriftliga dokument. Kommittén uppmanar för övrigt medlemsstaternas behöriga myndigheter att snabbt svara på begäran om samarbete från andra myndigheter, utan att låta dessa förfaranden stå tillbaka för rent nationella undersökningar. I detta sammanhang bör naturligtvis instrumenten för kontroll och informationsutbyte tekniskt anpassas till de former av skatteflykt och skatteundandragande som är mest utvecklade och som använder sig av den allra nyaste tekniken.

3.9 EESK anser att det vore lämpligt att förse kommissionen med mer omfattande operativa och utredningstekniska maktbefogenheter, till exempel via OLAF som skulle kunna ges vidsträckta överstatliga befogenheter för kontroll, utredning och ingripande.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹⁾ EESK:s yttrande om "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 77/388/EEG", EGT C 19, 21.1.1998, s. 56.

⁽²⁾ EGT C 349, 17.11.1998, s.15.

⁽³⁾ Se fotnot 10.

⁽⁴⁾ EESK:s yttrande om Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 218/92/EEG, EGT C 116, 20.4.2001, s. 59.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kroatiens ansökan om EU-medlemskap"

(2004/C 112/20)

Den 15 juli 2003 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Kroatiens ansökan om EU-medlemskap".

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 9 mars 2004. Föredragande var Rudolf Strasser.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars 2004) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 98 röster för och 3 nedlagda röster:

1. Inledning

1.1 Vad gäller förbindelserna med staterna i västra Balkan inriktar sig EU:s politik på att stärka demokratin i dessa länder och på att främja försoning och samarbete. Sedan 1991 har EU beviljat finansiellt stöd inom ramen för olika program, vilket för Kroatien till och med år 2002 har uppgått till en summa på omkring 500 miljoner euro. 1999 lade EU fram ett förslag om en stabiliserings- och associeringsprocess med staterna i västra Balkan.

1.2 Europeiska unionen meddelade vid toppmötet i Zagreb den 24 november 2000 att det finns möjlighet till ett EU-medlemskap och ett motsvarande stödprogram till Balkanstaterna, under förutsättning att de uppfyller Köpenhamnkriterierna och de förpliktelser som föreskrivs i fördraget om Europeiska unionen. Staterna i västra Balkan meddelade att de accepterade EU:s förpliktelser och stabiliserings- och associeringsprocessen, särskilt att, efter undertecknandet, införa stabiliserings- och associeringsprocessen som ett instrument för förberedelserna inför ett EU-medlemskap.

1.3 Den 21 februari 2003 lämnade den kroatiska regeringen in en ansökan om medlemskap i Europeiska unionen. Rådet beslutade att uppmana Europeiska kommissionen att agera i enlighet med artikel 49 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och att presentera sina synpunkter på denna medlemskapsansökan.

2. Allmänt

2.1 Den 25 juni 1991 förklarade sig Kroatien självständigt från Jugoslavien. Kriget med Serbien avslutades först 1995 i och med fredsavtalet i Dayton. Krigshandlingarna orsakade stor förstörelse och ledde till en rejäl tillbakagång av BNP-nivån. Kriget orsakade också stora förluster i civilbefolkningen och fick negativa sociala följder i stora delar av landet.

2.2 BNP-nivån sjönk med 36 % mellan 1990 och 1993⁽¹⁾. Framför allt industriproduktionen drabbades hårt av krigets konsekvenser. Till följd av Jugoslaviens delning och framför allt

på grund av kriget, måste Kroatien inte bara få bukt med övergången från en socialistisk planekonomi till en fungerande marknadsekonomi, utan också omfattande omstruktureringar i många av landets näringslivsgrenar.

2.3 Kroatien har en areal på, 56 542 km² och omkring 4,5 miljoner invånare. I enlighet med en folkräkning från 2001 tillhör 7,47 % av invånarna en minoritetsgrupp. Den till antalet största minoritetsgruppen är serberna som utgör 4,5 % av befolkningen. Resten fördelar sig på bosnier, italienare, ungrare, albaner, slovenier, romer osv.

2.4 Tiden efter kriget mot Serbien var fram till president Tudjmans död (1999) och parlamentsvalen i januari 2000 starkt präglad av det nationalistiskt färgade partiet HDZ. I och med bildandet av en koalitionsregering och valet av Stjepan Mesic till president år 2000 skapades den politiska grunden för nödvändiga reformer. Vid valet till Kroatiens parlament den 23 november 2003 fick partiet HDZ, som inte längre tillhörde de extrema nationalistiskt färgade krafterna, flest röster och fick uppdraget att bilda en ny regering. EESK välkomnar att den nya kroatiska regeringen också uttryckligen håller fast vid en integrerings- och reformkurs och anstränger sig för att uppnå ett EU-medlemskap, som stöds av en klar majoritet av befolkningen.

2.5 De makroekonomiska indikatorerna har förbättrats avsevärt, i synnerhet efter år 2000. Landet uppnådde en rejäl ekonomisk tillväxt (+ 4,1 %) 2001. Den ekonomiska tillväxten 2002 låg på 5,2 % och fortsatte fram till tredje kvartalet 2003 då den sjönk till 3,5 %. Landet kunde sänka sin inflation från 7,4 % år 2000 till 2,3 % 2002 och i december 2003 låg den på 2,2 %. Denna utveckling beror framför allt på en hög inhemsk efterfrågan, en stabil växelkurs, liberaliseringsåtgärder inom handeln, en måttlig löneutveckling, ökad produktion och större konkurrens⁽²⁾. Däremot är arbetslösheten fortfarande mycket hög, ca 15 %, handelsbalansunderskottet 2003 har nått en ny högsta nivå på 7,125 miljarder US dollar och statsskulden har ökat ytterligare.

⁽¹⁾ Världsbankens rapport nr 25435 HR.

⁽²⁾ Man bör beakta att Kroatiens BNP/capita bara utgör ungefär en tredjedel av Sloveniens BNP/capita.

2.6 Trots att antalet arbetslösa åter har kunnat minskas något är den höga arbetslösheten på omkring 15 % ⁽¹⁾ ett av de största sociala och politiska problemen. EESK anser att man måste ställa sig särskilt kritisk till det faktum att arbetslösheten i vissa regioner ligger på upp till 40 %. Man måste därvid beakta att Kroatens sysselsättningsgrad på knappt 50 % är mycket lågt jämfört med EU:s sysselsättningsgrad (över 60 %). I detta sammanhang vill EESK påpeka att svartarbetet i Kroatien är omfattande. Det kommer att bli en av de största utmaningarna för den kroatiska regeringen att, bland annat med företagvänliga medel, minska den "svarta ekonomin".

2.7 Europeiska kommissionen, IWF och Världsbanken ställer sig kritiska till Kroatiens statsskuld. Utlandsskuldena, angivna i procentandel av BNP, ökade trots mycket höga skatter från 44,8 till 48,8 % 1998 och till 74,3 % 2003 ⁽²⁾. En grundläggande orsak till den kraftiga ökningen är också efterkrigstidens stora behov av investeringar i infrastruktur och offentliga anläggningar. EESK anser att de stora privata skulderna till följd av en kraftig konsumtionsökning också utgör ett problem.

2.8 I en studie som utförts av Världsbanken ⁽³⁾ konstateras kritiskt bl.a. att Kroatien lägger ned mycket mer pengar på offentlig förvaltning, 11,2 % av BNP, än vad anslutningsländerna gör (i genomsnitt 7,2 %). En liknande situation gäller också för överföringar.

3. Demokrati och rättsstat

3.1 Europeiska kommissionen fastställde i sin årsrapport 2003 om stabiliserings- och associeringsprocessen bl.a. följande:

- De demokratiska institutionerna fungerar bra. Den politiska dialogen mellan regeringen och oppositionen är ofta svår eftersom interna problem ofta får överhanden på den internationella dagordningen.
- Parlamentet utövar sina befogenheter obehindrat och oppositionen kan obehindrat komma till uttryck i det parlamentariska arbetet.
- Lagstiftningsarbetet har kunnat påskyndas.

EESK välkomnar dessa framsteg eftersom man därmed har skapat en avgörande förutsättning för deltagandet i den europeiska integrationsprocessen. Det ligger i Kroatiens intresse att eliminera alla de brister som fortfarande står i vägen för att demokratin och rättsstaten skall fungera.

⁽¹⁾ Enligt ILO:s beräkningsmetod. Kroatiens statistiska centralbyrå uppger emellertid en arbetslöshet på 22,5 % för 2002.

⁽²⁾ European Economy, Occasional Papers, nr 5, januari 2004.

⁽³⁾ Världsbankens rapport nr 25434-HR.

3.2 I kommissionens årsrapport ⁽⁴⁾ fastställs på vilka områden stora ansträngningar fortfarande är nödvändiga. I bedömningen av dagens situation yttrar sig kommissionen, vad gäller områdena rättsväsende, brottsbekämpning och rättsstat, kritiskt till:

- Rättsväsendets arbetssätt (förseningar i rättegångar som sätter rättsstatsprincipen på spel, brist på personal med tillräckliga kvalifikationer, "dokumentköer" etc.).
- Respekten för de rättsstatliga reglerna vid verkställigheten av straff.
- Bristerna i bekämpandet av korruption.
- Den otillfredsställande behandlingen av asylsökande.
- Osäkerheten vad gäller rättskipning.

3.3 Kroatiens regering lade i slutet av 2002 fram en "grönbok" om en reform av landets rättsväsende. I och med inrättandet av en juristutbildning och överföringen av uppgifter till notarier och domstolstjänstemän vidtogs viktiga åtgärder. EESK hoppas att ytterligare nödvändiga reformåtgärder kommer att vidtas systematiskt.

3.4 Ett stort problem är för närvarande den brist som fortfarande råder på personal med tillräckliga kvalifikationer och på teknisk utrustning. EESK anser att dröjsmålen i rättegångarna, som resulterar i en "dokumentkö", leder till bristande rättssäkerhet som i sin tur också utgör ett hinder för de nödvändiga strukturreformerna.

3.5 I likhet med några anslutningsländer har Kroatien en lång tradition vad gäller lagfart. Eftersom detta register inte har aktualiserats på flera årtionden är det mycket svårt att fastställa hur de verkliga egendomsförhållandena ser ut. Detta är ett hinder för de privatiseringar som krävs. EESK anser att ett upprättande av en modern fungerande dokumentation av fastighetsköp är oundvikligt framför allt också inom ramen för förberedelserna inför en EU-anslutning. Ett stort steg i rätt riktning togs i och med inrättandet av en fastighetsregistermyndighet.

3.6 Ett allvarligt politiskt problem är samarbetet mellan Kroatien och Internationella krigsförbrytartribunalen för det forna Jugoslavien. Det hittills otillräckliga samarbetet har medfört att EU-medlemsstaterna inte varit beredda att ratificera stabiliserings- och associeringsavtalet. EESK anser att det vore mycket ofördelaktigt för Kroatien om kommissionens rekommendationer inte genomförs i denna mycket känsliga fråga. Vi hoppas att den kroatiska regeringen efterkommer eventuella utlämningsframställningar från Haag-tribunalen.

⁽⁴⁾ KOM(2003) 139 slutlig, 26.3.2003.

3.7 Frågan om återförande av flyktingar och fördrivna personer, som för Kroatien är av stor politisk betydelse, är säkerligen ett problem som är svårt att bemästra. Det rör sig om ungefär 250 000 människor. Problemen ligger i återuppbyggandet av förstörd egendom, tillbakalämnande av egendom, icke-befintliga bostäder och otillräckliga möjligheter till förvärv av bostäder. I och med fredsavtalet som slöts i Dayton ålade sig Kroatien en rad förpliktelser vad gäller återförandet av flyktingar. EESK är medveten om att det nödvändiga infriandet av dessa löften är en stor börda och förväntar sig att detta problem löses snarast möjligt.

3.8 I december 2002 antog Kroatien en grundlag till skydd för minoriteter som skall säkerställa minoritetsgruppernas rättigheter. Denna lag skall inte bara säkerställa minoritetsgruppernas representation i valda organ, utan också i rättsväsendet och andra statliga administrativa inrättningar. EESK vill påpeka att det – som på andra rättsområden – slutligen är genomförandet och tillämpningen av lagarna som är avgörande. Kommittén utgår från att den diskriminering som fortfarande existerar gentemot romer exempelvis i samband med val, kommer att elimineras i framtiden, och välkomnar de ansträngningar som gjorts under den senaste tiden.

3.9 EESK uttryckte i sitt initiativyttrande om "Det civila samhället i sydöstra Europa" (⁽¹⁾) att "en av de viktigaste förutsättningarna för en sund och stabil demokrati är oberoende, fria och starka medier och en allmänhet som är tillräckligt välinformerad för att kunna spela en aktiv och relevant roll i landets styre".

3.10 EESK uppskattar de ansträngningar som hittills har gjort i Kroatien för att förbättra oberoendet och friheten hos medierna. Det är glädjande att det finns ett stort spektrum av oberoende tryckta medier, som är lämpliga för att återge de många olika åsikter som finns i landet och i de kulturella och språkliga minoritetsgrupperna. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén hoppas att mediernas oberoende i full omfattning säkerställs vid genomförandet av den reform av statens radio och telekommunikationer som beslutsenligt skall äga rum och att kravet på acceptans vad gäller åsikts- och befolkningsmångfald därvid också respekteras.

4. Marknadsekonomi och strukturreformer

4.1 I kommissionens årsrapport påpekas att Kroatien har kommer längre än de andra länderna på västra Balkan när det gäller övergången till marknadsekonomi. Kommissionen understryker emellertid att privatiseringsprocessen har stannat upp från 2002. Världsbanken konstaterar i sin rapport att privatiseringsprocessen fortfarande inte tillnärmelsevis är avslutad och också att omstruktureringen av näringslivet inte är tillräcklig.

(⁽¹⁾) REX 123-EGT C 208, 3.9.2003, s. 82.

Under 2003 genomförde den kroatiska privatiseringsfonden (HFP) visserligen ytterligare privatiseringar inom vissa områden som t. ex. banksektorn, men dessa var inte tillräckligt omfattande. Kommittén anser det vara viktigt att den nya regeringen på ett lämpligt sätt påskyndar den nödvändiga privatiseringsprocessen, särskilt inom industrin, turismnäringen och jordbruket. De möjligheter som finns till offentlig-privata partnerskap bör också utnyttjas.

4.1.1 EESK anser dessutom att man vid privatiseringar också måste beakta de arbetstagares intressen som är direkt berörda. För att så långt som möjligt undvika negativa sociala effekter krävs kompletterande arbetsmarknadspolitiska åtgärder t.ex. i form av betald omskolning. Kommittén påpekar i sammanhanget att den sociala dimensionen också måste beaktas i samband med världsbankens och internationella valutafondens rekommendationer, där tyngdpunkten ligger på liberalisering, privatisering och avreglering.

4.2 Något som också bör kritiseras är att den kroatiska staten fortfarande ger ett betydande stöd åt statlig verksamhet som går med förlust, vilket även utgör ett problem i samband med statsskulden. Mellan 1996 och 2000 minskade antalet sysselsatta inom statlig verksamhet med 27 % och inom den privatiserade sektorn med 14 %. Sysselsättningen inom privata företag har däremot stigit med 50 % (⁽²⁾). Arbetsmarknadens parter i Kroatien ser det också som ett problem att för få produktionsföretag inrättas, särskilt små och medelstora företag. Kommittén delar också uppfattningen att förbättrad utbildning och fortbildning och investeringar i teknisk utrustning vid utbildningsenheterna skall betraktas som en viktig insats för att lösa sysselsättningsfrågan.

4.3 Industrin står för närvarande för knappt 23 % av BNP och sysselsätter omkring 300 000 personer (vilket är ca 25 % av den totala arbetskraften) (⁽³⁾). Många företag går med förlust och har delvis stora skulder. På grund av brist på kapital arbetar man fortfarande i stor utsträckning med föråldrad teknik, vilket medför att produkterna i internationella sammanhang inte alltid är tillräckligt konkurrenskraftiga. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén understryker därför nödvändigheten av att Kroatien, för att förbättra sin konkurrenskraft, lägger ned mer pengar på forskning och utveckling (2001: 1,09 % av BNP) (⁽⁴⁾) och vidtar stimulansåtgärder för att nya företag skall startas, framför allt små och medelstora företag, samt eliminerar de administrativa hinder som står i vägen för denna förutsättning.

4.4 Kroatien har en effektiv läkemedelindustri och kemisk industri. Textilindustrins situation ser däremot mörk ut. Den tunga industrin, framför allt varvsindustrin, är till största del fortfarande i statlig ägo och går med stort underskott.

(⁽²⁾) Världsbankens rapport, sid. 87 ff.

(⁽³⁾) Kroatiens statistiska centralbyrå.

(⁽⁴⁾) Svar på Europeiska kommissionens enkät.

4.5 Turismnäringen är särskilt viktig för Kroatians ekonomi eftersom dess andel av BNP uppgår till över 20 % och dess sysselsättningsandel till nästan 6 %. Turismen drar in omkring en tredjedel av de totala intäkterna i utländsk valuta. Kommittén ser det som ett problem att antalet sysselsatta inom statlig turismverksamhet fortfarande är mycket stort. Särskilt på området turism skulle man genom att påskynda en privatisering kunna utnyttja den potential som finns på ett bättre sätt. En öppning för utländska investeringar i sektorn vore önskvärd.

4.6 Efter det att Kroatien övervunnit bankkrisen 1998 uppnådde landet mer säkerhet och stabilitet genom att sälja av en del av sina statligt ägda banker till utländska investerare inom bankväsendet. Produktiviteten och tjänsteutbudet förbättrades avsevärt. Kommittén ser däri en viktig förutsättning för bemästrandet av de nödvändiga strukturåtgärderna i den kroatiska ekonomin. EESK vill emellertid påpeka att Kroatians lån fortfarande är lika kostnadskrävande och att detta försvårar nödvändiga investeringar.

4.7 Det krävs att statsförvaltningen stöder de nödvändiga strukturreformerna och förstärkandet av ekonomins konkurrenskraft. Kommittén anser att den nuvarande strukturen i Kroatians statsförvaltning inte är tillräckligt effektiv för att denna helt skall kunna uppfylla de uppgifter och krav som den ålagts. EESK utgår från att de olika stödprogram som finns, SIGMA (¹) t. ex., är till hjälp. För den decentralisering som planeras är det av avgörande betydelse att uppgiftsfördelningen mellan de centrala och lokala myndigheterna optimeras.

4.8 Kroatien har ett jämförelsevis väl utbyggt system för social trygghet. År 2001 ägde en reform av pensionssystemet rum, vilket å ena sidan skall leda till en avlastning av statsbudgeten, och å andra sidan få en positiv effekt på den ekonomiska utvecklingen. Denna reform välkomnades av majoriteten av den kroatiska befolkningen. Arbetsmarknadsreformer – också de som syftar till ökad flexibilitet – måste åtföljas av föranstaltningar för säkerhet och social trygghet och bygga på en fungerande arbetsrättslagstiftning.

4.9 Ett stort behov av åtgärder återstår också på jordbruksområdet. Kroatians jordbruk präglas av små företag med en markareal på i genomsnitt 5 ha. Världsbanken konstaterar i sin rapport att 30 % av jordbruksarealen fortfarande är i statlig ägo, att egendomsförhållandena vad gäller 40 % av marken inte är uppklarade och att det kommer att behövas ytterligare 15 år för att reda ut vem som äger denna mark. Kroatians jordbruk är i dagsläget föga konkurrenskraftigt. Jordbruket utgör en förhållandevis hög andel av BNP, 9 %, och står för omkring 8 % av sysselsättningen. Den svaga konkurrenskraften leder

också till att råvaror måste importeras till den kroatiska livsmedelsindustrin, som är relativt produktiv.

4.10 Det stora antalet små jordbruksföretag brukar $\frac{3}{4}$ av den totala jordbruksarealen och resten utnyttjas, som tidigare, av några få stora jordbruksföretag. Till följd av skador som kriget orsakat (t.ex. genom utplacering av minor) är en stor del av den produktiva jordbruksmarken bara delvis användbar. Medan de privata jordbruksföretagen redan 1998 uppnådde produktionsnivån från 1990, har de jordbruksföretag som fortfarande är i statlig ägo inte anpassat sig till de nya ekonomiska omständigheterna.

4.11 Ägarförhållandena, som fortfarande är oklara är ett stort hinder för de nödvändiga strukturreformerna i det kroatiska jordbruket. Samma sak gäller för beviljande av lån för modernisering av landets jordbruksverksamhet. På grund av att riskerna är så höga är bankerna ofta inte beredda att bevilja lån för investeringar i jordbruket.

4.12 År 2003 trädde ett nytt stödprogram för jordbruket i kraft. EESK hoppas att man med denna reform å ena sidan ökar det kroatiska jordbrukets konkurrenskraft, och å andra sidan underlättar vägen mot ett EU-medlemskap. Kommittén anser det vara nödvändigt att en fungerande politiskt oberoende facklig organisation snabbt inrättas i samband med moderniseringen av det kroatiska jordbruket, jämte de nödvändiga förbättringarna inom utbildning och rådgivning.

5. Genomförandet av stabiliserings- och associeringsavtalet och utnyttjandet av stödprogrammen

5.1 Genomförandet av stabiliserings- och associeringsavtalet spelar en avgörande roll i förberedelserna för EU-medlemskap. Avtalet har ännu inte ratificerats av gemenskapen och medlemsstaterna. I väntan på detta gäller under en övergångsperiod ett interimsavtal (se 3.6).

5.2 I oktober 2001 antog den kroatiska regeringen en handlingsplan för genomförandet av avtalet. Ett antal åtgärder har redan genomförts. Målet är att senast vid utgången av 2006 uppnå den mognad som krävs för ett EU-medlemskap. För att uppnå de ambitiösa målen har det inom alla regeringsmyndigheter utsetts en samordnare för frågor rörande den europeiska integrationen.

5.3 I december 2002 fattades för år 2003 beslut om ett regeringsprogram för Kroatians integration i EU. Tyngdpunkterna i detta program är

— ekonomisk anpassning,

— harmonisering av kroatisk rätt med gemenskapsrätten,

(¹) Stöd för förbättrande av styrelse och management i de central- och östeuropeiska länderna (inrättat som ett Joint venture-program mellan OECD och EU).

- förbättring av förvaltningens prestationsförmåga,
- en strategi för att informera den kroatiska allmänheten,
- nödvändiga anpassningar av lagstiftningen enligt förpliktelserna i stabiliserings- och associeringsavtalet.

Fram till utgången av 2003 vidtogs enligt uppgift från de kroatiska myndigheterna mer än 109 lagstiftningsåtgärder med anledning av detta. I januari 2004 fattades beslut om det andra integrationsprogrammet med sikte på genomförandet av gemenskapens regelverk. Under 2004 kommer genomförandeförordningarna till dessa att antas. EESK uppskattar dessa ansträngningar från Kroatien men är medveten om att genomförandet på vissa områden på grund av otillräcklig förvaltningskapacitet är förbundet med vissa svårigheter (t.ex. harmoniseringen med Eurostat).

5.4 Vid genomförandet av stabiliserings- och associeringsavtalet spelar Cardsprogrammen för Kroatien en oumbärlig roll. Dessa utgör utan tvivel ett viktigt bidrag inte bara för moderniseringen och demokratiseringen utan också för att ta itu med nödvändiga miljöåtgärder. EESK utgår ifrån att de stödprogram som inrättats för kandidatländerna (ISPA, Sapard, Phare, Taix m.fl.) kommer att stå även till Kroatien till förfogande om Europeiska kommissionen uttalar sig positivt om Kroatien ansökan om medlemskap.

5.5 För att den kroatiska ekonomin med framgång skall kunna uppfylla den inre marknadens krav måste det civila samhället vara med och bära upp de nödvändiga reformerna, liberaliseringen och anpassningen till EU-rätten. En nödvändig förutsättning för detta är att den kroatiska befolkningen erhåller löpande och uttömmande information om betydelsen och effekterna av en integration i EU och att de representativa sammanslutningarna för det civila samhället involveras i de politiska beslutsprocesserna.

6. Regionala problem

6.1 Skillnaderna i ekonomisk utveckling och välfärd mellan vissa storstadsområden och landsbygdsområden är delvis mycket stora. Ett betydande antal både större och mindre regioner, framför allt Slavonien och Lika-Senj, drabbades dessutom särskilt hårt av kriget, som lagt stora hinder i vägen för deras ekonomiska utveckling.

6.2 För att stimulera de eftersatta regionerna inrättades i februari 2002 en fond som framför allt har till uppgift att stödja de områden som drabbats särskilt hårt av kriget, av avfolkning eller som är missgynnade på annat sätt, t.ex. vissa öar och bergområden.

6.3 I årsrapporten 2003 konstaterade Europeiska kommissionen kritiskt att man å ena sidan ännu inte fastställt några kriterier för hur medlen skall tilldelas och att man å andra sidan inte tydligt fastställt ansvarsfördelningen för denna process.

Kommittén rekommenderar att man snabbt försöker ta itu med de olösta problemen. Detta är en viktig förutsättning för att EU:s olika program, t.ex. Interreg, skall kunna utnyttjas på avsett sätt.

7. Miljö

7.1 I Världsbankens rapport framställs miljösituationen i Kroatien, jämfört med andra stater i Centraleuropa, i en god dager. På områdena dricksvattenförsörjning, avloppsrening och avfallshantering krävs dock stora investeringar för att Kroatien skall uppfylla EU:s normer.

7.2 Avloppsreningen i kustområdena ligger nästan på EU-nivå på grund av dessas betydelse för turismen och landets internationella förpliktelser om att hålla Medelhavet rent. I övriga områden krävs det fortfarande stora investeringar för uppsamling och rening av avloppsvatten. Samma sak gäller uppsamling och hantering av avfall, framför allt riskavfall. Kommittén konstaterar att Kroatien i sina ansträngningar att förbättra lagstiftningen på området låtit sig ledas av EU:s direktiv och redan gjort vissa framsteg.

7.3 Kvaliteten på luften har förbättrats under det senaste årtiondet, vilket dock delvis kan förklaras med industriproduktionens tillbakagång i samband med kriget och de ekonomiska problemen. I stadsområdena är luftens bristfälliga kvalitet fortfarande ett stort problem. Med det ekonomiska uppsving som kan förväntas krävs det inom transportsektorn och vid energitvinningen åtgärder för att minska utsläppen.

7.4 Den relativt stora ytan skyddade områden (runt 10 %) står i proportion till den stora biologiska mångfalden, de många ekosystemen och de enastående landskapen. En del av dessa står nu under Unescos beskydd. Trots dessa skyddsåtgärder ökar trycket på den biologiska mångfalden. De skyddsåtgärder som vidtagits och de naturskyddsområden som finns är inte tillräckliga.

7.5 EESK önskar påpeka att det i Kroatien liksom i de flesta anslutningsländerna krävs stora investeringar för att landet skall kunna uppfylla EU:s normer på miljöområdet. Kommittén anser att Kroatien måste erhålla tillräckligt stöd i sina ansträngningar för att förbättra situationen.

8. Internationellt samarbete och relationerna till grannländerna

8.1 En viktig förutsättning för att Kroatien framgångsrikt skall kunna delta i den europeiska integrationsprocessen är att landet uppfyller de åtaganden som gjordes i fredsavtalen i Dayton och Paris och i samband med medlemskapet i Europarådet (sedan 1996). EESK konstaterar att den kroatiska regeringen uttalat sitt stöd för dessa åtaganden men att den inte är helt konsekvent på alla områden.

8.2 Goda relationer till grannländerna är en förutsättning för ett liv sida vid sida i fred. EESK konstaterar att det ekonomiska samarbetet med grannländerna i Kroatien omedelbara närhet utvecklats mer positivt än de politiska relationerna till vissa grannar. Kommittén anser att man snabbt måste komma fram till en lösning rörande den ännu inte fastställda havsgränsen mellan Slovenien och Kroatien. Detta problem har ytterligare förvärrats genom att det kroatiska parlamentet ensidigt utvidgat sina sjö rättigheter genom inrättandet av en "ekologisk skydds- och fiskezon" (1) vid Adriatiska havet. EESK framhåller i sammanhanget kravet på att respektera reglerna inom den internationella sjö rätten.

8.3 Ett viktigt steg för internationaliseringen av den kroatiska ekonomin var att landet gick med i Världshandelsorganisationen (WTO) 2000.

8.4 I början av 2002 trädde interimsavtalet för stabiliserings- och associeringsavtalet (undertecknat den 29 oktober 2001) i kraft. Omfattande handelslättnader hänger samman med detta. Sedan den 1 mars 2003 är Kroatien medlem av Cefta (det centraleuropeiska frihandelsavtalet). Kroatien har sammanlagt 35 frihandelspartner (inklusive EU:s medlemsstater). Redan nu omfattas 90 % av den kroatiska utrikeshandeln av tullförmåner och efter övergångsperioden för stabiliserings- och associeringsavtalet kommer mer än 2/3 av den kroatiska utrikeshandeln att omfattas av tullfrihet. Under 2003 exporterade den kroatiska ekonomin varor till ett värde av 5,65 miljarder US-dollar och importerade varor till ett värde av 12,77 miljarder US-dollar, vilket gav ett underskott i handelsbalansen på 7,12 miljarder US-dollar.

9. Det organiserade civila samhället

9.1 Det organiserade civila samhället spelar en viktig roll både i samband med övergången till marknadsekonomi och i anslutningsprocessen. I Kroatien finns det mer än 20 000 icke-statliga organisationer. Den 1 januari 2002 trädde lagen om mötes- och föreningsfrihet i kraft. Föreningsfriheten och tillsynen över de icke-statliga organisationernas verksamhet fick därmed en mer liberal utformning.

9.2 EESK har i sitt yttrande "Det civila samhället i sydöstra Europa" som en viktig förutsättning för stabilitet och välfärd framhåvt vikten av

- att det civila samhällets organisationer blir starka och att delaktighetsdemokratin blir till en del av kulturen,
- att det civila samhällets organisationer i en delaktighetsdemokrati måste vara autonoma, någotsom det överlag fortfarande finns föga förståelse för,
- att den sociala dialogen förbättras,
- att det förs en bred civil dialog bland annat för ett starkare miljömedvetande.

Kommittén välkomnade i sitt yttrande uttryckligen de kroatiska myndigheternas uttalande om att det civila samhällets utveckling var en fråga av högsta prioritet för regeringen.

(1) "Protected Ecological and Fishing Zone (PEFZ)"

9.3 Den förra kroatiska regeringen utarbetade en proposition enligt vilken det skulle inrättas ett forum som skulle göra det möjligt för det civila samhällets organisationer (icke-statliga organisationer) att rådgöra i olika ämnen av intresse för dessa organisationer och utarbeta yttranden om dessa. Detta skulle stärka den civila dialogen. Den 16 oktober 2003 inrättades den nationella stiftelsen för främjandet av det civila samhället, som fullgör det planerade forumets funktioner. Företrädarna för de icke-statliga organisationerna har möjlighet att utöva inflytande i dess styrelse. EESK ser positivt på denna åtgärd och det finansiella stödet till de icke-statliga organisationernas arbete. Kommittén gläder sig vidare över att de icke-statliga organisationerna kan delta i arbetet i det ekonomiska och sociala rådets arbetsgrupper och hoppas att detta deltagande skall utvidgas ytterligare.

9.4 1999 grundades det andra kroatiska ekonomiska och sociala rådet. Det består av tre parter och sammanlagt 15 ledamöter. Vid sidan om regeringen finns här arbetsgivarorganisationer och fackföreningar företrädna. Institutionellt företräds arbetsgivarsidan av ett enda förbund (den kroatiska arbetsgivarföreningen) och arbetstagsidan av fem fackförbund (med en ledamot per fackförbund). Ordförandeskapet roterar regelbundet. Arbetet sker i sju kommittéer, och besluten fattas vid en plenarsession, som vanligtvis äger rum var tredje månad. De organisatoriska uppgifterna handhas av ett av regeringen för detta mål inrättat presidium.

9.5 Det kroatiska organet har liksom de ekonomiska och sociala råden i olika EU-medlemsstater i uppgift att bland annat befatta sig med grundläggande frågor rörande den ekonomiska och sociala politiken, arbetsmarknaden, budgeten och privatiseringen.

9.6 Det ekonomiska och sociala rådet har utan tvivel en viktig roll att spela för den sociala dialogen. EESK anser att ett fungerande ekonomiskt och socialt råd är en viktig förutsättning för ett målinriktat genomförande av de förestående reformåtgärderna, som också stöds av de berörda yrkesgrupperna. Lika stor betydelse har främjandet av en självständig social dialog mellan arbetsmarknadsparterna.

9.7 Arbetat med att bygga upp intresseorganisationer i Kroatien pågår fortfarande. Det är inte alla yrkesgrupper som har en egen intresseorganisation.

9.8 Före 1990 var medlemskap i en facklig organisation praktiskt taget obligatoriskt. Efter systemskiftet har de fackliga organisationerna utvecklats mycket olika i Jugoslaviens f.d. delrepubliker. Det obligatoriska medlemskapet har avskaffats överallt, och de fackliga organisationerna har genomgått en fullständig omstrukturering. I Kroatien finns det många enskilda fackföreningar och fem fackförbund som på grund av sin styrka också finns företrädna i det kroatiska ekonomiska och sociala rådet.

9.9 På grund av splittringen av fackföreningarna i fem nationella förbund kan arbetstagarnas intressen inte alltid i tillfredsställande grad tillvaratas, till exempel i det ekonomiska och sociala rådet. Det görs därför ansträngningar för att inrätta en takorganisation för de enskilda fackförbunden. EESK anser att det vore beklagligt om de kroatiska fackliga organisationerna på grund av denna situation inte till fullo kunde spela den roll som tillkommer dem enligt det nya systemet för samspel mellan arbetsgivare och arbetstagare.

9.10 Arbetsgivarna är organiserade i den kroatiska handelskammaren eller i den kroatiska arbetsgivarföreningen. Handelskammaren har en yrkesuppdelning och en regional uppdelning. Dess viktigaste uppgift är att främja affärsverksamhet inom och utanför Kroatien, till exempel genom att anordna mässor och framför allt fortbildning av medlemmarna. För alla företag registrerade i Kroatien är medlemskap i kammaren obligatoriskt.

9.11 Fram till 1996 representerade handelskammaren arbetsgivarna i förhandlingar om kollektivavtal. Denna uppgift åvilar arbetsgivarföreningen, som är en takorganisation bestående av 23 yrkesförbund. Medlemskap är frivilligt. Man kan konstatera att arbetsgivarföreningen endast företräder vissa kroatiska företagens intressen. De små och medelstora företagen är organiserade i ett eget förbund, som dock endast omfattar en del av företagen. EESK anser att arbetsgivarorganisationerna måste finna lösningar så att alla företag genom representanter kan tillvara sina intressen i det ekonomiska och sociala rådet och gentemot regeringen.

9.12 Den rättsliga grunden för en egen, oberoende intresseorganisation för lant- och skogsbrukare har ännu inte omsatts i praktiken. Lantbrukarna skall tillvarata sina intressen genom en egen avdelning inom handelskammaren. EESK instämmer i Världsbankens bedömning att lantbrukarnas intressen tillvaratas endast i otillräcklig utsträckning, vilket anses vara till stor nackdel vid en tillnärmning till den gemensamma jordbrukspolitik. EESK hoppas att det kroatiska bondeförbundet, som varit verksamt som förening i ett antal år, kan involveras som samtalspartner, medverka i remissförfaranden och snabbt etablera sig som en slagkraftig och oberoende representant för de kroatiska lantbrukarnas intressen.

10. Sammanfattning och rekommendationer

10.1 Den 25 juni 1991 förklarade sig Kroatien självständigt från Jugoslavien. Kriget med Serbien har, förutom stora offer bland civilbefolkningen och stora skador i stora delar av landet, framför allt kraftigt hämmat den ekonomiska utvecklingen.

10.2 Under de gångna åren har mycket förändrats i Kroatien, både politiskt och ekonomiskt. Stora framsteg har gjorts i demokratiseringsprocessen. De makroekonomiska indikatorerna har förbättrats avsevärt, framför allt sedan 2000. Kroatien måste dock vid sidan om övergången från det gamla systemet till en fungerande marknadsekonomi framför allt också ta itu med följderna av kriget.

10.3 Den ekonomiska utvecklingen har sedan några år tillbaka kännetecknats av en glädjande hög tillväxt och en stabilisering av priserna. Arbetslösheten är dock framför allt på landsbygden fortfarande det stora och olösta sociala problemet. Underskottet i handelsbalansen och statsskulden har stigit enormt mycket.

10.4 EESK understryker den betydelse som den självständiga sociala dialogen spelar för reformprocessen och pekar på att det ekonomiska och sociala rådet i enlighet med sitt uppdrag också i framtiden måste tas på allvar av regeringen.

10.5 Kroatien har på enstaka områden inom ekonomin, till exempel banksektorn, gjort stora framsteg i samband med privatiseringen. Överlag har privatiseringen dock genomförts mindre konsekvent än i anslutningsländerna. Detta har samma hämmande effekt på de privata investeringarna som till exempel oklara ägarförhållanden. EESK hoppas att den nya regeringen agerar beslutsamt, inte bara för att driva privatiseringen framåt utan också för att avlägsna andra hinder för privata investeringar.

10.6 För att skapa nödvändiga nya arbetstillfällen i Kroatien krävs inte bara att man stödjer inrättandet av nya företag, och då särskilt små och medelstora företag, utan också att man förbättrar utbildning och fortbildning.

10.7 Europeiska unionen meddelade vid toppmötet i Zagreb den 24 november 2000 staterna på västra Balkan att det finns möjlighet till EU-medlemskap och stödprogram. En förutsättning är att Köpenhamnskriterierna och förpliktelserna enligt EU-fördraget är uppfyllda. Kroatien var det första landet på västra Balkan som den 21 februari 2003 lämnade in en ansökan om EU-medlemskap. EESK ser positivt på detta beslut eftersom Kroatien härigenom beslutat sig för att delta i den europeiska integrationsprocessen.

10.8 EESK uppskattar Kroatiens stora ansträngningar för att skapa förutsättningar för ett EU-medlemskap. Det handlingsprogram för att genomföra stabiliserings- och associeringsavtalet som den kroatiska regeringen beslutat om spelar här en viktig roll. Detta gäller även det regeringsprogram för Kroatiens integration i EU som antogs i slutet av 2002.

10.9 Målsättningarna är utan tvivel mycket ambitiösa. För att skapa förutsättningar för ett EU-medlemskap krävs det en omfattande reformprocess. Avgörande i samband med detta är att man vid sidan om den nödvändiga lagstiftningen, som antogs 2003, också i god tid skapar de administrativa förutsättningarna för ett målinriktat genomförande.

10.10 För att göra framsteg är det enligt EESK dock också mycket viktigt att medborgarna stöder de nödvändiga reformerna, liberaliseringen och anpassningen till EU-rätten. Detta förutsätter att befolkningen erhållit tillräcklig information om betydelsen och effekterna av ett EU-medlemskap. EESK rekommenderar därför att det organiserade civila samhället, och inte bara enstaka yrkesförbund, i hög grad involveras i de nödvändiga beslutsprocesserna. Dessutom måste dessa organisationer kunna ge sina medlemmar saklig information.

10.11 Liksom Europeiska kommissionen ser EESK med oro de olösta problemen inom rättsväsendet, vid korruptionsbekämpningen, vid behandlingen av asylansökningar, framför allt dock i samband med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien i Haag. EESK önskar påpeka att Kroatien

förmåga att ta itu med dessa problem kommer att spela en avgörande roll vid bedömningen av om Köpenhamnskriterierna kan anses vara uppfyllda.

10.12 EESK uppskattar den kroatiska regeringens uttalade vilja att fullgöra sina förpliktelser enligt fredsavtalen i Dayton och Paris. En stor utmaning i samband med detta är repatrieringen av de många flyktingarna.

10.13 Ur EESK:s perspektiv är det för förberedelserna för ett EU-medlemskap också mycket viktigt att de bilaterala relationerna till de omedelbara grannländerna förbättras.

10.14 En viktig förutsättning för stabilitet och välfärd är också att det civila samhällets organisationer är starka och att det finns en livskraftig delaktighetsdemokrati. EESK anser det därför vara positivt att man i Kroatien skapat eller skapar de institutionella förutsättningarna för den sociala och civila dialogen. Avgörande är att alla yrkesgrupper kan få inflytande genom representativa och organisatoriskt starka intresseorganisationer.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om att upprätta gemenskapspatenträtten och om överprövning vid förstainstansrätten"

(KOM(2003) 828 slutlig – 2003/0324 CNS)

(2004/C 112/21)

Den 30 januari 2004 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén beslutade att ge facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion i uppdrag att förbereda ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Daniel Retureau till huvudföredragande vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars 2004) och antog följande yttrande med 53 röster för, 2 röster emot och 2 nedlagda röster:

1. Kommissionens förslag till rådets beslut

vad gäller giltighet och tvister med avseende på patent som meddelas av Europeiska patentverket samt patent som meddelas av nationella patentmyndigheter.

1.1 Presentation av förslaget till beslut

1.1.1 Av de två förslag som antagits samma dag syftar det ena till att ge revisionsrätten behörighet i tvister som gäller det framtida gemenskapspatentet, och det andra till att inrätta en gemenskapspatenträtt som knyts till förstainstansrätten samt en överklagandeavdelning inom förstainstansrätten. Förslaget har också som mål att precisera tillämpningen vad gäller innehåll, personer och plats i samband med talan vid förstainstansrätten i fråga om tvister om gemenskapspatent, samt eventuellt anhängiggörande hos EG-domstolen som överklagandeinstans då det föreligger en allvarlig risk för att enhetligheten i lagstiftningen eller rättspraxisen rörande gemenskapspatent äventyras.

1.1.2 Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 fattades beslut om ett allmänt program inriktat på att förbättra EU-ekonomins konkurrenskraft i syfte att göra den till världens mest konkurrenskraftiga kunskapsbaserade ekonomi. Detta ambitiösa program omfattar flera olika områden, däribland industriell äganderätt. Med avseende på detta har rådet åter tagit upp frågan om skapandet av ett gemenskapspatentsystem för att kompensera begränsningarna i de nuvarande systemen för skydd av tekniska uppfinningar och för att bidra till att stimulera investeringar i forskning och utveckling i gemenskapen.

1.1.3 I inledningen till förslaget erinrar kommissionen om misslyckandet med de första försöken att skapa ett gemenskapspatent i början av 1970-talet. Münchenkonventionen från 1973 (Europeiska patentkonventionen) innebar ett första framsteg, nämligen ett system för meddelande av patent i flera av de länder som skrev under konventionen (för närvarande samtliga EES-länder, Schweiz, Monaco, Liechtenstein och flera anslutningsländer). Detta innebar dock ingen ändring vad gäller nationella rätts- eller domstolssystem som behöll sin behörighet

1.1.4 För att komma till rätta med begränsningarna i Münchenkonventionen undertecknades en konvention om gemenskapspatent i Luxemburg den 15 december 1975. Syftet var att skapa ett enhetligt gemenskapspatent. Denna konvention var i likhet med Münchenkonventionen alltför begränsad och trädde aldrig i kraft, eftersom den inte ratificerades av ett tillräckligt stort antal länder. Försöket följdes 1989 av ett avtal om gemenskapspatent som bland annat innehöll ett protokoll om tvister om giltighet och intrång i patenten, men dessa avtal trädde heller aldrig i kraft.

1.1.5 I unionen, EES-länderna och några anslutningsländer finns i dag följaktligen två parallella icke-gemenskapssystem: nationella patent, som meddelas av nationella patentmyndigheter, och som omfattas av domstolssystemet i det land där ansökan inlämnats; samt EU-patent, som är ett resultat av Münchenkonventionen från 1973. Den konventionen fastställde den gällande materiella patenträtten och möjliggjorde ett enhetligt patenteringsförfarande i de konventionsanslutna länder som de patentsökande angivit. I Münchenkonventionen specificerades dock inte tillämplig nationell rätt eller behörig nationell domstol.

1.1.6 För en och samma tvist om ett patent som inlämnats i flera länder måste de ansökande därför tillgripa lika många förfaranden som det finns behöriga nationella domstolar och på lika många officiella språk, vilket innebär ett avsevärt hinder för utövandet av patenträtten då det handlar om patentsökningar i flera länder. Varje förfarande kan ibland till och med innebära skilda rättsliga utslag beroende på den nationella rätten i det berörda landet.

1.1.7 För att blåsa nytt liv i förslaget till gemenskapspatent, som livligt efterlyses av näringslivskretsar, och som är nödvändigt för inre marknadens funktion, offentliggjorde kommissionen en grönbok i ämnet den 25 juni 1997 ⁽¹⁾. Grönboken följdes av samråd, studier och praktiska förslag.

1.1.8 Efter Europeiska rådet i Lissabon presenterade kommissionen den 1 augusti 2000 ett förslag till rådsförordning om gemenskapspatent. Förslaget omfattade alla juridiska och rättsliga aspekter på detta enhetliga patent, som skulle gälla inom hela gemenskapen. Kommittén har redan uttalat sig positivt om detta ⁽²⁾.

1.1.9 Dessa patent skulle behandlas och meddelas av Europeiska patentverket sedan gemenskapen tagit det nödvändiga steget att underteckna Münchenkonventionen ⁽³⁾, och således följa samma materiella patenträtt som Europapatenten, som skall gälla vid sidan av det nya gemenskapspatentet när detta blir verklighet.

1.1.10 Den förordning om gemenskapspatentet som kommissionen lade fram 2000 ⁽⁴⁾ diskuterades ingående i rådet fram till dess att den reviderade texten presenterades den 4 september 2003. Texten väcker nämligen en rad rättsliga, finansiella och språkliga frågor. Den territoriella aspekten av den industriella äganderätten kommer delvis att ifrågasättas vad gäller gemenskapspatentet. Vissa nationella behörighetsområden kommer trots detta att kvarstå, tillfälligt eller permanent, beroende på det enskilda fallet.

1.1.11 I avvaktan på det slutgiltiga beslutet om rådets förordning (rådet har ensam behörighet i dessa frågor enligt de rättsliga grunderna för de förslag som diskuteras) har kommissionen utgått ifrån de rättsliga aspekterna av rådets gemensamma politiska strategi (som granskades av rådet (konkurrenskraft) den 3 mars och rådet (sysselsättning, socialpolitik, folkhälsa och konsumentfrågor) den 6 mars 2003 ⁽⁵⁾) för att lägga fram dessa båda förslag om å ena sidan tilldelning av behörigheter till EG-domstolen och å den andra inrättandet av särskilda rättsinstanser, deras sammansättning, stadga och behörigheter, överprövningar vid dessa instanser samt de ändringar i domstolens och förstainstansrättens stadgor som dessa nya instanser och behörigheter medför.

1.1.12 Syftet är att förhindra en territoriell och materiell splittring i tvisten om giltigheten för gemenskapspatentet och den industriella äganderätt som är direkt avhängig av detta samt om giltigheten för de eventuella gemenskapstilläggs-skyddet till detta patent genom att skapa en enda rättsinstans inom gemenskapen som skall vara tillgänglig för fysiska och juridiska personer och inleda sin verksamhet senast 2010.

1.2 Förslag till beslut om upprättande av gemenskapspatenträtten och om överprövning vid förstainstansrätten

1.2.1 Den rättsliga grunden till förslaget till beslut om upprättande av gemenskapspatenträtten och om överprövning (det rör sig snarare om överklagande) vid förstainstansrätten utgörs främst av fördragets artiklar 220, 225, 225 A och 245. Andra fördragsartiklar ⁽⁶⁾ och protokollet om domstolens stadga ⁽⁷⁾ är också relevanta. Domstolens och förstainstansrättens stadgor kommer att ändras bara när det är absolut nödvändigt i enlighet med bestämmelserna i rådets slutgiltiga beslut och efter samråd med domstolen och gemenskapens politiska institutioner, på förslag från domstolen själv eller från kommissionen.

1.2.2 Kommissionen föreslår att en gemenskapspatenträtt upprättas inom förstainstansrätten senast 2010. Den skall ha sju domare, varav en ordförande som väljs av de övriga domarna för en period på tre år. Ordföranden kan väljas om. Gemenskapspatenträtten, som består av två avdelningar med tre domare vardera, skall knytas till förstainstansrätten och döma i tvister om intrång och giltighet vad gäller gemenskapspatent, i enlighet med domstolens behörighet. Därutöver skall en särskild avdelning med tre domare inrättas inom förstainstansrätten, där gemenskapspatenträttens avgöranden kan överklagas. Om det behövs en harmonisering av gemenskapsrätten och rättspraxis kan domstolen ingripa som överprövningsrätt under vissa väldefinierade förhållanden. Domarna utses för en period på sex år med möjlighet till förlängning. Vart tredje år ersätts växelvis tre och fyra domare för att säkerställa dels en regelbunden ny tillsättning, dels domstolens kontinuitet.

1.2.2.1 Vad gäller tvister mellan privatpersoner påverkar patenträtten i princip inte giltigheten i gemenskapens rättsakter. Privatpersoner kan emellertid i förekommande fall ifrågasätta vissa bestämmelser rörande patentens giltighet, men endast inom ramen för sitt eget ärende, utan att kunna kräva att en gemenskapsakt annulleras.

1.2.2.2 Gemenskapspatenträttens avgöranden bör också gå att verkställa mot medlemsstater, eftersom dessa behandlas på samma sätt som privatpersoner när det gäller intrång eller patent som inlämnats av en stat.

⁽¹⁾ EGT C 129, 27.4.1998.

⁽²⁾ EGT C 155, 29.5.2001.

⁽³⁾ Detta innebär en översyn av Münchenkonventionen enligt den diplomatiska metod som kommer att inbegripa alla stater, vare sig de är medlemmar av gemenskapen eller ej.

⁽⁴⁾ Se EESK:s yttrande om förslag till rådets förordning om gemenskapspatent av den 29 mars 2001, EGT C 155, 29.5.2001.

⁽⁵⁾ Not från rådets sekretariat till delegationerna, interinstitutionellt ärende 2000/0177 (CNS), nr 7159/03 PI, 7.3.2003.

⁽⁶⁾ Artiklarna 241, 243, 244 och 256 i fördraget samt artikel 14 i bilaga II till stadgan. Vad gäller artikel 256 kommer domstolen av tidsskäl själv att besluta om verkställigheten av sitt avgörande.

⁽⁷⁾ EGT C 325/167, 24.12.2002. Domstolens stadga kan ändras genom ett enhälligt beslut i rådet (artikel 245 i fördraget) på begäran av domstolen eller kommissionen. Beroende på varifrån begäran kommer skall kommissionen, domstolen och parlamentet rådfrågas. Ändringarna får emellertid inte beröra avdelning I i domstolens stadga.

1.2.3 Vad gäller gemenskapspatenträtten bör bestämmelser om utnämning av domare, val av ordförande, överprövningar vid förstainstansrätten och övriga för domstolen specifika bestämmelser om exempelvis sammansättning, rättspraxis och särskilda bestämmelser rörande förfaranden i avdelningarna, som skiljer sig från eller är en anpassning av domstolens och förstainstansrättens stadga, så långt det är möjligt införas i den bilaga till domstolens stadga som rör särskilda rättsinstanser.

1.2.4 Domarna väljs från en förteckning som upprättas av en rådgivande kommitté. Förteckningen innehåller dubbelt så många namn som poster som skall tillsättas. De utnämns av rådet genom enhälligt beslut. Domarna måste ha patenträttslig sakkunskap och erfarenhet på erkänt hög nivå. Den rådgivande kommittén, som utses av rådet, skall bestå av sju ledamöter, främst tidigare domare vid domstolen, förstainstansrätten eller gemenskapspatenträtten, och eventuellt "advokater med erkänd kompetens", samtliga mycket kompetenta och opartiska.

1.2.5 Tekniska experter skall bistå domarna under hela handläggningen av målet. De väljs ur de viktigaste områdena inom forskning och teknik som är föremål för patentansökningar. Det skall inte finnas någon generaladvokat.

1.2.6 Rättegångsspråket skall vara det språk som talas i det land där svaranden är bosatt eller ett av svaranden valt officiellt språk om det finns fler än ett gemenskapsspråk i hans eller hennes hemland. Parterna får emellertid, med rättens samtycke, välja ett av de officiella språken som rättegångsspråk. Om det rör sig om ett överklagande skall överprövningsspråket och rättegångsspråket i andra instansen vara detsamma som i den första. De närvarande parterna och vittnena skall under förhandlingarna kunna använda ett annat officiellt språk än rättegångsspråket. I dessa fall skall översättning och tolkning ombesörjas till rättegångsspråket.

1.2.7 Överprövning (överklagande) av ett slutligt avgörande i första instans i gemenskapspatenträtten kan begäras av den förlorande parten hos överklagandeavdelningen vid förstainstansrätten.

1.2.8 Av rättssäkerhetsskäl är en eventuell omprövning av ett domstolsutslag förbundet med mycket stränga och specifika villkor. Endast nya väsentliga uppgifter eller straffbara handlingar som har en avgörande inverkan på ett domstolsavgörande som fått laga kraft (res judicata) kan eventuellt motivera ett överklagande.

1.2.9 De viktigaste undantagsbestämmelserna vad gäller domstolens och förstainstansrättens nuvarande regler har naturligtvis att göra med tvistens och parternas art och syftar också till att undvika blockering av förhandlingarna och att stärka rättssäkerheten i domstolsutslagen. Dessa bestämmelser borde i

möjligaste mån inkluderas i den framtida arbetsordningen för gemenskapspatenträtten och så lite som möjligt påverka stadgan, som är en naturlig del av fördragen. De viktigaste specifika bestämmelserna som förutses för patenträtten omfattar följande:

— Skriftliga och muntliga förhandlingar: färre och flexibla regler än vid domstolen, användning av IKT möjlig. Användning av IKT, t.ex. videokonferenser, övervägs.

— Representation: Parterna skall kunna bistås av patentombud som väljs från en förteckning över ombud som godkänts av Europeiska patentverket. En rättshjälps planeras för att säkerställa allas tillträde till rättväsendet.

— Akuta åtgärder, interimistiska åtgärder och vitesförelägganden: möjliga under hela rättegången, också före förhandlingarna. Dessa kan innebära ålägganden om att handla eller avstå från att handla, eventuellt åtföljda av vitesförelägganden, beslag av "intrångsgörande" varor (saisie-contrefaçon), säkrande av bevis, och alla slags brådska eller interimistiska åtgärder som härrör från tillämpningen av gemenskapsrätten om skydd av industriell äganderätt och bestämmelserna i TRIPS- och WTO-avtalen som finns upptagna i det aktuella beslutet och andra gemenskapsakter⁽¹⁾.

— Samtliga avgöranden om tvister om gemenskapspatent kommer att omfattas av beslut om verkställighet direkt från den berörda rättsinstansen och skall tillämpas omedelbart av de berörda myndigheterna i det land eller de länder där dessa avgöranden skall tillämpas så snart de åläggs att göra detta av den part som drar fördel av ett interimistiskt eller slutligt avgörande. Genomförandeförfarandet i det land som erhåller begäran skall tillämpas.

— En begäran från den part som yrkar på interimistiska åtgärder som kan åsamka svaranden ekonomisk skada före domstolsutslaget skall åtföljas av garantier i de fall då dessa yrkanden inte vinner kraft.

— Gemenskapspatenträttens avgöranden skall föras in i gemenskapspatentregistret.

— Endast slutliga avgöranden skall meddelas medlemsstaterna.

1.2.10 Varje medlemsstat skall utse ett begränsat antal nationella domstolar som skall avgöra tvister om gemenskapspatent under övergångsperioden. Om dessa domstolars avgöranden skall verkställas i ett annat medlemsland är de underkastade konventionen om rättslig behörighet och verkställighet av avgöranden, med förbehåll för de särskilda bestämmelser som skall skrivas in i den framtida förordningen⁽²⁾.

⁽¹⁾ EESK:s yttrande 1385/2003 av den 29 oktober 2003, föredragande: Daniel Retureau.

⁽²⁾ Bland de rättsliga instrument som redan antagits på privaträttens område med kommitténs gillande märks förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, som kan vara relevant i sammanhanget.

1.2.11 Ett antal ytterligare bestämmelser rörande domstolens funktion, diarieavdelning och personal detaljredovisas i förslaget. Dessa bestämmelser är logiska och sammanhängande och motsvarar den normala verksamheten och ansvarsområdena vid en rättsinstans av denna art och kräver ingen enskild genomgång i denna presentation av förslaget till beslut.

2. Kommitténs iakttagelser

2.1 Kommittén konstaterar att förslaget överensstämmer med fördraget och med protokollet om Europeiska gemenskapens domstol och ger sitt principiella stöd med förbehåll för de iakttagelser som formuleras nedan.

2.1.1 Det kommer här att röra sig om tvister mellan enskilda, till skillnad från de tvister som normalt sett behandlas vid domstolen, och det inom ett område som kräver juridiska och tekniska sakkunskaper. Gemenskapspatenträtten är knuten till förstainstansrätten och består av två kammare med vardera tre förstainstansdomare och en ordförande. En särskild överklagandeavdelning, integrerad i förstainstansrätten, bestående av tre domare skall också inrättas, vilket innebär att de allmänna bestämmelserna för domstolarnas funktioner respekteras. Kommittén stöder också utnämningen av sakkunniga som är kvalificerade på patentområdet som skall bistå domstolen. Detta är en bättre lösning än ombud eller generaladvokater och stärker enligt kommittén auktoriteten och värdet i domsluten.

2.1.2 Att inrätta en gemenskapspatenträtt som knyts till förstainstansrätten samt en överklagandeavdelning inom EG-domstolens förstainstansrätt för att behandla tvister om gemenskapspatent är en nödvändig och proportionerlig åtgärd eftersom det handlar om en gemensam gemenskapshandling för industriell äganderätt: det kommande gemenskapspatentet. Fördelen med att inrätta instanser som är avsedda att endast syssla med prövningen av gemenskapspatenttvister, både i första och andra instans, är att medborgarna kan få sina fall prövade snabbare och effektivare, genom att dessa tvistemål avskiljs från de allmänna tvistemål som avgörs av förstainstansrätten. Förstainstansrätten blir överklagandeinstans och i vissa fall kan EG-domstolen fungera som instans för överprövning.

2.1.3 Därmed skulle rättegångsförfarandet säkerställas för innehavare av tekniska patent och tilläggsskydd för den industriella äganderätten. Genom förfarandet undviker man hänskjutningar från förstainstansrätten till gemenskapspatenträtten, och förlikning mellan parterna kommer att kunna ske inför domstolen, vilket gör det möjligt att avsluta fall snabbare. Andra frågor än patentintrång och giltighet kommer även fortsättningsvis att behandlas av nationella domstolar, i enlighet med subsidiaritetsprincipen.

2.1.4 Kommittén anser att respekten för medborgarnas rättigheter motiverar den möjlighet som tillerkänns enskilda att indirekt ifrågasätta vissa gemenskapsbestämmelser med anknytning till egna privata tvister (invändning om rättsstridighet) när det gäller giltigheten i ett patent. Gemenskapspatenträtten skall dock inte kunna upphäva de berörda gemenskapsbestämmel-

serna. Kommittén anser emellertid att man bör dra konsekvenserna av detta: Kommissionen skulle till exempel kunna hänskjuta ärendet till EG-domstolen om en invändning om rättsstridighet läggs fram inför gemenskapspatenträtten.

2.1.5 Det bör understrykas att det finns en risk för att de nationella domstolar som utsetts av medlemsstaterna (ett begränsat antal i varje land) under övergångsperioden skapar en sådan rättspraxis och avger domslut som innebär att skillnader uppstår mellan länderna, bland annat när det gäller tolkningen av artiklarna 52–57 i den europeiska patentkonventionen. Man bör därför se till att EG-domstolen vid behov när dess behörighet har fastställts får överprövningsrätt under vissa väldefinierade förhållanden.

2.1.6 Kommittén skulle gärna se att den framtida gemenskapspatenträtten gav en välbalanserad tolkning, med beaktande av de allmänna principerna för tolkningen av rättsakter, av villkoren för patentskydd i samband med att den behandlar patentgiltighet, bland annat när det gäller respekten för de undantag som finns tydligt formulerade i den europeiska patentkonventionens artikel 52 och följande. Hur kommer gemenskapspatenträtten att utveckla sig i framtiden i förhållande till patentkonventionen – parallellt eller långs skilda vägar? Frågan är särskilt intressant när det gäller gemenskapsrättens självständighet gentemot eventuella förändringar av gemenskapspatenträttens bestämmelser för patentskyddskriterierna. Kommittén önskar också att kommissionen snarast möjligt lägger förslag om formerna för prövning och utfärdade av gemenskapspatent, varvid man bör säkerställa gemenskapsrättens företräde vad gäller industriell äganderätt i förhållande till eventuella ändringar som Europeiska patentverket genomför i patentkonventionen vad avser villkoren för gemenskapspatentets utfärdande och giltighet.

2.1.7 Kommittén stöder bestämmelser som möjliggör snabb konfliktlösning, t.ex. möjligheten till förlikning inför domstolen.

2.1.8 EESK anser att kommissionens förslag i fråga om domstolens särskilda behörighet och organisation när det gäller gemenskapspatentfrågor är väl genomtänkta och väl utformade; de är balanserade och möjliggör effektiv tvistlösning.

2.1.9 Därför beklagar kommittén att rådet den 11 mars 2004 inte kunde föra förordningen om gemenskapspatentet framåt. Kommittén vill påminna om hur viktigt det är att inrätta ett gemenskapspatent snarast möjligt för att bidra till de europeiska företagens innovationsförmåga och konkurrenskraft. Man kan inte tillåta ytterligare förseningar av språkliga eller andra skäl som inte är av grundläggande betydelse men som kan innebära stora kostnader och omintetgöra fördelarna med ett gemenskapspatent. Alla medlemsstater omfattas av Europeiska patentkonventionen, som endast erkänner tre språk som officiella vid patentansökningar. Det finns inget skäl att anta bestämmelser som är striktare och mer kostsamma för gemenskapspatentet.

2.1.10 Kommittén hoppas att rådet, med tanke på invasionen och skapandet av nya kvalificerade arbeten i Europa, snart kommer att kunna nå fram till ett avgörande till förmån för ett gemenskapspatent som inte är alltför kostsamt, utan byråkratiska tilläggsavgifter eller alltför strikta krav som skulle göra det mindre lockande och mindre effektivt.

Särskilda synpunkter

2.2 Förstainstansrätten har redan behörighet i fråga om tvister om industriell äganderätt för varumärken, mönster och modeller, som förvaltas av Byrån för harmonisering inom den inre marknaden. Kanske skulle man kunna inrätta en immaterialrättslig domstol knuten till förstainstansrätten och med behörighet i fråga om befintliga och kommande ärenden om industriell äganderätt, och en särskild överklagandeinstans för dessa ärenden inom förstainstansrätten. Därmed skulle man samla alla tvistemål om industriell äganderätt inom gemenskapen. Granskningen av denna fråga ligger dock längre bort i framtiden, när det finns tillräcklig rättspraxis i fråga om gemenskapspatent, det vill säga efter 2013. Denna möjlighet till en bredare behörighet finns redan i den instans inom förstainstansrätten som är behörig i fråga om överprövning, vilket kommittén stöder.

2.3 Enligt den gemensamma politiska strategin skall de domare som utses förutom stor kompetens inom patentområdet också ha breda språkliga kunskaper (eftersom det inte kommer att finnas mer än en domare per land). Detta har dock kommissionen inte tagit fasta på, vilket kommittén beklagar, eftersom medborgarna, målsägare såväl som åtalade, inte bara bör kunna höras utan också i största möjliga utsträckning ha möjlighet att göra sig förstådda på något av gemenskapspråken åtminstone av en av de domare som skall döma i målet, även om specialiserad tolkning kommer att äga rum vid förhandlingarna. Om meriterna i övrigt är lika bör man välja den domare som behärskar flest officiella gemenskapsspråk.

2.4 Om frågorna om äganderätten till gemenskapspatentet även fortsättningsvis kommer att falla under den nationella behörigheten bör man notera att olika länder ser olika på frågan om rättigheterna för uppfinnare som är löntagare. Det vore lämpligt att försöka uppnå större enighet om vilken rätt som skall tillämpas för gemenskapspatentet när det gäller rättigheterna för vissa typer av uppfinnare i förhållande till patentha-

varen, av rättviseskäl och för att undvika kontrakt som ger den ena parten orättmätiga fördelar i fråga om äganderätten till patentet och den del av ersättningen som tillfaller uppfinnaren (patentansökningar lämnas i allmänhet in av ett företag som innehar äganderätten, betydligt mer sällan av den person som faktiskt är uppfinnare. Uppfinnaren får ibland enligt avtal eller nationell lagstiftning ekonomisk ersättning för utnyttjandet av uppfinningen, men har ofta inte någon rätt till ersättning).

2.5 Kommittén noterar med intresse kommissionens förklaring att kostnaderna för prövning, utfärdade och upprätthållande av gemenskapspatentet kommer att bli 50 % av kostnaderna för Europapatentet. Bestämmelser om förmedling i samband med gemenskapspatentet (rådgivare, patentombud) bör dock fastställas snarast möjligt så att inte det uppstår alltså stora skillnader i de faktiska kostnaderna för att erhålla ett patent, och för att garantera de sökande kvalificerade tjänster. Förteckningen över de återförsäljare som godkänts av Europeiska patentverket kan användas som referens, men vägledande eller obligatoriska taxor för olika tjänster bör fastställas. På samma sätt bör de nationella patentverkens roll och ersättningen till dem granskas, liksom möjligheten att auktorisera tekniska översättare som är specialiserade på patent, även detta mot bakgrund av behovet av kvalitet och rimliga kostnader för tjänsterna.

2.6 Granskningen av finansieringsöversikten visar att avsikten är att parterna skall betala en domstolsavgift. Rådet bör då fastställa avgiftstabläer (vilket bör ske med kvalificerad majoritet) med beaktande av principen om rätt till domstolsprövning, vilket innebär att avgifterna inte får vara så höga att de avskräcker enskilda eller små och medelstora företag. Kostnaderna för tjänster till enskilda kan enligt kommittén inte täckas endast av dessa domstolsavgifter med tanke på förslaget till budget för gemenskapspatenträtten och principen om rimliga avgifter för att erhålla, upprätthålla och skydda industriell äganderätt vad avser gemenskapspatentet i förhållande till Europapatentet och nationella patent i de mest utvecklade länderna utanför EU. Kommittén hoppas således att domstolsavgifterna i första instans och vid överklagande skall förbli rimliga så att gemenskapspatentet behåller sin strategiska fördel för företagets konkurrenskraft, i synnerhet för gemenskapens små och medelstora företag.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om att ge domstolen behörighet i mål om gemenskapspatent"

(KOM(2003) 827 slutlig – 2003/0326 CNS)

(2004/C 112/22)

Den 30 januari 2004 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovanstående yttrande.

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén har beslutat att ge facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion i uppdrag att bereda ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Daniel Retureau till huvudföredragande vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars 2004) och antog följande yttrande med 56 röster för, 1 röst emot och 1 nedlagd röst:

1. Kommissionens förslag till rådets beslut

1.1 Förslaget syftar till att ge domstolen behörighet att döma i mål om det framtida gemenskapspatentet.

1.2 Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 fattades beslut om ett allmänt program inriktat på att förbättra EU-ekonomins konkurrenskraft i syfte att göra den till världens mest konkurrenskraftiga kunskaps ekonomi. Detta ambitiöst syftande program är uppdelat i flera olika områden, däribland immaterialrätt. I detta hänseende har rådet åter tagit upp frågan om skapandet av ett gemenskapspatentsystem för att mildra begränsningarna med de nuvarande systemet för skydd av tekniska uppfinningar och för att bidra till att stimulera investeringarna i forskning och utveckling i gemenskapen.

1.3 I avvaktan på det slutgiltiga beslutet om rådets förordning (rådet har ensam behörighet i dessa frågor enligt de rättsliga grunderna för de förslag som diskuteras) har kommissionen utgått ifrån de rättsliga aspekterna av rådets gemensamma politiska strategi (som granskades av rådet (konkurrenskraft) den 3 mars och rådet (sysselsättning, socialpolitik, folkhälsa och konsumentfrågor) den 6 mars 2003) ⁽¹⁾, när man här lägger fram det första utkastet om att ge EG-domstolen denna behörighet.

1.4 Syftet är att förhindra en territoriell och materiell splittring i tvisten om giltigheten för gemenskapspatentet och den immaterialrätt som är direkt avhängig av detta samt om giltigheten för eventuella gemenskapstilläggsskydd till detta patent genom att skapa en enda gemenskapsrättspraxis som skall vara tillgänglig för fysiska och juridiska personer och ha trätt i kraft senast 2010.

1.5 Rättslig grund för förslaget om att ge domstolen behörighet att döma i tvister avseende gemenskapspatent ⁽²⁾ är EG-

fördragets artikel 229a, införd genom Nicefördraget. Enligt fördraget kan rådet, på kommissionens förslag och efter att ha hört parlamentet, ge domstolen behörighet att – inom de gränser som kommissionen sätter – döma i tvister om gemenskapsrättigheter avseende industriellt rättsskydd. Rådet rekommenderar att dessa regler skall antas av medlemsstaterna. Dessa skall sedan ratificera dem i enlighet med respektive lands författning.

1.6 Rådets behörighet (med strikt tolkning) avser lösning av tvister i fråga om intrång i och giltighet för gemenskapspatent och rättsligt tilläggsskydd. Ärenden som kan behandlas detaljreviseras i det reviderade förslaget till rådets förordning om gemenskapspatent ⁽³⁾: I fråga om patentintrång handlar det om talan för att få stopp på ett intrång och talan för att fastställa att intrång inte har skett; i fråga om giltighet handlar det om talan om ogiltigförklaring och genkärsmål om ogiltigförklaring. Domstolen blir också behörig att utfärda föreskrifter i brådskande fall och förelägga vite i anslutning till tvister som den skall handlägga.

1.7 Man föreskriver övergångsåtgärder för de gemenskapspatent som eventuellt hinner bli giltiga innan GPR inrättas år 2010. De rättsinstanser som medlemsstaterna utser kommer således att ha behörighet att tillämpa Münchenkonventionens materiella patenträtt och den gemenskapsrätt som berör tvister som konstaterats innan GPR etableras. I alla händelser skall man slutföra alla förfaranden som redan inletts.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Kommittén konstaterar att förslaget överensstämmer med EG-fördraget och med protokollet om Europeiska gemenskapens domstol och ger sitt principiella stöd med förbehåll för de iakttagelser som formuleras nedan.

⁽¹⁾ PM från rådets sekretariat till delegationerna, interinstitutionell dossier 2000/0177 (CNS), nr 7159/03 Pl, 7.3.2003.

⁽²⁾ KOM(2003) 827 slutlig, 23.1.2003.

⁽³⁾ PM från ordförandeskapet i gruppen "Immaterialrätt" (patent), (reviderad) förslagstext, nr 10404/03 Pl 53, 11.6.2003, senare reviderad av "patentgruppen" den 4 september 2003, dokument nr 12219/03.

2.2 Vi delar uppfattningen att det krävs en enda jurisdiktion med exklusiv behörighet som tillämpar regelverket och rättspraxis för att gemenskapspatenträtten skall kunna tillämpas korrekt vid de tvister som kan uppstå inom gemenskapens territorium. En sådan lösning ger medborgarna de garantier för rättssäkerhet och stabilitet som de har rätt att vänta sig. Rätten att föra talan på det egna modersmålet respekteras också i förhandlingarna.

2.3 Kommittén anser att respekten för medborgarnas rättigheter motiverar den möjlighet som tillerkänns enskilda att indirekt angripa vissa gemenskapsbestämmelser med anknytning till deras privata tvist (invändning om rättsstridighet) när det gäller giltigheten i ett patent. Gemenskapspatenträtten skall dock inte kunna upphäva de ifrågasatta gemenskapsbestämmelserna. Kommittén anser emellertid att man bör ta konsekvenserna: Kommissionen skulle till exempel kunna hänskjuta ärendet till EG-domstolen om en invändning om rättsstridighet läggs fram inför gemenskapspatenträtten.

2.4 Det bör understrykas att det finns en risk för att de nationella domstolar som utsetts av medlemsstaterna (ett begränsat antal i varje land) under övergångsperioden skapar en sådan rättspraxis och avger domslut som innebär att skillnader uppstår mellan länderna, bland annat när det gäller tolkningen av artiklarna 52–57 i den europeiska patentkonventionen. Det är kanske lämpligt att domstolen kan ingripa i ett senare skede, när dess behörighet fastställts, som översynsinstans och med begränsande villkor för ett sådant förfarande, för att vid behov jämka samman praxis vid nationella domstolar med uppgift att lösa gemenskapspatenttvister. Det skulle vara orättvist om olika lösningar kan tillämpas i liknande fall. Detta kan särskilt gälla villkoren för att Europeiska patentbyråns dokument skall gälla. Rättspraxis blir ibland ifrågasatt av överklagandeinstanser med avseende på patenterbarhet⁽¹⁾, och denna praxis följs inte alltid av de nationella domstolarna.

2.5 Gemenskapstilläggsskyddet (läkemedel och växtskyddsprodukter) existerar inte ännu på gemenskapspatentets nivå. Det blir föremål för ett senare förslag från kommissionen. Kommittén anser att det är chansartat att föra upp tvister om ett planerat instrument bland domstolens befogenheter som fortfarande är osäkert till både existens och karaktär. En annan och vidare formulering skulle kunna tänkas för att avgränsa domstolens befogenhet (till exempel "gemenskapspatent och andra instrument eller gemenskapscertifikat om industriell äganderätt"), så att man inte låser sig inför framtiden. Att

utsträcka skyddsmekanismer eller deras framtida tillämpning på de olika områdena för patenterbara uppfinningar kommer sannolikt att väcka diskussion, och det är känsligt att redan i dag föregripa lösningarna och karaktären på de rättsinstrument som kan bli föremål för gemenskapslagstiftarens framtida beslut.

2.6 Kommittén ställer sig positiv till att domstolen får befogenhet att eventuellt anta provisoriska åtgärder (förpliktelser att agera eller avstå från att agera, skydd av bevismaterial, omedelbart upphörande av patentinfrång) och sanktioner, bland annat vitesförelägganden. I annat fall skulle inte tvistlösningsreglerna vara verksamma. Av praktiska skäl bör genomförandet av GPR:s slutgiltiga eller provisoriska exekutionsbeslut anförtröas behöriga nationella myndigheter. Dessa förfogar över tvångsmedel enligt respektive lagstiftning. För de fall som inte täcks av domstolens behörighet förblir de nationella rättsväsendena behöriga. Det kan särskilt handla om kontrakt avseende gemenskapspatent eller tvister om äganderätt till ett sådant patent. Dessa lösningar är också positiva, men kommittén har några särskilda kommentarer i anslutning till detta.

2.7 Vi menar att villkoren är logiska och nödvändiga för ikraftträdandet av detta beslut, som förutsätter att nationella behörighets- och rättsordningsregler ändras. Detta måste förhandsanmälas av medlemsstaterna till kommissionen. Samma sak gäller det effektiva och samtidiga genomförandet av GPR, som inrättas genom förslaget till rådets beslut. Detta granskas i ett separat yttrande.

3. Särskilda kommentarer

3.1 Förstainstansrätten har redan behörighet i fråga om immaterialrättsliga tvister om varumärken, mönster och modeller, som förvaltas av Byrån för harmonisering inom den inre marknaden. Skulle man kunna inrätta en immaterialrättslig domstol knuten till förstainstansrätten och med behörighet i fråga om befintliga och kommande immaterialrättsliga handlingar, och en särskild överklagandeinstans för dessa handlingar inom förstainstansrätten? Därmed skulle man samla alla immaterialrättsliga tvistemål inom gemenskapen. Granskingen av denna fråga ligger dock längre bort i framtiden, när det finns tillräcklig rättspraxis i fråga om gemenskapspatent, det vill säga efter 2013. Denna möjlighet till en bredare behörighet finns redan i den instans inom förstainstansrätten som är behörig i fråga om överprövning, vilket kommittén stöder.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹⁾ Exempelvis patent som beviljats för ett genetiskt modifierat djur (onkogen rått) samtidigt som djurraser och djurarter inte är patenterbara.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Realiteter och möjligheter i fråga om miljöteknik för anslutningsländernas förhållanden

(2004/C 112/23)

Den 17 juli 2003 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Realiteter och möjligheter i fråga om miljöteknik för anslutningsländernas förhållanden"

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 4 mars 2004. Föredragande var Lutz Ribbe.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april (sammanträdet den 31 mars 2004) antog kommittén följande yttrande med 80 röster för, 1 röst mot och 2 nedlagda röster:

1. Utgångsläget Allmänt om miljöteknik

1.1 Många undersökningar och offentliga rapporter visar att mycket redan görs för att exempelvis rena vatten och luft, men det står klart att det krävs avsevärda insatser både i dagens medlemsstater och i anslutningsländerna för att bibehålla människans existensgrundvalar och det europeiska naturarvet, följa gällande miljölagar och styra Europa mot hållbar utveckling.

1.2 Det är välkänt att miljötekniken har en viktig roll när det gäller att lösa vissa miljöproblem. Medveten om detta har kommissionen utarbetat "Europeiska unionens handlingsplan för miljöteknik" ⁽¹⁾, som nu diskuteras med berörda institutioner och det organiserade civila samhället. EESK har välkomnat detta steg eftersom miljötekniken (t.ex. renings- och filtreringsanläggningar) har lett till betydelsefulla framsteg inom miljöskyddet under de senaste åren och årtiondena. Det gäller både fasta anläggningar som industrianläggningar eller kraftverk och mobil utrustning.

1.3 Att gränsvärden för bilavgaser fastställts, och skärpts, är ett exempel på kontinuerlig teknisk vidareutveckling av en teknik som lättar trycket på miljön. Detta exempel visar också

globalt sett finns det fortfarande ingen praktiskt användbar teknik för att motverka utsläpp av exempelvis CO₂ eller klorfluorkarboner (CFC), som orsakar en av framtidens största miljöpolitiska utmaningar, nämligen klimatproblematiken.

1.4 Miljötekniken har följaktligen blivit en viktig komponent i miljöpolitiken. Men i de fall där det inte gått att nå tillräcklig framgång med tekniska lösningar krävs det strukturella förändringar. I detta yttrande begränsar kommittén sig till att belysa miljötekniksektorn under olika aspekter.

1.5 Miljötekniken är ju inte bara betydelsefull utifrån miljöpolitiska resonemang. Vetenskap och industri på området har numera blivit en viktig samhällsekonomisk och sysselsättningskapande faktor. För närvarande omsätts över 183 miljarder euro i Europa i detta sammanhang ⁽²⁾. Därför har EESK redan välkomnat det meddelande som kommissionen lagt fram om utarbetandet av en handlingsplan för miljöteknik ⁽³⁾.

1.6 Tidigare erfarenheter visar att det precis som i många andra ekonomiska sektorer finns otillräckliga finansieringsresurser på miljöteknikens område för att inom önskvärda tidsramar genomföra alla projekt som identifierats och betraktats som nödvändiga. Det finns således många miljöpolitiskt nödvändiga åtgärder som inte kan realiseras.

— att vissa framsteg i utvecklingen och införandet av miljöteknik – som avgaskatalysatorn – ofta omsätts först efter håftiga politiska motsättningar; man kan tänka på bilindustrins tidigare motstånd; de politiska motsättningarna upprepar sig för övrigt på området för dieselpartikelfilter;

— att det finns gränser för miljötekniken; särskilt kväveoxid- och svaveldioxidutsläppen gick att reducera avsevärt, men

⁽¹⁾ KOM(2004) 38 slutlig, 28.1.2004.

⁽²⁾ Kommissionens meddelande om miljöteknik för en hållbar utveckling, KOM(2002) 122 slutlig.

⁽³⁾ Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande om kommissionens meddelande "Utarbetande av en handlingsplan för miljöteknik" (KOM(2003) 131 slutlig), CESE 1027/2003, ännu inte publicerat i EUT.

Läget i anslutningsstaterna

1.7 Inom ramen för detta yttrande är det inte möjligt, och inte heller avsikten, att generellt kommentera läget och utvecklingen för miljön och miljöskyddet i anslutningsländerna. Situationen är alldeles för komplex för att man skall kunna redovisa enbart positiva eller enbart negativa aspekter av miljöutvecklingen. Det är entydigt att många av de direkt iakttagbara (lokala) miljöbelastningarna i anslutningsländerna delvis kunnat förvärras kraftigt på senare år. Däremot har andra, mindre direkt iakttagbara miljöproblem tillkommit⁽¹⁾. Det går emellertid inte att komma ifrån att det nu gått att reducera många direkta hälsorisker genom stängning av särskilt miljöpåfrestande industrier och tillämpning av teknik som avlastar miljön.

1.8 Ändå kvarstår det mycket att göra för att uppfylla de miljönormer som föreskrivs i EU-lagstiftningen. Det krävs investeringar i miljöinfrastrukturen på ungefär 80–110 miljarder euro för att omsätta gemenskapens regelverk i de central- och östeuropeiska staterna⁽²⁾. Men pengar är det ont om även i anslutningsländerna. De statliga miljöinvesteringarna konkurrerar här direkt med andra statliga uppgifter som socialpolitik, utbildning, infrastruktur osv. Även i fråga om industrins eller allmänhetens investeringar gäller principen att man i möjligaste mån skall undvika felaktig tilldelning av resurserna. Det gäller alltså att utnyttja till buds stående medel så effektivt som möjligt och söka efter effektiva lösningar med gynnsamma kostnader.

1.9 I detta yttrande kommer vi därför att behandla miljöteknik i de central- och östeuropeiska staterna. En stor del av exemplen i yttrandet är hämtade från Polen. Dels är Polen det största anslutningslandet, och en avsevärd del av framtidens EU-stöd kommer att gå dit. Polen präglas också, som knappast något annat anslutningsland, av starka skillnader mellan stadsregioner och landsbygd. Yttrandet kommer att visa att detta är i hög grad relevant för miljöteknikområdet. Som nästan inget annat anslutningsland ställs Polen också inför fortsatta extrema omvälvningar inom industrisektorn. Och slutligen har Polen valts som exempel för att EESK kan se tillbaka på långvarigt samarbete med landet på miljöskyddsområdet.

⁽¹⁾ T.ex. genom ökande privattrafik. Här skall också nämnas artskyddsproblem eller miljöbelastningar som exempelvis orsakas av investeringar i jordbruket och jordbruksindustrin (som den amerikanska investeraren Smithfields jättelika svinuppfödningssanläggningar i Polen).

⁽²⁾ KOM(2001) 304 slutlig, "Finansiering på miljöområdet i kandidatländerna – en utmaning", s. 6.

1.10 De kommentarer och krav som framförs i detta yttrande är emellertid tillämpliga på samtliga anslutningsstater och gäller även många av dagens medlemsstater.

Finansiering av miljöskyddet i anslutningsländerna

1.11 Europeiska unionen har redan de senaste åren, under föranslutningsskedet, satsat finansiellt på miljöinvesteringar i anslutningsländerna. Detta är en viktig och välkommen skillnad jämfört med EU:s tidigare utvidgningar. Med sitt finansiella stöd understryker kommissionen hur miljöskyddet växer i betydelse. Hittills har man bl.a. förfogat över Phare- och Ispa-programmen, delvis också Sapard. Här måste man notera att kommissionen gång på gång konstaterat svårigheter med att utnyttja medlen.

1.12 Under åren 1995–2000 tilldelades miljösektorn 398,2 miljoner euro ur Phareprogrammet och 460,2 miljoner euro ur Ispa. Det gällde till största delen vattenprojekt (omkring 82,3 % av de totala medlen), följt av projekt på avfallsområdet (15,7 % av medlen) och bekämpning av luftföroreningar (2 %) ⁽³⁾. Under dessa sex år fick Polen totalt 233,4 miljoner euro (alltså omkring 40 miljoner per år i genomsnitt).

1.13 Här skall hänsyn tas till att Ispaprogrammet inrättades först i och med år 2000. Sedan dess går omkring 500 miljoner euro från Ispa till miljöinvesteringar i de central- och östeuropeiska staterna. Av detta får Polen mellan 30 och 37 %.

1.14 Det finansiella stöd som EU ställt till förfogande har säkert varit värdefull hjälp för anslutningsländerna, men det skall sägas att länderna själva svarat för huvuddelen av finansieringen och att de måste göra det även i framtiden. "Phare- och Ispa-medlen kan bara täcka en mindre del av anslutningsländernas finansieringsbehov på miljöområdet: 1,1 % av totalbehovet inom vattensektorn, 0,75 % i avfallssektorn och bara 0,03 % i luftsektorn, enligt uppgifter från EU:s revisionsrätt" ⁽⁴⁾.

1.15 Fram till och med år 2000 låg oftast det totala utlandsbiståndet för finansiering av miljöåtgärder i Polen på "bara" omkring 5 % av alla miljöskyddsinvesteringar. EU:s bidrag utgjorde bara en del av detta.

⁽³⁾ Källa: "EU-Nachrichten" (EU:s Tysklandsrepresentations nyhetsblad) nr 20, 28.5.2003, enligt beräkningar av EU:s revisionsrätt.

⁽⁴⁾ Se föregående fotnot.

1.16 Detta läge kommer emellertid att ändras väsentligt efter anslutningen. Av de 7,3 miljarder euro i strukturfondsmedel som Polen skall få från EU under åren 2004–2006 kommer 545 miljoner euro att utgå som miljöåtgärder, enligt uppgift från det polska miljöministeriet. I Isaprogrammets ställe träder då Sammanhållningsfonden in, som svarar för knappt 7,6 miljarder euro under åren 2004–2006. Av detta bör Polen få mellan 45 och 52 %, således mellan 3,4 och knappt 4 miljarder euro. Som bekant spaltas Sammanhållningsfonden upp i hälften miljö- och hälften transportinvesteringar. Polen kommer alltså i framtiden att förfoga över mellan 1,3 och 1,5 miljarder euro per år i EU-medel för miljöområdet.

1.17 Utnyttjandet av EU-medlen till miljöskydd i anslutningsländerna har hittills varit allt annat än optimalt. Om det i framtiden kommer att finnas väsentligt mer pengar måste man ännu noggrannare än hittills se till att dessa avsevärda summor satsas på ett effektivt sätt och inte slösas bort i illusoriska tillväxtplaner eller illa anpassade projekt, exempelvis genom teknik som är onödigt avancerad och kostsam. EU:s revisionsrätt tog i sin specialrapport nr 5/2003 om finansiering av miljöprojekt i ansökarländerna bland annat upp kritiken om att man gång på gång godkänt projekt där det fanns risk för överkapacitet, och därmed risk för oekonomiskt utnyttjande av EU-medlen och onödigt höga driftskostnader. Som ett av flera exempel tog rapporten upp vattenreningsverket i Szczecin, som bara utnyttjas till 40 % av kapaciteten.

2. Vad är "teknik efter behov" och varför behövs den?

2.1 Enligt EESK:s uppfattning kan miljöteknik "efter behov" ha en mycket viktig roll

- när man skall utveckla verk samma projekt för att lösa lokala problem,
- när pengar skall sparas, kanske inte i planeringsfasen men gärna i investeringsfasen och i samband med de löpande kostnaderna,
- när arbetstillfällen skall skapas lokalt och regionalt.

2.2 "Efter behov" innebär för kommittén att man måste söka lösningar i varje enskilt fall som inte bara inriktas på det tekniskt genomförbara eller den tekniska effektiviteten, utan i högsta grad väger in situationen på ort och ställe och även läget för de människor som bor där.

2.3 Vi skall nu förtydliga med några exempel vad EESK avser:

2.3.1 Exemplet luftrening/energieffektivitet

2.3.1.1 När Polen slutgiltigt övergav sitt kommunistiska förflutna i slutet av 1980-talet fick miljöskyddet mycket stor betydelse inom politiken. Det är inte överraskande, för många drabbades i hög grad av extrema miljöbelastningar, framför allt från industrianläggningar men också från den koleldade bostadsuppvärmningen.

2.3.1.2 I Kraków gjordes undersökningar om hur man kunde reducera svaveldioxidbelastningen, som inte bara påverkade människornas hälsa utan också i stor skala förstörde de kulturellt och arkitektoniskt utomordentligt värdefulla husfasaderna. En av de första åtgärder som planerades var storskalig sanering av två kraftverk.

2.3.1.3 Alternativa kalkyler som utarbetats parallellt hade emellertid också visat att samma finansiella satsning som den tekniska upprustningen av kraftverken krävde skulle ha gett dubbelt så hög spareffekt i fråga om svaveldioxid om man i stället hade bytt ut de gamla kolkaminerna i bostäderna och satt in energisparåtgärder i husen (isolering, värmeisolerande fönster osv.).

2.3.1.4 Dessa åtgärder hade samtidigt gett befolkningen på platsen bättre boendeförhållanden och främjat hantverket lokalt, och därmed bidragit betydligt mer till att dra igång den lokala konjunkturen. Trots detta finansierade man saneringen av kraftverken, vilket säkert helt och hållet berodde på den utländska storindustrins intressen. Den fick till slut stora delar av uppdraget.

2.3.2 Exemplet vattenrening

2.3.2.1 För närvarande gör Polen mycket stora och positiva ansträngningar för att förbättra avloppsvattenreningen. Man började huvudsakligen i storstäderna med konstruktion eller sanering av reningsverk, och nu sätts också många planer och anläggningsarbeten igång på mindre orter, eller har redan avslutats.

2.3.2.2 För glesbefolkade landsbygdsområden är det både av tekniska och finansiella skäl mindre lämpligt med de centrala lösningar som utan tvekan är förnuftiga i tätbefolkade centra. Trots detta planeras nästan undantagslöst lösningar med senast tillgängliga teknik.

2.3.2.3 Ett exempel på detta är kommunen Sokoły i vojvodskapet (länet) Podlasie i nordöstra Polen. Kommunen täcker 160 km² och har 29 kommundelar som man planerar skall anslutas till det reningsverk som för närvarande byggs i centralorten.

2.3.2.4 Vid sidan av uppförandet av själva den tekniska anläggningen är avloppsledningarna alltid en av de största investerings- och underhållsposterna. I det polska nationella programmet för avloppsvattenhantering från december 2003 framgår det tydligt att bara 1/3 av investeringarna går till konstruktion eller modernisering av reningsanläggningarna medan 2/3 krävs för ledningarna. I detta fall planeras tryckledningar (med motsvarande kostnadsintensiva pumpstationer) för att transportera avloppsvattnet till det centrala reningsverket. I befolkningscentra ligger de specifika ledningslängderna på i regel 0,5–2 meter per invånare, och i landsbygdsområden är det i vissa fall godtagbart med upp till 5–10 meter per invånare. I detta fall ligger planerna på delvis långt över 20 meter, delvis upp till 40 meter ledning per invånare, och då är inte anslutningarna till de enskilda husen medräknade.

2.3.2.5 Avloppsplanernas förslag kan inte på något sätt betraktas som en lösning som är anpassad till förhållandena ute på fältet. Den erbjudna lösningen erinrar starkt om den felplanering på avloppsområdet som realiserades efter återföreningen i Östtyskland. Den har lett till skyhöga avloppssavgifter och utgör nu en reell lokaliseringssnackdel. Även där inleds projekt som bygger på illusoriska tillväxtförväntningar men också på felaktig tillämpning av storskaliga strukturer på landsbygdsregioner.

2.3.2.6 Illa anpassade lösningar resulterade i mycket höga avloppssavgifter som skadar de berörda regionernas ekonomiska utveckling i dubbel bemärkelse: Dels hade det gått att utnyttja de pengar som måste gå till höga avloppssavgifter till den ekonomiska utvecklingen på andra områden, dels kan höga avloppssavgifter avskräcka kommersiella företag med stort vattenbehov från att lokalisera sig där.

2.3.2.6.1 Enligt den beskrivning som gjorts av en paraplyorganisation för lokala aktionsgrupper mot dyra avloppsprojekt i delstaten Thüringen formligen exploderade kostnaderna för vatten- och avloppssamfälligheterna efter det att investeringarna delvis fått stöd med strukturfondsmedel. Friedrichsroda kommun skickade exempelvis nyligen ut specifikationer till invånarna om anslutning till vattenförsörjning och avlopp på en nivå över 10 000 euro, i ett fall till och med 99 000 euro⁽¹⁾. Först hade man gjort avloppsplanerna attraktiva för medborgarna, bl.a. med hänvisning till höga investeringsbidrag, men nu blir de upprörda över de följdkostnader som tidigare förtegs.

2.3.2.7 I sammanhanget erinrar kommittén om EU:s revisionsrätts kritik. Rätten rapporterar inte bara om överdimensionering

nerade avloppsprojekt utan också om snarast inkompetenta konsulter som köper in dyra "färdigpaketerade" projekt.

2.3.2.8 Exemplet Mirosławice (i Trzebiatów kommun vid Östersjökusten) visar att man faktiskt, som EESK befarat, gång på gång gör sådana felplaneringar och att de fall som revisionsrätten redovisat inte är undantag. Det kan sedan få grava konsekvenser även för tillämpningen av anpassad teknik. I Trzebiatów utnyttjades stödmedel till ett överdimensionerat vattenreningsverk. I kommundelen Mirosławice ville Tysklands statliga miljöstiftelse stödja ett demonstrationsprojekt med konstruktion av en naturnära reningsanläggning som utvecklats speciellt för mindre orter vid Östersjökusten. Efter två års projektförberedelser, och trots att kommunen gett sitt godkännande och att byggnadslov hunnit ges, hoppade kommunen till slut av projektet eftersom man konstaterade att det centrala reningsverk som strax tidigare byggts i Trzebiatów på grund av överdimensionering hade akut behov av att fler orter anslöt sig för att fungera effektivare. Projektet med tillämpning och demonstration av en decentraliserad, behovsanpassad avloppshanteringslösning fick falla.

2.3.3 Exempel på avloppsslamåtervinning

2.3.3.1 Enligt det gamla ordspråket är ju nöden uppfinnargarnas moder. Reningsverksföreståndaren i den nordostpoliska kommunen Zambrów har (än så länge) inte tillgång till de finansiella medel som skulle behövas för att installera en teknisk bearbetningsanordning för avloppsslam. Hans lösning är att delvis kompostera avloppsslammet, och för detta använder han sig av kompostmaskar – som han ser som sina "trognaste och effektivaste medarbetare". Till en del sprids avloppsslammet ut på vassbäddar i reningsverket som utvecklats till formliga naturparadis. Denna kompost används gärna av lantbrukare och övriga befolkningen på grund av dess jordförbättringsegenskaper⁽²⁾. Kostnaderna för avloppsslamåtervinningen i Zambrów uppgår till endast 5 % av de kostnader som gäller för reningsverk som använder sig av tekniska lösningar för att hantera och göra sig av med avloppsslam. En avgörande faktor, och som också ingår i denna "miljöanpassning", i fallet Zambrów är att avloppsslammet inte innehåller några skadliga ämnen (något som dock inte kan sägas gälla för många andra landsbygdsområden i anslutningsländerna). Detta gör att kommunen Zambrów har de lägsta avloppsvattenkostnaderna i regionen. Men trots att denna kommun förfogar över en effektiv och kostnadsmässigt fördelaktig avloppsvatten- och avloppsslamhanteringsanläggning lyfts den lösning som reningsverksföreståndaren själv har utvecklat inte särskilt ofta fram som modell.

⁽²⁾ Kommittén är medveten om problemen med att använda avloppsslam i jordbruket. På grund av halten skadliga ämnen måste en sådan användning mycket ofta strängt förbjudas. När det gäller avloppsslamproblematiken generellt hänvisas till EESK:s yttrande om "Ändring av rådets direktiv 86/278/EEG om avloppsslam som används i jordbruket", EGT C 14, 16.1.2001, s. 141–150.

⁽¹⁾ Thüringische Landeszeitung/Eisenacher Presse, 24.10.2003.

2.3.3.2 EESK vill framhålla att det just för landsbygdsområden finns (miljöanpassade) reningsmetoder som fungerar mycket bra i praktiken och som inte orsakar några avlopps-slamproblem, t.ex. i reningsverk med vattenväxtbäddar.

Fler exempel

2.3.4 Ytterligare exempel på miljöanpassad teknik – utan minsta anspråk på fullständighet – utgörs av bl.a. lokala energiproduktionsanläggningar.

2.3.5 Tyskland, som sedan några år tillbaka satsar på ökad användning av förnybar och därmed koldioxidneutral energi, kan ses som ett exempel på hur miljöanpassad teknik på ett positivt sätt kan kopplas till såväl miljöintressen som sysselsättnings effekter.

2.3.6 I Tyskland används i dagsläget mer stål till vindkraftverksbyggen än inom varvsindustrin. I vissa struktursvaga områden, t.ex. Ostfrisiska öarna, har flera tusen (!) nya arbetstillfällen kunnat skapas tack vare vindkraften.

2.3.7 För lantbrukarna i Tyskland blir samtidigt biogasanläggningar en allt lönsammare ny källa till extrainkomster. Skolor och andra offentliga byggnader kommer allt mer att värmas upp med lokalt producerad förnybar energi, t.ex. flis – i stället för med traditionella fossila bränslen som olja eller gas som måste importeras långa sträckor. Bara i "kolstaten" Nordrhein-Westfalen har hittills över tusen pelletsförbränningsanläggningar tagits i bruk, något som inte bara avlastar miljön, utan även skapar nya arbetstillfällen.

2.3.8 För att driva en flisvärmeanläggning, som kan värma t.ex. rådhus, skolor, kommunhus, ålderdomshem och sjukhus i en mindre stad, behövs det ofta tre, fyra eller t.o.m. fem lantbrukare för att avverka klenvirke, hacka det till flis och ombesörja transport till anläggningen.

2.3.9 Även i länder som t.ex. Österrike och de nordiska länderna kan man notera en boom för utbyggnad och drift av träpelletsanläggningar, medan det däremot i anslutningsländerna ännu så länge knappast finns några anläggningar alls för förnybar energi.

3. Att lära av exemplen

3.1 EESK rekommenderar att kommissionen inom ramen för den planerade strategin för att främja miljöteknik ingående undersöker orsakerna till de stora skillnaderna när det gäller användning av miljöanpassad teknik. Kommittén är naturligtvis

medveten om att inte minst de ekonomiska grundförutsättningarna måste vara de rätta. Särskilt i länder där kolindustrin fortfarande subventioneras starkt, samtidigt som alternativa energiformer inte får tillräckligt stöd (som i Polen) är det i viss mån inte ens ekonomiskt försvarbart med energisparande åtgärder.

3.2 Förutom det faktum att det saknas rättslig grund bör man särskilt även påtala de jämförelsevis dåliga finansieringsvillkoren. Med räntesatser på upp till 20 % blir investeringar inte alltid lönsamma på kort sikt, trots en betydande energibesparingspotential. Olika (privatfinansierade, fondknutna etc.) kontrakteringsmodeller skulle därför kunna få stor betydelse och bör främjas ytterligare.

3.3 Med tanke på att man skall främja en hållbar utveckling måste det också ligga i kommissionens intresse att undersöka de brister som fortfarande står i vägen för tillämpningen av miljöanpassad teknik och därigenom hjälpa till att åtgärda dessa brister.

3.4 För övrigt bör man i samband med detta inte bara koncentrera sig på anslutningsländerna, utan helt klart även ta sig en titt på de nuvarande medlemsstaterna. Det visar sig då att det vid sidan av de ekonomiska grundförutsättningarna även finns andra viktiga faktorer. Med stort intresse har EESK sålunda inom ramen för sitt arbete kunnat konstatera att det inom EU där de olika medlemsstaterna haft så gott som samma utgångsläge ändå har lett till mycket stora skillnader när det gäller användning av miljöanpassad teknik. I exempelvis Grekland har vid det här laget nästan varje hus en solcellpanel (för varmvattenproduktion, men allt oftare även för elproduktion) på taket, medan man i Italien eller Spanien inte träffar på sådana paneler i alls lika stor utsträckning.

3.5 Även om sådana initiativ i t.ex. Polen och andra central- och östeuropeiska länder ännu så länge ligger i sin linda kan dessa länder ändå redan nu dra nytta av den ökande användningen av miljöanpassad decentraliserad teknik i de övriga länderna inom EU. I Polen har ett antal träpelletsstillverkningsanläggningar tagits i bruk, vars produktion dock nästan uteslutande är ämnad för export till Sverige, Finland och Österrike.

3.6 EESK vill betona att man i detta sammanhang inte endast bör uppmärksamma klassisk miljöteknik, utan även miljöanpassad teknik på områden som man kanske inte direkt uppfattar som närliggande områden, eftersom även denna teknik kan ge mycket positiva miljö- och regionalpolitiska effekter.

3.7 Exempelvis mindre ysterier och gårdsmejerier, som i många medlemsstater har blivit symbol för regionala specialiteter och regional identitet, är i Polen än så länge någonting okänt. Företrädare för olika myndigheter har t.o.m. fått den uppfattningen att EU:s regler förbjuder etablering och drift av småysterier. Sådana decentraliserade bearbetningsanläggningar har dock inte bara betydelse för det lokala jordbruket och för det lokala hantverket. Indirekt bidrar de även till att stabilisera den regionala ekonomin och till jordbruksproduktionen och därmed även till att natur och miljö bevaras.

3.8 De exempel som valts här får dock inte förstås på så sätt att EESK skulle vara emot storskaliga lösningar på miljöteknikområdet. Det råder inget tvivel om att även storskaliga lösningar i vissa fall kan vara miljöanpassade lösningar. När man t.ex. vet att Budapest står för hälften av föroreningarna som går ut i Donau i Ungern varken kan eller vill man gå emot ett storskaligt reningsverk. EESK vill snarare framhålla att man måste försöka hitta den lösning som är bäst anpassad till de lokala förhållandena, så att man

- undviker en felaktig tilldelning av finansiella medel,
- kan vidta de åtgärder som är lämpligast för såväl lokalbefolkningen som för den lokala ekonomin,
- driver på en hållbar utveckling med hjälp av miljöanpassad miljöteknik som kan ge en drastisk minskning av energi- och råvaruåtgången och som kan bidra till tillväxten och fler arbetstillfällen.

3.9 EESK vill därför varna lite för den "fascination" för storskaliga projekt som i vissa fall kunnat konstateras, och som i de central- och östeuropeiska länderna eventuellt kan tillta med de kommande årens tillskott av finansiella medel som nämns ovan. Det är dock inte EESK:s sak att "förhindra" någonting, utan snarare att leda in utvecklingen på rätt väg.

3.10 Kommittén beklagar att det i anslutningsländerna saknas breda kunskaper om miljöanpassad teknik och att de (mycket få) ingenjörsfirmor som finns och de tillståndsgivande myndigheterna föredrar storskaliga lösningar – tyvärr även i de fall då sådana lösningar inte är lämpliga. Följden blir ofta betydligt dyrare investeringar, något som för ingenjörsfirmorna innebär påtagligt gynnsamma konsekvenser för deras arvoden. Till detta kommer dessutom att man med "etablerad" teknik

tror sig vara på den "säkra sidan" när det gäller de miljöeffekter man vill uppnå.

3.11 Ett sådant handlingssätt styr även ofta på förvaltningsnivå – alltifrån Europeiska kommissionen och ända ner till de kommunala myndigheterna. En koncentration på färre storprojekt är dessutom förenat med mindre administrativ belastning – redan i Bryssel saknas ofta de personella resurser som behövs för att man skall kunna gå över till miljöanpassade och ofta tekniskt sett småskaligare lösningar. Att de nationalekonomiska kostnaderna för ett sådant tillvägagångssätt mångfaldigt överstiger de ökade personalkostnader det skulle bli fråga om verkar inte intressera någon. En annan faktor är att storskaliga anläggningar ofta inte skulle behöva några stora stödsatser, eftersom de till skillnad från medelstora och mindre kommuner lättare kan hitta privata investerare.

3.12 I de tidigare starkt centralistiskt präglade anslutningsländerna är det säkert så att tron på centraliserade uniforma lösningar inte har övergivits helt överallt.

3.13 De nämnda exemplen visar att man med miljöanpassad små- eller medelstorskalig teknik för att få bukt med lokala miljöproblem kan uppnå samma, eller ibland t.o.m. bättre resultat till en lägre kostnad. Sådan miljöanpassad teknik

- är ibland svårare och dyrare på planeringsstadiet,
- är för det mesta billigare på investeringsstadiet, något som har den positiva effekten att man kan bygga fler anläggningar till samma kostnad och därmed få en bättre miljöavlastning,
- är avsevärt billigare att underhålla, något som innebär mindre kostnader för lokalbefolkningen; de "insparade" pengarna kan användas till andra åtgärder som stimulerar ekonomin ⁽¹⁾,
- ger dessutom även ofta lokala hantverkare utkomstmöjligheter, medan storskaliga lösningar ofta endast kan utföras av specialistföretag; detta skall ses som en fördel för den lokala och regionala ekonomin.

3.14 Trots detta har miljöanpassade och kostnadsmässigt fördelaktiga lösningar besynnerligt nog en snarast negativ image.

⁽¹⁾ I kommunen Kamieniec i den västpolska regionen Gdansk Wielkopolski har man i stället för ett enda centralt reningsverk planerat för totalt 917 olika mindre reningsverk. Detta innebär antagligen att såväl investerings- som driftkostnaderna kan minskas med 60 % jämfört med ett centraliserat avloppsreningsystem (W. Halicki, Zielona Góra, 2003).

4. Brister och hinder – och hur de kan elimineras

4.1 Under de kommande åren kommer således omfattande stödmedel att utgå till miljöinvesteringar i anslutningsstaterna. Hur de utnyttjas kommer i första hand att vara avhängigt av de beslut som fattas av de ansvariga i dessa stater.

4.2 EESK är medveten om att det inte kommer att finnas några direkta begränsningar från EU:s sida om anslutningsstaterna överväger att sätta in behovsanpassad miljöteknik. Men det räcker inte med detta. Kommittén anser att det behövs aktivt stöd med både sakkunskap och finansiering.

4.3 Kommittén understryker att möjligheterna att sådan teknik sätts in i högre grad kommer att öka först när

- man åtgärdar den slående bristen på kunskap om de möjligheter som behovsanpassad miljöteknik erbjuder, genom en brett upplagd process för överföring av know-how,
- man informerat om välfungerande lösningar och byggt demonstrationsanläggningar,
- man etablerat motsvarande rättsliga och ekonomiska ramvillkor,
- man förbättrat förutsättningar och möjligheter i fråga om finansiering, eventuellt genom inrättande av en specialfond,
- ansvariga på alla politiska nivåer bereds möjlighet att pröva möjliga alternativplaner med avseende på genomförbarhet och förenlighet med berörd europeisk (och nationell) lagstiftning, och
- arbetsmarknadens parter och samhällsorganisationerna engageras för att öka medborgarnas medvetenhet i frågan.

Främjande av kunskap och medvetande om behovsanpassad miljöteknik

4.4 Allt fler beslut om miljöinvesteringar kommer i framtiden att fattas på lokal nivå. Beslutsfattare, särskilt i mindre kommuner, som inte har sakkunnig personal är nästan alltid hänvisade till extern fackkunskap för planeringen och senare genomförandet av investeringarna. De kontrakterade ingenjör-firmorna saknar till viss del kunnandet – till viss del också viljan – när det gäller att erbjuda behovsanpassade och billigare lösningar som är social- och miljöpolitiskt bättre än "senast tillgängliga teknik". Till syvende och sist räknas deras prestationer i regel efter byggnationsvolym, inte efter om det om det handlar om den lösning som på sikt är gynnsammast och bäst anpassad till lokala förhållanden.

4.5 Det är inte sällsynt att planerarna även har kopplingar till byggföretag eller firmor som levererar teknik. Man skall inte underskatta det intresse som både planerare, näringsliv och även politikerna har av större "färdigpaketerade" projekt. Systemet för uträkning av arkitekters och ingenjörers honorar bäddar för sådana, och byggnadsindustrin är intresserad av stora uppdrag. Det är inget undantagsfall att en producent av avloppsrör säger till en ung tekniker: "Naturligtvis får man förtjänst på varenda meter!" Och det spektakel som förväntas omkring ett representativt invigningsfirande av ett storprojekt, med TV och press, kan verka mer lockande för en eller annan kommunpolitiker än att genomföra 20, 50 eller 100 småprojekt som knappt märks.

4.6 Det är vanligare än man kan tro att felaktiga uppgifter meddelas, medvetet eller omedvetet. EESK har exempelvis fått information om fall där man förklarade för de politiska beslutsfattarna att EU-lagstiftningen inte tillät några andra lösningar än ett centralt reningsverk med anslutning av alla kommun-delar. Även om det här givetvis handlar om felaktig information är detta en belysning av problemet med brist på kunskap.

4.7 Till detta kommer andra, delvis praktiska och delvis psykologiska, aspekter: Att bygga med "senast tillgängliga teknik" är ofta ganska lätt – det är raka vägen från ritbrädet på ingenjörshyrån. Decentraliserade, behovsanpassade lösningar kräver ofta mer planeringsarbete, mycket mer detaljkännedom och ofta en stark vilja att genomföra dem, samtidigt som belöningen kan väntas bli lägre. Vem vill ta en svårare väg om den enkla dessutom kan löna sig bättre? I fråga om de storskaliga tekniska lösningar som erbjuds med senaste teknik känner sig både planerare och politiska beslutsfattare "på den säkra sidan". Man litat inte utan vidare på smålösningar, som ofta snarare betraktas som "dåliga", primitiva och osäkra. Hur skulle (se exemplet Zambrów under punkt 2.3.3) en simpel renings-verksarbetare kunna utveckla något som ingenjörerna inte kommer på (eller vill komma på)?

4.8 Det är särskilt viktigt att informera och utbilda både de politiskt ansvariga och ingenjörsföretagen. Kommissionen borde reflektera över att exempelvis etablera oberoende "kompetenscentrum för behovsanpassad teknik" i anslutningsländerna. En uppgift för sådana centrum skulle kunna vara att organisera den överföring av know-how som krävs och svara för rådgivning till kommunala beslutsfattare, men också till det civila samhället, och således på sätt och vis stimulera efterfrågan på behovsanpassad miljöteknik. I vissa fall skulle de kunna spela en roll i förvaltningen av speciella stödfonder (se punkt 4.16 och följande).

4.9 Detta arbete i kompetenscentrum kan understödjas av en europeisk databas, som eventuellt byggs upp och förvaltas med Europeiska miljöbyråns medverkan, med förteckningar över kostnadseffektiv, behovsanpassad miljöteknik som enligt EU:s uppfattning visat sig fungera. På så sätt skulle den få en sorts "godkännandestämpel". De riktlinjer för alternativa avloppsreningsprocesser som GD Miljö har gett ut kan ses som ett steg i denna riktning.

4.10 Ingenting ger större intryck, och är förnuftigare när det gäller att eliminera misstron mot behovsanpassad miljöteknik, än att få studera praktiska exempel. Borgmästaren i Sokoly kommun (se punkt 2.3.2.3) satte stopp för sina avloppsplaner som gick ut på att ansluta alla kommundelar till den centrala anläggningen när han hade fått titta på fungerande alternativ⁽¹⁾.

4.11 EESK anser att också utbud och överföring av teknik "efter behov" bör vara avpassade efter verkliga behov. I synnerhet bör de stödjas av åtgärder som syftar till att bygga upp det sociala samförstånd som inte alltid finns mellan befolkningen och den lokala förvaltningen.

4.12 Därför bör det skapas vägar för information, samråd och deltagande som inbegriper aktörer i näringsliv och samhälle och medborgarna.

4.13 Det kan också vara lämpligt att främja partnerskap mellan regioner eller kommuner som har genomfört intressanta experiment när det gäller miljöanpassad teknik, och regioner eller kommuner i de nya medlemsstaterna som befinner sig i liknande (eller helt annorlunda!) situationer. Dessutom borde man ge viss prioritet åt projekt som inom ramen för Interreg eller andra gemenskapsprogram integrerat främjandet av behovsanpassad miljöteknik.

4.14 I anslutning till den europeiska handlingsplan för miljöteknik som håller på att utvecklas reflekterar man över hur man skall kunna undanröja hindren för spridning av EU:s miljöteknik. Utbildnings- och demonstrationsprogram är ett angreppssätt som EESK skulle ställa sig positiv till. Men även här kommer det an på uppläggningsen. Det är inte alltid som besöksprogram är inriktade på att bara visa de förnuftigaste lösningarna. Rena försäljningsaspekter står inte sällan i förgrunden.

Finansiella aspekter

4.15 Kommissionen har fog för att konstatera att den inte generellt utesluter behovsanpassad miljöteknik från några stöd-

möjligheter. Men det kan kritiseras att exempelvis projekt som skall få stöd ur Sammanhållningsfonden måste visa upp en minsta investeringsvolym på 10 miljoner euro för att över huvud taget komma i fråga. Därmed är det många högeffektiva småprojekt som inte kan få stöd på upp till 85 % av investeringssumman.

4.16 Analysen av hittillsvarande stödpraxis visar entydigt att de större städerna än så länge har prioriterats. Det är lätt att begripa eftersom man där kunnat uppnå en stor, koncentrerad avlastning av miljön med motsvarande investeringar, och eftersom exempelvis avloppsdirektivet främst behandlar rening av avloppsvatten i större städer. Parallellt med detta måste man ändå förmedla idéer om hur behovsanpassad teknik kan främjas, för växlarna ställs in i dag för framtida investeringar.

4.17 Kommittén är fullt medveten om att det inte bara är storstadsprojekt som får stöd ur Sammanhållningsfonden. Det förekommer till exempel också att avloppsreningskoncept omsätts till en distriktsorganisation för vattenförsörjning. En gruppbehandling av mindre projekt är också tänkbar men förekommer sällan. Eftersom beslutet om tilldelning av sammanhållningsmedel fattas i Bryssel rekommenderar kommittén att stödansökningarna skall kompletteras med en begriplig kalkyl över kostnaderna (för investeringar och underhåll) avseende centrala, halvcentrala och decentraliserade tekniska lösningar. Genom att förslagsställarna åtminstone i grova drag förutsätts studera alternativa modeller skulle man kunna bidra till betydande resursbesparingar i investeringsfasen och undvika höga följdkostnader.

4.18 I Polen finns det diverse finansieringsmöjligheter för miljöåtgärder, i princip även för mindre investeringar: nationella, regionala och till viss del lokala miljöfonder, "ekofonden"⁽²⁾ m.m. I framtiden kommer dessa fonder emellertid att i högre grad användas till att skaffa fram nödvändiga medel till de projekt som samfinansieras av EU. Det innebär konkret att man kan förmoda att det inte kommer att bli lättare att finansiera behovsanpassad miljöteknik, även om den ofta har kort avskrivningstid och ger de lägsta följdkostnaderna på sikt.

4.19 Därför föreslår EESK att man också överväger att binda vissa resurser till speciellt investeringar i anpassad teknik. En bestämd procentsats av medlen från Sammanhållningsfonden skulle till exempel kunna reserveras för projekt under en viss investeringsvolym. Det säger sig självt att de projekt som finansieras på detta sätt inte längre kan beviljas enbart av kommissionen, men en sådan specialfond skulle vara en milstolpe för spridningen av idéer om behovsanpassad teknik.

⁽¹⁾ Inom ramen för ett projekt som drevs av Tysklands miljöstiftelse, miljöministeriet och miljöorganisationen Euronatur.

⁽²⁾ Bygger på bilateralt beviljad skuldeftergift och kvarstår fram till år 2010.

4.20 I samband med utarbetandet av detta yttrande har vi på nytt diskuterat ett kriterium som bl.a. förre ordföranden för EU:s revisionsrätt professor Bernhard Friedmann på sin tid tog upp, nämligen att man inte längre skulle bevilja några "förlorade" bidrag utan i stället krediter ⁽¹⁾ (med låg eller ingen ränta).

4.20.1 Hittillsvarande praxis leder ju till att exempelvis anläggning av reningsverk i vissa kommuner får stöd medan andra kommuner inte får något eftersom medlen är begränsade. I princip leder detta till orättvisor. På miljöområdet betyder det att just (de fattigare) landsbygdskommunerna distanseras ännu mer av (de i regel rikare) städerna på grund av hittillsvarande stödpraxis.

4.20.2 Om medlen däremot inte skulle utgå som bidrag utan som krediter från en rullande fond kunde man inte bara sätta igång fler projekt. Ytterligare en nyttig aspekt kunde vara att lånade pengar eventuellt hanteras med större försiktighet och ansvar.

4.20.3 Ett problem som exempelvis i Polen skulle kunna försvåra en omstrukturering av stödprogrammen består i kommunernas tidigare skuldsättning. Den höga skuldsättningen hindrar ofta redan i dag förberedelserna för investeringar i syfte att omsätta EU:s krav på lokal nivå. År 2001 uppgick de självstyrande förvaltningarnas skuldsättning i Polen till 12,3 miljarder zloty (3 miljarder euro), och år 2002 till 15,4 miljarder zloty (ca 4 miljarder euro), med stigande tendens. Det betyder att många kommuner har nått den tröskel för skuldsättning som lagen tillåter och inte längre kan ta upp några krediter.

4.21 För privata investeringar i behovsanpassad teknik (t.ex. energisparåtgärder, utbyggnad av förnybar energi, alternativa byggnadsmaterial och konstruktioner) skulle en sådan rullande specialfond kunna vara en intressant variant för lån till låg eller ingen ränta. Man bör överväga en koppling till de kompetenscentrum som föreslagits.

4.22 En möjlighet att mobilisera mer finansiella resurser är att den privata sektorn medverkar när det gäller att svara för offentliga tjänster (offentlig-privata partnerskap).

4.23 Denna partnerskapsmodell innebär emellertid inte bara möjligheter utan också risker. En felavvägd partnerskapsmodell

kan exempelvis medföra avsevärda prisökningar. I Ungerns huvudstad Budapest blev det till exempel stora konflikter mellan det privata entreprenörföretaget och stadsstyrelsen efter enorma prishöjningar på över 200 %.

5. Sammanfattning

5.1 Miljötekniken spelar en betydelsefull roll när det gäller att reducera belastningen på miljön och i samband med den hållbara utvecklingen.

5.2 För att undvika felaktig resurstilldelning är det viktigt att verkligen se till att man alltid väljer en lösning som är bäst anpassad till den specifika situationen.

5.3 Behovsanpassade lösningar kan visserligen till viss del medföra högre planeringskostnader, men i investerings- och driftsfasen kan stora belopp sparas in, och på sikt kan fler arbetstillfällen skapas. De sparade beloppen skulle kunna avlasta både offentliga och privata budgetar. Anpassad miljöteknik är således en nödvändighet.

5.4 Både i anslutningsländerna och i dagens medlemsstater är behovsanpassad teknik ofta okänd, och den kommer alltför sällan till användning. Det beror bl.a. på att det i hög grad saknas know-how och på osäkerhet om det verkligen går att uppnå föreskriven standard med alternativ teknik.

5.5 EESK uppmanar kommissionen att ta upp detta problem till intensiv behandling i anslutning till genomförandet av handlingsplanen för främjande av miljöteknik. Bland annat skulle man kunna börja med att åtgärda bristen på information genom att inrätta kompetenscentrum för behovsanpassad teknik i anslutningsländerna.

5.6 En del av stödmedlen bör överföras till en fond som i första hand finansierar mindre åtgärder. Sammanhållningsfonden stöder i alltför liten utsträckning behovsanpassade lösningar. Inga projekt som omfattar mindre än 10 miljoner euro får stöd därifrån. Vid ansökningar om stöd ur Sammanhållningsfonden skulle det vara värdefullt om ansökarna uppgav varför man valt just den teknik som man söker stöd för och vilka alternativ som förkastats.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹⁾ "Finanskontroll i Europatankens tjänst", anförande av professor Bernhard Friedmann vid utdelningen av Europeiska skattebetalarförbundets pris "Europeiska sigillet" 2001.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet samt ändring av direktiv 1999/45/EG och förordning (EG) om långlivade organiska föreningar och
- Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 67/548/EEG för att anpassa det till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier

(KOM(2003) 644 slutlig – 2003/0256 COD – 2003/0257 COD)

(2004/C 112/24)

Den 8 december 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 4 mars 2004. Föredragande var Paolo Braghin.

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 129 röster för, 0 emot och 2 nedlagda röster:

1. Inledning

1.1 Under de senaste 30 åren har kontrollen av kemikalier successivt förts över på gemenskapsnivå, från och med de första gemenskapsbestämmelserna på kemikalieområdet i direktiv 67/548/EEG om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen. Förutom dessa bestämmelser föreskrev direktivet att man i framtiden skulle vara skyldig att tillhandahålla mer information om de kemikalier som finns i handeln⁽¹⁾. Genom den sjätte ändringen av direktivet (i direktiv 79/831/EEG) infördes ett förfarande för anmälan av "nya ämnen", det vill säga ämnen som släppts ut på marknaden för första gången efter den 18 september 1981, och genom den sjunde ändringen (i direktiv 92/32/EEG) definierades enhetliga principer och regler för anmälningsförfarandena.

1.2 Bestämmelserna har sedan utvidgats till att omfatta tester, bedömning och kontroll av risker både när det gäller nya och existerande ämnen, med utgångspunkt i de principer som uttrycks i rådets förordning 793/93, som införlivats i förordning 1488/94 för de existerande ämnenas del respektive direktiv 93/67/EEG för de nya ämnenas del.

1.3 Vid rådsmötet (miljöfrågor) i april 1998 i Chester klargjordes att de gällande bestämmelserna behövde ses över om man ville åstadkomma en konsekventare och mer integrerad kemikaliepolitik i enlighet med försiktighets- och hållbarhetsprinciperna och med lämpligare ansvarsfördelning mellan dem som kontrollerar kemiska ämnen. Detta diskuterades sedan vid flera rådsmöten. Som ett led i det omfattande angreppssättet för hållbar utveckling som bekräftats av rådsmötet i Helsingfors i december 1999 lade kommissionen fram en vitbok

om kemiska ämnen med titeln "Strategi för den framtida kemikaliepolitiken" (KOM(2001) 88 slutlig), som GD Näringsliv och GD Miljö tillsammans utarbetat för att kunna behandla både den kemiska sektorns konkurrensmål och miljöskyddskraven på ett balanserat sätt⁽²⁾.

1.4 Det nya system som föreslogs i vitboken kallas Reach (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals) och innebär enhetliga bestämmelser både för existerande och nya ämnen, med utgångspunkt i registrering, utvärdering och godkännande av farliga ämnen. Det främsta målet var att säkerställa en hög hälso- och miljöskyddsnivå, och ansvaret att tillhandahålla lämplig information och genomföra en första riskbedömning fördes därför över på tillverkarna/importörerna och i vissa fall på nedströmsanvändarna (dvs. användarna i senare led). Systemet skulle tillämpas inom en exakt tidsfrist, i första hand på särskilt problematiska produkter och ämnen som tillverkas i stora volymer.

2. Viktiga inslag i förslaget

2.1 Det nuvarande förslaget till förordning och direktiv syftar alltså till att ersätta den gällande lagstiftningen, eftersom denna enligt kommissionen inte längre är verkningsfull, inte kan främja innovation och inte heller garantera en tillräcklig skyddsnivå för medborgarna och miljön. Det nya systemet lämpar sig bättre för att uppfylla följande fem mål:

- Införa ett konsekvent registreringssystem för både nya och existerande ämnen, under en varierande tidsperiod på ungefär tio år efter den nya lagstiftningens ikraftträdande.

⁽¹⁾ EGT 196, 16.8.1967, s.1.

⁽²⁾ EESK:s yttrande 1327/2001 av den 17 oktober 2001, EGT C 36, 8.2.2002.

- Flytta över ansvaret för riskbedömningen från statliga organ till tillverkarna/importörerna, som samtidigt får ansvaret för att tillhandahålla fullständig dokumentation av egenskaperna hos de ämnen de vill registrera.
- Vid behov låta nedströmsanvändarna omfattas av kraven på information och testning av ämnen.

— Införa ett godkännandeförfarande för farliga ämnen.

- Garantera större insyn och öppenhet för allmänheten genom att göra informationen om kemiska ämnen tillgängligare.

2.2 Syftet med förslaget är att förenkla och i ett enda dokument samla den komplexa lagstiftningen om användning av kemiska ämnen, och därmed upphäva vissa gällande direktiv och förordningar. Det centrala är det ovannämnda Reach-systemet som innebär att alla företag som tillverkar eller importerar mer än 1 ton per år av ett kemiskt ämne måste registrera detta i en central databas. Tillverkarna/importörerna skall inte bara tillhandahålla teknisk information om ämnets egenskaper och säker användning, vilket redan föreskrivs i den gällande lagstiftningen, utan även om säkerhet och hantering av risker för människor och miljö. Denna information bör sedan föras vidare i alla led i produktionskedjan, så att användarna kan använda och saluföra ämnen på ett ansvarsfullt och medvetet sätt utan risker för arbetstagarnas och slutanvändarnas hälsa eller miljö.

2.3 Förslaget har fått sin nuvarande utformning genom medverkan av alla berörda parter, även via ett två månader långt Internetsamråd som inleddes i maj 2003 beträffande ett första utkast till förordning. Det resulterade i 6 000 bidrag från alla berörda aktörer. På grundval av de olika synpunkter som framkom ändrades det första utkastet och resulterade i den version som nu är under behandling. Kraven förenklades i förhållande till de mängder som tillverkas eller importeras, och enligt kommissionen innebär detta en avsevärd minskning av de direkta och indirekta kostnader för systemet som ursprungligen beräknats.

2.4 En ny europeisk kemikaliemyndighet kommer att sköta databasen med ämnen, ta emot registreringsansökningar och ha ansvar för att ge allmänheten icke-konfidentiell information. Myndigheten kommer att omfatta flera kommittéer med olika funktioner och en besvärdsnämnd.

2.5 Registreringen rör alla ämnen som tillverkas eller importeras i större mängder än 1 ton per år, och kommissionen anser att cirka 80 % av dem inte kräver ytterligare åtgärder.

2.6 Utvärderingen av dokumentationen görs av behöriga myndigheter som medlemsstaterna utser. Syftet är att kontrollera att de olika registreringskraven uppfylls i fråga om tillverkade eller importerade mängder och djurförsök, och att rapporterna om hälso- och miljöriskbedömning håller hög kvalitet och är tillräckligt utförliga. Bedömningsprogrammet skall grunda sig på en löpande plan som utarbetas av de behöriga myndigheterna i de olika medlemsstaterna, i enlighet med kemikaliemyndighetens kriterier för prioritering.

2.7 Ämnen som väcker särskilt stora farhågor, t.ex. CMR-ämnen, PBT-ämnen och vPvB-ämnen⁽¹⁾ samt andra ämnen som har allvarliga och irreversibla hälso- eller miljöeffekter kräver kommissionens tillstånd för specifik användning. Tillstånd kommer att ges endast om användningen av ämnet kan kontrolleras på lämpligt sätt. Annars kommer risknivån, den sociala och ekonomiska betydelsen och förekomsten av alternativa ämnen att undersökas, så att man kan se om ett tillstånd är motiverat. På förslag från kommissionen eller en annan medlemsstat kan begränsningar av eller förbud mot användning införas, i syfte att garantera en acceptabel risknivå och i enlighet med det förfarande som ingående beskrivs i artikel 130.

2.8 För att sektorns konkurrenskraft skall säkerställas är kraven på testning färre och mindre komplicerade i det nuvarande förslaget än i den första versionen, som återspeglade den gällande lagstiftningen framför allt i förhållande till ämnen med en mängd på 1-10 ton. Flera ämnen har undantagits från kraven, bland annat polymerer och vissa intermediärer, och reglerna för nedströmsanvändare har förenklats. Ett förslag rör informationsutbyte genom säkerhetsdatablad, som redan omfattas av den gällande lagstiftningen och har ändrats för att företagen till minsta möjliga kostnad skall kunna uppnå de resultat som önskas.

2.9 Innovation skall uppmuntras bland annat genom att den nuvarande viktgränsen för nya ämnen höjs, genom att mängder på mellan 10 kg och 1 ton undantas från testkraven, genom att det blir lättare för nedströmsanvändarna att hitta nya innovativa ämnen samt genom att undantagsperioden för ämnen som är föremål för forskning förlängs till 10 år (15 år inom läkemedelssektorn).

2.10 Genom dessa åtgärder har de beräknade kostnaderna minskat avsevärt, både när det gäller industrins direkta kostnader och de indirekta kostnaderna, som är mycket lägre än de väntade fördelarna för människors hälsa.

⁽¹⁾ Det gäller cancerframkallande, mutagena eller reproduktionstoxiska ämnen (CMR-ämnen) långlivade, bioackumulerande och toxiska ämnen (PBT-ämnen) och mycket långlivade och mycket bioackumulerande ämnen (vPvB-ämnen).

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK ställer sig bakom de mål för hållbar utveckling, hälsoskydd och miljöskydd som EU skall prioritera. Redan i sitt förra yttrande om vitboken var kommittén därför positiv till införandet av Reach-systemet och stödde de mål som formulerats, bland annat att de företag som tillverkar, importerar respektive använder kemiska ämnen skall ha ansvar för att ta fram dokumentation i registrerings syfte och göra en första riskbedömning. Kommittén välkomnade även införandet av ett europeiskt registreringssystem och ett gemenskapsorgan som skulle sköta detta. EESK inser att det förslag till förordning som kommissionen lagt fram innehåller lämpliga mål, innebär en minskning av registreringskraven för nya ämnen (en av orsakerna till att antalet registrerade nya ämnen har minskat i Europa under de senaste 20 åren) och därmed främjar innovation samtidigt som det kräver stora insatser inte bara för den kemiska sektorn utan för hela produktionssystemet.

3.1.1 Den europeiska ekonomin genomgår en period med låg tillväxt, och därför bör lagstiftningsinitiativ som riskerar att äventyra konkurrenskraften, produktionsökningen och sysselsättningsutbudet behandlas med stor försiktighet. Den konsekvensbedömning som finns tillgänglig innehåller inga definitiva garantier för att Reach-systemet skall ge verklig balans mellan kostnad och nytta, vilket många aktörer menar. Kommittén håller med om att – om det är möjligt med hänsyn till att säkerhetskraven måste respekteras – konkurrenskraften inte får hämmas för den europeiska kemiska industrin, som är världsledande och tillhör de främsta näringslivssektorerna i nästan alla medlemsstater. Med tanke på den nya europeiska dimensionen i ett EU med 25 stater bör man även uppmärksamma återverkningarna för alla de branscher som använder kemiska ämnen och preparat (beredningar), inklusive branscher som till synes är mindre berörda, som stål-, textil-, verkstads- och elektronikindustrin samt de sektorer där de små och medelstora företagen kan stöta på särskilda problem.

3.1.2 Kommittén önskar att ändringar i förordningen som bidrar till förenklade förfaranden skall beaktas och att den fruktbara dialog med aktörerna som inleddes genom det breda samrådet 2003 skall fortsätta, så att både de rättmätiga hälsoskyddskraven och de lika rättmätiga konkurrenskraft- och sysselsättningskraven kan uppfyllas. För att detta mål skall kunna uppnås anser EESK att det krävs en tydligare uppsättning konkreta åtgärder för att öka utvecklings- och innovationsmöjligheterna. Detta är särskilt nödvändigt för små och medelstora företag eftersom deras kostnader för Reach-systemet riskerar att påverka deras omsättning betydligt.

3.1.2.1 EESK har tagit del av och uppskattar de initiativ som kommissionen och Europeiska kemikaliebyrån har tagit inom ramen för en tillfällig strategi, i väntan på att arbetet med rättsakterna i Europaparlamentet och rådet skall slutföras. Strategin innebär att aktörerna skall medverka i utarbetandet av dokument med riktlinjer (framför allt tekniska riktlinjer) som är lättare att följa, i mer detaljerade konsekvensbedömningar för

olika sektorer och inrättandet av så kallade strategiska partnerskap för experimentella pilotprojekt. Kommittén, som på nära håll har följt erfarenheterna från delstaten Nordrhein-Westfalen, välkomnar denna inriktning, vill gärna delta i strategin och räknar med att senare yttra sig över resultaten av denna experimentella fas.

3.1.3 Förenklingen av lagstiftningen, möjligheten att göra bedömningar snabbare och på grundval av mer kunskap samt mer omfattande information om de särdrag och risker som är förbundna med tillverkning och användning av kemiska ämnen längs hela produktionskedjan kan bidra till ökad produktivitet, få positiva följder för den totala utvecklingen av miljölagstiftningen⁽¹⁾ och ge konkurrensfördelar. Dessa fördelar är påtagliga inom sektorn för avfallshantering och inom andra sektorer där produkter som är avsedda för slutförbrukare tillverkas. Föresättningen är att denna anpassning till miljöskydds- och konsumentskyddsbestämmelserna med hjälp av lämpliga metoder, t.ex. en märkning som konsumenterna känner igen upptäcks och "belönas" på marknaden. Därför krävs tydliga ansträngningar för att uppnå dessa mål, som kan bli verklighet om gemenskapsmyndigheternas målmedvetna agerande leder till att de europeiska normerna blir vedertagna normer i internationella forum. Om dessa resultat skall kunna uppnås krävs under alla omständigheter även en konstruktiv dialog med de ansvariga myndigheterna, de ekonomiska aktörerna och arbetslivet liksom en informations- och utbildningspolitik för slutanvändarna.

3.2 En europeisk kemikaliemyndighet

3.2.1 I förslaget föreslås inrättandet av en europeisk kemikaliemyndighet med uppgift att förvalta Reach-systemet i tekniskt, vetenskapligt och administrativt hänseende och se till att bedömnings- och beslutsprocesserna på gemenskapsnivå blir konsekventa. Enligt kommissionens förslag bör myndigheten ge vägledande kriterier för urvalet av de ämnen som skall bedömas, utfärda yttranden och rekommendationer under tillstånds- och begränsningsförfarandena och ge indikationer om uppgifternas konfidentialitetsgrad.

3.2.2 Det är naturligtvis positivt att man väljer att inrätta en egen myndighet i stället för att (vilket föreskrevs i vitboken) enbart utvidga uppgifterna för Europeiska kemikaliebyrån, som verkar inom kommissionens gemensamma forskningscenter. Kommittén stöder därför detta förslag helt och fullt, men anser att myndighetens befogenheter och ansvarsområden är alltför begränsade. I kommissionens förslag är myndighetens enda uppgift att ge vetenskapligt och tekniskt bistånd, medan den operativa förvaltningen av systemet i huvudsak tycks vara ett ansvarsområde för medlemsstaterna, som skall agera med utgångspunkt i myndighetens vägledande kriterier, yttranden och rekommendationer. Kommittén undrar om denna modell ger möjlighet till urval med verkligt effektiv prioriteringsordning för bedömning, och om man kan garantera att alla beslut blir resultatet av bredaste möjliga kunskaper och sakkunskap i kemikaliemyndighetens kommittéer.

⁽¹⁾ Som exempel kan nämnas ramdirektivet för vattenpolitiken, IPPC-direktivet, direktivet om farligt avfall etc.

3.2.3 Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) är uppbyggd enligt en modell som i förslaget rätteligen betraktas som den mest närliggande, en modell som visar att man lättare kan åstadkomma balans mellan olika synpunkter när ärenden behandlas centralt, medan nationella myndigheter har en tendens att tillämpa försiktighetsprincipen på nya ansvarsområden. Vi menar att det är möjligt och önskvärt att dra nytta av de nationella myndigheternas insatser i ett nätverk där de kan fortsätta utföra praktiska, samordnade och gemensamt utformade uppgifter. Erfarenheterna från Europeiska kemikaliebyrån visar att det är viktigt att knyta de lokala myndigheterna till nätverk och ge dem ansvar, om man skall kunna skapa samförstånd i beslutsprocessen.

3.2.4 Kommittén anser därför att kemikaliemyndigheten bör få exakta uppgifter och ansvarsområden både när det gäller att fastställa prioriteringskriterier för bedömning, yttra sig över ansökningar om tillstånd, delta i förfarandet för begränsningar av vissa farliga ämnen och beredningar samt utarbeta förslag om harmonisering av klassificering och märkning på gemenskapsnivå. I och med att uppgifterna och ansvarsområdena får en annan utformning bör man även se över uppgifterna och sammansättningen för dess organ, såväl styrelsen och kommittéerna som forumet och besvärsnämnden.

3.2.5 När man vill lösa meningsskiljaktigheter och garantera en andra instans i de fall de nationella myndigheterna är oense, är det enligt EESK:s uppfattning inte lämpligt att inrätta ett organ som direkt representerar medlemsstaterna. För uppgifter som insamling och spridning av lämplig information, uppdatering av databaser, tekniskt stöd till behöriga myndigheter och industrin, framför allt små och medelstora företag, är det önskvärt med ett forum som är öppet för vetenskapssamfundet och de experter som livsmedelsmyndigheten väljer ut från bland annat produktionssektorn.

3.2.6 Rent allmänt hoppas EESK att kemikaliemyndighetens struktur och finansiering blir sådan att den omedelbart kan fungera som ett bedömningsorgan med fullständigt ansvar. Även om myndigheten tar hjälp av och stöder sig på de behöriga nationella myndigheternas sakkunskap och personal när detta är nödvändigt eller lämpligt, bör dess befogenheter och ansvarsområden inte begränsas på förhand. Fram till dess att kemikaliemyndigheten inrättats är det också önskvärt att Europeiska kemikaliebyrån kan kontrollera att processer rörande pilotinitiativ eller på särskilda områden fungerar väl, och göra detta i samarbete med nationella och lokala myndigheter och de berörda parterna.

3.2.7 Kommittén konstaterar i synnerhet att den medverkan av de berörda parterna som föreskrivs i artikel 105 inte är tillräcklig, eftersom det endast handlar om att upprätta "kontakter" med företrädare för näringslivet samt konsumentskydds-, arbetarskydds- och miljöskyddsorganisationer.

3.3 Registreringssystemet

3.3.1 I förordningen åläggs tillverkare och importörer av kemiska ämnen att ge de behöriga myndigheterna teknisk dokumentation med information om ämnet och en preliminär rapport om bedömning och minskning av risker för mängder på 1 ton eller mer, och att – för mängder på 10 ton och uppåt – uppfylla successivt strängare krav på den testning som skall ligga till grund för rapporten.

3.3.1.1 Företagen bör på ett lämpligt sätt utveckla ny testning och kunskap om ämnen i förhållande till import- och tillverkningskraven och därmed även registreringskraven, och med hjälp av denna kunskap garantera att de eventuella riskerna med ämnena hanteras på ett ansvarsfullt och kunnigt sätt. Dessutom bör de informera nedströmsanvändarna om riskerna med användning, och dessa användare bör göra en kemikaliesäkerhetsbedömning endast om de använder ämnet på ett annat sätt än det avsedda.

3.3.1.2. Registreringssystemet ställer onekligen stora krav i fråga om tid och resurser, särskilt på importörerna och nedströmsanvändarna, som hittills inte har ålagts liknande uppgifter, men detta är nödvändigt för att hälsoskydds- och miljöskyddsmålen skall kunna uppfyllas och den inre marknaden fungera på ett korrekt sätt. Man får heller inte glömma att systemet kan vidga marknaden för de företag som är mest innovativa och bäst anpassar sig till de nya marknadsvillkoren.

3.3.2 Det finns en logik i att fastställa kortare tidsfrister och ställa större krav på information för större mängder av tillverkade eller importerade kemiska ämnen, eftersom dessa bestämmelser är lätta att tillämpa direkt, men det är inte nödvändigtvis det lämpligaste sättet att upptäcka verkliga risker vare sig det gäller inneboende risker eller exponering. Att man har behållit ett kriterium – rörande mängder – som kommittén redan tidigare betraktat som oprecist kan innebära en omotiverad belastning på företagen ⁽¹⁾.

3.3.3 Det praktiska genomförandet kan bli mer flexibelt genom bedömning av inneboende risker och av den information om användning och exponering som är tillgänglig eller lätt kan tas fram ur tillverkarnas och myndigheternas uppgifter, och genom kunskap om och analys av strukturella likheter mellan problematiska eller farliga ämnen. Detta gäller graden av komplexitet i den dokumentation som varje tillverkare eller importör måste lägga fram i samband med en registreringsansökan och även om det gäller ämnen som produceras eller importeras i kvantiteter under 10 ton men som kräver fördjupad riskbedömning. Kommittén uppmanar kommissionen att fördjupa dessa idéer, som skulle få Reach-systemet att fungera bättre.

⁽¹⁾ Se det tidigare yttrandet om vitboken, punkt 5.1.

3.3.4 En rad bestämmelser om informationens tillgänglighet är avsedda att minska antalet djurförsök och företagens kostnader. Den viktigaste informationen kan utnyttjas gemensamt, med delade kostnader som följd. Registranter kan även få hjälp att finna andra registranter så att man kan ta del av varandras data, men denna möjlighet verkar inte tillräckligt underbyggd och det förefaller inte som om samarbete skulle främjas annat än mellan aktörer som redan är samarbetspartner eller är bundna till varandra genom leveranser.

3.3.5 Intentionen att minska antalet djurförsök förtjänar stöd, men detta är bara en del av problemet. Det behövs effektivare system för att minska eller helt avhjälpa dubbelarbete när det gäller dokumentation och testning, både analyser och in vitro-metoder, och hitta drivkrafterna för att främja samarbete mellan tillverkare, importörer och nedströmsanvändare av samma ämne samt införa rättvisa fördelningsmekanismer som gör utgifterna överkomliga även för små och medelstora företag. EESK anser att det vore lämpligt att undersöka former för stöd till dokumentationen och att underlätta inrättandet av frivilliga konsortier (särskilt mellan nedströmsanvändare och mellan små och medelstora företag) med garantier för att de materiella eller industriella rättigheterna skyddas.

3.3.6 Information i hela produktionskedjan föreskrivs, både nedåt och uppåt, och säkerhetsdatabladet i bilaga Ia ersätter säkerhetsdatabladet i direktiv 91/155/EEG. Att de båda systemen kommer att fungera parallellt under ett antal år kan bli ett hinder för en välfungerande inre marknad.

3.4 Utvärdering (avdelning VI)

3.4.1 Utvärderingen – både av dokumentation och ämnen – skall ske på medlemsstatsnivå, medan kemikaliemyndigheten endast skall ha i uppgift att utveckla riktlinjer för prioritering av de ämnen som skall utvärderas, och att ingripa i de fall då medlemsstaterna bedömning skiljer sig åt. Framför allt i början finns en risk att systemet med enskilda staters utvärdering, som skall godkännas av andra medlemsstater genom ett skriftligt förfarande, medför allvarliga tidsförluster eller rent av ömsesidiga avslag.

3.4.2 Förutsättningen för en säker användning av ämnen, med minimala risker för människor och miljö, är en databas med tillförlitliga, vetenskapliga data som samlas in på ett enhetligt sätt och verifieras genom en kontrollprocess (utvärdering i den mening som avses i avdelning VI), liksom en gedigen kostnads-/nyttoanalys av särskild användning. De företag som tillverkar eller importerar ämnen åläggs att utarbeta en kemikaliesäkerhetsrapport som innebär en preliminär riskbedömning (något som hittills ålegat de behöriga myndigheterna) och att tillhandahålla information om ämnena. Den komplicerade utvärdering av dokumentationen och ämnena som sedan följer, och som grundar sig på uppgifter från tillverkarna och importörerna, är en känslig fråga och de beslut som fattas har stor

betydelse. Kommittén anser därför att denna uppgift i första hand bör tillfalla kemikaliemyndigheten, som dock kan ha ett nära samarbete med de nationella behöriga myndigheterna, eftersom denna myndighet kan garantera större snabbhet, enhetlighet och bredare kompetens.

3.4.2.1 Att kemikaliemyndigheten tilldelas detta ansvarsområde innebär inte att man inkräktar på de nationella myndigheternas befogenheter. Det är vår förhoppning att kemikaliemyndigheten – genom sina tekniska och politiska instanser – skulle kunna fastställa utvärderingskriterier och ge de nationella myndigheterna särskilda utvärderingsuppgifter. De nationella myndigheterna kan i sin tur alltid komma med självständiga förslag om utvärdering av ett ämne, och därvid ange motiv och se till att ämnet ingår i den centraliserade beslutsprocessen.

3.4.3 En brist i det nuvarande förslaget är att det inte uttryckligen föreskrivs utvärderingar av möjlig interaktion och ackumulationsprocesser som kan innebära att användningen blir riskabel, förutom när det gäller redan fastställda ämnen. Kommittén anser att denna fråga inte bör behandlas i samband med frågan om företagets ansvar, utan i samband med kemikaliemyndighetens operativa program, i samarbete med de nationella behöriga myndigheterna.

3.4.4 Ett oförutsett hot kan utgöras av ämnen, preparat, produkter och föremål som importeras från regioner i världen som saknar adekvat kontroll och som inte respekterar regelverket för att sammanställa de uppgifter som skall lämnas in för registrering och riskbedömning. De behöriga myndigheterna bör vara särskilt uppmärksamma på detta, bland annat för att inte ge producenter utanför EU orättmätiga konkurrensfördelar.

3.4.5 Kommittén efterlyser ett klarläggande av det ansvar som vilar på tillverkare, importörer och brukare i produktionskedjan – vid behov i form av specifika föreskrifter – för att man skall kunna ta itu med fall där förordningens krav inte uppfylls med avseende på dokumentation, riskbedömning och åtgärder för kontrollerad och säker användning.

3.5 Tillstånd

3.5.1 Syftet med tillståndssystemet är att garantera en den inre marknaden fungerar väl och att de ämnen som väcker särskilda farhågor används på ett sådant sätt att man kan garantera en lämplig riskhantering, eller ersätts med säkrare teknik eller ämnen. EESK ställer sig bakom detta, och inser därför det berättigade i kravet på att tillverkare och importörer skall tillhandahålla ytterligare information om risker, information som visar hur riskerna kan kontrolleras eller vilka socioekonomiska fördelar som uppväger riskerna. Kommittén ser även positivt på att tillstånd ges för ett särskilt användningsområde, så att användningen kan kontrolleras bättre, och att tillräcklig information kommer nedströmsanvändarna till del.

3.5.1.1 Kommittén anser att auktorisationen i vilket fall som helst skall gälla en begränsad tid. Vi föreslår att man vid behov genomför ytterligare utvärderingar med påföljande auktorisation, vilket är fallet med andra liknande förfaranden. Detta skulle bli en stimulans till nyskapande utveckling av säkra alternativ och främja ersättningsprincipen som första alternativ för farliga kemikalier.

3.5.2 De begränsningar som sammanhänger med tillståndet bör införas i hela EU, oavsett mängden av ett tillverkat eller importerat ämne, så att man kan undvika varje allvarlig hälso- eller miljörisk. Kommittén håller med om att en konsoliderad version av direktiv 76/769/EEG bör utgöra utgångspunkten för det nya begränsningsförfarandet, men efterlyser en snabb insats för att uppdatera förteckningarna över farliga ämnen där det finns vetenskapliga belägg.

3.5.3 Kommittén vill påpeka att lagstiftningen om skydd av arbetstagares hälsa och säkerhet mot risker som har samband med kemiska agenser i arbetet även i fortsättningen bör tillämpas och utvecklas samtidigt som hänsyn tas till Reach-systemet. Det vore därför lämpligt att i samråd med intressenterna undersöka hur åtgärder på området skulle kunna införas inom ramen för Reach och hur Reach-systemet och direktiv 98/24/EG, som föreskriver bedömningskrav, kan bli kompatibla.

3.5.4 EESK anser att man bör studera andra riskabla substanser som är jämförbara med CMR, PBT och VPVB (som redan har tydliga, objektiva kriterier och därmed är upptagna i bilaga XIII) så snart riskerna har fastställts, och att de bör bli föremål för auktorisationsförfarandet oavsett kvantiteter.

3.6 Nedströmsanvändare

3.6.1 EESK ställer sig bakom den bestämmelse som innebär att nedströmsanvändarna skall bedöma säkerheten vid sin användning av ämnen, med utgångspunkt i information från leverantören, vidta lämpliga riskhanteringsåtgärder och meddela eventuella nya användningsområden som leverantören inte tagit i betraktande och dokumenterat. Förutsättningen för att skyldigheten skall gå att uppfylla, särskilt för små och medelstora företag, är att leverantören har slutfört registreringen och låter nedströmsanvändaren ta del av den icke-konfidentiella informationen om ämnet. Man kan förutse att den information som tillverkarna eller leverantörerna skall få ta del av är ofullständig, en brist i förslaget som innebär att nedströmsanvändarna får en överdrivet tung dokumentationsbörda. Vi anser att denna fråga och möjligheterna att överklaga till kemikaliemyndigheten bör få en bättre utformning om kostnaderna för tillämpningen av det nya systemet skall kunna hållas nere.

3.6.2 Det är önskvärt att den nuvarande situationen undersöks i en rad seminarier och konferenser med de berörda parterna, både när det gäller de sektorer som kan komma att drabbas hårdast av åtgärderna (särskilt sektorerna för färg och

måleriprodukter, pigment, garvning, trä, möbler, syntetfiber och elektroniska apparater verkar få särskilt höga dokumentationskostnader) och i fråga om små och medelstora företag, som ofta är beroende av en leverantör i oligopolställning och därför sällan kan få information på ekonomiskt acceptabla villkor. Utan en mer ingående behandling av frågorna och tydliga rambestämmelser finns det risk för ojämlika förhållanden i ovannämnda och liknande fall.

3.7 Gemensamt utnyttjande av data

3.7.1 En rad åtgärder planeras för att utnyttja insamlade data gemensamt och undvika onödiga djurförsök. Kommittén ser positivt på denna målsättning och på att nya registranter får möjlighet att utnyttja data, antingen mot en avgift som betalas direkt till den som lämnar informationen eller via ett organ för tvistlösning. Fortfarande anser kommittén att de planerade åtgärderna är alltför allmänna, och önskar att bestämmelserna skall vidareutvecklas för att alla berörda parter, även de små och medelstora företagen, skall kunna verka på lika villkor.

3.7.2 Kommittén är positiv till mekanismen för förhandsregistrering för de företag som förbereder sig för registrering. Den gör det möjligt att utnyttja data gemensamt i ett tidigare skede, under förutsättning att konfidentialiteten garanteras i förekommande fall. Vi ser även positivt på att det inrättas ett forum för informationsutbyte om olika substanser, vilket inte bara skulle kunna tjäna till att undvika dubbla djurförsök utan även fylla fler funktioner.

3.8 Information till och utbildning av arbetstagare

3.8.1 EESK anser att informationen från Reach-systemet skall ligga till grund för bedömning och minskning av risker inte bara i hälsoskydds- och miljöskyddssyfte utan även när det gäller säkerhet och hälsa på arbetsplatsen, och att den därför har stor betydelse för nästan all yrkesverksamhet.

3.8.2 Erfarenheterna från den kemiska sektorn, som gjorts tack vare en kontinuerlig dialog mellan arbetsmarknadens parter, visar att tillgänglig information som används på ett korrekt sätt har gjort att denna bransch ligger bäst till i statistiken över olycksfall på arbetsplatsen och arbetsskador.

3.8.3 Mot bakgrund av dessa positiva men inte särskilt välkända erfarenheter bör man framhålla det mervärde som ligger i att arbetstagare och deras företrädare får all information de behöver, information som tagits fram genom kemikaliesäkerhetsbedömningen av ett ämne eller en beredning och finns i säkerhetsdatablad. Kommittén önskar därför att de positiva erfarenheterna från den kemiska industrin skall kunna utvidgas till att omfatta sektorer längre ner i kedjan, bland annat genom särskilda utbildningsprogram för arbetstagare och deras företrädare, förbättring av de skyddsmekanismer som föreskrivs i den gällande lagstiftningen rörande farliga ämnen samt främjande av en mer enhetlig tillämpning.

3.9 Konsekvensbedömning

3.9.1 Kommissionens uppgifter om direkta och indirekta kostnader för systemet under de närmaste tio åren har kritiserats för att vara tilltagna i underkant. Kommittén har tagit del av den nya utvärderingen, som inbegriper ändringar till det utkast som diskuterats under remissprocessen. Denna konsekvensbedömning, som särskilt uppdaterats för att omfatta dessa ändringar, verkar mer realistisk även om vissa osäkerhetsfaktorer kvarstår, särskilt när det gäller indirekta kostnader, nedströmsanvändarna och effekterna för de nya medlemsstaterna.

3.9.2 Kommittén uppmanar därför kommissionen att inleda en särskild diskussion i frågan med olika branschorganisationer på europeisk och nationell nivå, framför allt för de näringslivssektorer som enligt vissa undersökningar drabbas hårdast av det nya förslaget till förordning. Syftet skulle vara att utreda hur välgrundade undersökningarna är och att, om så behövs, se över ytterligare åtgärder som visar sig vara alltför betungande.

3.9.3 Kommittén är oroad över eventuella ekonomiska följder och uppmanar kommissionen att göra en mer djupgående konsekvensbedömning på detta område, undersöka hur stor användningen av kemiska ämnen är inom alla olika näringar, även jordbruket och tjänstesektorn, och mer ingående studera eventuella följder för kandidatländerna.

3.9.4 Innovation betraktas som en positiv följd av det nya systemet, och utan tvivel kommer vissa åtgärder att främja upptäckt och saluföring av fler nya ämnen än nu. Kommittén stöder därför dessa ändringar, men anser generellt att de – närmast automatiska – mekanismer som skall främja innovation är alltför allmänna – och att alltför lite har gjorts för att utvärdera effekterna i kvantitativt hänseende.

3.9.5 Förhållandet mellan kostnad och nytta är uppenbarligen mycket gynnsamt, särskilt på hälsoområdet, men man glömmer lätt det faktum att kostnaderna bärs direkt av de ekonomiska aktörerna medan fördelarna kommer andra aktörer eller hela samhället till del under en längre period än den tid som kostnaderna kräver. För att komma till rätta med denna situation, som har väckt mycket förvåning och mötts av negativa reaktioner, behövs en insats för att skapa större samförstånd. Grunden för detta skulle vara ingående diskussioner och sektorsanalyser, även kvantitativa sådana, och en mer framsynt politik för att främja konkurrenskraften och se till att de europeiska bestämmelserna blir en internationell referensram genom att kommissionen agerar målmedvetet och målinriktat i alla internationella sammanhang.

4. Slutsatser

4.1 EESK står bakom målen för och genomförandet av Reach-systemet, men anser att särskild uppmärksamhet måste ägnas formerna för genomförandet för att undvika att den lagstiftning som krävs innebär en negativ påverkan på näringslivets konkurrenskraft och tillväxt, vilket skulle innebära

ökade sysselsättningsproblem. Detta krav, som ligger i linje med satsningarna på en "hållbar utveckling" socialt, ekonomiskt och miljömässigt, blir mer påtagligt när det gäller detta förslag, eftersom den konsekvensbedömning som finns tillgänglig inte innehåller några säkra garantier för verklig balans mellan kostnad och nytta.

4.2 För att samla den politiska viljan bakom en lagstiftning som med avseende på folkhälsa, säkerhet och miljöpåverkan skulle borge för hela spektrumet av användare av kemiska ämnen samt allmänheten, utan att skada den europeiska industrins konkurrenskraft, uppmanar EESK kommissionen, Europaparlamentet och rådet att allvarligt överväga varje ändring av förordningen som skulle kunna bidra till förenkling och minskning av den byråkratiska bördan i förfarandena (och därmed kostnaderna) och att rådfråga berörda intressenter med detta syfte i åtanke.

4.3 EESK:s föreslår dessutom att man tar fram lämpliga åtgärder för att informera om och belysa innehållet i lagstiftningen och i de ändringar som har gjorts, i synnerhet med inriktning mot små och medelstora företag samt användare i senare led av tillverkningskedjan. Det är viktigt att ta itu med den negativa attityd som finns för närvarande och som inte tar tillräcklig hänsyn till fördelarna med en förenkling av den gällande lagstiftningen rörande kemiska ämnen, en snabbare och effektivare utvärdering (med mindre risker och därmed sammanhängande ansvar) och enklare tillämpning av miljölagstiftningen (i fråga om utsläpp, avfall, arbetstagares säkerhet osv.).

4.4 På samma sätt behöver man förklara att bilagorna innehåller tillämpningsbestämmelser, allmänna riktlinjer och tekniska och vetenskapliga standarder för forsknings- och testmetoder som inte ökar den byråkratiska bördan utan underlättar tillämpningen av bestämmelserna. Volymmässigt skiljer de sig inte från bilagorna till den gällande lagstiftningen. Om det är juridiskt möjligt skulle det därför vara lämpligt att göra åtskillnad mellan de bilagor som har status som lag och de som kan användas som "handledningar" eller riktlinjer för de sakkunniga och som skulle kunna uppdateras lättare mot bakgrund av den tekniska och vetenskapliga utvecklingen.

4.5 EESK uppskattar kommissionens breda samråd i samband med utarbetandet av förslaget och hoppas att intressenterna även fortsättningsvis kommer att höras och engageras så att de kan bidra med ytterligare förbättringar av texten, särskilt när det gäller följande:

— Förslag till ändringar som utan att frångå syftet med förslaget bidrar till att förenkla förfarandena och därmed minska kostnaderna.

— Utöka och stärka den kommande kemikaliemyndighetens uppgifter (särskilt i fråga om bedömningen av akter och ämnen – avdelningen VI) så att det blir navet i det nya systemet, i nära och konstruktiv samverkan med de behöriga nationella myndigheterna.

- Ändra uppgifter och sammansättning för organ inom myndigheten för att få en balanserad representation av de ansvariga och ett större deltagande från den högsta vetenskapliga nivån i Europa.
- Inrätta instrument och metoder som undanröjer onödigt dubbelarbete i samband med akter och texter, bidra till en minskning av antalet djurförsök samt inrätta mekanismer som säkerställer en rättvis fördelning av kostnaderna.
- Klargöra ansvarsfördelningen mellan producenter/importörer och användare i senare led, eftersom en del av de kemiska ämnen som produceras eller importeras senare köps in av företag som saluför blandningar med olika användningsområden.
- Upprätta en stödplan med särskild inriktning på små och medelstora företag och användare i senare led för att underlätta genomförandet av de bestämmelser som föreskrivs av Reach-systemet, samt inrättandet av konsortier eller liknande organ med detta syfte.
- Ta fram konkreta och automatiska instrument för att främja innovation och framtagande och utsläppande på marknaden av nya ämnen.

4.6 EESK betonar behovet av en mer detaljerad konsekvensbedömning, särskilt i fråga om de indirekta kostnaderna, kost-

naderna för vissa sektorer som är kritiska för användare i senare led av tillverkningskedjan och eventuell påverkan på anslutningsländerna, för att kontrollera om den kritik som har riktats mot studien hittills har någon grund eller inte.

4.7 EESK anser slutligen att det behövs kraftfulla politiska åtgärder för att få global uppslutning kring bestämmelserna i Reach-systemet, som är grundläggande för ett bättre skydd av arbetstagares hälsa och folkhälsan samt miljön och inte minst för försvaret av den europeiska kemiska industrins konkurrenskraft.

4.8 EESK ser positivt på de praktiska tester och de pilotprojekt för genomförandet som redan inletts i vissa medlemsstater, med deltagande av regionala myndigheter och andra berörda parter, och som syftar till en förenkling och mer konkret konsekvensbedömning. Kommittén välkomnar också kommissionens och Europeiska kemikaliebyråns satsningar på att tillsammans med berörda intressenter upprätta sektorsvisa tekniska riktlinjer för genomförandet av Reach-systemet. EESK anser att alla EU-institutioner när de slutliga rättsakterna fastställs bör dra nytta av den erfarenhet som samlats under mellantiden. Kommittén förbehåller sig möjligheten att utarbeta ett tilläggsyttrande för att utvärdera resultaten av det pågående arbetet.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

BILAGA 1

till yttrandet (artikel 39 i arbetsordningen)

Följande ändringsförslag avslogs men fick minst en fjärdedel av rösterna:

Punkt 3.4.4 (ny)

"För att den information som tillhandahålls om de registrerade kemikalierna skall vara garanterat tillförlitlig, anser EESK att det måste inrättas ett lämpligt kvalitetssäkringssystem. Detta kan ske genom att de ekonomiska aktörerna vidtar interna kvalitetssäkringsåtgärder med extern certifiering eller genom granskning av oberoende sakkunniga. På detta sätt kan data och dokumentation bli kvalitativt jämförbara och möjliga att utnyttja i hela Europa. De behöriga myndigheterna kan därmed lämna över en del av sitt kontrollansvar på företagen."

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till rådets direktiv om upphävande av direktiv 72/462/EEG

(KOM(2004) 71 slutlig – 2004/0022 CNS)

(2004/C 112/25)

Den 27 februari 2004 beslutade rådet att i enlighet med artikel 37 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande.

Den 24 februari 2004 gav Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs presidium NAT-sektionen i uppdrag att utarbeta yttrandet i ärendet.

Med tanke på ärendets brådskande karaktär utnämnde kommittén vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 31 mars 2004) John Donnelly till huvudföredragande och antog enhälligt följande yttrande.

1. Inledning

1.1 Genom den vitbok om livsmedelssäkerhet som offentliggjordes under år 2000 tillkännagav kommissionen genomgripande förändringar när det gäller lagstiftningen på livsmedelshygienområdet. De viktigaste förändringarna i denna reform utgjordes av en förenkling av lagstiftningen på området för livsmedels- och fodersäkerhet och på området för djurhälsofrågor med relevans för livsmedelssäkerheten.

1.2 Vitbokens målsättningar skulle nås med hjälp av ett mycket omfattande handlingsprogram. I detta program ingick inrättandet av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet samt ett förslag till förordning om allmän livsmedelslagstiftning. Denna målsättning förverkligades i och med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet.

1.3 När det gäller åtgärderna för att få till stånd en förenkling av livsmedels- och foderlagstiftningen och reformerna beträffande officiella kontroller har stora framsteg gjorts. Senast den 1 januari 2006 skall dessa börja tillämpas formellt av medlemsstaterna. En friktionsfri integrering av hygienbestämmelser och av officiella kontroller – "från jord till bord" – utgjorde också en central målsättning. Detta återspeglas också i förslagen.

1.4 Djurhälsoreglerna för import av kött och köttprodukter har omarbetats och uppdaterats genom direktiv 2002/99/EG. Senast den 1 januari 2005 skall detta ha införlivats formellt av medlemsstaterna.

1.5 Även den senaste tidens utbrott av mul- och klövsjuka och klassisk svinpest har föranlett en omarbetning av djurhälsolagstiftningen när det gäller import av levande djur. Ett förslag har redan sänts till rådet som skall utarbeta ett direktiv om fastställande av djurhälsoregler för import till gemenskapen av vissa levande hov- och klövdjur samt om ändring av direktiven 90/426/EEG och 92/65/EEG (KOM(2003) 570).

Det föreslås sålunda att direktiv 72/462/EEG upphävs när det gäller hälsokraven för levande djur, med hänvisning till att det inte längre är relevant.

2. Sammanfattning av kommissionens förslag

2.1 Detta förslag innebär att direktiv 72/462/EEG slutar att gälla den 1 januari 2005 med avseende på djurhälsoreglerna för import av kött och köttprodukter.

2.2 Från och med den 1 januari 2006 upphäver förslaget direktiv 72/462/EEG även med avseende på bestämmelserna om folkhälsa och den officiella kontrollen av kött och köttprodukter.

2.3 Det återstår att komma överens om ett datum för upphävande av direktiv 72/462/EEG med avseende på djurhälsoreglerna för import av levande djur beroende på när förslaget till rådets direktiv om fastställande av djurhälsoregler för import till gemenskapen av vissa levande hov- och klövdjur samt om ändring av direktiven 90/426/EEG och 92/65/EEG formellt skall genomföras.

2.4 De genomförandebestämmelser som fastställts genom de beslut som antagits om import av levande djur, kött och köttprodukter enligt direktiv 72/462/EEG, och som är förtecknade i bilagan till detta förslag, skall fortsätta att gälla tills de har ersatts av bestämmelser som antagits inom ramen för den nya lagstiftningen.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK välkomnar detta förslag som en del av den pågående översynen av gemenskapens åtgärder på djurhälsoområdet. EESK stöder idén om att bestämmelserna för import av levande djur skall konsolideras.

3.2 EESK ställer sig också mycket positiv till den pågående förenklingsprocessen med avseende på gemenskapslagstiftningen.

3.3 EESK välkomnar de snabba framstegen när det gäller genomförandet av handlingsplanerna för livsmedelssäkerhet som gjorts med hjälp av de målsättningar som satts upp i vitboken om livsmedelssäkerhet.

3.4 Slutligen välkomnar EESK även den tydliga åtskillnad som görs mellan djurhälsoreglerna för import av kött och köttprodukter, folkhälsobestämmelserna för livsmedels- och foderhygien, bestämmelserna för officiella livsmedels- och foderkontroller samt djurhälsobestämmelserna för import av levande djur.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Kommittén är medveten om de potentiella risker som finns på djurhälsoområdet, inte minst till följd av EU:s nya gränser efter utvidgningen. Kommittén rekommenderar därför att kommissionen avsätter tillräckliga resurser för inspektioner och revisionsinsatser i samband med att direktiven i fråga genomförs och införlivas i medlemsstaternas lagstiftning.

5. Slutsatser

5.1 EESK stöder kommissionens förslag som ett led i fullbordandet av den rättsliga översynen och förenklingen av lagstiftningen.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

- **"Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/96/EG när det gäller möjligheten för vissa medlemsstater att tillämpa tillfällig skattebefrielse eller tillfälliga skattenedsättningar för energiprodukter och elektricitet"**

(KOM(2004) 42 slutlig – 2004/0016 CNS)

och om

- **"Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/96/EG när det gäller möjligheten för Cypern att tillämpa tillfällig skattebefrielse eller tillfälliga skattenedsättningar för energiprodukter och elektricitet"**

(KOM(2004) 185 slutlig 2004/0067 CNS)

(2004/C 112/26)

Den 18 februari 2004 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/96/EG när det gäller möjligheten för vissa medlemsstater att tillämpa tillfällig skattebefrielse eller tillfälliga skattenedsättningar för energiprodukter och elektricitet"

(KOM(2004) 42 slutlig – 2004/0016 CNS)

och den 31 mars 2004 beslutade rådet att rådfråga Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/96/EG när det gäller möjligheten för Cypern att tillämpa tillfällig skattebefrielse eller tillfälliga skattenedsättningar för energiprodukter och elektricitet"

(KOM(2004) 185 slutlig – 2004/0067 CNS).

Med tanke på ärendets brådskande karaktär utnämnde Europeiska ekonomiska och sociala kommittén vid sin 407:e plenarsession (sammanträdet den 31 mars 2004) Frank Allen till huvudföredragande ⁽¹⁾ och antog följande yttrande med 33 röster för, 1 röst emot och 1 nedlagd röst.

1. Inledning

1.1 Rådets direktiv 2003/96/EG om en omstrukturering av gemenskapsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet (som antogs den 27 oktober 2003) trädde i kraft den 1 januari 2004. Direktiven 92/81/EEG och 92/82/EEG upphörde att gälla den 31 december 2003.

1.1.1 I direktiv 92/81/EEG och 92/82/EEG angavs miniminivåer för punktskatt på mineraloljor. Genom det nya energiskattedirektivet 2003/96/EG fastställs miniminivåer för punktskatt på i stort sett samtliga energiprodukter, däribland kol, gas och el. Detta direktiv innebär dessutom en uppdatering av minimiskattesatserna för mineraloljor, som inte har setts över sedan 1992.

1.1.2 Syftet med energiskattedirektivet var att minska den snedvridning av konkurrensen som uppstått till följd av medlemsstaternas skilda skattesatser, minska den snedvridning av konkurrensen mellan mineraloljor och andra energipro-

dukter som hittills inte omfattats av EU:s skattelagstiftning, uppmuntra till en effektivare energianvändning (för att på så sätt minska såväl beroendet av importerad energi som koldioxidutsläppen), samt göra det möjligt för medlemsstaterna att erbjuda företagen skattelättnader om de vidtar särskilda åtgärder för att minska sina utsläpp.

1.2 Nivån på de punktskatter som tillämpas av många av anslutningsländerna är i vissa fall avsevärt lägre än inom EU. Några anslutningsländer tillämpar redan de minimisatser som fastställdes i direktiv 92/82/EEG, medan andra håller på att förbereda sig för att kunna leva upp till åtagandet att senast den 1 maj 2004 börja tillämpa minimisatserna i direktiv 92/82/EEG. Polen och Cypern har i samband med anslutningsfördraget förhandlat fram vissa undantag. Miniminivån för punktskatt på blyfri bensin ligger på 287 euro per 1 000 liter enligt direktiv 92/82/EEG, medan det nya energiskattedirektivet sätter denna nivå till 359 euro per 1 000 liter.

⁽¹⁾ Direktiv (KOM(2004) 185 slutlig).

1.3 Om inte energiskattedirektivet ändras blir de anslutande medlemsstaterna tvungna att anta bestämmelserna från och med den 1 maj 2004. Effekterna av detta för deras ekonomi (dvs. beskattningen av energiprodukter och el) kan komma att få allvarliga sociala och ekonomiska följder, med tanke på de betydligt lägre skattesatser som de för närvarande tillämpar på energiprodukter. De enorma kostnadsökningar som skulle uppstå kan komma att slå hårt mot de små och medelstora företagen samt innebära en mycket tung kostnadsbörda för såväl industrin som konsumenterna. De sämre ställda hushållen drabbas särskilt hårt. Därför har man ansökt om tillfällig befrielse eller nedsättning av de skatter för energiprodukter och el som måste tas ut.

2. Sammanfattning av förslagen

2.1 I november 2003 lämnade samtliga anslutningsländer förutom Cypern in en ansökan till kommissionen om vissa undantag från kraven i energiskattedirektivet. Anslutningsfördraget av den 16 april 2003 föreskriver att anslutningsländerna skall ges tillfälle att lämna in ansökan om undantag beträffande all EU-lagstiftning som antas efter den 16 maj 2003. Kommissionen måste granska sådana ansökningar och, i de fall de anses berättigade, lägga fram förslag till rådet. Kommissionen kräver att varje ansökan skall åtföljas av en detaljerad motivering.

2.1.1 Cypern ingav inte någon begäran om att få tillämpa en övergångsordning vid den aktuella tidpunkten. Situationen på Cypern har emellertid utvecklats och de cypriotiska myndigheterna ingav i början av februari 2004 en särskild begäran om att få tillämpa övergångsperioder. Kommissionen måste därför på grundval av artikel 93 i EG-fördraget lägga fram ett förslag till direktiv om ändring av direktivet.

2.1.2 Kommissionen bedömde de flesta ansökningarna beträffande energiskattedirektivet som berättigade och tillstyrkte undantag från EU:s minimiskattesatser. Kommissionen föreslog att några av de undantag som ansöktes om på antingen obegränsad eller mycket lång tid bör underställas rimliga tidsgränser. Kommissionen avslog en ansökan gällande skattebefrielse för spilloljor, eftersom ett sådant undantag skulle strida mot EU:s miljöpolitik.

2.2 Det föreslagna rådsdirektivet skulle innebära ett säkerställande av att samma principer som var vägledande när de nuvarande medlemsstaterna beviljades övergångsperioder även skall gälla för anslutningsländerna. För de föreslagna åtgärderna gäller sålunda följande:

— De skall vara strikt begränsade i tid, i princip inte längre än fram till och med år 2012.

— De skall stå i rimlig proportion till det konkreta problem de skall åtgärda.

— De skall vid behov inbegripa en gradvis anpassning till de minimisatser som tillämpas inom EU.

2.3 Med tanke på att de nuvarande medlemsstaterna har beviljats tillfälliga undantag från kraven i direktivet har kommissionen accepterat att anslutningsländerna kan komma att behöva längre tid för att förbereda sig innan de börjar tillämpa bestämmelserna i direktivet. Syftet med detta förslag är sålunda att för vart och ett av de tio anslutningsländerna fastställa exakta tidsramar och tillämpningsområden för tillfällig befrielse alternativt nedsättning av skattenivåerna för energiprodukter och el. Varje enskilt land bedöms separat utifrån det landets särskilda behov.

2.4 Avslutningsvis kan framhållas att kommissionen anser att de föreslagna ändringarna är både motiverade och rimliga, samt att de är till fördel för de anslutande medlemsstaterna. Kommissionen förordar därför att förslaget börjar tillämpas så snart som möjligt så att man undviker att det uppstår ett rättsligt vakuum i samband med utvidgningen.

3. Kommentarer

3.1 I ett tidigare yttrande om "Förslag till rådets direktiv om omstrukturering av gemenskapens regelverk för beskattning av energiprodukter" (CESE 1194/1997) uttrycker EESK sitt starka stöd för idén att miljöskatter inte får leda till en ökning av det totala skattetrycket. För att man skall kunna garantera skatteneutralitet måste skatten på arbete minskas i motsvarande grad. Miljöskatter får inte leda till försvagad konkurrenskraft för de europeiska företagen och förlorade arbetstillfällen. Låginkomsttagarna får inte drabbas ännu mer. Detta är synpunkter som även gäller för anslutningsländerna.

3.2 EESK ser positivt på att kommissionen krävt att varje ansökan från anslutningsländerna skall åtföljas av en detaljerad motivering och att kommissionen gjort en ordentlig och konsekvent bedömning av ansökningarna.

3.3 I de flesta anslutningsländer har man ingen punktskatt på energiprodukter och el. Helt klart är att ett plötsligt införande av EU:s miniminivåer för punktskatter skulle kunna ge upphov till en betydande inflation och även en plötslig ökning av hushållens kostnader. Detta skulle i sin tur leda till att majoriteten av befolkningen i anslutningsländerna blir mycket negativt inställd till EU.

3.4 Anslutningsländernas ekonomier kräver stort ekonomiskt stöd på vägen mot utveckling och samordning med de 15 nuvarande medlemsstaterna. Ett plötsligt krav på minimisatser för punktskatter i EU skulle hindra den ekonomiska och sociala utvecklingen framför allt i de fattigare områdena. Detta skulle leda till att man vidgar klyftan mellan mer respektive mindre utvecklade områden. Följaktligen skulle vi få en utbredd social oro.

3.4.1 Enligt nyligen publicerad statistik för 2001 har nästan 90 % av regionerna i anslutningsländerna en regional per capita-BNP som ligger under 75 % av genomsnittet i EU-15. Det finns tio regioner där den regionala BNP per capita ligger under 35 % av genomsnittet i EU-15. I Polen har fem regioner en regional BNP per capita som ligger under 32 % av genomsnittet i EU-15.

3.4.2 Fem av anslutningsländerna har beviljats övergångsperioder för att nå upp till minimiskattesatsen i energiskattedirektivet för motorbränsle. Det kommer att leda till kraftiga snedvridningar på motorbränslemarknaderna, framför allt i gränsområdena där motorbränsle är mycket billigare i anslutningsländerna på andra sidan gränsen. Många återförsäljare av motorbränsle på den sida gränsen där högre skattesatser tillämpas kommer att gå i konkurs, medan de på andra sidan kommer att göra oväntade vinster

4. Slutsatser

4.1 EESK vill rekommendera kommissionen att noga övervaka situationen när det gäller motorbränslen och att om

nödvändigt se över undantagen för motorbränsle ifall det uppstår alltför stor konkurrenssnedvridning.

4.2 När det gäller undantag på lång sikt, vill EESK rekommendera kommissionen att göra en regelbunden översyn i syfte att fastställa att dessa även fortsättningsvis säkerställer en effektiv energianvändning, behovet av att minska koldioxidutsläppen och behovet av åtgärder för att minska utsläppen.

4.3 Med hänsyn till att nuvarande medlemsstater i unionen har beviljats tillfälliga undantag på detta område, är det både principiellt sett och av hävd rättvist och rimligt att anslutningsländerna kan dra nytta av tillfälliga undantag under en något längre tidsperiod i de fall detta kan motiveras.

4.4 Att anta detta direktiv före den 1 maj 2004 innebär en viktig politisk signal till anslutningsländerna att vi fullt ut vill bidra till deras utveckling.

4.5 EESK rekommenderar att dessa direktiv antas.

Bryssel den 31 mars 2004

Roger BRIESCH

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Ekonomisk diversifiering i anslutningsländerna – en roll för småföretagen och den sociala ekonomins företag

(2004/C 112/27)

Den 17 juli 2003 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Ekonomisk diversifiering i anslutningsländerna – en roll för småföretagen och den sociala ekonomins företag".

Rådgivande utskottet för industriell omvandling, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, utarbetade sitt yttrande den 15 mars 2004 (föredragande: Lucia Fusco, medföredragande: Jacques Glorieux).

Vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 1 april) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén enhälligt följande yttrande:

1. Inledning: definitioner och målsättning

kännetecken – är företag som uppfyller de precisa siffermässiga kriterier som kommissionen har fastställt (se bilagan, tabell 1) ⁽²⁾.

1.1 Europeiska unionens utvidgning med tio nya länder är en historisk händelse utan tidigare motsvarighet, vare sig när det gäller antalet länder eller den djupgående socioekonomiska förändring som utvidgningen kommer att medföra för dessa länder och för Europa som helhet. Mot denna bakgrund och i linje med viljan att stärka EESK:s närvaro i debatten om Europas framtid såsom den kom till uttryck i ordförande Roger Brieschs anförande den 11 december 2002 är avsikten att detta initiativytrande skall utgöra ett bidrag till debatten genom att understryka deltagandet från det civila samhället och dess organisationer i utformningen av de politiska ståndpunkterna under utvidgningsperioden ⁽¹⁾.

1.2 Dessutom är yttrandet avsett att utgöra ett inlägg i debatten om utvidgningens konsekvenser såsom de beskrivits i Wim Koks rapport "Utvidgningen av Europeiska unionen – Resultat och utmaningar" av den 26 mars 2003. Vi vill peka på den roll som de små och medelstora företagen och företagen i den sociala ekonomin spelar i den ekonomiska diversifieringen (inbegripet de sociala konsekvenserna) i anslutningsländerna, och den utmaning som en fullständig integrering av dem i den inre marknaden innebär. EESK vill bidra till de olika gemenskapsinitiativ som syftar till att göra anslutningen till EU till en framgång, även när det gäller ländernas ekonomiska och sociala sammanhållning i den industriella omvandling som pågår.

1.3 De små och medelstora företagen – ett begrepp som även omfattar mikroföretagen, även om dessa har sina särskilda

1.4 Den sociala ekonomins företag består av fyra grupper: kooperativ, ömsesidiga bolag, föreningar och stiftelser. Dessa företag präglas av att de sociala målsättningarna går före maximering av vinsten, vilket ofta skapar kopplingar till en viss plats och den lokala utvecklingen. De tillgodoser också behov som inte kan tillfredsställas enbart av ekonomins andra sektorer. Deras grundläggande värderingar är solidaritet, social sammanhållning, socialt ansvar, demokratisk ledning, deltagande och självständighet ⁽³⁾.

1.5 Europeiska rådet i Lissabon i mars 2000 satte upp målsättningen att Europa skulle bli världens mest dynamiska och konkurrenskraftiga ekonomi, och man påpekade behovet av att "inrätta en gynnsam miljö för att starta och utveckla innovativa företag, särskilt små och medelstora företag" och att "företagens konkurrenskraft och dynamik är direkt avhängiga av bestämmelser som uppmuntrar till investeringar, innovation och entreprenörskap" ⁽⁴⁾. På grundval av detta godkände Europeiska rådet i Feira den 19–20 juni 2000 Europeiska stadgan för småföretagen, där bland annat följande står: "Småföretagen utgör ryggraden i den europeiska ekonomin. Det är här sysselsättningen skapas och affärsidéer kläcks." ⁽⁵⁾ Dessutom innebär

⁽²⁾ Kommissionens rekommendation 2003/361/EG som ersätter rekommendation 96/280/EG (EUT L 124, 20.5.2003, s. 36) och som skall börja tillämpas från och med den 1 januari 2005. Definitionerna i den nya rekommendationen är oförändrade i förhållande till den gällande rekommendation. Endast siffrorna för omsättningen och balansomslutningen förändras.

⁽³⁾ B. Roelants (coord) : Förberedande dokument inför den första konferensen om den sociala ekonomin i Central- och Östeuropas länder, 2002, s. 34. Gemensamma nämnare har tagits fram på grundval av definitioner som har utarbetats av kommissionen, Regionkommittén, CEP-CMAF (Europeiska konferensen för kooperativ, ömsesidiga bolag, föreningar och stiftelser), och FONDA (med kopplingar till organisationer som ligger bakom begreppet den sociala ekonomin).

⁽⁴⁾ Ordförandeskapets slutsatser, Lissabon, 23–24 mars 2000, punkt 14.

⁽⁵⁾ Europeiska stadgan för småföretagen, Luxemburg: Byrån för europeiska gemenskapernas officiella publikationer, 2002. Enligt kommissionen har stadgan också erkänts av kandidatländerna i Maribor den 23 april 2002 (se http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme-package/index.htm). Kommittén och parlamentet fortsätter att kräva att stadgan ges rättslig status och att den skrivs in i kapitlet om näringsliv i konventionens lagförslag.

⁽¹⁾ Redan vid EESK:s utvidgningskonferens den 14–17 november 2000 på temat "Mot ett partnerskap för ekonomisk tillväxt och sociala rättigheter" lade medlemmarna i de gemensamma rådgivande kommittéerna med kandidatländerna fram de viktigaste problemen i kandidatländerna i samband med utvidgningen, och man framhöll behovet av att inleda en dialog om vissa centrala frågor, bl.a. de små och medelstora företagens bidrag i de olika ekonomierna och bristen på social dialog. Se EESK:s yttrande 1635/2003.

Lissabonstrategin att man betonar den ekonomiska tillväxten som en nyckelfaktor för att uppnå social sammanhållning i Europa. Vidare har kommissionen påpekat att utmaningarna när det gäller Lissabondagordningen består i behovet av att öka sysselsättningsutbudet och sysselsättningsgraden, förbättra de tekniska kunskaperna och säkerställa ett ordnat flöde från jordbruk och industri mot servicesektorn utan att förvärpa de regionala skillnaderna inom länderna ⁽¹⁾.

1.6 I sitt yttrande 242/2000 ⁽²⁾ underströk EESK den betydelse som företagen i den sociala ekonomin har, och konstaterade att de är av grundläggande betydelse för företagsmångfalden och ekonomins diversifiering ⁽³⁾. De flesta av den sociala ekonomins företag omfattas av EU:s standarddefinition av små och medelstora företag ⁽⁴⁾. De som på grund av sin storlek inte omfattas av definitionen delar i allmänhet de kännetecken som är typiska för de små och medelstora företagen, till exempel låg extern investeringsgrad, ingen börsnotering, närhet mellan ägare och aktieägare samt nära kopplingar till lokala strukturer.

1.7 Kommissionen har konstaterat att de små och medelstora företagen utgör basen för den europeiska industrin med 66 % av arbetstillfällena och 60 % av det totala mervärdet inom EU, utom jordbrukssektorn. 1999 var de små och medelstora företagens andel av sysselsättningen i kandidatländerna till och med ännu högre, 72 % utanför jordbrukssektorn. Sysselsättningen i mikroföretagen (färre än tio anställda) var 40 % av den totala sysselsättningen, vilket är mycket talande ⁽⁵⁾ och visar att denna typ av företag bör ägnas särskild uppmärksamhet (se bilaga, tabell 2).

1.8 Inom EU blir den sociala och ekonomiska betydelsen av företag och organisationer i den sociala ekonomin allt större: med cirka 9 miljoner heltidsarbetande representerar de 7,9 % av antalet löneanställda ⁽⁶⁾. Dessutom omfattar de en avsevärd del av det civila samhället eftersom mer än 25 % av EU:s medborgare beräknas vara medlemmar i egenskap av producenter, konsumenter, sparare, boende, försäkringstagare, studerande, frivilligarbetande osv. I anslutningsländerna och kandidatländerna i Central- och Östeuropa beräknas enbart kooperativen omfatta 15 000 företag, med mer än 700 000 anställda och nära 15 miljoner medlemmar. Efter en nedgångsperiod har de åter kommit in i en tillväxtfas ⁽⁷⁾. Den sociala ekonomins företag utvecklas särskilt i vissa sektorer som hälsovård, miljöskydd, sociala tjänster och utbildning ⁽⁸⁾. De har alltså en viktig

roll när det gäller att skapa socialt kapital, anställningsmöjligheter för missgynnade grupper och social välfärd samt för att gjuta nytt liv i lokala ekonomier och modernisera lokala förvaltningsmodeller. De har infört system med en "vinst- och förlusträkning" ur samhällssynvinkel, där deras sociala och miljömässiga konsekvenser utvärderas.

1.9 I många av EU:s nuvarande medlemsstater finns det en betydande samverkan mellan de konventionella små och medelstora företagen och den sociala ekonomins företag. Kooperativa banker främjar ofta projekt för att starta och utveckla konventionella små och medelstora företag. Den sociala ekonomins strukturer har visat sina förtjänster när det gäller att stärka de konventionella små och medelstora företagen, som kan använda dessa strukturer för att skapa olika system för samverkan mellan företag (nätverk, grupper, gemensamma stödstrukturer) eller stordriftsfördelar samt för att inrätta mekanismer för ömsesidiga garantifonder i samband med banklån.

1.10 I sitt yttrande om "Industriell omvandling i Europa: sammanfattning och prognoser – En helhetsstrategi" av den 24–25 september 2003, utarbetat av Rådgivande utskottet för industriell omvandling, menar kommittén att begreppet omvandling skiljer sig från omstrukturering: "Det är emellertid i praktiken fråga om ett betydligt mer dynamiskt begrepp. Det handlar å ena sidan om en process inom vilken företagen genomgår en löpande utveckling (etablering, utveckling, diversifiering, justering). Å andra sidan har företagsklimatet nära koppling till det europeiska politiska och arbetsmarknadsmässiga klimatet, som i sin tur påverkar den industriella omvandlingsprocessen" ⁽⁹⁾. Kommittén anser vidare: "Det är i dagens läge viktigt att studera begreppet 'industriell omvandling' med målsättningen att på ett bättre sätt kunna föregripa och hantera den industriella omvandlingens ekonomiska, sociala, organisatoriska och miljömässiga konsekvenser ⁽¹⁰⁾". Denna syn på omvandling är särskilt viktig med tanke på den ökande omstruktureringstakten och mot bakgrund av globaliseringen, EU:s utvidgning, inre marknadens utveckling samt de tekniska, industriella och sociala förändringarna.

1.11 Föreliggande yttrande tar bl.a. hänsyn till kommissionens rapport "Att hantera förändringar" av den 2 november 1998, utarbetad av en högnivågrupp med Pehr Gyllenhammar ⁽¹¹⁾ som ordförande. EESK avgav ett kritiskt men ändå positivt yttrande om rapporten. Kommittén såg positivt på att man slog fast att industriell omvandling skapar nya möjligheter och att tonvikten låg på skapandet av nya arbetstillfällen: "Den breda strategin att försöka hämta inspiration från ett synsätt som bygger på benchmarking, innovation och social sammanhållning ser kommittén som positiv". I fråga om de små och medelstora företagen understryker EESK att de inte har möjlighet att på egen hand lösa problemen i vikande branscher eller i samband med större akuta kriser. Kommittén anser att större förändringar skall hanteras genom kollektiva insatser och frivilliga och flexibla partnerskap på regional nivå ⁽¹²⁾.

⁽¹⁾ "En strategi för full sysselsättning och bättre arbetsvillkor för alla", KOM(2003) 006 slutlig.

⁽²⁾ Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande om "Den sociala ekonomin och inre marknaden" CES 242/2000, 3.3.2000.

⁽³⁾ I en nyligen genomförd studie konstaterar OECD att den sociala ekonomin är ett vidare begrepp än icke-vinstdrivande företag eftersom det inte är så strikt kopplat till kravet på att ingen vinst delas ut – de icke-vinstdrivande företagen har ingen laglig rätt att fördela överskottet bland ägarna (OECD 2003, "The non-profit sector in a changing economy", Paris, p 299).

⁽⁴⁾ McIntyre et al: Small and medium enterprises in transitional economies, Houndmills: Macmillan, s.10.

⁽⁵⁾ Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Industripolitiken i ett utvidgat Europa, KOM(2002) 714 slutlig.

⁽⁶⁾ CIRIEC 2000: "The enterprises and organisations of the third system: strategic challenge for employment" Université de Liège.

⁽⁷⁾ Beräkningen baseras på en studie utförd av l'Alliance Coopérative Internationale 1997, finansierad av kommissionen.

⁽⁸⁾ Se den stadga som utarbetats av CEP-CMAF (Europeiska konferensen för kooperativ, ömsesidiga bolag, föreningar och stiftelser).

⁽⁹⁾ Punkt 2.1.1

⁽¹⁰⁾ Punkt 2.2.1

⁽¹¹⁾ Yttrande från ekonomiska och sociala kommittén om "Att hantera förändringar – Högnivågruppen om ekonomiska och sociala konsekvenser av industriella förändringar", CES 698/99.

⁽¹²⁾ EESK:s yttrande av den 7 juli 1999, EGT C 258.10.9.1999, punkterna 3.7.2. och 3.7.3.

1.12 Mot bakgrund av den industriella omvandling som har pågått sedan 90-talet, den globaliserade konkurrensen och den ökande företagskoncentrationen och med tanke på att de små och medelstora företagen och företagen inom den sociala ekonomin i merparten av anslutningsländerna snart ska ta steget in på inre marknaden står dessa företag inför enorma utmaningar. Samtidigt innebär den avgörande roll som dessa företag har på det socioekonomiska planet att det är mycket viktigt att man i EU som helhet diskuterar hur man på bästa sätt skall kunna föra fram deras roll och stödja den nödvändiga anpassningen, främja deras innovations- och finansieringskapacitet samt deras företagande och konkurrenskraft.

2. Synpunkter på anslutningsländernas särart i fråga om små och medelstora företag, den sociala ekonomins företag och de ekonomiska förändringarna

2.1 Ekonomiska förändringar och ekonomisk diversifiering i anslutningsländerna

2.1.1 Under övergången från en centralstyrd ekonomi till marknadsekonomi har de anslutande länderna i Central- och Östeuropa upplevt en radikal industriell omvandling. Avregleringen skedde hastigt och innebär en relativ förlust på de traditionella exportmarknaderna samt en betydande minskning av arbetstillfällena inom industrin ⁽¹⁾.

2.1.2 Efter ett decennium av omstrukturering av tillverkningsindustrin har anslutningsländerna i Central- och Östeuropa närmast sig den modell för produktions- och sysselsättningsstrukturer som råder inom EU. Företag i tillverkningsindustrin har använt utländska direktinvesteringar i moderniseringssamarbetet, vilket har skapat en skillnad i produktivitet och lönsamhet mellan företag med utländska respektive inhemska ägare. Några länder har visserligen avancerat mot sektorer med större mervärde, men andra tycks behålla en specialisering som är arbetsintensiv och präglad av låg specialiseringsgrad hos arbetskraften, med större marknadsandelar inom vissa industrigrenar ⁽²⁾. Den industriella upphämtningen är dessutom framför allt koncentrerad till de stora städerna, vilket innebär en ökad risk för skillnader mellan regionerna i framtiden ⁽³⁾. Det finns också en risk för att denna typ av företag flyttar till de länder som gränsar till EU efter utvidgningen efter hand som kostnaderna för arbetskraft ökar i anslutningsländerna.

2.1.3 Den industriella omvandlingen i samband med utvidgningen innebär också en ökning av handeln mellan företag och andra typer av partnerskap (samriskföretag, fusioner, tillfälliga samprojekt, osv.) mellan företag i anslutningsländerna och de

nuvarande medlemsländerna ⁽⁴⁾, och de stora företagen kommer i större utsträckning att använda små och medelstora företag som underleverantörer. Denna utveckling är avgörande för en mer rättvis fördelning av utvidgningens fördelar och för en mindre konfliktfylld integration i inre marknaden. De ekonomiska skalfördelarna av detta är betydande, och storföretagen och de små och medelstora företagen kan komplettera varandra på ett bättre sätt, varvid de senare får en grundläggande roll som underleverantörer och tjänsteleverantörer.

2.1.4 Tjänstesektorn utgör en ökande andel av BNP i anslutningsländerna, 54 % 2001, och det rör sig framför allt om entreprenadutsättning och sammanlänkning av industri- och servicesektorn. Industrisektorn stod dock för 33 % av BNP 2001, och kommer även fortsättningsvis att vara betydande ⁽⁵⁾.

2.1.5 Förutom den tjänstemarknad som nämns ovan (man kan notera att majoriteten av de nya arbetstillfällena i absoluta tal mellan 1994 och 2000 skapades inom tjänstesektorn) har antalet anställda inom de lokala förvaltningarna ökat mycket lite eller t.o.m. minskat ⁽⁶⁾. Denna sektor, som har stor socioekonomisk betydelse, uppvisar i anslutningsländerna fortfarande avsevärda skillnader i förhållande till de nuvarande medlemsländerna, när det gäller både ekonomisk betydelse och antalet sysselsatta ⁽⁷⁾.

2.1.6 EESK kan notera att de små och medelstora företagen i länder med övergångsekonomier tenderar att vara mer flexibla och innovativa än de stora företagen, med en produktivitet som i allmänhet är högre i fråga om tjänster och tillverkning inom vissa nischområden. Generellt sett är företagargranden starkare. Andelen företag som läggs ner, inbegripet små och medelstora företag, är dock fortfarande mycket hög i anslutningsländerna, även om förhållandet mellan brutto- respektive nettosiffrorna i fråga om nystartade små och medelstora företag i vissa anslutningsländer ⁽⁸⁾ är bättre än i många av de nuvarande medlemsländerna (se bilaga, tabell 4).

2.2 Den industriella omvandlingens sociala konsekvenser

2.2.1 En analys av sysselsättningstillväxten i företag av olika storlek i kandidatländerna mellan 1995 och 1999 visar att sysselsättningen har ökat kraftigt i de små och medelstora företagen medan den har minskat i de stora företagen (se bilaga, tabell 3). Enligt en rapport från Europeiska observationscentrumet för små och medelstora företag kan denna tillväxt bero dels på en förlust av antalet arbetstillfällen i de stora företagen, dels på att de har ersatts av små och medelstora företag, dock utan fullständig kompensation av förlusten av arbetstillfällen ⁽⁹⁾.

⁽⁴⁾ Detta gäller särskilt Tjeckien, Slovenien, Ungern och, i mindre utsträckning, Polen. Denna typ av handel finns framför allt i sektorer som textil, el, optik och transportutrustning.

⁽⁵⁾ SEK 2003/234, not 18 s. 1, 4–5.

⁽⁶⁾ Särskilt Bulgarien, Ungern och Polen.

⁽⁷⁾ Vidovic, H. "The service sectors in Central and Eastern Europe", forskningsrapport, september 2002 N.289, s. 16.

⁽⁸⁾ Till exempel Polen och Tjeckien.

⁽⁹⁾ Nettoförluster har konstaterats, bland annat i Litauen och Slovakien.

⁽¹⁾ Med undantag för Polen och Ungern. Se kommissionens dokument, "Impact of enlargement on industry", SEK 2003/234, 24.2.2003, s.7.

⁽²⁾ Detta gäller särskilt livsmedelsindustrin, träindustrin, textilindustrin och basindustrin inom metallsektorn.

⁽³⁾ SEK 2003/234, s. 8.

2.2.2 Övergångsperioden har medfört ökad fattigdom och ojämlikhet⁽¹⁾. Ett av problemen är att kvinnor tydligt missgynnas på arbetsmarknaden enligt analyser baserade på ofullständiga uppgifter⁽²⁾.

2.2.3 Under de senaste åren har de sociala trygghetssystemen och hälsovården i anslutningsländerna upplevt flera reformer. Dessa länder står förvisso i stor utsträckning inför samma problem som de nuvarande medlemsländerna: kostnaderna ökar men inkomsterna är oförändrade eller minskar. Anslutningsländerna ligger dock i allmänhet en bra bit under EU-genomsnittet när det gäller hälsovård. Den förväntade livslängden är 6 år lägre än i de nuvarande medlemsstaterna⁽³⁾.

2.3 De små och medelstora företagen och den sociala ekonomins företag i anslutningsländerna: uppgifter och utmaningar

2.3.1 De nuvarande budgetunderskotten i anslutningsländerna och stabilitetspaktens begränsningar gör det nödvändigt att ytterligare minska de offentliga utgifterna⁽⁴⁾. Man måste alltså hitta nya sätt att täcka allmännyttans behov⁽⁵⁾. Här kan särskilt den sociala ekonomins företag spela en viktig roll, på samma sätt som de gör i många nuvarande medlemsländer⁽⁶⁾. Detta är särskilt viktigt i icke-industrialiserade regioner, där konventionella investeringar normalt sett saknas, och landsbygdsregioner, där många små och medelstora lantbruksföretag försvinner. I en stor del av Central- och Östeuropas anslutningsländer och kandidatländer är den sociala ekonomins företag redan den överlägset största arbetsgivaren för funktionshindrade.

2.3.2 I Europeiska stadgan för småföretagen konstateras dels att dessa är den europeiska ekonomins ryggrad, dels att de är den företagstyp som är mest känslig för förändringar i företagsklimatet. Detta gäller i än högre grad i anslutningsländerna, som alla officiellt har antagit stadgan⁽⁷⁾. Utmaningen för de små och medelstora företagen och den sociala ekonomins företag när det gäller förmågan att möta konkurrensen på inre marknaden är märkbart större nu än i samband med tidigare utvidgningsvägor. Bland de viktigaste problemen finns bristen

på kvalificerad arbetskraft, tillgång till finansiering samt de administrativa bestämmelserna (se bilaga, tabell 5).

2.3.3 I kommissionens grönbok "Entreprenörskap i Europa" anges att "den sociala ekonomin och sociala verksamheter använder affärsprinciper och effektivitet för att uppnå sociala och samhällseliga mål. Sådana verksamheter ställs inför särskilda utmaningar i fråga om tillgång till finansiering, ledarutbildning och rådgivning"⁽⁸⁾. Dessa utmaningar är ännu mer kännbara i anslutningsländerna, där den sociala ekonomins företag också står inför andra problem. Bl.a. anses kooperativen ofta vara en kvarleva från den tidigare regimen, trots att de dök upp redan för 150 år sedan och trots att de i allmänhet har anpassat sig väl till marknadsekonomin. De drabbas ofta av bestämmelser eller fördomar som begränsar deras marknadstillträde. I övergångsekonomier är dock kombinationen av å ena sidan små produktionskooperativ, lokala sparkassor i form av kooperativ och kooperativa låneinstitut, och å andra sidan lokala myndigheter (som "plantskola", garant och ibland ekonomisk bidragsgivare till såväl produktion som finansiering) fullkomligt naturlig⁽⁹⁾.

2.3.4 De små och medelstora företagen och den sociala ekonomins företag utgör ett viktigt instrument när det gäller sysselsättning och nya arbetstillfällen i samband med de pågående stora industriella omvandlingarna. Arbetskraft från sektorer som är på nedgång och sektorer där man minskar antalet anställda kan få arbete i traditionella sektorer (hantverk, traditionella yrken) och andra expanderande sektorer, till exempel företagstjänster, ny informationsteknik, högteknologi, byggnation och offentliga arbeten, närservice (inbegripet hälsovård) och turism.

2.3.5 De små och medelstora företagen och den sociala ekonomins företag i dessa länder kan spela en viktig roll i denna omvandling på olika sätt. De nuvarande medlemsländernas erfarenhet och goda metoder kan användas t.ex. i fråga om arbetstillfällen för personer som är nya på arbetsmarknaden, stöd till mikroföretagens och småföretagens innovativa kapacitet, nya arbetstillfällen för arbetslösa från industrier som har tvingats minska antalet anställda eller stänga helt, ömsesidiga socialförsäkringsbolag, nyföretagande i sektorer i utveckling, utveckling av tjänster och utsättning på entreprenad, arbetstagarövertagande av företag i kris samt kvalitativ omvandling inom samma sektor. Dessutom kan den sociala ekonomins företag ge konkreta bidrag till denna omvandling både genom sin utbildningskapacitet i fråga om entreprenörskap, vilket redan visats i de nuvarande medlemsländerna, och genom de värderingar som dessa företag främjar, till exempel entreprenörskap som präglas av socialt ansvar, demokrati och medborgardeltagande, arbetstagardeltagande (även ekonomiskt), social integration, intresse för den lokala utvecklingen och för hållbar utveckling.

⁽¹⁾ Tang et al., 2002: *Winners and losers of EU integration*, Washington: World Bank, s. 8. Ålder är en av de viktigaste grunderna för diskriminering. Andra sårbara grupper är funktionshindrade och minoriteter, till exempel romer.

⁽²⁾ Kvinnor lämnar arbetsmarknaden för gott i större utsträckning än män. När de söker sig tillbaka till arbetsmarknaden löper de större risk att bli arbetslösa än män i anslutningsländerna enligt Unice, *Economic Survey of Europe, 1999-1*, tabell 41, *Gender differences in employment in 1997*.

⁽³⁾ Enligt AİM (Association Internationale de la Mutualité). Bland de allvarligaste problemen finns snabba kostnadsökningar, långa väntetider, brist på uppgifter för utvärdering och organisering av tjänster, mutor från tjänsteleverantörer osv.

⁽⁴⁾ Kumar m.fl., 2002: *"Transitional impacts and the EU enlargement complexity"*, Ljubljana: University of Ljubljana s 25-36.

⁽⁵⁾ Tang m.fl., 2002, s 44.

⁽⁶⁾ Särskilt det italienska systemet med sociala kooperativ. Se även Best procedure report 2001 (SEK 2001/1704 – 29.10.2001). De åtgärder som beskrivs i BEST är en viktig källa till kunskaper om hur man förbättrar företagsmiljön i anslutningsländerna.

⁽⁷⁾ Maribor 2003.

⁽⁸⁾ Europeiska kommissionen: *Grönbok – Entreprenörskap i Europa*, KOM (2003) 27 slutlig, III C ii.

⁽⁹⁾ McIntyre, R:

The complex ecology of small enterprises, kap. 3, i McIntyre and Dallago (red.), 2003, *Small and Medium Enterprises in Transitional Economies*, Palgrave, Macmillan, i samarbete med United Nations University och World Institute for Development Economics Research, s 49-50.

2.3.6 Regleringen av den informella ekonomin är en utmaning som anslutningsländerna måste ta itu med. Enligt en studie som offentliggjordes 2003 av Förenta nationernas universitet (United Nations University, UNU) ⁽¹⁾ är denna ekonomi instabil och kan inte fungera som motor för tillväxt eller kapitalbildning, eftersom dess främsta uppgift är att överleva genom att upprätthålla konsumtionen. Den skadar arbetssvillkoren och medför negativa makroekonomiska konsekvenser på lång sikt, till exempel en försvagning av skattesystemet, av valutamarknadens grundval och av de sociala trygghetssystemen, vilket äventyrar en effektiv makroekonomisk förvaltning. Den informella ekonomin bevarar en irrationell sektorsstruktur med en mycket stor övervikt av mikroföretag, låg fonderingsnivå, föga utvecklad företagaranda och en teknik som snabbt blir omodern. Vid anslutningen till EU ökar konkurrensen, och en näringslivspolitik för anslutningsländerna bör snarast möjligt ta hänsyn till denna oroande situation, som dessa länders myndigheter bör hantera med fasthet.

3. Rekommendation om ett integrerat program för främjande av små och medelstora företag och den sociala ekonomins företag i den ekonomiska diversifieringen i de anslutande länderna

3.1. Allmänt

De gemensamma drag (se punkt 1.6) och den positiva växelverkan (se punkt 1.9 och 2.3.5) som finns mellan små och medelstora företag (inklusive mikroföretag) och den sociala ekonomins företag utgör starka argument för nya kombinerade ansträngningar på EU-nivå för att främja och stödja dessa företag. De synnerligen omfattande utmaningar som små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag ställs inför i samband med utvidgningen (se avsnitt 2) gör det särskilt viktigt att införa stödåtgärder för att denna typ av företag på ett effektivt sätt skall kunna bidra till utvecklingen i de nya medlemsstaterna.

EESK har beaktat befintliga program för stöd framför allt till små och medelstora företag, men pekar också på de otillräckliga strukturerna när det gäller stöd till den sociala ekonomins företag och till gemensamma initiativ från små och medelstora företag och den sociala ekonomins företag.

Därför föreslår EESK att ett integrerat program utarbetas till stöd för små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag i de anslutande länderna. Ett dylikt program bör främjas gemensamt av kommissionen, Europeiska investeringsbanken, Europeiska investeringsfonden, regeringarna i berörda länder och de organisationer som företräder och stöder små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag på europeisk och nationell nivå. Strukturfonderna blir tillgängliga för de anslutande länderna fr.o.m. maj 2004 och bör spela en viktig roll i finansieringen av verksamheten inom detta integrerade program. En koppling till handlingsplanen i kommissionens meddelande om entreprenörskap bör garanteras.

3.2 Ett program med 10 punkter

3.2.1 Att integrera befintliga uppgifter

I merparten av anslutningsländerna är uppgifterna om små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag fortfa-

rande otillräckliga och oöverskådliga ⁽²⁾. Bristen gäller även de organisationer som företräder och stöder dessa företag. Uppgifterna om den sociala ekonomins företag är mer bristfälliga än de som gäller klassiska små och medelstora företag. I dagsläget finns det inga säkra uppgifter om sådana företag i anslutningsländerna förutom sådana som lämnats av sammanslutningar som företräder dem i förekommande fall. EESK anser därför att kommissionens förslag att utlokalisera redovisningssystem till de nationella statistikorganen är särskilt viktigt. Vissa medlemsstater har redan erfarenheter av detta ⁽³⁾. Samtidigt måste man tillämpa ett system för insamling av uppgifter som är tillräckligt användarvänligt och tydligt för att små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag skall kunna lämna uppgifterna utan problem ⁽⁴⁾.

3.2.2 Att förbättra samstämmigheten i gemenskapslagstiftningen och dess genomförande i praktiken, samt den rättsliga och administrativa ramen

3.2.2.1 Samtidigt som avsevärda ansträngningar görs i anslutningsländerna för att överföra gemenskapslagstiftningen till nationell lagstiftning och andra nationella rättsakter och sedan genomföra detta i praktiken, kan arbetet inte anses vara fullföljt vad gäller gemenskapslagstiftningen om små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag. Detta gäller särskilt områdena för företagspolitik, främjande av små och medelstora företag, sysselsättning, socialpolitik, social integrering, företags sociala ansvar, framför allt med avseende på miljöhänsyn, osv. Denna process bör intensifieras genomgående, särskilt genom att involvera förvaltningspersonal och genom stöd till små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag i den gradvisa anpassningen till gemenskapens normer, med stöd av Europeiska kommissionen. Det pågående arbetet för att överföra gemenskapslagstiftningen och för att genomföra denna inom ramen för Phare-Business Support Programme bör fullföljas. Även om anslutningsländerna avsevärt har förbättrat sin lagstiftning om små och medelstora företag (särskilt i fråga om konkurser) är framstegen ännu mycket blygsamma när det gäller lagstiftning som syftar till att främja den sociala ekonomins företag. Vissa ändringar i kooperativlagstiftningen i en del medlemsstater innebär rentav en tillbakagång. Lagstiftningen om kooperativ och andra typer av företag inom den sociala ekonomin bör alltså ses över i flera av anslutningsländerna och bör i högre grad närmast till stadgan för europeiska kooperativa föreningar (och till den framtida stadgan för europeiska föreningar och stadgan för europeiska ömsesidiga bolag). Ett utbyte av synpunkter och jämförande studier bör inledas gällande lagstiftningen om små och medelstora företag och den sociala ekonomins företag. Med tanke på lagstiftningen i en rad anslutningsländer bör å andra sidan kostnader för bildande av företag inom den sociala ekonomin minskas med hänsyn till att dessa inte kan bli föremål för investeringar utifrån och att de vanligen begränsar sig till lokalsamhället.

⁽¹⁾ Glinkina, S. "Small businesses, survival strategies and the shadow economy", kap. 4, i McIntyre and Dallago (red.), 2003, Small and Medium Enterprises in Transitional Economies, Palgrave, Macmillan, i samarbete med United Nations University och World Institute for Development Economics Research. Det är framför allt viktigt att de små och medelstora företagen klassificeras enligt NACE-systemet.

⁽²⁾ Det är speciellt angeläget att de små-och medelstora företagen klassificeras enligt NACE-systemet.

⁽³⁾ Europeiska kommissionens rådfrågningsdokument "Co-operatives in Enterprise Europe", 7.12.2001, s. 34.

⁽⁴⁾ Se fotnot 38.

3.2.2.2 För att villkoren för tillgång till inre marknaden skall vara rättvisa i praktiken vore det lämpligt att så snart som möjligt ändra sådana regler som begränsar möjligheterna för företag inom den sociala ekonomin att få tillträde till offentlig upphandling i flera av anslutningsländerna. Vidare vore det lämpligt att såväl i anslutning till offentlig upphandling som i skattefrågor beakta produktionskostnader inom vissa små och medelstora företag och särskilt företag inom den sociala ekonomin⁽¹⁾. Målet med detta vore att t.ex. anställa personer från mindre gynnade grupper eller tillämpa sociala och miljömässiga regler utöver de lagstadgade minimikraven⁽²⁾.

3.2.3 Att aktivt gynna entreprenörskap med hjälp av information och utbildning

3.2.3.1 Samtidigt som stora framsteg gjorts i anslutningsländerna avseende förfarandena för bildande av små och medelstora företag – särskilt genom lokala informationsbyråer – kvarstår det ännu mycket att göra för att de offentliga myndigheterna aktivt skall sprida motsvarande information om den sociala ekonomins företag. Dessa informationsbyråer bör i högre grad gynna traditionella yrken och sektorer med goda framtidsutsikter, t.ex. tjänster till företag, närservice, hälsovårdstjänster, verksamhet i anslutning till ny informations- och kommunikationsteknik samt turism.

3.2.3.2 EESK anser det vara glädjande att man i stadgan för småföretag fastslår att "Särskilda moduler inriktade på företagande bör vara ett väsentligt inslag på schemat i högstadiet och gymnasiet samt vid universitet och högskolor" och att man bör "utveckla lämpliga utbildningsmodeller för ledare i småföretag". I de flesta anslutningsländer är det dock långt kvar till detta mål. Det vore dessutom lämpligt om dessa undervisningsmoduler omfattade även den sociala ekonomins företag, vilket vanligen inte är fallet. De möjligheter som utbildning för entreprenörskap i sektorn för den sociala ekonomin erbjuder har EU:s medlemsstater redan erfarenheter av. Dessa möjligheter bör ges större värde genom att man främjar skolning från företag till företag och genom att ledare inom den sociala ekonomins företag delar med sig av sina erfarenheter inom läroanstalter för utbildning av företagsledare inom små och medelstora företag.

3.2.4 Att främja stöd- och rådgivningsbyråer för bildande, utveckling och överlåtelse av företag

3.2.4.1 Bildandet av företag bör även i fortsättningen uppmuntras kraftigt, särskilt inom sektorer med goda framtidsutsikter. Lika viktigt är det att överlåtelse av företag utan arvingar eller företag i kris kan lyckas, vilket inte får förbises i samband med den pågående industriella omvandlingen. Lyckade överlåtelser innebär att företagets verksamhet kan fortsätta och att arbetstillfällena består, vilket är en viktig aspekt

inom det lokala samhällsekonomiska nätverket⁽³⁾. Överlåtelser av företag till arbetstagarna, särskilt via den sociala ekonomins företag, har visat sig vara särskilt framgångsrika i EU när de åtföljande stödåtgärderna har varit tillräckliga. Denna erfarenhet kan utnyttjas för varje typ av överlåtelse av små och medelstora företag.

3.2.4.2 Små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag behöver bli föremål för en reell stödpolitik för att möjliggöra olika former av företagsutveckling, inklusive bildande och överlåtelse. De behöver också olika stödtjänster, rådgivning och kvalitetsuppföljning avseende företagsstrategi, design, innovation och tekniskt kunnande, forskning och utveckling, kvalitetscertifiering osv., vilket har påvisats genom flera goda exempel på framgångsrik företagsutveckling i industridistrikt i EU. Tyngdpunkten bör bl.a. läggas vid samarbete mellan stödbyråerna och universiteten samt vid främjande av entreprenörskap bland kvinnor och unga. Det vore även lämpligt att gynna stöd till saluföring och export av varor från små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag, särskilt genom att ge erkänsla till lokala specialiteter och genom att involvera handelskamrar, hantverksföreningar och branschorganisationer i främjandet av produkterna.

3.2.5 Att förbättra finansieringsvillkoren och tillgången till finansiering

3.2.5.1 Kapitalfrågan är av största betydelse när det gäller bildande och övertagande av små och medelstora företag eller den sociala ekonomins företag. Den ekonomiska ramen för stöd till bildande och utbyggnad av denna typ av företag måste förbättras liksom även tillgången till medel från strukturfonderna. Initiativ från Europeiska investeringsbanken måste uppmuntras i enlighet med stadgan för småföretag. Detta är omständigheter som är lika avgörande som stödtjänsterna. EESK föreslår att man inför en finansieringsmekanism som omspänner de olika interventionsverktygen under hela tillväxtcykeln inom små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag i anslutningsländerna. Denna skall stödjas av Europeiska investeringsbanken, Europeiska investeringsfonden och bankerna inom den sociala ekonomin samt via strukturfonderna⁽⁴⁾. Man bör även gynna finansieringssystem med offentligt stöd för bildning och överlåtelse av den aktuella typen av företag samt system som utgör en sprängbräda förmedlad via solidaritetsfonden i enlighet med de goda erfarenheterna från vissa europeiska länder⁽⁵⁾.

⁽³⁾ Dessutom har man kunnat konstatera att företag som övertagits i genomsnitt har bättre möjligheter att överleva än nystartade företag. Se kommissionens dokument "Helping the transfer of businesses", GD Näringsliv, 2003.

⁽⁴⁾ Olika europeiska finansieringsorgan (Crédit Coopératif, Crédit Mutuel, ESFIN i Frankrike, Coopfond (Legacoop) i Italien och Soficatra i Belgien) arbetar redan nu i samråd med kommissionen på att inleda ett projekt kalla "Coop-Est" som inbegriper olika finansieringsinstrument, vilket svarar mot behoven av finansieringsstrukturer för den sociala ekonomins företag.

⁽⁵⁾ T.ex. i Italien och Spanien finns det offentliga mekanismer med ett samlat arbetslöshetsunderstöd. När det gäller mekanismer som fungerar som sprängbräda, har vissa system för den sociala ekonomins företag i en rad framgångsrika fall i EU inrättat fonder för solidaritet och riskkapital för utvecklingsfinansiering. Dessa fonder fungerar även som sprängbräda för andra typer av finansiering, t.ex. lån från kommersiella banker, och dessa har visat sig bidra till uppkomsten av företag och arbetstillfällen. Dylika fonder finns redan nu inom vissa kooperativa sammanslutningar i anslutningsländerna, men det vore önskvärt att inom ramen för strukturfonderna kraftigt stödja detta slags ansträngningar.

⁽¹⁾ Det vore även lämpligt att beakta ILO:s rekommendation 193/2002 som antogs nästan enhälligt (endast två nedlagda röster) av bl.a. regeringarna i de 15 medlemsstaterna i EU och de 10 kandidatländerna – särskilt artikel 7 om skattepolitik och offentlig upphandling samt artiklarna 4 och 6 om kooperativa företag som ingår i bredare sektor som även omfattar ömsesidiga bolag och föreningar.

⁽²⁾ Åtgärderna ingår i begreppet företags sociala ansvar. Genom att i högre grad göra utvärderingar (reporting) kan dessa framstegsvänliga förfaranden beaktas och gynna hållbar utveckling.

3.2.5.2. Man bör även understryka den roll som nätverken för etisk och solidarisk finansiering kan spela för att tillhandahålla finansiella instrument som är anpassade för små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag i anslutningsländerna. En resolution som antogs enhälligt av det italienska parlamentet i oktober 2003 är en aktuell återspeglning av detta. Det har t.ex. visat sig att olika organisationer för alternativ finansiering redan nu håller på att utarbeta ett gemensamt projekt som kan tjäna som ledstjärna för de nya villkoren i uppbyggnadsfasen ⁽¹⁾.

3.2.5.3 Det vore även önskvärt att gynna företag för ömsesidiga garantifonder mellan små och medelstora företag och mellan den sociala ekonomins företag. Detta system har prövats ut i flera av EU:s medlemsstater, ofta i form av kooperativ, ömsesidiga bolag och föreningar ⁽²⁾ med syfte att garantera banklån mellan dessa.

3.2.5.4 EESK betonar vikten av att även uppmuntra en solidarisk finansiering av kostnader för sjukdom, invaliditet och pensioner via företag inom den sociala ekonomin, t.ex. ömsesidiga försäkringsbolag i likhet med dem som finns i EU:s medlemsstater.

3.2.6 Att gynna små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag inom lokal utveckling:

Dessa företag utgör delar av det lokala nätverket. Därmed har de en grundläggande roll att spela inom lokal utveckling, och de lokala myndigheterna bör därför upprätta aktiva partnerskap med dessa ⁽³⁾. Partnerskap mellan lokala myndigheter och aktörer inom den sociala ekonomin i EU-länderna bör aktivt förespråkas i anslutningsländerna ⁽⁴⁾.

3.2.7 Att stödja utvecklingen av företagssystem:

I Stadgan för småföretag understryks vikten av att även utveckla grupper, omgruppering av verksamheter, nätverk och

⁽¹⁾ Genom att inrätta en europeisk sammanslutning för etiska och alternativa banker (Febea) och ett europeiskt företag för etisk och alternativ finansiering (Sefea).

⁽²⁾ Se André Douette (2003): *La garantie des prêts aux petites et moyennes entreprises – Les systèmes de garantie membres de l'Association européenne du Cautionnement Mutuel*, Association européenne du Cautionnement Mutuel.

⁽³⁾ Med förebild i dem som finns inom det europeiska nätverket av städer för social ekonomi (REVES) och som kan indelas i tre olika verksamhetsformer:

— Uppbyggnad av gemensamma offentlig-privata strukturer, t.ex. Job Center i Genua, Gagner-byrå i Roubaix, dagvårdscentret Såka byagård i Karleby (Finland),

— Offentligt stöd till bildande av intresseorganisationer, t.ex. centrum för tjänster för invandrare i Genua och det integrerade nätverket för lokal utveckling Arkesis i Reggio Calabria,

— Partnerskap för tjänster, där offentliga sektorn bidrar med en referensram för handledning och tillhandahållande av tjänster av kollektiv intresse via företag inom den sociala ekonomin, t.ex. Pfefferwerk GmbH i centrala Berlin, kooperativ som direkt administrerar sysselsättningscentrumen i de italienska provinserna Forlì, Cesena och Ravenna.

Andra viktiga exempel på partnerskap med många deltagare på lokal nivå som involverar företag inom den sociala ekonomin i EU är systemet för italienska sociala kooperativ som ingår i Consortium Gino Matarelli för socialt samarbete (CGM), sektorn för hemtjänster och den nya stadgan för kooperativa företag för allmännyttiga tjänster (SCIC) i Frankrike, solidaritetsnätverket Alternatives Wallones, kvinnokooperativen i Sverige, osv.

⁽⁴⁾ Se föregående not. Se även Regionkommitténs utkast till yttrande om "Partnerskap mellan lokala och regionala myndigheter och den sociala ekonomins organisationer: att främja sysselsättning, lokal utveckling och social sammanhållning", CdR 384/2001.

företagskluster. Den erfarenhet som finns i EU-länderna, särskilt inom kooperativa och ömsesidiga grupper och konsortier som ofta verkar lokalt eller sektorsvis, visar att det kan vara mycket viktigt att utarbeta företagssystem för små och medelstora företag samt företag inom den sociala ekonomin i syfte att tillsammans fastställa strategier för företagen på lång sikt, öka deras verksamhet inom sektorn eller regionen, utveckla deras tekniska kapacitet samt förbättra deras konkurrenskraft samtidigt som de bibehåller rätten att fatta självständiga beslut. Utvidgningen och fördjupningen av inre marknaden talar för övrigt för att man tillgriper ett europeiskt instrument, det europeiska kooperativa företaget för små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag i nuvarande och framtida EU-länder. EESK anser att uppkomsten av dessa olika företagssystem bör förespråkas aktivt i anslutningsländerna.

3.2.8 Att stärka små och medelstora företags och den sociala ekonomins företags institutionella representation:

EESK anser att det är nödvändigt att bygga upp, förstärka och effektivisera en representation för små och medelstora företags och den sociala ekonomins företags intressen i anslutningsländerna genom organisationer som företräder dessa, att öka deras kapacitet att förhandla med offentliga myndigheter, att förbättra deras strategiska verksamhet för att främja stödtjänster till företaget samt att utvidga förbindelserna mellan dessa organisationer på alla nivåer. Små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag i dessa länder måste få sin röst hörd som en grundläggande aktör i det ekonomiska och sociala nätverket. Därför är det viktigt att fullfölja de viktiga strävanden som lanserades inom Phare-Business Support Programme för att bidra till förstärkning av de organisationer som företräder dessa företag i anslutningsländerna och i kandidatländerna i Central- och Östeuropa ⁽⁵⁾.

3.2.9 Att främja den sociala dialogen:

Små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag i anslutningsländerna skall också beaktas i sin roll som arbetsgivare, även om traditionellt lönearbete här samexisterar vid sidan av egenföretagande och arbetarägda företagsformer. I egenskap av arbetsgivare måste de åta sig att respektera arbetsbestämmelserna i Europa och i världen. Vidare måste de organisationer som företräder företagen åta sig att agera som självständiga aktörer i den sociala dialogen, inte bara i fråga om normerna utan även i fråga om socialpolitiken som helhet. Detta skall ske i samarbete med arbetsmarknadsorganisationer och andra ekonomiska och sociala aktörer på alla nivåer. Verksamhet i denna riktning skall uppmuntras aktivt inom ramen för det program som föreslås här.

⁽⁵⁾ Denna aspekt omtalas särskilt i punkt 10 i den europeiska stadgan för småföretag.

3.2.10 Att inleda och fördjupa utbytet av goda metoder mellan små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag i den nuvarande unionen och anslutningsländerna:

Vissa av kommissionens initiativ ⁽¹⁾ visar hur viktigt det är att systematiskt låta små och medelstora företag samt den sociala ekonomins företag i anslutningsländerna få ta del av erfarenheterna vid motsvarande företag i EU inom de områden som behandlas i punkterna 3.2.1–3.2.9. Det vore även lämpligt att stödja kommissionens ansträngningar för att bilda ett nätverk för utbyte av goda erfarenheter i fråga om kvaliteten på stödtjänsterna till små och medelstora företag. Sådana utbyten kan ge aktörerna inom entreprenörskap i anslutningsländerna möjlighet att förbättra sin utvecklingsstrategi genom strategiska överväganden utgående från föreslagna välfungerande modeller. Dessa kan även i högre grad profilera sig som aktörer som de offentliga myndigheterna måste ta i beaktande i sin politik.

4. Slutsatser

4.1 Kommittén är medveten om att framgångarna och effektiviteten i små och medelstora Ueapme företag samt den sociala ekonomins företag inte uppstår automatiskt och att de inte heller enbart beror på företagen själva. Möjligheterna att utveckla dessa företag och fullfölja deras roll i övergångsekonomier och i den ekonomiska diversifieringen i anslutningsländerna bör stödjas genom en gynnsam ram som tar deras särdrag i beaktande. En sådan gynnsam ram skulle kunna främjas av ett särskilt program för dessa länder. I programmet skall ovan nämnda tio punkter ingå. EESK anmodar kommissionen att stödja ett dylikt program för små och medelstora

företag och den sociala ekonomins företag i anslutningsländerna.

4.2 I enlighet med den linje som EESK har följt i sina yttranden och deklARATIONER under de senaste åren vill kommittén bidra till såväl lanseringen av nya stödåtgärder som till uppföljningen av dessa. EESK vill särskilt inom ramen för sina arbeten gällande inre marknaden följa upp utvecklingen av små och medelstora företag och den sociala ekonomins företag i EU, med särskild hänsyn till de nya medlemsstaterna.

4.3 EESK anser att industripolitiken i ett utvidgat Europa på ett effektivare sätt måste beakta behoven och utmaningarna för små och medelstora företag och den sociala ekonomins företag i anslutningsländerna. Kommittén fäster uppmärksamhet vid att dessa företag har behov av bl.a. utbildning och fortbildning i företagsledning, innovation, kvalitet, design, finansierings- och samarbetsinstrument som t.ex. kluster, andra och tredje gradens strukturer och nätverk m.m, som blir allt viktigare inför de utmaningar EU:s utvidgning och globaliseringen ger upphov till.

4.4 Slutligen uppmanar EESK samtliga EU-institutioner (inklusive kommissionen) och åtar sig även själv att inleda en fördjupad dialog med alla organisationer som företräder ledare för små och medelstora företag och den sociala ekonomins företag i anslutningsländerna i syfte att tillsammans anta de synnerligen svåra utmaningar som dessa företag stöter på i anslutningsprocessen när deras länder blir medlemmar av EU. Samtidigt måste man vara medveten om det historiska sammanhanget – Europas historiska utveckling under hela det tjugoförsta århundradet i sin helhet.

Bryssel den 1 april 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹⁾ Särskilt Phare Business Support Programme med BSP1 och BSP2 inom Ueapme vad gäller små och medelstora företag, och SCOPE 1 och 2 inom Europakommittén för produktionskooperativ, sociala kooperativ och arbetstagarägda företag (CECOP) vad gäller den sociala ekonomins företag, nämnt i kommissionens rådfrågningsdokument "Co-operatives in Enterprise Europe". 7.12 2001, s. 29, not 27.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/49/EG om ett gemensamt system för beskattning av räntor och royalties som betalas mellan närstående bolag i olika medlemsstater"

(KOM(2003) 841 slutlig – 2003/0331 CNS)

(2004/C 112/28)

Den 2 februari 2004 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén beslutade att ge facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Umberto Burani till huvudföredragande vid sin 407:e plenarsession den 1 april 2004 och antog enhälligt följande yttrande.

1. Bakgrund

fission, överföring av tillgångar och utbyte av aktier eller andelar som berör bolag i olika medlemsstater^(?).

1.1 Den 3 juni 2003 antog rådet (ekonomiska och finansiella frågor) direktiv 2003/49/EG om ett gemensamt system för beskattning av räntor och royalties som betalas mellan närstående bolag i olika medlemsstater. Direktivet är en del av det så kallade skattepaketet. Redan när direktivet antogs preciserade rådet genom ett uttalande till protokollet att förmånerna enligt direktivet "inte bör tillfalla företag som är undantagna inkomstskatt enligt detta direktiv", och gav kommissionen i uppdrag att vidta försiktighetsåtgärder.

1.4 Stadgan för Europabolag träder i kraft den 8 oktober 2004. I inledningen till direktivförslaget specificeras (även om det kan förefalla uppenbart) att Europabolag, från och med detta datum står upptagna på förteckningen över företag som kommer att omfattas av direktivet.

1.2 Å andra sidan hade kommissionen redan fastslagit att det "är nödvändigt att se till att räntor och royalties beskattas en gång i en medlemsstat". Med de ändringar som införs i och med det aktuella förslaget syftar direktivet till att undvika sådana luckor i lagstiftningen som gör det möjligt att kringgå skatt på räntor och royalties som betalas mellan närstående bolag i olika medlemsstater.

1.5 Även europeiska kooperativa verksamheter, som från och med 2006 kan dra nytta av sin nya rättsliga status som europeiska kooperativa föreningar (SCE-föreningar), kommer att täckas av direktivet. Europeiska kooperativa föreningar kommer att få samma behandling som kooperativ i den medlemsstat där de har sitt säte.

1.3 För att placera förslaget i sitt rätta sammanhang skall man komma ihåg att kommissionen redan har lagt fram två förslag i syfte att komma fram till möjliga åtgärder mot de begränsningar som den direkta beskattningen innebär för den gränsöverskridande ekonomiska verksamheten på inre marknaden:

2. Kommentarer

— Det första, om ändring av direktiv 90/435/EEG av den 23 juli 1990, gäller ett gemensamt beskattningssystem för moderbolag och dotterbolag hemmahörande i olika medlemsstater⁽¹⁾.

— Det andra, om ändring av direktiv 90/434/EEG av den 23 juli 1990, rör ett gemensamt beskattningssystem för fusion,

2.1 Artikel 1 punkt 1 i förslaget ändrar motsvarande artikel i grunddirektivet genom ett tidigare icke existerande förbehåll: Räntor och royalties som betalas till ett närstående bolag undantas från skatt om de beskattas i den medlemsstat där det mottagande bolaget har sitt säte. EESK stöder detta förslag, men frågar sig om övervakningen av att detta förbehåll respekteras inte kan leda till betungande kontroller för skattemyndigheterna i den medlemsstat varifrån betalningen kommer, eftersom dessa tvingas verifiera om mottagaren verkligen är skattskyldig och om denne har uppfyllt sina skattskyldigheter.

⁽¹⁾ EESK:s yttrande, EUT C 32, 5.2.2004, s. 118.

⁽²⁾ EESK:s yttrande, CESE 312/2004 av den 25 februari 2004.

2.2 Artikel 1.2 ersätter bilagan till grunddirektivet, som sammanfattade de olika företagsbenämningarna på varje lands språk, med en mycket mer detaljerad förteckning som också innefattar Europabolag (SE-bolag) och europeiska kooperativa föreningar (SCE-föreningar). Denna förteckning har fördelen att den är tydligare och gör att man slipper vissa tvetydigheter vad gäller somliga länder. Den innehåller emellertid inga väsentliga förbättringar förutom de ovannämnda, som å andra sidan var nödvändiga.

2.3 Artikel 2 innehåller genomförandebestämmelser: Medlemsstaterna skall ha genomfört direktivet senast den 31 december 2004 genom att låta alla nödvändiga lagar och andra författningar träda i kraft. De skall dessutom till kommissionen överlämna texterna till bestämmelserna samt en jämförelsetabell över dessa bestämmelser och bestämmelserna i det aktuella

direktivet. Med tanke på den tid som särskilt i vissa medlemsstater krävs för att överföra gemenskapsbestämmelserna till nationell lagstiftning anser EESK att den fastställda tidsgränsen förefaller tämligen kort. Eftersom direktivet skall träda i kraft samtidigt i alla medlemsstater borde tidsfristen kanske förlängas med åtminstone sex månader.

3. Slutsatser

3.1 EESK ställer sig helt bakom målsättningen med direktivet, som är ett led i en gradvis finslipning av skattelagstiftningen i syfte att undvika såväl skatteflykt som dubbelbeskattning. Detta torde indirekt bidra till en framtida harmonisering av skattesystemen och till att de i dag alltför uppenbara konkurrenssnedvridningarna avskaffas.

Bryssel den 1 april 2004

Roger BRIESCH

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om insatser på biodlingsområdet"

(KOM(2004) 30 slutlig – 2004/0003 CNS)

(2004/C 112/29)

Den 30 januari 2004 beslutade rådet att i enlighet med artikel 37 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande

Den 24 februari 2004 gav kommitténs presidium facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Joan Caball i Subirana till huvudföredragande vid sin 407:e plenarsession den 31 mars–1 april 2004 (sammanträdet den 1 april) och antog enhälligt följande yttrande:

1. Inledning

1.1. Efter meddelandet från 1994 om situationen inom den europeiska biodlingen⁽¹⁾ föreslog kommissionen en förordning om allmänna tillämpningsregler för åtgärder som syftar till att förbättra villkoren för produktion och saluföring av honung. Förordningen antogs av rådet i juni 1997 (förordning (EG) nr 1221/97)⁽²⁾.

1.2. I november 1997 fastställde kommissionen allmänna tillämpningsregler för ovannämnda förordning genom förordning (EG) 2300/97⁽³⁾. Med artikel 6 i förordning (EG)

nr 1221/1997 som rättslig grund lade kommissionen i juni 2001 fram den första treårsrapporten om medlemsstaternas tillämpning av förordningen och konstaterade att de hade tillämpat den på ett tillfredsställande sätt och att den därför borde behållas oförändrad.

1.3. I januari 2004 lade kommissionen fram den andra rapporten om tillämpningen av medlemsstaternas nationella program. I slutsatserna till denna rapport föreslog kommissionen att en ny förordning skall antas för att anpassa målen inom biodlingssektorn till dagsläget.

⁽¹⁾ KOM(94) 256 slutlig.

⁽²⁾ EGT L 173, 1.7.1997, s. 1. Förordningen ändrad genom förordning (EG) nr 2070/98 (EGT L 265, 30.9.1998, s. 1).

⁽³⁾ EGT L 319, 21.11.1997.

2. Sammanfattning av förslaget till förordning

2.1 Kommissionen föreslår att det skall inrättas nationella program för en treårsperiod genom följande åtgärder:

- a. Tekniskt stöd till biodlare och grupper av biodlare.
- b. Bekämpning av varroakvalster.
- c. Rationalisering vid flyttning av bisamhällen.
- d. Stödåtgärder för utökningen av de minskande bibestånden i gemenskapen.
- e. Samarbete med specialiserade organisationer i genomförandet av programmen för tillämpad forskning inom biodlingssektorn och om biodlingsprodukter.

2.2 Genom denna nya förordning är åtgärder som finansieras inom ramen för förordning (EG) nr 1257/1999 undantagna från biodlingsprogrammen ⁽¹⁾.

2.3 Medlemsstaterna skall utföra en studie över strukturen inom biodlingssektorn på sitt respektive territorium såväl på produktionsnivå som på saluföringsnivå och översända den till kommissionen tillsammans med biodlingsprogrammet.

2.4 Gemenskapen bidrar till finansiering av biodlingsprogrammen med 50 % och medlemsstaterna skall verkställa sina utgifter senast den 15 oktober varje år. Kommissionen skall vart tredje år överlämna en rapport om tillämpningen av förordningen till Europaparlamentet och rådet.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Biodling är en jordbrukssektor med särskilda egenskaper som skiljer den från andra produkter från djurhållning och vars huvudändamål är landsbygdsutveckling, att bidra till den ekologiska balansen, produktion av honung och andra produkter från bikupor och till den ekonomiska verksamheten. Det är viktigt att betona att bin har stor betydelse för spridning av pollen och bevarandet av den biologiska mångfalden. Till exempel FAO beräknar att det ekonomiska värdet av den pollinering som bin utför är tjugo gånger större än det kommersiella värdet på biodlingsprodukter ⁽²⁾. I några medlemsstater finns biodlingar i missgynnade regioner som saknar andra alternativ för att bevara landsbygdens struktur och sysselsättning.

⁽¹⁾ EGT L 160, 21.11.1997, s. 80, senast ändrad genom förordning (EG) nr 1783/2003 (EGT L 270, 1.7.2000, s. 70).

⁽²⁾ Uppgifter från tidskriften "Frutales y abejas", Juan B. Rallo García, 1986, MAPA, Publicaciones de Extensión Agraria, Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. NIPO: 253-86-034-2, ISBN: 84-341-0529-2. Sid. 13.

3.2 Kommittén konstaterar att förordning (EG) nr 1221/97 är det enda EU-stödinstrumentet som biodlarna har i EU och att det därför måste bevaras. Det bygger dock på ett medfinanseringssystem som inte alls kan jämföras med de nuvarande stöden inom den gemensamma jordbrukspolitiken, utan som tvärtom är helt otillräckligt för att lösa de strukturella problem och inkomstproblem som biodlingarna dras med i EU. Biodlingssektorn i EU är verksam på en instabil marknad som är mycket beroende av det internationella honungspriset och är drabbad av problem på grund av klimatförändringar och massdöd bland bin i vissa regioner till följd av förgiftning från omvärlden.

3.3 EESK anser att den invecklade administrativa förvaltningen av förordningen och de överdrivet strikta reglerna för att utöka kriterierna för utgifter och investeringar, tillsammans med glappet mellan produktionsårets slut för EUGFJ (15 oktober) och för medlemsstaterna (31 december) samt avslutningen av de nationella programmen varje år, bidrar väsentligt till att försvåra verkställigheten av de utgifter som tilldelats varje land. EESK anmodar därför kommissionen och rådet att likrikta kriterierna för att bestämma vilka utgifter och investeringar som omfattas av stöden och säkerställa att det stödsystem som fastställs för varje land kan garantera en så rättvis stödnivå som möjligt för alla europeiska biodlare.

3.4 Kommissionen påpekar att syftet med bekämpning av varroakvalster och därmed associerade sjukdomar är att minska de kostnader som uppstår vid behandling av bikupor. Kommissionen anger också att behandling av bikuporna med godkända produkter (som inte lämnar några rester i honungen) är enda sättet att undvika följderna av denna sjukdom. EESK upprepar att läkemedelsindustrin behöver stöd för att utföra studier och forskning om nya molekyler som kan minska effekterna av varroakvalster, som utgör en av huvudorsakerna till sjukdomar och som svarar för 41 % av de planerade utgifterna i de flesta medlemsstaterna.

3.5 Bekämpningen av varroakvalster och därmed associerade sjukdomar måste även i fortsättningen vara en prioritering inom sektorn. EU bör därför medfinansiera sådana insatser genom denna förordning och via sina institutioner utforma en effektiv veterinärpolitik för att bekämpa sjukdomar som drabbar bin.

3.6 Kommittén har redan i flera yttranden⁽¹⁾ påpekat att förslaget till förordning måste uppmärksamma frågor som rör handel med honung på den inre marknaden och andra aspekter som rör världsmarknaden. Kommissionen bör fastställa kvalitetskrav för honung som produceras i EU och främja europeisk honung av god kvalitet inom ramen för politiken för intern saluföring samt genom utnyttjande av "skyddad ursprungsbe-teckning, skyddad geografisk beteckning och garanterad tradi-tionell specialitet". Dessutom måste man, som kommissionen påpekar i sin rapport, ta hänsyn till viktiga händelser för honungsmarknaden som Kinas inträde i WTO, översynen av de nuvarande förmånsavtalen och införandet av nya avtal som är etablerade instrument i liberaliseringen av världsmarknaden, vilket kan leda till illojal konkurrens och lägre priser och inkomster till nackdel för de europeiska producenterna.

3.7 Kommittén vill påpeka att kontrollerna av honungskvali-teten har varit betydelsefulla och därför bör intensifieras, såväl när det gäller importerad honung som EU-producerad honung (analys av pollenursprung och rester). Dessa kontroller är i dag en av få stabiliserande faktorer på marknaden och är desto viktigare genom det nya direktivet om märkning⁽²⁾, som dessutom utgör det enda sättet att skilja EU-producerad honung från importerad honung. EESK anser att alla dessa skäl talar för att man inte skall avskaffa stödet till "honungsanalys", vilket kommissionen förespråkar i sitt förslag. EESK anser därför att förordningens titel antingen bör bevaras oförändrad eller ändras på följande sätt: "Förslag till rådets förordning om insatser för att förbättra produktion och saluföring inom biodlingssektorn".

3.8 Enligt EESK bör man förstärka samarbetet mellan de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna å ena sidan och de representativa organisationerna inom biodlingsbranschen och kooperativen å den andra, eftersom det kan bidra till att förbättra programförvaltningen och därmed garantera öppenhet i programadministrationen.

3.9 EESK betonar bibeståndens betydelse för landsbygds-utvecklingen och den ekologiska balansen. Biodlingen måste få ökat stöd och skydd eftersom de nuvarande stöden genom förordning (EG) nr 1221/97 inte räcker för att garantera biodlingens lönsamhet eller undvika att den yrkesmässiga biodlingen försvinner i Europa.

3.10 EESK understryker vikten av de stöd som beviljas enligt förordning (EG) 1221/1997 för att bidra till att utveckla biodlingssektorn och öka antalet yrkesverksamma i linje med ett mångfunktionellt europeiskt jordbruk. Trots de budgetbe-

gränsningar som kommissionen hänvisar till bör man därför öka de totala anslagen och den procentuella medfinansierings-andelen i denna förordning.

3.11 Kommittén anser att medlemsstaterna bör utföra en ingående studie över strukturen inom biodlingssektorn och en gång om året översända den till kommissionen i anslutning till de nationella treåriga programmen. Studien bör innehålla uppgifter om produktion, försäljning och prisutveckling, vilket är grundläggande statistik för att få kunskap om utvecklingen inom den europeiska biodlingen.

3.12 EESK anser att man bör öka informationen och särskilt rikta sig till unga som är intresserade av att arbeta med biodling. Förslaget bör därför bland de prioriterade målen inne-hålla utbildningsprogram för unga biodlare.

4. Särskilda kommentarer

4.1 EESK välkomnar kommissionens förslag om att åtgär-derna inom biodlingssektorn skall utökas till alla biodlingspro-dukter. Förslaget har dock en statisk karaktär, trots att Euro-peiska unionens råd⁽³⁾ har förordat en väsentlig förbättring av kommissionens förslag.

4.2 EESK förespråkar att man för att tillgodose biodlingssek-torns behov minst skall tredubbla det totala stödet (i dag är det 16,5 miljoner för EU-15). Andelen från EUGFJ:s garantisektion bör också höjas till 75 % av utgifterna. Kommittén anser att det är nödvändigt att öka budgeten med hänsyn till EU:s utvidg-ning. Den förestående utvidgningen i maj 2004 är den sjätte i EU:s historia och den mest omfattande sett till antalet länder. Det kommer att innebära att det europeiska bibeståndet ökar med 30 % eftersom biodlingen är mycket betydelsefull i kandi-datländernas jordbruk. Den nuvarande budgeten skulle därför inte räcka för att tillgodose behoven i EU-25.

4.3 Enligt EESK är det viktigt att inrätta ett europeiskt obser-vationsorgan, som bör tilldelas 2 % av anslagen från förord-ningen för att genomföra åtgärder tillsammans med kommis-sionen och företrädare för sektorn i enlighet med förordningens bestämmelser.

4.4 EESK vill påpeka att enligt EU:s lagstiftning⁽⁴⁾ skall livs-medel vara spårbara i både produktions- och bearbetning-skedjan från och med den 1 januari 2005. Det behövs därför ytterligare stöd för att täcka ökade kostnader och garantera produkternas kvalitet.

⁽¹⁾ Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning (EG) nr 1221/97 om allmänna tillämpningsregler för åtgärder som syftar till att förbättra villkoren för produktion och saluföring av honung", EGT L 206, 7.7.1997, s. 60.

⁽²⁾ Rådets direktiv 2001/110/EG om hunung av den 20 december 2001 – EGT L 10, 12.1.2002, s. 47–52.

⁽³⁾ Rådets (jordbruk) 2410:e sammanträde; Bryssel den 18 februari 2004.

⁽⁴⁾ Förordning (EG) nr 178/2002, EGT L 31, 1.2.2002, s. 1–24.

4.5 EESK är mycket tveksam till kommissionens förslag att de nationella programmen skall utformas vart tredje år. Det skulle visserligen innebära en administrativ förenkling för medlemsstaterna, men det skulle också försvåra den nödvändiga presentationen och årliga översynen av de nationella programmen. Det skulle förmodligen också minska motivationen att utnyttja stöden, samt öka de administrativa problemen i vissa medlemsstater, vilket i sin tur skulle drabba de europeiska biodlare som klagat över att vissa medlemsstater koncentrerar sina resurser till åtgärder som inte direkt kommer dem till godo.

4.6 Kommittén erinrar om att stödmedlen fördelas varje år utifrån medlemsstaternas uppgifter om planerade utgifter och bibestånden. Enligt EESK bör de nationella programmen vara treåriga under förutsättning att det införs en årlig översyn som sammanfaller med den hittillsvarande fördelningen av stödmedlen. Det kräver också att det finns mekanismer för att omfördela stödmedel som sannolikt inte kommer att utnyttjas av vissa medlemsstater till andra medlemsstater under varje budgetår inom ramen för EUGFJ.

4.7 EESK ser mycket positivt på Europaparlamentets resolution⁽¹⁾ av den 9 oktober 2003, där parlamentet efterlyser åtgärder för att hejda minskningen av bibestånden och snarast återställa dem. Kommittén välkomnar därför kommissionens förslag om stödåtgärder för att återställa de minskande bibestånden i gemenskapen, vilket utgör ett direkt erkännande av detta allvarliga problem.

4.8 Enligt EESK är det nödvändigt att utforma nya stödinstrument, bland annat för att finansiera insatser för att bekämpa

varroakvalster och andra sjukdomar som drabbar bin (man måste också ta hänsyn till att nya sjukdomar kan uppstå) för att kompensera de höga kostnaderna för läkemedel.

4.9 Det bör också införas en pollineringspremie som kompensation för bibeståndens positiva miljöpåverkan och en premie för att kompensera inkomstförluster eftersom gemenskapen inte har någon förmånsbehandling inom biodlingen.

4.10 Kommittén bedömer att förslaget till förordning kommer att uppnå sitt syfte och inom kort verkligen främja kvalitetshonung, en bättre saluföring av honung samt konsumentskydd genom att man inför åtgärder för att främja gemensam saluföring, investeringar i utrustning till förpacknings- och standardiseringscentrum samt för att marknadsföra biodlingsprodukter. Det är därför mycket lämpligt att i denna förordning bevara åtgärden för honungsanalys eftersom den utgör ett centralt strategiskt verktyg för att främja europeiska biodlingsprodukter, ökad kvalitet och livsmedelssäkerhet.

4.11 För att förbättra statistiken om biodlingssektorns struktur anmodar EESK kommissionen att stödja denna målsättning och föreslår att det skall inrättas nationella observationsorgan i medlemsstaterna med medverkan av producentorganisationer. Dessa observationsorgan bör bland annat ha till uppgift att bevaka priserna i producentledet, på den inre marknaden och på importerade produkter, produktionskostnader (biodlingarnas fasta och rörliga kostnader), samt förändringar i de nationella bibestånden, saluföringsstrukturer och förpackningskostnader.

Bryssel den 1 april 2004

Roger BRIESCH

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹⁾ Resolution om problem inom den europeiska biodlingssektorn – referens: RSP/2003/2569.